

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Osman Özarslan

KEMALİZM SOVYETLER SOSYALİZM

Osman
Özarslan

KEMALİZM SOVYETLER SOSYALİZM

Genel Yayınlar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

CEYLAN YAYINLARI

KEMALİZM SOVYETLER SOSYALİZM

Osman Özarslan

KEMALİZM SOVYETLER SOSYALİZM

Osman Özarslan

© Ceylan Yayınları: 188
Araştırma-İnceleme: 49
Birinci Baskı: Ağustos 2008
ISBN: 978-975-6304-72-3
Sertifika No: 10889

Editör:

Necati Abay

Kapak tasarımı:

Nejat Ağırnaslı

Kapak düzeni:

Can Grafik

(0212) 501 01 21

Teknik düzenleme:

Ceylan Yayınları

Baskı-Cilt:

Can Matbaacılık, Davutpaşa Cad.,
İpek İş Hanı, Kat 3/7, Topkapı-İstanbul
Telefon/faks: (0212) 613 10 77 - 613 15 47

© Ceylan Basım Yayın Tanıtım: Hocapaşa Mah.

Kargılı Sk. No. 1, Celal Orman İş Hanı Kat 2/24, Sirkeci-İstanbul

Telefon: (0212) 519 70 93 **Faks:** (0212) 514 68 77

e-mail: info@ceylanyayinlari.com

web: www.ceylanyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

KEMALİZM SOVYETLER SOSYALİZM

Osman Özarslan

CEYLAN YAYINLARI

Annem'e ve Babam'a...

ÖNSÖZ

Bu kitap benim açımdan uzun yıllara yayılan, yoğun bir çalışmanın ürünü. Geride, dostlarla birlikte yürünmüş uzun bir yol bıraktık, bu kitabı hazırlarken. Bu kitabın zahmetine ortak olan tüm dostlara; böyle bir çalışmaya girişmek için beni cesaretlendiren Seyhan'a, hiçbir desteği esirgemeyip, neredeyse aynı yazıları defalarca okuyup düzelten; teorik ve ideolojik birikimlerini ortak aklın kullanımına sunan; Veli'ye, Yusuf'a, Cemil'e, Mukaddes'e, Bayram'a, Nazan'a, Sami'ye, editör Necati Abay'a, Ceylan Yayınları, Can Grafik ve Can Matbaası emekçilerine teşekkürler...

Osman Özarslan

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM KEMALİZM'E KALAN MİRAS

Hangi M. Kemal, Hangi Kemalizm?.....	13
Kemalizm'in İlerisi-Gerisi, Sağı-Solu, Dünü-Bugünü.....	15

II. BÖLÜM KOPMAK YA DA KOPAMAMAK

MDD.....	25
Üç Dünya.....	26
TİP-TSİP-TKP.....	27
68'liler.....	28

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1- H. Kıvılcımlı'nın Kemalizm Tespitleri.....	33
Belge 2- M. Çayan'da Kemalizm Tespitleri.....	35
Belge 3- THKO Savunmasında Kemalizm Tespitleri.....	40
Belge 4- Kaypakkaya'da Kemalizm Tespitleri.....	42
Belge 5- İmralı Sonrası Öcalan'dan Kemalizm Tespitleri.....	44

III. BÖLÜM SOVYETLER VE İTTİHATÇILAR

Sovyetler ve İttihatçılar.....	48
--------------------------------	----

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1- Enver Paşanın Doğu Halkları Kurultayı'nda Okunan Bildirgesi.....	58
--	----

IV. BÖLÜM

KEMALİSTLER VE SOVYETLER

Birinci Dönem: Kongrelerden Türk-Sovyet	
Dostluk Anlaşmasına.....	61
Sovyet Dostluğu'nda Antrakt.....	73
Lozan'ın Provası, Londra Görüşmeleri ve	
Emperyalizm ile Sonuçsuz Kalan Bir Pazarlık.....	78
İkinci Dönem: 16 Mart Türk-Sovyet Anlaşması'ndan Sonra...	81
Üçüncü Dönem: Lozan'dan Revizyonist Blok'un Dağılışına..	83
BU BÖLÜM İÇİN EKLER	
Belge 1- Rıza Nur Hatıratı'ndan Lozan Görüşmeleri.....	89
Belge 2- Rıza Nur Hatıratı'ndan Sovyet Yardımı.....	91
Belge 3- Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye Yaptığı Yardımın	
Bilançosu.....	93

V. BÖLÜM

M. KEMAL, KEMALİSTLER VE KOMÜNİSTLER

Suphilerin Katli.....	104
BU BÖLÜM İÇİN EKLER	
Belge 1- 22 Ocak 1921 Tarihli TBMM Gizli Oturumu.....	118
Belge 2- Ankara ve Komünizm:	
Kaş Yapayım Derken Göz Çıkartmak Siyaseti.....	122

VI. BÖLÜM

SUPHİLERİN ARDINDAN SOSYALİSTLER VE

KEMALİSTLER (Büyük Geri Sıçrama)

Ş. Hüsnü'den D. Perinçek'e Aydınlık ya da Akıldanelik.....	129
Aydınlık, 2. Enternasyonal Tarzı Reformist Bir Hareketidir....	131
Aydınlık, Şovenist Bir Hareketidir.....	134
BU BÖLÜM İÇİN EKLER	
Belge 1- TİÇSF-TKP Eleştirisi.....	143

VII. BÖLÜM POLEMİK

Rasih Nuri: Milli Güvenlik Konsepti, Ulus Devlet Fetişizmi, Orduculuk ve İdeolojik Çürüme.....	144
Rasih Nuri'nin Yalanları.....	151
Doğan Avcıoğlu: Sol Milliyetçilik, Cunta Romantizmi, Estetik Tahrifat, İnce Yalan.....	155
S. I. Aralov, Sovyetler'de Bir Kemalist.....	164

VIII. BÖLÜM SOVYETLER'İN GÖZÜYLE TÜRKİYE VE KEMALİSTLER

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1- Sosyalist Devrim ve Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'ndan.....	178
Belge 2- Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine.....	179
Belge 3- Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslakları.....	181
Belge 4- Lenin'in Türkiye Değerlendirmesi.....	182
Belge 5- Çiçerin'in Türkiye Görüşleri.....	183
Belge 6- Çiçerin-M. Kemal Yazışması.....	184
Belge 7- Radek'in Türkiye Düşünceleri.....	186
Belge 8- Zinovyev'in Türkiye Düşünceleri.....	188
KAYNAKÇA.....	189

I. BÖLÜM

KEMALİZM'E KALAN MİRAS

Tarihi idealist yazan resmi tarihçiler, tarihi kişilerden ibaret olarak ele alırlar ve kişileri yaratan koşulları, onların devraldıkları düşünsel mirası pek dikkate almadan, yazdıkları senaryonun dekoru olarak kullanırlar.

“Kişiler, kendi tarihlerini kendileri yaparlar; fakat keyiflerine göre kendileri tarafından seçilmiş koşullarda değil de geçmişin doğru-
dan doğruya verdiği ve miras olarak bıraktığı koşullarda olur bu. Tüm ölü kuşakların geleneği, yaşayanların beyinlerine bütün ağırlığı ile çöker. Hatta, kişiler, yenileşmekle ve tüm yeni bir şey yaratmakla uğraşır göründüklerinde, yani devrim bunalımı sırasında, korkulu kafalarından geçen hep eski devirlerin ruhudur; istedikleri, adlarını, sözlerini, kıyafetlerini aldıkları eski insanların kılık ve diliyle yeni tarih sahnesinde görünmektedir...” Marks⁽¹⁾

Yani tarihte özne olan kahramanlar aynı zamanda anın tüm koşullarının içinde aktığı tarihin yatağında, koşullardan birisi olarak nesnedirler de. Ve tarihte iz bırakmış tarihsel koşulları kendisi için bir nesneye dönüştürebilmiş insanlar en fazla yukarıda bahsettiğimiz şartın yani geçmişin, anın (yani geleceğin mayalandığı rahmin) ve geleceğin farkında olanlardır.

M. Kemal de geçmişini ve anı iyi değerlendirmiş bir kişidir. Ama onu yazanlar, anlatanlar, daha doğrusu, M. Kemal'in kendi açtığı vakanüvis tarzda tarih yazımının takipçileri olanlar, onu ve eylemini anlatırken geçmiş ve gelecek silinir. M. Kemal, kendi eyleminde ulvi bir tecelliyatın salt iradesi olarak belirir, kendi göbeğini kendisi keser, kendi miladını yaratur, asr-ı saadet'ini

yaşatır ve her ideal sistemde olduğu gibi peygamberin ölümünden sonra hainler tarafından (Hz. Muhammed'in Yezid'i, İsa'nın Yuda'sı, M. Kemal'in de İnönü'sü...) gerçek, güzel, ideal ve mükemmel olan sırtından hançerlenip sayrılı bir kötürüme dönüştürülür. Böylelikle kahraman şahsiyetin, doğumuyla ölümü arasında kalan eski güzel günler, vakanüvislerin dilinde hüznülü bir türkü olarak kalır...

Oysa M. Kemal'in de, Bonaparte'ın da, Hz. Muhammed'in de etkilediği ve etkilendiği bir toplum vardır. Bu toplumu vakanüvisler de reddetmezler aslında, ama yalnızca ampirik bir sonuç ya da neden olarak, kahramanın zamanında halkın ne kadar mutlu olduğunu ispatlamaya yarayan, bir şey, bir veri öbeği, bir sağlama hanesi olarak belirir toplum burada.

M. Kemal'in de devraldığı bir miras vardır. M. Kemal, vakanüvislerin "eski" dedikleri bu mirası kökten yıkıp yerine tümüyle saf ve yeni olan şeyler kuramadığı gibi, devraldığı Tanzimat-batılılaşma, bağımlı kalkınma, milli iktisat ve milli burjuvazi temelinde yekpare bir ulus yaratma mirasını kimi özgün iradi müdahalelerle belki farklı bir mecrada akıtmış ama, bu müdahaleler, üretim ilişkilerindeki değişikliklerle desteklenmeden, tümüyle jakoben^(*) tarzda, üst-yapısal bir takım tepeden yaptırımlar olduğundan, dişe dokunur bir gelişme sağlamak şöyle dursun; uçları günümüze de uzanan şapka-başörtü gibi gayet anlamsız, bir takım sorun ve tartışmalara da köken olmuştur.

Konumuz her ne kadar, Sovyetler ve sosyalizm olsa da, Kemalizm'in tarih sahnesine çıktığında devraldığı mirasın asgari de olsa bilgisine sahip olmak, Kemalizm'i daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Türkiye tarihinin son dört yüzyılı bunalımlarla geçmiştir ve bu bunalımlar içinde özellikle son iki yüzyılda, en geniş bir şe-

^(*) Jakobenliğin, sosyo-ekonomik anlamı feodal despotizmle kanlı bir hesaplaşmadır. Kemalizm bu hesaplaşmaya hiçbir zaman girişmemiştir. Fakat reformlarını halka dayatırken çoğu zaman jakoben tarza yaslanmıştır. "Halk için halka rağmen" söylemi bu durumun özetidir.

kilde, 'devlet nasıl kurtulur'un tartışması yapılmıştır. Tartışmanın kimi aşamalarında bir takım eylem programları ortaya konulmuş, çözüm yolunda doğru olduğu düşünülen birtakım adımlar atılmaya çalışılmıştır. Bunların tümünün ortak özelliği, atılan adımların batılılaşma/muasırlaşma çerçevesinde olmuş olmasıdır. Sırasıyla: Nizam-ı Cedid, Tanzimat, Islahat, 1. ve 2. Meşrutiyet, Jön Türk ihtilali, Cumhuriyet, Nato'ya giriş, AET başvurusu, Ulusal Programlar, Katılım Ortaklığı Belgeleri ve daha pek çok irili ufaklı anlaşma bu çerçevenin birer izdüşümüdür...

M. Kemal'in devraldığı miras ve Kemalizm'in oturduğu tarihsel çerçeve işte budur. M. Kemal, siyaset sahnesine çıktığında, Batılılaşma konsepti, en arî haline erişmiştir. Zira, Batılılaşma'nın ilk şekli tüm Osmanlı tebaasını (anasır) kapsar. Özellikle, Rum ve Bulgar ayaklanmaları başta olmak üzere Balkanların Osmanlı'dan kopması, anasır fikrini iflas ettirir. Bundan sonra, ikinci planda Abdülhamit ümmetçiliğiyle kol kola gider Türk Batılılaşması. Bu politika da 1910'lu yıllarda, hemen tüm İslam ümmetinin (Kürtler hariç), ya tamamen kopması, ya da kopma noktasına gelmesiyle sona erer. Ve Türk batılılaşması yukarda bahsettiğimiz en kristalize haline yani, Milliyetçilik'e böylelikle ulaşır. Bu politika, Yusuf Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaset adlı makalesinde çok güzel bir şekilde tahlil edilir, Akçura'ya göre; gayri müslim tebaa koptuğuna göre Anasırcılığın, İslam ümmeti de hiyanet içinde olduğuna göre Panislamizmin bir anlamı yoktur. Elde en sağlam olarak Anadolu ve Türkler kaldığına göre, Batılılaşma konsepti, Türklerin üzerinden hayata geçirilmelidir.

İşte Mustafa Kemal tarih sahnesine çıktığında, siyasi havaya hakim olan düşünsel çerçeve budur. Mustafa Kemal'den önce, Jön Türkler, bu çerçevede Milli İktisat Politikası adı altında, Milli bir burjuvazi ve kapitalizm yetiştirme yoluna girişmişlerdir zaten, ama birinci dünya savaşıyla bu girişimler akamete uğrar ve savaşla da, yalnızca siyasi değil aynı zamanda, ekonomik iflas kaçınılmaz olur... Kemalizm'in, Batılılaşma ve Ulusçuluk'unu daha sonra uzun uzun ele alacağız ama şimdi konumuz

bağlamında bizim için önemli olan; Kemalizm'in devraldığı siyasi miras, batılılaşma ve ulusçuluk'tur. (Cumhuriyet, demokrasi vb. şeyler bunlardan çok sonra gelir.) Özetle Tanzimat tarzı siyaset demektir.

Tanzimat, aslında Osmanlı'da 1839'da okunan bir fermandır ama bu fermanla birlikte, batı kapitalizmine entegrasyon başlamıştır. Kapitalizme entegrasyonun başladığı yerde, entegre devreleri olarak, yerli işbirlikçi politikacı ve devlet adamlarının türemesi kaçınılmazdır. Saraydaki her devlet adamı, hatta padişah bile yabancı bir kapitalist devletin ülkedeki distribütörü gibidir ve sarayda kopan fırtınaların büyük çoğunluğu, Osmanlı topraklarının kim tarafından sömürüleceğinin belirlenmesine ilişkindir.

Bu durumda, Osmanlı içindeki klikler ya da partiler ve merkezin dışında kalan çevreler, muhalefet odakları, kıyasıya bir boğuşmaya girişirler. Osmanlı'da partiler meselesinin kökleri asıl olarak kuruluştan itibaren başlar ve Ümera (askerler) ve Ulema (Saray bürokrasisi) olarak iki başlık altında toplanırlar. Ulema devletin var olan ilişkilerinin daha merkezileştirilme, vassal krallıkların azledilerek, direkt merkeze bağlanması gibi daha derinlemesine talepler ortaya koyarken, Ümera ise ganimet olgusunun merkezde durduğu bir takım nedenlerden daha çok savaş ve genişliğine bir gelişim talep etmektedir. Bu iki parti sürekli saray darbeleri/entrikaları düzenleyerek yerine göre padişahları hallederek kendilerine bağlı şehzadeyi tahta çıkarmaya uğraşırlardı. Bu çatışmanın en meşhur örneği; Fatih Sultan Mehmet'in ölümü ardından (kimi tarihçilere göre Fatih ölmemiş, Ümera tarafından zehirlenmiştir) oğulları Yavuz Selim (Ümeranın şehzadesi) ve Cem Sultan (Ulemanın şehzadesi) arasında geçen mücadeledir. Bu mücadele Tanzimat dönemiyle farklı bir düzleme taşınmış ve Ulema-Ümera merkezli savaşım, değişik sömürgeci ülkelerden hangisinin (İngiltere, Fransa, Rusya, sonraları Almanya) uydusu olunacağı noktasına gelmiştir.

"Bu partiler günümüzdeki gibi formel bir yapıya sahip değildiler. Belli çıkarların birleştiği, yarı gizli ve boyutları değişen klikler idi-

ler. Bunlarında aslında Yunanistan'daki gibi, İngiliz, Fransız ve Rus partileri olarak isimlendirilmeleri gerekirdi. Belki de bir Osmanlı 'haşmeti' kuruntusu, böyle bir gerçekliği önlemiştir.¹²¹

Tanzimat döneminin Mustafa Reşit Paşası ve sonrasında da I. Meşrutiyetin Mithat Paşası İngiltere'nin çıkarlarının; Mahmut Nedim Paşa Rusya'nın; Ali ve Fuat Paşalar Fransa'nın "yüksek çıkarları"nın Osmanlı'daki savunucularıdır.

Kemalistlerin ve ilk Meclis'in Sovyetler'le ilişkilenişi de işte bu bağlamdadır; dolayısıyla çizdiğimiz bu tarihsel perspektife dayanarak diyebiliriz ki; birincisi, Kemalizm'in, Sovyetler'le ilişkilenişi, sonrasında da İngilizci oluşu *Tanzimat tarzı bir siyasetin ürünüdür*. İkincisi, Kemalizm'in, Sovyetler'den yardım almak uğruna sözümona; Sovyet dostluğundan ve sosyalizmden dem vurmasına bakıp bakıp Kemalizm'den, solculuk, akamete uğramış ihtilal, engellenmiş ilericiçilik, kötürüm bırakılmış devrimcilik çıkarmak, ideolojik körlük ve politik sığılıktır. Kemalizm'in sosyalizmle ilişkilenişine bakarken, yalnızca dostane sözlerini değil, ettiği küfür ve hakaretleri de bilmeliyiz ki, M. Kemal'in, siyasi yelpazenin neresinde durduğuna karar verebilelim.

Hangi Mustafa Kemal, Hangi Kemalizm?

Kemalizm'in solculuğu bir tarafa, ilericiçiliğini tartışırken hangi Mustafa Kemal'i ve hangi Kemalizm'i temel alacağız. Örneğin, birinci Meclis'i dualarla, kurbanlarla açan, din-i mübin M. Kemal'i mi, hayatta en hakiki mürşit ilimdir diyerek tekke ve zaviyeleri kapatan laik M. Kemal'i mi? Hilafet ve Saltanatı kurtarmak için savaş başlatan M. Kemal'i mi, Halifeliği ve saltanatı kaldırıp, halifeci oldukları gerekçesiyle TPCF muhalefeti tasfiye eden M. Kemal'i mi?¹²²

Lenin'in Stoplin gericiliğiyle ilgili olarak bir tespiti var: Ona

¹²¹ Karabekir'e göre, Hilafet ve Saltanat'ın kaldırılmasının nedeni, M. Kemal'in kendi saltanatını kurma gayretidir. M. Tunçay'a göre ise, Hilafet ve Saltanat'ın kaldırılması başlı başına bir iktidar gösterisi ve Cumhuriyet iktidarının perçinlenmesidir.

göre, Stoplin gericiliği, Rus oligarşisini parlamenter maske ardına gizleyip, gerçeği puslandırıdığı için güncel olarak gericidir, ama parlamenter mücadele olanaklarını yarattığı ve Romanov hanedanının gücünü biçimsel olarak bile olsa kısıtladığı için tarihsel olarak ilericidir. İşte Lenin'in bu çözümlemesi bizlere, Kemalizm'i çözümlerken çok yardımcı olabilir. Biz bu önermeyi şöyle tersine çevirebiliriz. Kemalizm, Stoplin gericiliğinin tersine, güncel olarak ilerici, tarihsel olarak gericidir. Lenin bir hareketin ilericiliğini ölçmek için kullanılacak kıstasları, onun işçi sınıfı özgülünde halka ne verdiğiyle sınırlıyor önceleri, ama Sun Yat-sen devriminden sonra, ulusal kurtuluş hareketleriyle birlikte en büyük gericilik olan emperyalizme darbe vurabilen ulusal kurtuluş hareketlerinin bazılarını da ilerici olarak değerlendiriyor. Buradan bakarsak, Kemalizm, emperyalizme karşı yarım bir mücadele yürütmüştür. Onun siyasi iradesi, emperyalizmle savaşımı, sonuna kadar sürdürmeye yetmemiş, siyasi bağımsızlığı yeterli görmüştür. Kaldı ki, emperyalizm çağında, ekonomik bağımlılık olduktan sonra, tam sömürgeleştirme çok da ısrar edilen bir durum olmamıştır.

Emperyalizm çağında, burjuvazinin feodalizme galebe çalması da, çok büyük bir olay değildir; zira zaten emperyalist kapitalizme göbekten bağlı olmayan, herhangi bir emperyalist kampı ya da devleti kendisine hami olarak seçmeyen, onun nüfuz alanına girmeyen bir devletin ve burjuvazisinin yaşama şansı yoktur. Bu durum Türkiye'de de böyle olmuştur. Siyasi bağımsızlığa karşı, emperyalist ilhakın boyunduruğuna girilmesiyse zaten tipik bir burjuva hareketi olamayan, ilerici bir takım adımlar atmaya hiç de niyetli olmayan TBMM egemenleri ilerici reformları en kısa zamanda kendi despotik statükolarına dönüştürmekte gecikmemişlerdir.

Kemalizm'in İlerisi-Gerisi, Sağ-Solu, Dünü-Bugünü

Kemalist hareketin ilericiliğine yorulan üç temel veri vardır: Kuruluş ve Kurtuluş günlerindeki Sovyet dostluğu, emperyalizme karşı girişilen savaş ve kurtuluştan sonra girişilen reformlar. Bunların tümü de aslında abartılmayacak kadar kısıtlı bir aralığa sıkışmış, tarihsel sürekliliği olmayan, güncel bir takım politikalar (burada bahsedilen üç ögenin üçü de derinliğine kurumlaşmamış, Kemalist hareketin bizzat kendi kadroları tarafından ilk fırsatta, kurtulunması gereken ayakbağı olarak görül-müştür.) ve saman alevi gibi sönüp gitmiştir.

Sovyet dostluğu yaşanmıştır çünkü, silaha ihtiyaç vardır, silaha ihtiyaç vardır çünkü, en azından siyasi bir kurtuluş sağlanması gerekmektedir, siyasi bağımsızlık sağlandıktan sonra, kapitalizme ve uluslararası emperyalizme entegre olmak gerektir bunun için de reformlara gerek vardır vs. Bu gerekçelerin ve sonuçların hiçbirisi öznel değil ve hatta iradi bile değil. Koşulların dayatmasıyla, kaçınılmazın bir adım bile ötesine gide-meyen bir takım girişimler.

Kurtuluş savaşının, Sovyet dostluğuna en yakın olduğu zamanda 1921 yılının Ocak'ında Londra konferansında Bolşevik İttifak'tan ayrılmak; Misak-ı Milli'ye karşılık takas edilmeye çalışılmış ama olur fiyatına müşteri çıkmadığından elde kalmıştır. Hem ulusal kurtuluşçuluk hem de antiemperyalizm; milli misak'a karşı, emperyalizme entegre olmanın kabul edilmesiyle Lozan'da toprağa verilmiştir. Geriye Kemalizm'in devrim olarak tanımlandığı, bize göre reform bile sayılamayacak olan ve altı ok la cisimleşen reformlar kalıyor.

Bunlardan Milliyetçilik ilkesinin durumu zaten aşikar, ama M. Kemal'in ölümünün ardından bu ilkenin Recep Peker ve ordudaki şovenist subaylar eliyle, faşizmin kökeni olmak üzere yeniden elden geçirildiğinin altını çizmeliyiz. O Kemalist milliyetçilik sayesinde ki, başta Kürtler olmak üzere bütün Anadolu halkları potansiyel suçlu ve tüm komşu devletlerimiz top-

lumsal paranoyamızdır.

Cumhuriyetçilik, ilkokul kitaplarında şöyle tarif edilir; halkın kendi kendini yönetebilmesi... Ama bu ilke hiçbir zaman hayata geçirilmediği gibi, bizzat M. Kemal'den başlayarak tüm muktedirler tarafından ihlal edilmiştir. M. Kemal 2. Meclis'ten yani 1922'den itibaren, tüm mebusların seçimi yetkisini üzerine almış, 1927'den sonra da, başta mebuslar olmak üzere tüm üst düzey bürokratlarla, mebusların ve tüm çıkarılacak kanunların kendi emriyle gerçekleşmesini sağlayacak bir kanunu meclisten geçirerek örtülü diktatörlüğünü ilan etmiştir.

Halkçılık, Kemalizm için tatlı bir masal, halk içinse acı bir ağıttır; vergilerini veremeyenler, kömür madenlerinde, yol yapımlarında, angaryalarda zorla çalıştırılır; milli koruma kanunlarıyla tüm sosyal hakları elinden alınır...

Devletçilik'i de bu noktada anmalıyız, devletçilik, devlet eliyle burjuva yetiştirmek olarak inkişaf etmiştir TC'de ve hayata geçirildiği dönemdeki başarısı başarısızlığı bir yana artık günümüzdeki neo liberal politikalarla uygulanabilme imkanı tümüyle ortadan kalkmıştır.

Devrimcilik ya da inkılapçılık'a gelince: TC'de kemalistlerin üstyapıda gerçekleştirdikleri birtakım iyileştirmeler, uyumlulaştırmalar yani reformlar, inkılap olarak adlandırılmıştır. Oysa inkılap, devrim demektir ve devrimler mevcut müesses düzenin kökünden yıkılmasıdır. (Bize isnad edilen suçlamalarda, DGM savcıları düzeni yıkmaya azmettiğimizi tam olarak bu cümelerle tanımlıyor.) Burada bir devrim için söz konusu olan iktidarın egemen klikler içinde zorla ya da "demokratik yöntemlerle" el değiştirmesi değil, üretim ilişkilerinin ve bu ilişkileri koruyan tüm kamusal düzenin devrilmesidir.

Bir kere daha baktığımızda, elimizde kala kala, laiklik kalıyor. Yarım yamalak da olsa, Kemalizm'in attığı en ilerici adım, çarpık laiklik anlayışı ve güdük kadın haklarıdır. Laiklik, İslamın siyasal alandan izole edilmesiyle, kadın hakları da kadının çalışması, öğrenim görmesi ve ekonomik bağımsızlığını kazana-

bilmesiyle sınırlandırılmıştır. Öte yandan kadın hakları, pederşahi ilişkilerin aynen muhafaza edilmesiyle, laiklik ise yalnızca İslamın siyasallaşmasına karşı bir dalgakıran olarak dizayn edilmesiyle baştan kötürüm edilmiştir.

Kemalizm'i tarihsel olarak gerici diye adlandırırken, özellikle günümüzde geline nokta bir kere daha baktığımızda, Kemalizm'in elde kalan ve geçmişte en ilerici olarak nitelendirilebilecek olan reformu olan Laiklik bugün militan demokrat yobazlığın ve milli güvenlik statükoculuğunun elinde, bir şantaj rehinesine -şeriat gelirse, aynı Afganistan gibi oluruz, Talibanlar hepimizin boğazını kör testereyle keserler- dönüşmüş durumdadır.

Ayrıca laiklik, siyasal İslamla mücadele başlığı altında Arap halklarına ve Arap kültürüne düşmanlığın, sömürgeci, şoven ve oryantalist tutumun orijinal bir tezahürüdür Türkiye'de. Kemalizm'i artık buradan da değerlendirmenin zamanı çoktan gelmiştir.

Öte yandan Kemalizm'in giriştiği bu yönelimler onun korporativist düşünce sistematiği ve jargonu ile birbirini beslemiş ve Marksist Leninst sol hakkında çok bilgi sahibi olmayan, kafası karışık ya da doğrudan oportünist-revizyonist çevreleri sürekli etkisi altında tutmuştur. İlerdeki bölümlerde ilgili belgenin hemen tümünü vereceğimiz üzere; (Kemalist korporativist tezler, sanıldığıının aksine ilk defa İzmir İktisat Kongresi'nde ortaya atılmıştır.) Sovyet yardımıyla ilgili olarak Moskova'ya giden Fuat Sabit'in, Çiçerin'e sunduğu rapor tipik bir korporatif belgedir ve kurulacak olan rejimin rüşeym halidir. Gerek Fuat Sabit'in raporunda (1920), gerekse İzmir İktisat Kongresi'nde (1923) iddia edilen şudur: Türkiye'de sınıflar yoktur, dolayısıyla sınıf çatışmaları da yoktur. Köylülük en geniş ve ezilmiş sınıftır ama bu onu ezen bir sınıf olmasından değil ülkenin emperyalistler tarafından harap edilmesindendir. Ayrıca, gayri müslim memurlar da halka eziyet ederek bu durumu katmerlendirmektedirler. Ama tüm bunlara rağmen, Türk halkı, sınıfsız zümresiz, kaynaşmış bir millettir. İşte bu temel söylem, bahsettiğimiz çevrelerdeki kafa karışıklıkları ve art niyetleri sürekli canlı tuttu,

günümüze kadar taşıdı. Mustafa Kemal'in sınıfları yok sayması çoğu zaman onun, komünistliği'ne yoruldu. Oysa Mustafa Kemal sınıflara kesinlikle karşı değildi, tersine, iktidarı boyunca aldığı bütün kararlar tümüyle sınıfsaldır. O sınıfları yok sayarak, bütün halkı eşit, sınıfsız, zümresiz bir ulustan müteşekkil olarak kurgulayıp belli sınıfları kayıran siyasetlerini sanki herkesin çıkarınaymış gibi lanse ediyor ve halkın da buna kanmasını bekliyordu. Fakat, onun meclisi, toprak ağaları ve eşraf, ayan ve mütegalibenin temsilcileriyle doluydu. Aldığı tüm kararlar (baltalılık, milli koruma, çalışma, askerlik, vergi, azınlıklar) egemenlerden yanaydı. Türk egemenleri koca Anadolu çölünde yalnızca kendilerinin ikamet edebildiği bir vahada yaşarken, ahaliyi çölün kumuna ve tozuna mahkum edip, çölün herkesin kaçınılmaz yazgısı olduğu (aynı gemideyiz; mozaik değil, beton gibiyiz) bu yüzden sınıf farklılıklarının yalnızca mesleki olduğu, bunun insanlara hukuki olarak bir ayrıcalık tanımadığı serabına inanmamızı istiyorlardı.

Kemalist hareketin kendisi aslında ilerici olmamasına rağmen, pek çok sebepten dolayı, pek çok Kemalist'e göre -ki bu Kemalistler için Kemalizm, kötürüm edilmiş ilerici bir halkçılık programıydı- (mesela yön çevresi kendi içinde tutarlı demokrat bir harekettir) 60 ve 70'li yıllarda kimi zaman belki zorlama bile olsa, bir ittifak olarak düşünülebilirdi. Ama özellikle 80 sonrası Kemalist hareket, gelişen Kürt ulusal hareketi ve şeriat tehlikesiyle birlikte tüm ilerici potansiyelinden bir çırpıda sıyrıldı ve öncelikle Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'nı reddedererek Türk şovenizminin dümen suyuna; ikinci olarak da emeksermaye temel çelişkesinin yerine, demokrasi ile şeriat arasındaki gerilimi temel çelişki olarak koyarak, militer laikliğin güdümüne girdiler. Bunların tümü zaten statükocu Türk ordusunun genlerinde ölümüne kazılı olduğundan, ilerici ordunun desteklenmesi, zinde güçlerin uyanık tutulması/uyarılması gibi yaklaşımlarla beslenen ordu-statükocu elit ittifakı ve hegemonyası günümüzde Kemalist ideolojinin zaten pek de geniş olmayan uf-

kunu, Milli Güvenlik Konsepti ve Ulus Devlet Fetişizmi ile sınırladılar. Farklı düşünceleri bölücülük, liboşluk, hayalcilik olarak değerlendirip, kendi kabuklarında çürümeye çekildiler. Bu çizgi 80'lerden itibaren Cumhuriyet gazetesi ve SHP ile, 90'lardan itibaren de Perinçek, İP, Genkur, CHP ve diğer küçük büyük orducu neferler arasında en geniş şekilde taraftar buldu.

Kemalizm ile ideolojik olarak kopuşmak bir yana, fiziki olarak dirsek temasını kesmeyen pek çok çevrenin ve hareketin, (ÖDP -çoğulculuk-, TKP -lâiklik ve misak-ı milli-, PASS çizgisi -Küçük burjuvazinin en bilinçli ve antiemperyalist kesimi ile eylem birliktelikleri-) bir de buradan değerlendirilmesi gerekmektedir. 60'lı 70'li yıllarda Kemalist hareket belki, sosyalistler açısından daha olumlu değerlendirilebilecek bir durumdaydı ama geline nokta, geleneksel Kemalist politikaların iflas etmiş olması bir yana, Kemalizm'i sürdürme iddiasında olan politikacılara bir göz atarsak merçeğimize; Deniz Baykal ve CHP'nin steril avanesi, kontra paşa Veli Küçük ve gedikli-kazıklı Perinçek'in hamiliğinde kurulan Kızıl Elma koalisyonu, bunların Türk Solu ve Gökçe Fırat çetesiyle ittifak halinde üniversitelerde devrimcilere karşı düzenledikleri saldırılar; bütün umudunu Kerkük'e girmeye ve bayrak mitinglerine bağlamış Genelkurmay; hırsızladığı eserleri sahiplenerek tez diye sunan ve kampüs ile kışla arasında bir fark olmadığını iddia eden, Alemdaroğlu yobazlığı... 28 Şubat'a tapınan militan demokratlar takılır... Yani militarizm, kokuşmuşluk, statükoculuk, antibilimsellik, intihal, şovenizm ve kontrgerilla... Ülkemizdeki devrimcilerin, muhaliflerin, Kemalizm'in geçmişine ve günümüz Kemalistlerine gösterdikleri teveccüh ve tezahüratı anlamak artık ne mümkün?..

II. BÖLÜM

KOPMAK YA DA KOPAMAMAK “Ya içindesindir çemberin ya da...”

Marks ve Engels, Alman İdeolojisi adlı eserlerinin en son bölümünde şöyle bir soru sorarlar: “ideologlar neden her şeyi baş aşağı koyarlar?” Biz de bu sorudan yola çıkarak, bu bölümü hemen hemen tümüyle Alman İdeolojisi kitabının referanslarıyla yönlendireceğiz; tüm söylem, argüman ve düşünce sistemi bu kitaba yaslanacak, biz yalnızca, kendi soru(n)larımızın, yarattığı ihtiyaç doğrultusunda bu düşüncelere yeni bir dizge kazandıracağız.

Alman İdeolojisi ve Kutsal Aile, Marks ve Engels için çok önemli bir kitaptır, bir kavşakta yazılmıştır. Bir kopma noktasıdır. Bu kitap sayesinde at iziyle it izi ayrıştırılmış, bilimsellik lafazanlığa, praxis tumturaklılığı, diyalektik materyalizm Sol Hegelcilığe galebe çalmıştır. Marks ve Engels eski ile tümüyle hesaplaşmış, aradaki tüm köprüleri atmış, kökten bir kopuş çabası içine girmişlerdir. Kitabın amacı önsözündeki şu paragrafla özetlenebilir;

ki bu felsefe (Sol Hegelcilik -bn.) Almanya’da, kamuoyunca korkuyla karışık bir saygı ile karşılanmakla kalmıyor, ama felsefi kahramanlıklarını kendileri tarafından, canice sertlikteki bu fikirlerin dünya için devrimci bir tehlike taşıdığı inancı içinde, büyük bir ciddiyetle sunuluyor. Bu kitabın birinci cildinin amacı, kendilerini kurt sanan ve başkalarının da kurt sandıkları bu koyunların ne olduklarını or-

taya koymak, onların meleyişlerinin Alman burjuvalarının tasarımlarının felsefi bir dille yinelenmesinden başka bir şey olmadığını ve bu felsefi yorumcuların palavracılıklarının, Alman gerçekliğinin zavallı yoksulluğunu yansıtmaktan başka bir anlam taşımadığını göstermektir.¹⁴³⁾

Marks ve Engels'in, Hegelcilik ve Sosyalizmin çeşitli fraksiyonlarına (ütüpizm, anarşizm vb.) karşı giriştikleri deşifre, ayıklama, mücadele ve kopma çabası günümüzde de Kemalizm'e karşı aynı sorumlulukla bizi yüz yüze bırakmaktadır.

Ülkemiz solu Kemalizm'e karşı belirgin bir kafa karışıklığı içerisinde. Ülkemiz solunun bütün renkleri kendisini burjuvaziye karşıt olmaktan kurarken, burjuvazinin Türkiye'deki ideolojisi demek olan Kemalizm söz konusu olunca, müstesna bazı kesimleri hariç solun büyük bir kesiminde güncel, tarihsel, programatik ya da taktik pek çok ikircim gündeme gelmektedir.

Kemalizm'e karşı kafa karışıklığı denilince, akla ilk gelen isim şüphesiz, Nazım Hikmet'tir! Onun iki fikirliliği, Türkiye devrimci hareketinde günümüze kadar süregelen kafa karışıklığının özeti gibidir. Nazım bir yandan bizzat M. Kemal'in sağlığında, TC'ye ve Kemalizm'e karşı mücadele etmiş, en ağır bedellerle en ağır çilelerden, zulmün bin türlüünden geçmiş, ama öte yandan, Mustafa Kemal'e ayrı bir sevgi ve muhabbet beslemiş; onu yüceltmek için Kuvayı Milliye adlı eseri kaleme almış; Memleketimden İnsan Manzaraları adlı şaheserinde Devletçilik uygulamalarını olumlamıştır. Dahası Nazım, donanmayı isyana teşvik etmekle ilgili olarak idamla yargılanırken; M. Kemal'e yazdığı bir mektupta "donanmayı isyana teşvik etmedim...senin başın üstüne yemin ederim!" diyebilmiştir.

Nazım'a ait bu iki şiir, Türkiye Sosyalist hareketindeki iki fikirliliğin karakteristiğidir.

ONBEŞLERİN ÖLÜMÜ

Tarih
Sınıfların mücadelesidir.
1921
Kanunusani yirmisekiz
Karadeniz
Burjuvazi.
Biz...
Onbeş kasap çengeline sallanan
Onbeş kesik baş
Yoldaş
Sen bu isimleri istersen
Aklında tutma
Fakat
28 Kanunusaniyi unutma!..
Siyah gece
Beyaz kar
Rüzgar, rüzgar
Trabzon'dan bir motor açılıyor...
Sahilde kalabalık...
Motoru taşıyorlar
Son perdeye başlıyorlar...

Unutma bunu:
Burjuvazi
Ne zaman aldatmak isterse bizi
Hav hav havhav Tü...
Yoldaşlar ey...
İlüzum yok fazla söze.
Bakın göz göze
Karadeniz
Onbeş kere açtı göğsünü
Onbeş kere örtüldü
Onbeşlerin hepsi
Bir Komünist gibi öldü...

Nazım Hikmet

KUVAYI MİLLİYE DESTANI

Dağlarda tek

tek

ateşler yanıyordu.

Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki

şayak kalpaklı adam

nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden

güzel, rahat günlere inanıyordu

ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında,

birdenbire beş adım sağında onu gördü.

Paşalar onun arkasındaydılar.

O, saati sordu.

Paşalar: “Üç” dediler.

Sarışın bir kurda benziyordu.

Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.

Yürüdü uçurumun başına kadar,

eğildi, durdu.

Bıraksalar

ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak

ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak

Kocatepe'den Afyon Ovası'na atlıyacaktı.

Nazım Hikmet

Nazım, kendi deyimiyle kasap çengelinde sallanan komünistlerin katilinin burjuvazi olduğunu çok güzel görüyor ama, o burjuvazinin önderinin Mustafa Kemal olduğunu görmezden geliyor!

Başta da değindiğimiz gibi bu bakış açısında Nazım bir istisna değildir; Suphilerin ardından 70'li yıllardaki birkaç istisna devrimci öndere kadar, ülke solunun karakteristiğidir.

Kemalizm, Sosyalizm içindeki Truva Atı'dır. Öncelikle bunu koymak gerekmektedir. Sosyalist ya da “sol” olması bir yana ilericiliği (bile tartışmalıdır), ortaya çıkışının ilk yıllarında tükenmiş bir ideolojidir. Ama, 1920'lerden günümüze Kemalizm kendisini “halkçı” “ilerici” “sol”cu olarak sunmuştur. Bu sunuş

tek başına olsa belki bu kadar etkili olmayabilirdi ama, özellikle geçmişte "sol"un içinde bulunmuş ya da kendisini tümüyle kendinden menkul bir solculuğun şeceresine dayandırmış kimi "sol"cular da Kemalizm ve M. Kemal'e, sürekli gerici müdahalelerle kösteklenmiş, kısır bırakılmış; ama ilerici olma çabasını, mücadelesini asla elden bırakmamış özgün bir "sol" hareket olarak referans verince, devrimci hareketin her yükseliş döneminde Kemalizm kabaaran muhalefeti ya teorik olarak etkisi altına almış ya da^(*) önemli bir bölümünü kendi örgütsel formlarının herhangi birinin mutedil sularında istihdam etmeyi başarmıştır. Rasih Nuri bu çarpıklığın, aldatmacanın en önemli teorisyenlerindendir ve Kemalist düşünce için şunları söyler:

"Bu çerçeve içerisinde varılacak noktayı saptamak pek güç değildir, hangi sınıfların bu durumdan yararlanacağı, hangi zümrelerin karlı çıkacağını kestirmek pek de güç değildir. Ve de genç ve muhteris bir burjuvazi palazlandıktan sonra, toprak ağaları güçlendikten sonra en güçlü bir liderin bile istese de sola doğru dönemeyeceği apaçıktır."⁽⁴⁾

Kemalizm'in sol çevrelerde böylesine ciddi kabul görmesinde pek çok etken vardır. Öncelikle Cumhuriyet'le birlikte sosyalist sol bir ölü doğum yaşamıştır. Bunun en başta gelen üç nedeni vardır. Birincisi, M. Suphi ve yoldaşlarının katledilmesiyle Türkiye'deki sol hareket yalnızca önderliğini değil, aynı zamanda ideolojik donanımını ve teorik birikimini de yitirmiştir. Ki bu fiziki önderlikten daha önemli bir şeydir. 1920'li yıllarda bu durumu destekleyen daha başka birtakım talihsizlikler yaşanmıştır.

İkinci neden Türkiye Sol'u açısından yine böyle bir talihsizliktir. Osmanlı'da gelişen marksist ya da marksist olma potansi-

^(*) Bu durumun günümüz açısından en çarpıcı örneği A. Öcalan'ın İmralı sonrası tutumudur. 80 yıllık Cumhuriyet tarihinin, dolayısıyla Kemalizm'in karşılaştığı en uzun soluklu sorun olması nedeniyle, TC'nin ideolojik konseptindeki gen haritasını bozan A. Öcalan tutuklamasının ardından "Barış Manifestosu" olarak adlandırdığı siyasi savunmasında Kemalizm'in pek çok argümanını güncellemiştir. Aynı tutumu avukat görüşlerinde ve yazılarında da sürdürmüş, bu görüşlerini "Demokratik Cumhuriyet" başlığı altında toparlamıştır. (Bkz. Belge 5)

yeli taşıyan sol hareketi barındıran şehirler; Selanik, Üsküp, Varna vb. Türkiye sınırları dışında kalınca, buranın teorik-ideolojik birikimi de dışarıda kalmıştır.

Son olarak, M. Suphi ve yoldaşlarının katlinden sonra; Şefik Hüsnü, Vedat Nedim, Şevket Süreyya gibi kimselerin Anadolu sorununu önderliğini ele geçirip Enternasyonal'in antiemperyalist ulusal kurtuluş mücadelelerini destekleme ve yeni kurulan cumhuriyetleri ileri çekmeye çalışma konseptini, Sosyalist mücadelenin varoluş koşulu ve sonal amacı haline getirip, laik-ulus devlet "ile riciliği"ni bir fetişe dönüştürerek; devletçi kapitalizmi, sosyalizm diye yıllarca emekçilere yutturmaları da bir başka talihsizliktir.

Bu amaçla bu ekip yanlarına daha başka Kemalistleri de katarak (Yakup Kadri, Falih Rıfkı vb.) Kadro hareketini kurdular ve sınıf çatışmaları teorisinin üzerine sünger çekerek yıllarca, üçüncü dünya ile emperyalizm arasındaki mücadeleyi; kapitalist toplumun temel çelişkisi olarak sunarak çok büyük bir halüsinasyon yarattılar.

1960'lı yılların Yön hareketi ve Avcıoğlu, şecere olarak Şefik Hüsnü Aydınlik'ı ile Kadro Kemalizmi'nin mirasçısıdır. Avcıoğlu Truva Atını yeniden zımparalamış ve verniklemiştir. Kemalizm'in sosyalizm sayılmasında en büyük katkı ona aittir. Pek çok belge ve bilgiyi ustaca tahrif etmiştir.

MDD

68 devrimci dalgası, tarihsel Kemalist gelenekten beslenen Milli Demokratik Devrim ve Sosyalist Devrim tezlerinin güçlü ideolojik rüzgarlarının etkisi altında gençliğin kıyılarına vurmuş; Kemalist malüliyet aynen buralara da taşınmıştır. (Vietnam direnişi ve Ortadoğu'da kurulan BAAS'çı "sol" cuntalar da dışsal bir etki olarak, "yeryüzündeki ilk ulusal kurtuluş mücadelesini başarıyla veren Türk gençliği"nin yanılması tarihsel ve güncel olarak da beslemektedir)

Yön, MDD ve Perinçek Üç Dünyacılığında cisimleşen antiem-

peryalist, antifeodal milli cephecilik ve sol cuntacıliktır. O yıllarda Madanoğlu, bu çevrenin “sosyalist paşası”dır ve cuntacıların, 27 Mayıs’ta yarım bıraktığı işi tamamlamaya yazgılı havaridir.

Öte yandan, dönemin devrimci önderliğinin yetiştiği ve THKO, TİKKO ve THKP-C’nin mayalandığı FKF/Dev-Genç’in antiemperyalistliği ilerici, milli bir nitelik arz eder. Dev-Genç’in o döneme ilişkin bazı sloganları şöyledir:

“Milli Ordu! Milli Sanayi! Milli İktidar! Nato’ya Hayır! İşçi-Köylü-Ordu-Gençlik Elele! Yaşasın Halk Savaşı! Yaşasın İşçi ve Emekçilerin Devrimci İktidarı! Ya Bağımsızlık Ya ölüm! Yaşasın ikinci Milli Kurtuluş Savaşımız!”⁵⁵

MDD stratejisti Mihri Belli’nin Yön Dergisi’nde yayımlanan ve MDD’nin manifestosu niteliğindeki bildiride Kemalizm, toplumsal sınıflar ve devrim sorunu şöyle ele alınır:

“Bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye’yi özleyen her Türk yurtseveri, politik ve meslek teşkilatlarıyla işçiler, köy ve şehir emekçileri, Atatürkçü aydınlar, Kemalist gençlik bu çağrıya kayıtsız kalmayacaklardır. Milli Cephenin bir an önce, en derin ve en geniş surette kurulması, uzuvlanması için, yaratıcı bir ruhla bütün ilericiler seferber olmalıdır. Kaybedilecek vakit yoktur.

“Burada, yerinde ve doğru sayamayacağımız bazı görüş ve tutumları, kısaca eleştirmeden geçemeyeceğiz. Bu safhada, yani demokratik devrim safhasında, en önemli ana meselelerde, yani antiemperyalist antifeodal savaş zorunluluğu konusunda gerçekten Atatürkçü çevreler arasında görüş birliğine doğru kuvvetli bir eğilim belirmişken, işçi sınıfı öncülüğü konusunu başmesele olarak ele alıp, muhayyel ‘halkçı’lara çatmak pek olumlu ve yapıcı bir tutum sayılamaz”⁵⁶

Üç Dünya

Üç Dünyacı Perinçek ekolünün devrim senaryosuna göre; Kemalizm’in ilericiliği özellikle köylü sorununu çözemediğinden güdük kalıyordu ama ilk kurtuluş savaşını vermiş ülke olmamız, Türk proletaryasının miras hanesine önemli bir kazanım ekliyor, tüm dünyada girilen sınıfsal değil ulusal kurtuluş

savaşları'na umut bağlamış olan üç dünya teorisine angaje oluyorduk. Kemalizm köylü sorununda güdük kalmıştı çünkü, Perinçek'in devrim senaryosu ancak böylelikle ulviyet kazanabiliyordu. Onun yazdığı senaryoya göre, köylü sorununun yarım kalmış olması gerekmektedir ve emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşımı için tarihsel damarın sımsıkı tutulması gerekiyordu. Ki bunlar da zaten vardı...

TİP-TSİP-TKP

Bu noktada TİP-TSİP-TKP kliği bu kriterleri tutturmak için tarihi tahrif etmişler; Kemalizm'in işçi sınıfı karşısındaki zorba tutumunu; Kürt isyanları, ikinci dünya savaşının çetin koşulları, kurtuluş savaşının ve kuruluşun imarının yarattığı yokluklarla açıklamaya çalışmışlar; köylü sorununda ilerici tutum kriteri için de; M. Kemal'in feodalizmi ve toprak ağalığını tasfiye ettiği yönlü iddialarla hamsiyi kavağa çıkarmışlardır.

TİP-TSİP-TKP revizyonizmi örgütlenmenin merkezine güya proletaryayı koyar ve cephe örgütlenmelerine karşıdır ama Kemalizm yine de önemli bir aşamadır ve Sosyalizm genel olarak Kemalist düşüncenin ilerici kazanımlarının üzerine tesis edilecektir. Öte yandan demokratik devrim süreci Kemalizm ile tamamlanmış, sıra sosyalist devrime gelmiştir ki bu düşünceler, Yön ve Kadro'ya köken olan, Şefik Hüsnü TKP'sinin eskimiş düşüncelerinin yeniden kalaylanmasından başka bir şey değildir.

"Bugün 'İkinci Milli Kurtuluş Savaşımızın' eşiğindeyiz.

"1919-1925 döneminde Mustafa Suphi'lerin, Dr. Şefik Hüsnü'lerin antiemperyalist devrimci asker-sivil kadrosunun lideri Mustafa Kemal Paşaya yaptıkları devrimci güçbirliği teklifleri yeniden gündem konusu olmuştur. Şunu da unutmamalıyız ki bu güçbirliği bugünkü bağımlı durumu meydana getiren partiler ile değil de gerçek güçler, sınıflar ve zümreler arasındaki bir güç birliğidir, sosyalist örgütün bütün Atatürkçü devrimci güçler ile güçbirliği söz konusudur.

"Şanlı tarihsel bir geleneği olan asker aydın kadronun devrimci kolunun, küçük burjuva kökeninden doğan tutarsızlıkları yanında

devrimci Atatürkçü bir geleneğe sahip bulunması milletçe büyük bir şansımızdır. 1969 Atatürkçülüğü artık işçi sınıfının öncü müfrezesi ile güçbirliği kurma olanaklarına sahiptir. Bu güçbirliğinin teorik temeli Türkiye'nin somut şartlarına uygun olarak uygulanacak olan işçi sınıfının ideolojisinden başka bir şey olamaz, bu teori bilimsel sosyalizmdir. Türk tarihinin geleneksel ve devrimci vurucu gücü olan küçük burjuva kökenli asker aydın kadrosu ve yönetici sivil kadrosu artık eşraf-la, burjuvazi ile değil de işçi sınıfı hareketi ile saf tutmak, ondan yana çıkmak zorunluluğunun bilincine yaklaşmış bulunmaktadır. 27 Mayıs devriminin bütün iyi niyetine rağmen karşılaştığı başarısızlığın sınıfsal nedeni ve bu çıkmazın dersi budur.”⁷⁾

68'liler

68 Gençliği, hem marksist klasiklerin yeterince Türkçeye çevrilmemiş olmasından hem de pratik mücadelenin kendisini daha fazla dayatmasından dolayı, Marksizm ile daha çok Avcıoğlu, Şevket Süreyya vb. gibi süfli teorisyenler aracılığıyla ilişkilendirilmiş bu da onların düşünce sistematiplerinin tetanos olmasına, aslında çok ileri düzeyde olan devrimci pratiklerini teorik düzlemde “ikinci milli kurtuluş hareketi”yle kısıtlamalarına yol açmıştır. Hatta 71 atılımı önderlerinin Avcıoğlu ve Yön aracılığıyla Marksizmle ilişkilendirmeleri onları teorik düzeyde o derece sakatlamıştır ki; “yaşasın Marksizm Leninizm” diye slogan atarak, kendi sehpalarını tekmeleyen ve asla pişman olmadıklarını söyleyen Denizler, mahkemelerdeki savunmalarında eylemlerine, büyük oranda ülkenin az gelişmişliği ve 61 Anayasası ile meşruiyet aramışlardır. (Bkz. Belge-3)

Aynı çarpıklıktan Mahir Çayan da kendini kurtaramamış, PASS konsepti (Bkz. Belge-2) adı altında, dünya komünist hareketinde büyük bir gerilemeye neden olan Cephecilik anlayışının doğal sonucu olarak, öncü savaşıya ittifaklar aramış ve kendisine en yakın müttefikleri de, antiemperyalist Kemalistler arasında bulmuştur:

Böylelikle örgütlenmesinin temeline proletaryayı değil, “ulu-

sun en ileri kesimi”ni koyarak ideolojide sınıfsallıktan koparak ulusallığa varmıştır Mahir. (Onun halefleri de bu çarpıklığı sürdürmüşler, ‘99 senesinde yaşadıkları tıkanmayla birlikte Türkiye devrimci hareketinin en köklü ve militan geleneklerinden birisini vatan savunusu tarifiyle güdükleştirmişler; 2000 senesinde kesinleşen F Tipi saldırısı öncesinde de duyarlı Kemalistlere ve dincilere -Hizbullah da dahil- ittifak ve yardımlaşma çağrısı yapmışlardır.)

Fakat Mahir düşüncesi eleştirilirken mutlaka eklenmesi gereken şudur ki; Mahir Çayan’ın düşünce sistematığı tam oturmamış bir dizgedir; Maoist başlayan yazın serüveni son yazılarında Maoist etkilenimlerden bir hayli sıyrılır ve Ortodoks Marksist bir çizgiye yaklaşır. Ulusal sorunda kafası Kaypakkaya kadar net değildir belki ama doğru iz üzerindedir; Kürt Sorunu’nun çözümünün kesinlikle Misak-ı Milli’de olmadığını farkındadır.⁽⁷⁾

Bu dönemde Kemalizm’le hesaplaşmayı ve kopuşmayı ilk defa ciddi olarak ele alıp teori düzeyine çıkartabilen İ. Kaypakkaya olmuştur.

1969 yılında Türk Solu dergisine yazdığı Bağımsızlık Savaşından Dönülmez başlıklı yazı şöyledir:

“Yıl 1968. Aylardan Temmuz. Amerikan emperyalizminin Akdenizdeki bekçisi altıncı filo, İstanbul Bogazı’na kara bir leke gibi oturmuş. Amerikalı denizciler, İstanbul otellerinden, kendi deyimleriyle ‘moral takviyesi’ yapıyorlar. Mustafa Kemal’in gençliği, ‘esir yaşamaktansa ölmek evladır’ deyip ayağa kalkmış. Yürüyüşler, mitingler, bildiriler birbirini kovalıyor.”⁽⁸⁾

Ama Kaypakkaya, devrimci mücadelesini bağımsızlık savaşı ve aidiyetini de Mustafa Kemal Gençliği’nden çabuk kurtarır.

⁽⁷⁾ “Biz ulusların kendi kaderini tayin hakkının ışığında diyoruz ki ‘her şart altında, her zaman Misak-ı milli sınırları içinde meseleyi ele almak gerekir ve-ya Kürt emekçi halkının çıkarlarıyla bağdaşan tek çözüm yolu ayrılma hakkının kullanılmasıdır’ diyen görüşler yanlıştır. Bu görüşlerin sahipleri her iki tarafın burjuva ve küçük burjuva milliyetçi unsurlarıdır...” *Aydınlık Sosyalist Dergi’ye Mektup’tan, M. Çayan.*

69'dan 71'e kadar ne kadar ileri gidilebilirse o kadar ileri gider ve 1971'deki TİİKP kopuşmasının ardından, temel meselelere ilişkin kaleme aldığı üç yazı sırasıyla parti, silahlı mücadele ve üçüncüsü de Kemalizm'e ilişkindir. "Şafak Revizyonizminin Kemalist Hareket, Kemalist İktidar Dönemi, İkinci Dünya Savaşı Yılları, Savaş Sonrası ve 27 Mayıs Hakkındaki Tezleri" (Bkz. Belge-4) başlıklı makalesinde Kaypakkaya, Kemalizm'e ilişkin günümüz için tarihsel öneminin ötesinde, o yılların hengamesi içinde siyasi olarak da önemli olan, yolları Şafak Revizyonizmi ile birlikte Kemalizm'le de ayırma önerisinde bulunur. Henüz çok gençtir ve 22 yaşındadır, önerilerini uzun uzadıya tarihsel olarak temellendiremez belki ama, Şafak revizyonizminin ve tüm sağcı düşüncelerin beslendiği batağı doğallığında tespit etmiş, tüm dikkat ve yönelimi bu noktaya kanallandırmaya çalışmıştır.

Kemalizm'le kopuşma çabaları 70'li yılların sonunda devrimci kadroların teorik düzeyinin yükselmesi, ideolojik bilincin artmasıyla birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Bu noktada Kemalizm'le sol arasındaki kırılmayı hızlandıracak iki önemli sorun tartışılmıştır. Birincisi Kürt sorunu kapsamında tartışılan Ulusal Sorun. Ki bu tartışmayla birlikte, Kemalist ulusçuluğun ilhakçı yönü deşifre olmuş ve sıvası büyük oranda dökülmüştür. İkincisi de Maoculuk ve Üçüncü Dünyacılık'ın reddi tartışmalarıyla birlikte, sınıfsal çelişkilerin ulusal çelişkilerle ikame edildiği, bunun da sosyalizmi güdüklettiği, sakatladığı, hızla fark edilmiş ve Marksizm en kristalize halde bilince çıkarılmaya ve kavranmaya çalışılmıştır. (Bkz. Bizim Çakır, Devrim Hamalı. Mukaddes E. Çelik, Ceylan Yayınları)

'80'li yıllardaki Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesiyle birlikte, saflar daha da netleşmiş, sol hareket en azından teorik olarak Kemalizm'den kopmuştur. Ama ideolojik kalıntılar halen de sürmektedir.

'90'lara gelindiğinde ise neo-liberal politikaların ulus-devleti (ya da en azından TC ulus devletini); Siyasal İslamınsa 28 Şubat darbesini 3 Kasım seçimleriyle boşa düşürmelerinin ardın-

dan, Kemalist politikalar tekaüde ayrılmış; bundan sonra Kemalistlerin ezberi ve sınırları tümünden bozulmuş, kontra-paşa Veli Küçük'ün direktörlüğünde, kelepirci "laik demokratik, hukuk ve ulus devleti" ideolojisi İP-MHP ortaklığının ürünü olan Kızıl Elma koalisyonu taşeronluğuna hibe edilmiştir.

Truva atı artık, Truva kurduna dönüşmüştür...

Şefik Hüsnü'den, Perinçek'e, CHP'den Kadro'ya kadar (ve onların yarattıkları resmi tarihe göre) M. Kemal, Anadolu'yu ve insanını kurtarmış, Türk insanının önünde büyük çıkışlar açan devrimlere imza atmıştır. O çok büyük bir devrimcidir.

Marks ve Engels'in CHP'liler ve Kemalistler gibi düşünmedikleri için üzgünüz ama onlar Alman İdeolojisi'nin, insanların gerçek kurtuluşunun koşulları adlı bölümünde bu koşulları şöyle koyuyorlar:

"Felsefeyi, tanrıbilimi, tözü ve bütün öteki boş şeyleri 'öz-bilinç'e indirgemekle, 'insanları' hiçbir zaman kölesi olmadıkları bu sözlerin egemenliğinden kurtarmakla 'insan'ın 'kurtuluşu' yolunda tek bir adım bile atılmış olmayacağını; gerçek dünyanın dışında ve gerçek araçları kullanmadan gerçek bir kurtuluşu gerçekleştirmenin mümkün olmadığını, buharlı makine olmadan köleliğin, tarımı iyileştirmeksizin serfiliğin kaldırılamayacağını; daha genel olarak, insanlar, yeterli nicelik ve nitelikte yiyecek, içecek, barınak ve giyecek tedarik edecek durumda olmadıkları sürece, onları kurtarmanın mümkün olmadığını, bilgiçi filozoflarımıza anlatmak zahmetine girmeyeceğiz. 'Kurtuluş', zihinsel değil, tarihsel bir iştir ve bu tarihsel koşullar, sanayi, ticaret, [tarımın, [karşılıklı ilişkinin (Verkehr) durumu] tarafından gerçekleştirilir."⁹⁹

Pek çok Kemalistin de kabul ettiği üzere, Kemalist 'Devrim'lerin, reformların tümü üstyapısaldır ve altyapı ilişkilerine dayanmadığından jakoben terörle kurumlaştığı için aynı zamanda halka karşıdır.

Peki gerçekten halkçı olmak bir yana, halka karşı olan bir ideolojinin kendisini böyle lanse etmesinden nasıl bir sonuç çıkarmalı?

"Bundan çıkan sonuç şudur: devlet içindeki bütün savaşım, demokrasi, aristokrasi ve monarşi arasındaki savaşım, oy hakkı uğru-

na vb. savaşım, çeşitli sınıfların yürüttükleri gerçek savaşımların büründükleri aldatıcı biçimlerden başka bir şey değildir... ve dahası, egemen olmak isteyen her sınıf, proletaryanın durumunda söz konusu olduğu gibi, kendi egemenliği bütün eski toplum biçiminin ve bizzat egemenliğin ortadan kalkması anlamına gelecek olsa bile, kendi çıkarını herkesin çıkarımış gibi gösterebilmek için -ki ilk başta bunu yapmak zorundadır- siyasal iktidarı ele geçirmesi gerekir.

“Gerçekten, kendisinden önce egemen olan sınıfın yerini alan her yeni sınıf, kendi amaçlarına ulaşmak için de olsa, kendi çıkarını, toplumun bütün üyelerinin ortak çıkarı olarak göstermek zorundadır, ya da şeyleri fikir planında açıklamak istersek: bu sınıf, kendi düşüncelerine evrensellik biçimi vermek ve onları, tek mantıklı, evrensel olarak geçerli düşünceler olarak göstermek zorundadır. Bir sınıfa karşı çıkması yüzünden, sırf bu yüzden devrimci sınıf, kendisini, bir sınıf olarak değil de, hemen bütün toplumun temsilcisi olarak sunar, tek egemen sınıfın karşısında toplumun tüm kitlesi olarak görünür. Her yeni sınıf, demek ki, kendi egemenliğini daha önce egemen olan sınıftan ancak daha geniş bir temel üzerine oturtur, ama karşılığında bundan böyle egemen olan sınıfla egemen olmayan sınıflar arasındaki karşıtlık, sonradan hem derinliğine ve hem keskinliğine büyümekten başka bir şey yapamaz. Bundan çıkan sonuç şudur: Yeni yönetici sınıfa karşı yürütölmesi söz konusu olan savaşın, bu kez, egemenliği ele geçirmiş olan daha önceki bütün sınıfların yapabildiklerinden daha kesin ve daha köklü bir biçimde eski toplumsal koşulları yıkmak gibi bir amacı vardır.”⁽¹⁰⁾

şimdi bölümün başında sorduğumuz “ideologlar neden her şeyi baş aşağı koyarlar” sorusunun en azından teorik temellerini oluşturmuş bulunuyoruz. Egemenler kendi sınıflarına dayanan egemenliklerini meşrulaştırmak için çok büyük bir halüsinasyon yaratmak zorundadırlar. Bu halüsinasyonun coğrafyamızdaki adı, Kemalizm ve Kemalist Cumhuriyet efsanesidir. Bu efsane-nin teorik ilkelerinde Laiklik, Halkçılık, Hukukun üstünlüğü, Milletin Kayıtsız şartsız Egemenliği vb. yazar ama Kemalist Cumhuriyet’in geride kalan 80 küsur yıllık pratiğine baktığımızda; halkın payına yalnızca ve her zaman sömürü ile zulüm düşmüştür.

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1

Hikmet Kıvılcımlı'nın Kemalizm Tespitleri

Bizde hürriyet, Abdülhamit mantığı ile uygulanır, yani lâfta, kalır-
sa, ne iktisatça, ne medeniyetçe, ne toplumca, ne kültürce. Hiçbir ileri
adım ömürlü olamaz ve hele halkı rahat ettiremez. En basit millet men-
faatleri, kimseye ağız açtırmadan, en bataklık ağalık hırsına ve zümre
mütegallibeliğine kolayca kurban edilebilir. İleri memleketler için ne-
dir, bilmiyoruz, bizim için hürriyet: Ölüm, dirim meselesidir.

Vatanımız: Birinci Kuvâymilliyeciliğimizin yâdigândır. Demokra-
simiz: İkinci Kuvayimilliyeye seferberliğimiz olacaktır:

Kuvayimilliyeye Milletçisiyiz: Mukadderatımıza tek yabancı karıştır-
mıyacağız.

Kuvayimilliyeye Devletçisiyiz: Pahalı ve hazır yeyici devletin yerine,
vatandaşa iş bulmayı birinci görev bilen ucuz ve üretmen devleti geçi-
receğiz.

Kuvayimilliyeye Devrimcisiyiz: Her türlü maddi sömürüyü kaldıracacağız.

Kuvayimilliyeye Lâyikiyiz: Her türlü manevi sömürüyü kaldıracacağız.

Kuvayimilliyeye Halkçisiyiz: Osmanlı artığı bezirgân ve hacıağa oligar-
şisinin önderliği yerine, çalışan çoğunluğumuzun önderliğini tutacağız.

Kuvayimilliyeye Cumhuriyetçisiyiz: Halk tarafından, halk için idare,
Adalet ve Kültür sistemleri kuracağız.

Parolamız: Hür, kuvvetli, bahtiyar Türkiye'dir.

HÜRRİYETİN HEDEFİ: Fakir halk

1- DEMOKRASİ, (İkiyüz yıl önce yaşamış Frenk filozofu Condor-
cet'nin dediği gibi): "En kalabalık ve en fakir sınıfın maddi, manevi,
ruhcul, toplumsal bakımdan iyileşmesi olmalıdır."

HÜRRİYET RUHU: Seçim

2- Seçimler hür, nisbi ve tam olacak. Asker, polis, jandarma, mah-
pus ayırdı yapılmayacak. Üç aydan beri mukimlik kaydı kalkacak. Me-
deni kanunun rüşd çağı (18 yaş) ile SEÇMEN olunacak.

3- SEÇİLEBİLİRLİK: 25 yaşında başlayacak. Siyasi mahpuslar ve
(resmi yetkilerinden faydalanmamaları şartile) görevli memurlar ve as-
kerler de seçilecek.

4- SİYASİ PARTİLER: En küçük vatandaş topluluğunun bulundu-

ğu her yerde serbestçe teşkilâtlanabilecek. Ocak ve Bucak organları yeniden açılacak.

5- MİLLET VEKİLİ dokunulmazlığı adi suçlarda tamamen kalkacak ve siyasi kannaat ve faaliyetlerde mutlak kalacak. Millet Vekili maaşı, orta hayat endeksinden yukarı çıkmayacak. Ödenek yerine, bütün taşıt ve seyahat masrafları (devletçe sağlanamayan yerde faturası devletçe ödenerek) bedava olacak. “Yirmibeş seneden beri ilk defa konuşuyorum”, “Ömrümüz Meclisin kahvesinde geçti” diyen Millet Vekili yerine, iş ve üretime bağlısı geçecek. Her Millet Vekili, 100 köyle şahsan muhabere ve temas edip, seçmenlerine sık sık hesap vermeye gidecek. Veremezse, Demekler Kanunu 18. maddesi nisabı ile geri çağırılabilir. Partisinden çekilen, Millet Vekilliğinden de çekilecek.

6- MECLİS, özülle ve sözüyle Kuvâyimillîye Meclisi olacak. Senato kalkacak. Yürütme yetkisini de doğrudan doğruya kullanabilecek. Anketler Meclis kürsüsünde kalmayıp, olay yerinde bilfiil yapılacak. Hükümetten şikâyet vatandaşın demokratik haklarını ilgilendirdiği vakit, yerinde incelemeyi Meclis üyeleri sonuçlandıracaklar.

(Vatan Partisi Programı’ndan alınmıştır.)

Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup

II. Kemalizm

Kemalizm, emperyalizmin işgali altındaki bir ülkenin devrimci-milliyetçilerinin bir milli kurtuluş bayrağıdır. Kemalizm'in özü, emperyalizme karşı tavır alıştır. Kemalizm'i bir burjuva ideolojisi veya bütün küçük burjuvazinin veyahut asker-sivil bütün aydın zümrenin ideolojisi saymak kesin olarak yanlıştır.

Kemalizm, küçük burjuvazinin en sol, en radikal kesiminin milliyetçilik tabanında antiemperyalist bir tavır alışıdır. Bu yüzden, Kemalizm soldur; milli kurtuluşçuluktur. Kemalizm, devrimci-milliyetçilerin, emperyalizme karşı aldıkları radikal politik tutumdur.

Ülkede, kendi solunda, emperyalizme karşı hiçbir devrimci, ulusal-radikal sınıf hareketi olmadığı, dünyada, bugünkü gibi milli kurtuluş savaşlarının destekçisi bir dünya sosyalist bloğunun olmadığı bir evrede, emperyalizme karşı, dünyada ilk muzafer olmuş bir halk savaşını veren radikal-milliyetçiler, bu bakımdan, ülkemizin -kökeni Osmanlı alt bürokrasisinin ilericiliğine dayanan- bir orjinalitesidir. Kemalistler için ülkemizdeki, asker-sivil aydın zümrenin jakobenleri diyebiliriz.

III. 1923 Devrimi, 1923-42 ve 1942-50 Dönemleri

1923 Devrimi, önder sınıfın karakterini yansıtan bir milli devrimdir. Emperyalist işgal kırılmış, komprador burjuvazi tasfiye edilmiş, yabancı sermayeye tanınan bazı imtiyazlara rağmen genellikle emperyalist istismar bertaraf edilmiş, feodalizmin ideolojik ve politik gücü kırılmıştır.

Bu, muhtevası burjuva olan bir devrimdir. (Stalin ve Mao, 1919-23 Anadolu harekâtına devrim demektedirler. Keza Mao, 1923 Anadolu Devriminden muhteva bakımından pek farklı olmayan Cezayir Devrimi için de, milli demokratik devrim kavramını kullanmaktadır). Ancak, önder sınıfın karakterinden dolayı, bu devrim sürekli kılınamamış, duraklamalara ve hatta geriye dönüşlere maruz kalmış, sonunda da ülke yeniden sömürgeleşme sürecine girmiştir.

I. Milli Kurtuluş Savaşının ve de 1923 Anadolu Devriminin önderinin büyük burjuvazi olduğunu söylemek gerçeklere aykırıdır. Çünkü emperyalist dönemde burjuvazi, bütün dünyada devrimci, milliyetçi ve

demokrat niteliğini kaybetmiştir. Onun ideolojisi artık milliyetçilik değil, kozmopolitizmdir. O, vatan, millet bayrağını geminin bordosundan aşağıya atmıştır. Bu bayrağı, emperyalist dönemde enternasyonalizm ve yurtseverlik tabanında proleter devrimcileri, milliyetçilik tabanında ise küçük burjuva radikal unsurları yükseltmektedir.

1923'te kurulan, milli, laik Türkiye Cumhuriyeti'nde yönetim, hiyerarşik tabanın üst kademesinde kemalistler olmak üzere, küçük burjuvazinin ve de burjuvazinin bütün fraksiyonlarının ortak yönetimidir.

Feodal mütegalibe sindirilmiş, ancak politik ve ideolojik gücü kırılmasına rağmen, ekonomik gücü bertaraf edilememiştir.

Kısaca özetlersek, küresel-komprador devlet mekanizması parçalanmış yerine, tek parti yönetimi altında küçük burjuvazinin diktatörlüğü egemen kılınmıştır.

Lenin, küçük burjuvazinin hiyerarşinin en üstünde yer aldığı yönetimin niteliklerini şu şekilde belirtmektedir:

"... otorite ve devlet gücünün bu sınıfın ekonomik, sosyal ve politik hiyerarşinin başında kalmasının hizmete konulması ve emperyalizmle ittifak halinde bulunan feodalite ile sermaye diktatörlüğü yerine küçük burjuva diktatörlüğünün kurulması, bunun için de bas-kıcı devlet mekanizmasının bu sınıfın çıkar ve ideolojisinin hizmetine konulması."

İşte 1923 Türkiye Cumhuriyeti yönetiminin ideolojik ve politik niteliği budur.

Ekonomik plandaki yönetimi ise özetle şudur: Özel mülkiyet ve kârı temel alan (başka türlü olması eşyanın tabiatına aykırıdır) kendi sınıfsal ve de ekonomik örgütlenmesini genişleten, giderek de "milli burjuvazi" sınıfını yetiştirmeye yönelik, küçük üretime dayanan, özünde boş bir milli ekonomi yaratılmıştır.

Bu tip ekonomiye ilişkin, Lenin şöyle demektedir:

"... Şehir ekonomisinin hafif endüstri temeli üzerinde kurulması, daha doğrusu kırsal bölgelerde ve şehirlerde bir tüketim ekonomisinin kurulması (bu 'ne üretilirse tüketilir' ilkesine dayanan ve birinci derecede küçük burjuva tüketim ihtiyaçlarının hizmetinde olan bir ekonomidir; küçük burjuva, proletaryanın ve yoksul köylülerin gücünden elde ettiği artı değer büyük bir kısmını elinde tuttuğu için nispeten büyük bir satın alma gücüne sahiptir)."

1923 yıllarında yönetimin üst kademesinde bulunan Kemalistler,

başlangıçta emperyalizmle ekonomik plandaki ilişkilerde çekimserdiler. Bir yandan emperyalizmin uzantısı komprador burjuvazi tasfiye olunurken, yabancı tekellere ilişkin pek çok stratejik işletmeler satın alma yolu ile millileştirilir ve de borç almada son derece dikkatli davranılırken, öte yandan yine de emperyalist dünya içinde yer alınarak, yabancı sermayeye bazı imtiyazlar tanınmaktadır. İdeolojik ve politik alanda gücü iyice kınlan feodalizmin ekonomik gücüne, fazla dokunulmamaktadır. Yani, küçük burjuva yönetimi, sınıfsal karakterinden dolayı, emperyalizm ve feodalizmle olan bütün köprüleri atamamaktadır.

“... Küçük burjuvazinin örgütlenmesinin genişletilmesi, bununla birlikte feodalite ile olan sınıfsal ve siyasal ilişkilerini koruyacak bir köprüünün kurulması.” (Lenin)

İstiklâli tam Türkiye yolunun her alanda tam bağımsız olmaktan geçtiğinin bilincinde olan bu yönetimin lideri G.Mustafa Kemal, milli ekonomi konusunda çok hassas davranmıştır. Gümrük himayeleri, millileştirme, yerli malı kullanma mecburiyetleri, vs.lerde milli bir kapitalist sınıfı oluşturma gayretleri içinde olan Cumhuriyet yönetimi, bu amaçla milli kapitalizmin gelişmesi için devletin bütün imkanlarını kullanmıştır. Ancak gittikçe gelişen politik ve ekonomik plandaki küçük burjuvazinin örgütlenmesi, giderek ticaret burjuvazisi ile işbirliği içinde olan ve devletin imkanlarını bu alanlarda kullanan bir bürokrat burjuvazisi oluşturmuştur.

Meselâ, milli özel yatırımları desteklemek ve kredi vermek amacı ile kurulan İş Bankasının kurucuları, milli kurtuluş savaşına katılmış, Cumhuriyet döneminin politikacıları ile tüccar ve eşraftır. (Bkz. Savunma)

İş Bankasının bir nevi politikacılar bankası olarak kurulmuş olması, Cumhuriyet dönemi için bir aforizm salgınının başlangıcı olmuştur. (F. R.Atay, Bkz. Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni) Giderek Cumhuriyet yöneticilerinin bir kesiminin bürokrat burjuvazi haline dönüşmeleri, ticaret burjuvazisi ve eşrafla birlikte ekonomik yatırımlar yapmaları, başlangıçta, ekonomide özel kartelleşme ve tröstleşmeye, yabancı sermaye yardımlarına ve işbirliğine karşı olan devlet üzerinde politik gücünü yavaş yavaş artırmayı doğurmuştur. Yavaş yavaş, bu konuda, meclisten imtiyazlı kanunlar çıkartılmış, yabancı sermaye ile “işbirliği” gelişmiş, ekonomide reformist burjuvazi ile bürokrat burjuvazi işbirliği sonucu tekelleşmeye doğru gidilmeye başlanmıştır.

“Aslında sanayiye ellerinde tutan İş Bankası grubunun büyük yatırımlara burnunu sokup, tekel elde etmesi, bunun yanında perde arkasında bir şirket kurup o fabrika mamüllerini ithal edip, yüksek tuttuğu fabrika fiyatları ile piyasaya sürmesi reformist burjuvazinin İş Bankası içindeki bir kanadının sivrilmesine ve tekelleşmesine giderek yol açmıştır. Türkiye’de tekeli burjuvazinin uç vermeye başlamasında en etkin grup, İş Bankası grubu olmuştur.” (Bkz. Savunma)

Özetle söylersek:

Bu dönemi üç evrede özetleyebiliriz:

1) 1923-32 Dönemi: Ülkenin bağımsız, ekonomisinin ise bir milli tüketim ekonomisi olduğu süre.

Bürokrat burjuvazisinin doğuş evresi. Bu evre, yönetimde Kemalistlerin en ağırlıkta olduğu evredir.

2) 1932-42 Dönemi: Bu evrede, bürokrat burjuvazinin, ticaret burjuvazisi ve de yabancı tekellerle birleşip yavaş yavaş tekelci burjuvaziye doğru dönüşmeye başladığı evredir. 1932 Dünya krizinin oluşturduğu ekonomik sarsıntıdan bu zümre geniş ölçüde istifade etmiş ve palazlanmaya başlamıştır. (Bkz, 1932 Milli Korunma Kanunu, Savunma)

3) 1942-50 Dönemi: Savaş yıllarında özellikle Saraçoğlu döneminde, Saraçoğlu yönetiminin fiyatları serbest bırakması, ülkede dört nal bir enflasyon yaratmış, Marshall, Truman yardımları paravanası altında, Amerikan emperyalizmi ülkeye iyice girmiş ve yabancı sermayeye geniş imtiyazlar sağlanmıştır. (Ülkenin sömürgeleşme sürecinin başlaması)

4) 1950-71 Dönemi

Bu yıllar ülkeye Amerikan emperyalizminin ekonomisinden politikasına, kültüründen sanatına kadar damgasını vurduğu ve bizzat oligarşi içinde yer aldığı yıllardır. (Emperyalizmin içsel bir olgu haline gelmesi). Bu yıllarda emperyalist üretim ilişkileri ülkenin en ücra köşesine kadar egemen olmuştur.

Kısaca dersek, küçük burjuva milli ekonomisi, emperyalist istismara cevap verecek şekilde değişikliğe uğramış, emperyalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu oligarşinin gayri milli ekonomisine dönüşmüştür. Küçük burjuva diktatörlüğü yerini oligarşik diktaya terk etmiş, küçük burjuvazinin milli ideolojisi ve politikası, oligarşinin gayri milli ideolojisi ve politikasına yerini bırakmıştır.

Ancak, bu dönemde her şeye rağmen, oligarşi ile küçük burjuvazi arasında bir nispi denge ülkede süregelmiştir. Yani oligarşi devlete bu

dönemde tam anlamı ile hakim değildir. Bu yüzden belli ölçülerde özellikle bürokrasi ve ordu içindeki devrimci milliyetçiler etkinliklerini bu dönemde devam ettirebilmişlerdir. Fakat özellikle 1963'te, yerli ve yabancı sermayenin ülkemizde giderek merkezileşip, yoğunlaşması ve meta üretiminin ta köylere kadar girmesi ile oligarşi kademe kademe gücünü artırmış ve nihayet 1971'de küçük burjuvazinin sağ ve orta kanadını da kendi saflarına çekerek, ordu ve bürokrasi içindeki Kemalistlerin gücüne büyük bir darbe indirmiştir.

5) 12 Mart ve Değişen Sınıflar İlişkisi

12 Mart darbesi ile birlikte, ülkedeki sınıflar kombinezonunda tam bir değişiklik olmuştur. Ülkedeki devrimci milliyetçilerle oligarşi arasındaki nispi denge bozulmuş, devletin bütün kurumlarına oligarşi tam anlamı ile hakim olmuştur.

Kökenini Osmanlı devletinden ve yirmibeş yıllık Cumhuriyet dönemi küçük burjuva yönetiminden alan Türk ordusunun küçük burjuva devrimci geleneği artık son bulmuş, ordu doğrudan emperyalizmin ve oligarşinin sömürgeci politikasının aleti olmuştur. (Bu, Türk Ordusunda devrimci milliyetçilerin hiç kalmadığı anlamında yorumlanmamalıdır. Sosyal olayların sonucu birden ortaya çıkmaz. Ordu ve bürokrasi içinde devrimci milliyetçiler bir süre daha bannacaklardır. Ancak artık eski güçlerini kaybetmişlerdir. Ve giderek de hızla tasfiye olacaklardır).

Ülkemizde 12 Mart askeri darbesinin olması bir tesadüf değildir. Bu genel olarak, emperyalizmin III. Bunalım döneminin, özel olarak Amerikan ekonomisinin 1967'den beri içine girdiği korkunç krizin, Yankee işgali altındaki ülkemize yansımalarının bir sonucudur. Ülkemizdeki rejimin militarize olması ve de saldırganlığını artırması, Amerikan emperyalizminin ekonomisini askerileştirmesini olağanüstü artırıp, içerde ve dışarda terörünü artırmasının "Küçük Amerika"ya yansımalarıdır.

(Kesintisiz Devrim İki'den Alınmıştır.)

Belge 3

THKO Savunmasında Kemalizm Tespitleri

Bağımsızlık.

Önce bir noktaya dikat etmekte yarar vardır: bağımsızlık anlayışımızın Atatürk Türkiye'sinden sonra yurdumuza yabancı sermayenin girmesiyle ve ülkemizin emperyalizmin etki alanına kaymasıyla değişmiş olduğu ortadadır. Atatürk döneminde ve yabancı sermaye Türkiye'ye girmeden önce, bağımsızlık anlayışımız, kesinlikle doğrudur. Bu anlayış, Atatürk'ün ölümünden sonra ve yabancı sermayenin ülkemize girmesiyle değişmiş ve yozlaşmıştır. (s. 119)

19 Mayıs 1919

İşte kurtuluş savaşımız böyle bir ortamda Mustafa Kemal ve arkadaşlarının öncülüğünde gelişen ve bu kadronun çıkışıyla güçlenip başarıya ulaşan bir mücadeledir.

Haklı olarak şunu belirtiyoruz:

19 Mayıs 1919, saldırgan emperyalistlere ve onların emrindeki iç düşmana karşı, Mustafa Kemal önderliğinde, Türk Halkını örgütlemek için kurtuluş Savaşının politik anlamda başlangıcıdır.

19 Mayıs 1919, emperyalizme, padişahlığa, hükümete ve köhnemiş devlet yapısına karşı Mustafa Kemal ve arkadaşları önderliğinde yürütülen devrimin başlangıcıdır.

19 Mayıs 1919, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi için Mustafa Kemal ve arkadaşlarının, halkın silahlı gücü ve öncüsü olarak harekete geçişidir. (s. 415)

27 Mayıs 1960

Türkiye Cumhuriyeti, tarihinde, kurtuluş ve Mustafa Kemal hareketinden sonra yeni bir döneme girmiştir. Kurtuluş vadeden, mutluluk vadeden yeni bir dönem! Ordunun Atatürkçü doğrultuda kendi halkının, kendi ulusunun yanında olduğunu kanıtlayan bir dönem! 27 Mayıs hareketi Türk ulusunun, Türk halkının ve Türk ordusunun yurtseverliğini kanıtlayan bir hareket! Bilinen kurallar dışında, ihtilali hatırlatan bir "ihtilal."

Gençlerimiz bayram yaptı, yaşlılarımız sevinçten gözyaşı döktüler. Bir ihanet şebekesi bir gece içinde toplanıvermişti... Sonra bekledik hiç değilse devletin "İhanet şebekesi" ağlarından arındırılmasını, girilen hareketin kendi amaları doğrultusunda yeni bir devlet kuruluşu-

na yönelmesini bekledik... Kısa bir sürede anlaşıldı ki, romantik özlemlerden, tertemiz bir yurt sevgisinden başka bir şeyleri yok yüreklerinde. Babıalı basını da bunu çok çabuk anladı. Ve her devirde olduğu kendi melanetinin kapılarını aralamaya başladı... 27 Mayısçıların tecrübesiz, siyasi eğitimsiz yoksun, tertemiz yurtseverliklerinden başka bir güvenceleri yoktu. Ülkenin ihtiyaçlarına göre Atatürk'ün kendilerine öğrettiği doğrultuda, özlemi çekilen bir anayasayı tüm heyecanlarıyla birlikte kendi uluslarının bekliliğine derk ederek sessiz sedasız, geldikleri gibi iyi niyetlerle çekiliverdiler... (s. 159)

Gençlik ve Görevi

Gençlik ve özellikle bugünkü üniversite gençliği toplumun en bilinçli, ülkücü ve yürekli bölümü, en aktif ve dinamik gücüdür. Bunun içindir ki yurdumuz bütün kişisel çıkarlardan uzak bu genç insan kitlesine emanet edilmiştir. Atatürk'ün deyimi ile o "inkılapların ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların lüzumuna ve doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Rejimi ve inkılapları benimsemiştir. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük bir kıpırtı ve hareket duydu mu, bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır demeyecektir. Hemen Müdahale edecek ve kendisi eserini koruyacaktır." (Bursa Nutku'ndan)

Bu sözlerden, gençliğe sadece yurdun emanet edilmediği, onunla birlikte devrimlerin ve özellikle rejimin de emanet edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde Türkiye Cumhuriyeti ve yurdun bağımsızlığı gençliğe emanet edilmiştir... Nitekim tarihimizde ordu, gençlik kuruluşlarının da desteği ile zaman zaman yönetime müdahale etmiş, sivil iktidarların, politikacıların yurda zararlı tutumları karşısında idareye el koymuş, böylece politikaya karışmıştır. (s. 187-188)

(THKO Savunmalarından alınmıştır.)

Belge 4

Kaypakcaya'da Kemalizm Tespitleri

Kemalizm, hangi sınıfın ideolojisidir? Şafak revizyonuzmine göre, Kemalizm; orta burjuvazinin devrimci kanadının ideolojisidir. "12 Mart'tan Sonra Dünyada ve Türkiye'de Siyasi Durum" broşüründe, "faşizmin, Kemalist kesimlerin (abç) gözünü boyamak" istediği söyleniyor (agy, s. 45). "Orta burjuvazinin kemalist kesimleri"nden kasıt, besbelli ki, orta burjuvazinin devrimci kesimleridir; yani sol kanadıdır.

Yine Şafak revizyonistleri, M. Kemal'i ilkelerinin faşizmle asla bağdaşmayacağını idia etmekte ve "faşistler, M. Kemal'i ilkelerini tahrif ederek, kendi faşist safsatalarının bir parçası olarak gösterebileceklerini sanıyorlar" demekteler. (agy, s.45)

Yine Şafak revizyonistleri, "M. Kemal, halkımızın ilerici tarihinin (abç) bir parçasıdır" demektedirler.

Bu iddiaların, Türkiye gerçekleriyle en küçük bir ilgisi ve bağdaşır tarafı yoktur. Şafak revizyonistleri, kendi boş hayallerini gerçeklerin yerine koymaya çalışıyorlar; ülkemizde bir yığın revizyonist ve oportünist klik, bilhassa Kemalizm konusunda aynı şeyi yapıyor. Özellikle Kemalizm konusunda, orta burjuvazinin gerçeklere aykırı idealist yargıları öylesine beyinlere yerleşmiş, kafalara öylesine tekel kurmuştur ki, Kemalizm'in komünistçe değerlendirilmesi adeta imkansız hale gelmiştir. Şimdi iyi biliyoruz ki, bizim Kemalizm konusundaki yargılarımız, Çetin Altan, D. Avcıoğlu, İlhan Selçuk'tan tutun da, TİP, M.Belli, H. Kıvılcımlı, TKP, THKP-C, THKO ve Şafak revizyonistlerine kadar, bütün burjuva ve küçük burjuva örgüt ve akımlarını öfkeyle ayağa fırlatacaktır. Ama öfkeyle ayağa fırlamaktansa, Türkiye tarihine daha ciddi olarak göz atmaları, onu doğru olarak kavramaya çalışmaları gerekmez mi? Türkiye gerçekleri bize şunu gösteriyor:

Kemalizm demek, fanatik bir antikomünizm demektir. Kemalistler, M. Suphi ve 14 yoldaşını, kahpece ve hunharca boğazlamışlardır. TKP'yi M. Suphi yoldaşın ölümünden sonra bu isme layık bir parti olmadığı halde, amansız bir şekilde ve her fırsatta ezmiş, bugün Amerikancı faşist sıkıyönetim mahkemelerinin yaptığını, Kemalist iktidar defalarca yapmıştır; her iki yılda bir, çoğu zaman her yıl en az bir kez, genel tutuklamalar düzenleyerek yüzlerce insanı polis işkencesinden geçirmiş, karakollarda ve zindanlarda çürütmüştür. Sovyetler Bir-

liği'ne, menfaat sağlamayı hesapladığı müddetçe dalkavukluk etmiş, diğer zamanlarda sinsi ve azgın bir düşmanlık beslemiştir.

Kemalizm demek, İşçi ve köylü yığınlarının, şehir kk burjuva-zisinin ve kk memurların sınıf mücadelesinin kanla ve zorbalıkla bastırılması demektir. Kemalizm, işçiler için süngü ve ateş, cop ve dipçik, mahkeme ve zindan, grev ve sendika yasağı demektir; köylüler için ağa zulmü, jandarma dayağı, yine mahkeme ve zindan ve yine her türlü örgütlenme yasağı demektir. şnurov yoldaşın verdiği mekleri, Adana-Nusaybin demiryolunda işçilerin nasıl kurşuna dizildiğini bütün arkadaşlar bir kere daha hatırlasınlar.

Kemalizm emek, her türlü ilerici ve demokratik düşüncenin zincire vurulması demektir. Kemalizm'i vmeyen her türlü yayın faaliyeti yasaktır. İlerde, Kemalist iktidar aleyhine herhangi bir yazının çıkabileceği ihtimali dahi, yayın organlarının kapatılması için yeterli sebeptir.

Kemalizm demek, her alanda Türk şovenizminin kışkırtılması, azınlık milliyetlere amansız bir milli baskının uygulanması, zorla Türkleştirme ve kitle katliamı demektir.

Kemalizm'in İstiklal-i Tam ilkesi demek, yarı-smrgelik şartlarına seve seve razı olma ilkesi demektir. Kemalist Türkiye, yarı-sömürge Türkiye'dir. Kemalist iktidar, İngiliz-Fransız emperyalizmine ve daha sonra Alman emperyalizmine uşaklık eden, onlarla işbirliği eden bir iktidar demektir. şnurov'un dediği gibi, Kemalistlerin emperyalistlerle olan sınıf kardeşliği, milli dşmanlıklardan ağır basmıştır.

Bazı silahlar vardır ki, onu elinde tutanlar yenilmez bir güce sahip olurlar. Mesela, Marksizm-Leninizm-Mao Zedung düşüncesi böyle bir silahtır. Kitlelerin devrimci tecrübeleri böyle bir silahtır.

Bazı silahlar da vardır ki, onu elinde tutanlar, kendilerini yaralarlar: Yani silah geri teper ve kendisini elinde tutanları vurur. İşte Kemalizm böyle bir silahtır! şafak revizyonistleri böyle bir silahı elimize almak istemediğimiz için, bizi diledikleri gibi suçlayabilirler. Ama, biz de, onların sağa sola reklam ettikleri bu silahın gerçek mahiyetini yığınlara ve devrimci kadrolara anlatmaktan geri durmayacağız...

(İbrahim Kaypakkaya, SEÇME YAZILAR- şafak Revizyonizmi'nin Kemalist Hareket, Kemalist iktidar Dönemi, İkinci Dünya Savaşı Yılları, Savaş Sonrası ve 27 Mayıs Hakkındaki Tezleri bölümünden özetlenmiştir, s. 244-254)

Belge 5

İmralı Sonrası Öcalan'dan Kemalizm Tespitleri

Mustafa Kemal'in idealindeki cumhuriyet Fransız devrimci cumhuriyet modelidir. Devrimci cumhuriyet mütegalibelere, koruculara, dış güçlere dayanmaz. Mustafa Kemal'in cumhuriyeti, Fransız devrimci cumhuriyet modelidir. Bunları Murat Karayalçın'a, Mümtaz Soysal'a anlatın. Devrimci cumhuriyeti ortaya koyun, bunların ilkelerini anlatın. Devrimci cumhuriyetin eksiklikleri var. Mustafa Kemal bir konuşmasında biz kurduk siz geliştireceksiniz derken bunu kastediyordu. Mustafa Kemal devrimci cumhuriyetçiydi. Bu Fransız devrimci cumhuriyetinin ilkeleridir. Fransız modelini iyi incelemiştir. Anıtkabir kütüphanesine gittiğinizde bakın, 4000 kitap okuduğunu görürsünüz. Bunların hepsi de Fransız devrimiyle ilgilidir.

Devrimci cumhuriyetin temelinde de Türk-Kürt ittifakı vardır. 1992'den itibaren bu ittifak havaya uçuruldu. Derhal tedbir almalıyız. Demokratik Türkiye programında birleşelim. Demokratik cumhuriyetin devrimci cumhuriyetin esenliği için var gücümüzle çalışalım. Büyük hatalar var. Bunları aşmak gerekiyor. Devlet de hatalar yaptı, PKK de hatalar yaptı ama bunlar geçmişte kaldı. Biz intikamcı yaklaşmıyoruz. Gün bunları birbirimizin gözüne sokma günü değil, gün demokratik cumhuriyetin esas ilkelerinde anlaşma günüdür.

Avrupa Türkiye'yi de kullanıyor, ama Türkiye nasıl kullanıldığını bilmiyor, şimdi yeni anlıyorlar ama biraz geç. Mustafa Kemal tehlikeyi sezdi. 1920 çizgisini geliştirdi. Ben de bu tehlikeyi sezdim 2000'li yıllarda bu çizgiyi geliştiriyorum. Mustafa Kemal'in 1920'lerde yaptığı neyse benim 2000'lerde yaptığım odur. Bu konuda ben kendime güveniyorum.

Kemalistlerin aklı daha başlarına gelmedi. Mumcular vuruldu. Daha bilmiyorlar. Kemalistler o kadar da güçlü değilermiş. Ordu da o kadar güçlü değilmiş. Zayıf çok zayıflar. Ben bunları da güçlü sanıyordum. Mustafa Kemal kudretli bir lider. Deniz Baykal sahte bir cumhuriyetçidir. CHP içindeki samimi demokratlara sesleniyorum. Mustafa Kemal çizgisine sahip çıkın. Kemalizm hakkındaki değerlendirmelerim iddialı değerlendirmelerdir. AKP'ye karşı CHP ne kadar dayanabilir. Mustafa Kemal'in zihni bilimseldir. Atatürk 4000 eser okumuş ve bir cumhuriyet modeli geliştirmiştir. Bilim tarihini, felsefe tarihini, mi-

tolojiyi cezaevindeki arkadaşlara tavsiye ediyorum. Bilim felsefesi, bilim tarihi bilmiyorsan siyaset de yapamazsınız. Mustafa kemal 19.Yüzyıl bilimi ile Fransız devrimini sentezleyerek Anadolu gerçeğine uyarlamış, sonuç Türkiye Cumhuriyeti'dir. Son vasiyeti gençliğe hitabesinde vardır. Cumhuriyeti askere, polise bırakmamıştır. Çünkü onların kastaşma bürokratlaşma riski vardır. Günümüzde cumhuriyetin ilkelerinden sapma vardır. Zihniyet olarak cumhuriyet aşınmıştır, kurumları ele geçirilmiştir, bölünme parçalanma tehlikesi gündemdedir. Bizim yapmamız gereken Kürtleri bunlara bulaştırmamak, alet etmemektir. Mustafa Kemal 1920'de Türkler adına Kürtlere de çağrıda bulundu. Ben de 2000'lerde Kürtler adına Türklerle çağrıda bulunuyorum. Ayrılığa düşmeyin. Cumhuriyeti özgür temelde geliştirip, iç ve dış oyunu bozalım. Bunu anlamıyoruz demek aşağılıktır, alçaklıktır. Devlet adına hareket edenler Kürtleri mahvettiler. Biz bunları mesele yapmıyoruz. Yaparsak oyunu sürdürmüş oluruz. Geçmişe dayalı intikam hesapları yaparsak bu çok tehlikelidir.

Kürtler eşeklik etmesinler onları uyarıyorum!.. (21 Ocak 2004)

Türkiye'nin modernleşme tarihinde üç dönem vardır. Tanzimat, cumhuriyet ve şimdi benimle başlayan 2000'li yıllar. İşte Fikret Bila da yazıyor. Fikret'e Genelkurmay yazdırıyor. Ciddi bir gazetecidir, ciddiye alınan bir isimdir. Yazılar yarı resmidir. M. Kemal'in yarı yenilenmiş çizgisidir. Genelkurmayın pozisyonu ve benim Genelkurmay'a yaklaşım tarzımı da anlatacağım. Daha önce de anlatmıştım, ama anlamadınız. Fikret Bila'nın kitabı önemli. Benim buradaki çizgimi Fikret Bila kadar ciddiye almadınız. Genelkurmay'ın bunu yayınlamasının nedeni var. Ama o yazmadan sizden beklerdim. Sizin büyük sorumluluğunuz var. Şimdi başlayabilirsiniz. İmralı Konuşmaları dersiniz. Ciltler halinde olabilir. Kamuoyunun buna şiddetle ihtiyacı var. Murat Yetkin de yazdı. AB süreci ve demokratikleşme bizim buradaki çıkışımız ve konumumuzla paralel yürüyecektir. Fikret Bila'nın kitabını okudunuz mu?

Avukatlar: Kitabına baktık, Genelkurmayın sizin stratejik değişim çizginizi taktik olarak gördüklerini belirtiyorlardı. Ayrıca kitabı da getirdik.

Öcalan: Genelkurmay taktik der tabi. Bila'nın kitabını şimdi yayınlatarak kendileri de taktik yapıyor aslında. Dışarıda olsaydım taktik nedir görürlerdi. Bundan sonra artık taktik konuşacak. PKK de taktik

yapmalıydı, yapamıyorlar. Benim cesedim bile bunlardan fazla politika yapardı. İşte yeni parti yaratacağız. Daha başlamadan yetkiyle, kişilik sorunları ile karşıma geliyorlar. Biraz ciddi olun, demokratik siyasette etkili, yetkili olun, sonuç alın. Olmazsanız sizi uyarıyorum, aşırırsınız. (27 Ekim 2004)

Kısmen radyodan dinledim. Benim yerime hazırlıyorlar. Ne kadar utanmazlık, büyük bir utanmazlık! Buna öncelik vereceğim. Çok büyük bir alçaklık, şerefsizlik! Bu çok büyük bir oyundur, alçaklıktır. O alçak İngilizler bunu çok iyi biliyor. Bunu Osman'a söyletiyorlar. Mustafa Kemal'in Türkiye, Apo'nun da Kürtler önünde engel olduğunu söylemeye çalışıyorlar. Ben devletle boğuşma halindeyim. Sadece birbirimize öldürücü darbe vurmuyoruz, gerisi yoğun bir boğuşmadır. Mevcut politika açısından hükümet ve devletle boğuşma halindeyim. Buradaki idareyi falan kastetmiyorum, siyaseten söylüyorum. Plan büyük, ABD ve İngiltere biliyor. Yakalandığımda Yunan gazeteleri on gün ömür biçtiler, Londra bir ay diyordu. Güya devletle boğuşup ölecektim. Oyun buydu. Boğuşmamız esnektir, öldürücü darbe vurulmuyor. Kürdistan üzerinde çok önemli planlar var. Bunlar elli yıllık planlardır. Arkasında lobiler var; Yahudi, Rum lobileri var. İşbirlikçi Kürtleri kullanarak Kürdistan'ı ikinci bir Ermeni, ikinci bir İyonya durumuna düşürmek istiyorlar. Mustafa Kemal bu oyunu 1920'lerde bozdu. Onun "Anadolu'daki varlığımızı yok etmek istiyorlar" diye stratejik bir tespiti var. Bu doğru bir tespitti. Ben bunu söylüyorum. Bu Kemalizm'in doğrusu mudur? Evet, bu bilimseldir. Ancak şunu da söylüyorum: Türkleri hakim ulus yaptı; tek ırk, tek dil uygulamaları oldu. Ama Kürtler hiç olmazsa kültürel varlığın korudu. En azından fiziki varlığını korudular. Ermeniler ve İyonyalılar kalmadı, ama Kürtler varlığın koruyabildi. Ama katliamlar da yapıldı. Bunu açacağım.

Suç sadece Mustafa Kemal'e yükleyemeyiz. 1920'erde eşit ittifakı savunuyordu. Birinci Meclis Türkler ve Kürtlerin ortak meclisi olarak oluşmuştu. 1924'te İzmit konuşmasında "Kürtler her türlü özgürlüğünü koruyacaktır" diyordu. Bunları söylemiyor mu? Belgelerde var, söylüyor. Sonra isyanlar oldu. Arkasında Sultan Vahdettin ve İngilizler vardı. Mustafa Kemal isyanlarda sadece Kürtleri görmüyor. "Cumhuriyet gidecek, Türkler ve Kürtler kalmayacak, yerine Sevr gelecek" diyordu. O dönem Türklerin de işbirlikçi kesimleri var. Şeyh Sait, Kürt ulusal kurtuluşçusu değildir, din ağırlıklı feodal otonomici-

dir. Barzani ve Talabani de aynı kafadadır. Sonuç bitirmedi. Ermeniler ve İyonyalılar gibi dört bin yıllık halklar da bittiler.

Mustafa Kemal'in yurtseverliği MHP tipi yurtseverlik değildir. Etibank'ı, Sümerbank'ı o kurdurmadı mı? Sümer kültürünü yurtseverliğinin temeli yapıyor. Eti, Sümer, Hitit kültürü Anadolu'nun, halkların ortak kültürü değil mi?

Avukatlar: Aynı röportajlarda, sizin Kürtlükten uzaklaştığınız da söyleniyor.

Benim Kürtçülüğüm tartışılıyor. Bu korkunç bir oyun. Oraya geleceğim. İsyancılar ilerici ve bilimsel olmadığı için yeniliyor. Felsefi olarak da öyledir. Eğer bir yerde bir şey yenilmişse, geriye temsil ettiği içindir. Mustafa Kemal o koşullarda ileri olanı temsil ediyordu. Kürtler gericiymiş demiyorum, başındakiler gericiydi. Kürtleri yüzyıl geriye çektiler. Bugün hala bunun acısını çekiyoruz. Bundan kim sorumlu? Bunlar sorumludur.

Avukatlar: Bu düşüncelerinizi 92'de de ifade ediyordunuz, bazı röportajlarınızda da vardı.

Öcalan: Ben yirmi beş yıldır bunları söylüyorum. Geniş açamaya-
cağım, savunmamın ilgili bölümleri i alın, genişletin ve öyle yayınla-
yın. (Eylül 2004)

(Abdullah Öcalan'ın, avukatları aracılığı ile yaptığı bu görüşmeler rojaciwan.com internet sitesinden alınmış, Kemalizm'e ilişkin bölümler tarafımızdan seçilmiştir. Başlık da tarafımızdan konulmuştur.)

III. BÖLÜM

SOVYETLER VE İTTİHATÇILAR

1917 Ekim devrimiyle birlikte birinci Dünya Savaşı'nın fiilen sona erdirilmesi; Bolşevik Parti'nin Çarlığın işgal ettiği bölgelerden kayıtsız-şartsız çekilerek, gizli anlaşmaları açıklamasıyla birlikte; bütün dünyada, mali, askeri ve siyasi taşlar yerinden oynar. İttifaklar, saflaşmalar yeni duruma göre yeniden ele alınır. Hepsinden önemlisi, dünyanın tüm ezilen halklarında ve işçi sınıfında Bolşevik devrim büyük bir çekim merkezi haline gelir. Artık olmaz denilen olmuştur ve Sovyetler dünya proletaryası ve ezilen halkları için büyük bir güç ve umut kaynağı; ulusal bağımsızlık savaşı veren sömürge ve yarı sömürge halklar içinse başlıca dayanaktır.

“Arkadaşlar, kardeşler,

“Rusya’da büyük çapta olaylar cereyan ediyor. Başkalarının memleketlerini paylaşmak uğruna patlak veren kanlı savaş bitmek üzeredir. Dünya milletlerini boyunduruk altına almış olan soyguncuların saltanatları sarsılarak çatırdamaktadır. Sömürü ve zorbalık dünyası son günlerini yaşıyor. Yeni bir dünya, özgürlük isteyenlerin, emekçilerin dünyası doğuyor. Bu devrimin başında, Rusya’nın işçi ve Köylü hükümeti Halk Komiserleri Sovyeti bulunmaktadır.

“Tahtından indirilmiş Çar’ın imzaladığı ve devrilmiş Kerenski hükümetinin onayladığı, İstanbul’un ele geçirilmesine ait gizli anlaşmanın yırtıldığını, yok edildiğini bildiririz... İstanbul, Müslümanların elinde kalmalıdır.

“İran’ın parçalanıp bölünmesine ait anlaşmanın yırtıldığını, yok edildiğini bildiririz. Askeri hareket kesilir kesilmez ordular İran’dan uzaklaştırılacak ve İranlılara kendi yazgılarının kendileri tarafından belirlenmesi hakkı sağlanacaktır...”⁽¹¹⁾

Bu değişim ve saflaşmadan Osmanlı hükümeti de payını alacaktır.

Güney cephesinde tümüyle yenilen Osmanlı’nın geri çekilmenin son sınırları olarak tasarladığı Misak-ı Milli sınırlarının bazı bölgeleri bile işgal altındadır. Aynı şey, Doğu Cephesi için de geçerlidir. Sarıkamış faciasından sonra Doğu Cephesi hemen tümüyle imha olmuştur ve burada da Misak-ı Milli sınırları içinde yer alan Evliye-i Selase vilayetleri; Kars, Ardahan, Batum, Erzincan ve Erzurum işgal altındadır.

Anadolu, tümüyle işgal edilmemiştir; öncelikle emperyalistler arasındaki paylaşamama durumunun yarattığı dengeden; sonra da Ekim Devrimi sonrası kurulan Sovyet Hükümeti’nin; Çarlığın işgal ettiği bütün Osmanlı topraklarından geri çekilerek, Anadolu’yu kesin bir mahvoluştan kurtarmasındandır.

Bu ortamda 30 Ekim 1918’de mütareke olur. İttihatçıların önde gelenlerinden bir kesim Almanya’ya kaçar, kalanların büyük bir kısmı İngilizler tarafından tutuklanır. İstanbul, İngilizler tarafından işgal edilir.

Türkiye hayali ya da Osmanlı Devleti, Mondros mütarekesi ile hukuki olarak ilhak olunur ve işgal ile bu durum fiiliyata dökmeye çalışılır. Aynı koşullar 1918 kışı boyunca görüşülen ve 5 Mart’ta imzalanan Brest-Litovsk anlaşması ile Sovyetler’e de dayatılmıştır. İşte bu noktada tarihsel konjonktür Sovyetler ve Anadolu’yu birbirine yaklaştırır.

İttihat’ın geleneksel politikası, tüm ihtişamı, azameti ve hamasetine rağmen, en uygun şartları sunan devlete tümüyle bağımlılık ilişkisine girmektir. Birinci dünya savaşı boyunca, bu hamilik görevini Almanya üstlenmiştir. Mütarekenin ardından ittifak güçlerinin en ağır yükünü çeken Osmanlılar, Almanların savaş ganimetinin ne menkul ne de gayrı-menkul olanlarına hiç-

bir şekilde ortak edilmezler ve bu da yetmezmiş gibi Anadolu, İngiliz devletinin önderliğinde bir koalisyon tarafından işgal edilir. İstanbul'da da, İngiliz yanlısı bir hükümet kurulur. Böylelikle sahipsiz kalan ve bağımsız, kendi özgüçlerine dayanarak yaşamayı hiçbir zaman düşünmemiş olan İttihatçılar için Sovyetler yeni bir umut kapısı haline gelir. Çünkü Sovyetler, emperyalist metropollerin can damarlarını kesme politikası çerçevesinde; antiemperyalist ilerici niteliği olan bütün ulusal hareketlere destek vermektedir.

Aslında, İttihatçılar 1918 yılı boyunca, Kafkaslar'da sürekli olarak İngiliz ve Alman emperyalizminin tetikçiliğini yaparlar. Fakat, mütarekeden sonra Anadolu'daki siyasi ömürleri fiilen miadını doldurunca, her biri yine de cihangirlik düşlerinden vazgeçmezler... Böylece Sovyetler onların cihangirlik düşlerinin basamağı haline gelir. İttihatçıların önde gelenleri, (ki M. Kemal ve cumhuriyeti kuran kadro da büyük oranda İttihatçı'dır ama burada asıl birinci derece, paşalar ve yöneticileri sayıyoruz) İstanbul'da iktidarı yeniden ele geçirebilmek için yüzlerini tümüyle Sovyetler'e dönerler. Zira, İngiltere ezeli düşmandır onlar için, İT iktidarının ilk yıllarında içlerindeki İngilizci, özellikle Manastır teşkilatını ellerinde tutan Yakup Cemil ve arkadaşlarını imha ederek; İngiltere ile bütün köprüleri atmışlar, birinci dünya savaşında da, Almanya'nın yanında yer alarak, açıktan itilaf'a ve İngiliz emperyalizmine meydan okumuşlardır. Almanya zaten "ihanet" etmiştir. Diğer küçük itilaf devletleri biçare iT'yi İngiltere'nin elinden kurtaramaz.

Yine de İttihatçılar bu arada İngiltere, Almanya, Fransa ile (İttihatçi hayalciliği, yüzsüzlüğü, pişkinliği ve işgüzarlığıyla); hatta Ankara ve İstanbul hükümetleri ile de müzakereyi kesmezler. Bu amaçla İttihatçılar, Enver Paşa önderliğinde İslam İhtilal cemiyetleri İttihadi'nin kurarlar (1920). Bu sözde bir Bolşevik cereyandır. Bu cemiyetin Türkiye seksiyonu Halk Şurular Fırkası'dır. Bu fırka için de program olarak değme komünist parti programlarına taş çıkartacak bir program kaleme alınır:

“Savaştan kesinlikle kaçınılacaktır. Fakat insanlığı asalak hayattan kurtarmak ve özellikle asalak hayatın yarattığı emperyalizm belasını bütün cihandan kaldırmak için savaşılacaktır.

“Kapitalizm artık devrini tamamlamıştır. Toplumsal şartların değiştirilmesi, bir zorunluluktur. Emekçiler ve köylüler, kapitalizmin ücretli esirleri olmaktan kurtarılacaktır.

“Her basamakta şuralar (Sovyetler) kurulacaktır. En alt basamak köyde, rençper, köylü ve işçiden seçilmiş beş kişilik bir şura vardır.”¹²⁾

Program böyle sürer gider. Sanki yıllarca halkı kendi ihtirasları için savaştan savaşa koşturan, kıtlığa mahkum eden o Enver Paşa değilmiş gibi yazar yazar...

Ve hatta 1920 yılının 1-8 Eylül’ünde toplanan Doğu Halkları Kurultayı’na Enver Paşa İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadi’nin Kuzey Afrika delegesi olarak katılır. Konuşmasına izin verilmez ama yazdığı nedamet belgesi TKP’li bir delege tarafından okunur. (Bkz. Belge-1)

Ama İttihatçılar özellikle Enver Paşa tümüyle pragmatik davranmaktadır. Asıl amacı Turan-Türk dünyası’nı ayaklandırmak, oralarda devlet ya da devletler kurmak ve bir cihangir olarak beyaz atıyla Anadolu’ya girip, saltanatını yeniden kurmaktır.

Bugünlerde Anadolu’daki TKP (Daha sonra THİF’e dönüşecek olan Hafi TKP) 9 Ağustos 1920’de TKP-MK adına İttihat Bolşevizmine karşı şu bildiriği yayınlar:

“Bolşevikliğin ne demek olduğunu iyice anlamayan insanlar arasında bazı yanlış fikirlerin ve dedikoduların husule gelmekte olduğu işitildiği için hakikatin neden ibaret olduğunu birkaç cümle ile anlatmak mecburiyeti hasıl oluyor. Bolşeviklik, bildiğimiz manada fırkacılık değildir... Fende komünist kelimesi ile ifade olunan bu meslek, Türkçe’de ortaklık, Arapça’da iştirak diye bilinir. .. Hülasa dünyada mal ve mülk ne varsa bunların hepsine bütün dünyadaki insanlar ortakdır... Şu tarife nazaran Bolşeviklik demek dünyada temellük-ü şahsi (özel mülkiyet -bn.) ve ihtirası kaldırmak demektir... Rica olunur, şimdi insaf ile düşünölsün. Fikirlerini, maksat ve gayelerini şu birkaç kelime ile anlatmaya çalıştığımız Bolşeviklerle ve bu memleketteki Türk Bolşevikleriyle İttihatçılar arasında ne münasebet var? O itttihatçılar ki, on iki seneden beri vakit vakit bu zavallı Türk milletinin başına öyle

korkunç ve müthiş bir bela kesilmişler ve bu fakir, çıplak milletin kanını türlü türlü hile ve desise ile emmişler ve elan da türlü türlü kıyafet ve namlarla emmektedirler. İttihatçıların her türlü fenalığını, ahmakça ve budalaca ve cahilce hareket ve icraatını ve müstebidane idarelerini bir tarafa bırakalım: İrtikap ve ihtişamın adını anafor koyarak memleketin her tarafında ahlaksızlığı son dereceye vardiyan, hırsızlığı göklere çıkartan o zalim idare adamlarının yoktan meydana getirdikleri servetler, harp zenginleri hatırlardan nasıl silinir... Yalnız şurasını da kaydetmek lazımdır ki: Türkiye Bolşevikleri bütün namuslu insanları kendi arasında görmekle iftihar eyler. Türkiye Bolşevikleri böyle namuslu vatandaşlardan kendilerine arkadaşlar ararlar.”⁽¹³⁾

Sovyetler’den alınan silahlarla, yine Sovyetler’e karşı, karşıdevrimci bir takım hareketler örgütleme girişimi elbet Bolşevik Parti’nin deneyimli önderliğinin sıkça karşılaştığı türden bir ikiyüzlülüktür. Zaten bu Bolşeviklikle flört girişimi de çok uzun sürmez. Enver Paşa Sovyetler’i kandıramayacağını anlayınca açıktan Afgan ve Türkmen karşıdevrimcilerinden oluşan Basmaclar (baskıncılar/akıncılar) örgütüne katılır ve önderliğini ele geçirmeye çalışırken 1922 yılında, kızıl ordu tarafından, Pamir dağlarında öldürülür...

Ama her şeye rağmen emperyalizmin dışardan işgali ve içerden karşıdevrimcilere sunduğu destek ile dünyanın gördüğü en çetin savaşlardan birisini veren Sovyetler için; Güney Batısında özellikle Ekim devriminin siyasi ve örgütsel etkilerinin en geri düzeylerde yaşandığı Kafkaslar, Türkistan, Gürcistan bölgesine Türkiye doğusundan sokulacak bir İngiliz emperyalizmi çok tehlikeli olacaktır. (Ki bu 1918 yazı sonunda gerçekleşmiştir.) Bu durum da, Sovyetler’in, Anadolu’yu neredeyse kendi savunması gereken bir cephe olarak görmesine neden olur. Enver Paşanın ki gibi çocuksu hayalleri değil belki ama; hem Anadolu’da İngiltere’nin başını çektiği emperyalizmin yenilmesi, hem Türkiye’nin bağımsızlığı, hem de Sovyetler’in Güney Batı cephesinin güvenliği ve tahkimatı için olan, daha ciddi arayışları her zaman ciddiye alacak, değerlendirecek ve gerekli yardımı sunacaktır.

Olayları tam olarak yerli yerine koyabilmek için, tekrar geriye dönmek zorundayız. Yani Brest-Litovsk anlaşmasının imzalandığı; İT'nin daha tam olarak iktidarını kaybetmediği, dünya emperyalizmi ile Sovyetler arasındaki boğazlaşmadan, nemanmaya çalıştığı 1918 yılı kışına.

1918 yılı başlarında dünya emperyalizmi, Ekim devriminin ilk şaşkınlığını atmış, Sovyet ülkesine bütün gücüyle saldırmıştır. 1918 yılı boyunca, İttihatçılar ve onların yönettiği Osmanlı devleti emperyalizmin Sovyetler üzerinde oynadığı bütün komploları açıktan destekler ve elinin uzanabileceği, Kafkaslar da bizzat bu komplolara katılır.

1918 yılı baharında emperyalist güçler, yerel karşıdevrimci örgütler, burjuva kalıntıları, yerel eşraf ve kulaklar üzerinden atağa kalkarlar. Gürcistan'da Menşevikler Almanların; Ermenistan'da Taşnaklar İngilizlerin ve Azerbaycan'da da Müsavatçılar Osmanlı himayesi ve yardımıyla kendi hükümetlerini ilan ederler ve Kafkaslar Ötesi Cumhuriyeti adı altında, Sovyetler'e alternatif gerici güçlerin egemenliğinde, bir konfederasyon kurarlar. Bolşevik Merkezi Kafkas temsilcisi Şaumyan'ın 1 Haziran 1918 tarihli emekçilere çağrısında durum şöyle değerlendirilir:

"Kafkasya Kurucu Meclisi (Seym) oluşturuldu ve bu meclis her milletten oluşan emekçi sınıfına karşı utanç verici, hain ve rezil bir politika uygulamaya başladı. Bu politikanın sonucu olarak Kafkaslar ötesi Rusya'dan koparılarak Türk savaşçılarının ellerine teslim edildi. Kendilerine sosyalist süsü veren Menşevikler, beyzadelere karşı ayaklanan Müslüman köylülerle birleşmek yerine bu beylerle anlaşarak, Kafkaslarötesi'ni Türk paşalarına satarak teslim ettiler. Kafkaslarötesi'nin Rusya'dan koparılması gibi rezil bir anlaşmaya Taşnaklar da katılıp yaptıkları ihanetleri, Ermeni halkının geleceğinden endişe duydukları iddiasıyla örtmeye, gizlemeye çalıştılar. Evet, Menşevikler Müsavatçılardan korkuyor, Taşnaklar Menşeviklerden çekiniyor, Müsavatçıların ise Taşnaklardan ödleri pathıyor. Bunlar kendilerini haklı çıkarmak için bunu ileri sürüyorlar"⁽¹⁴⁾

Emperyalist güçler elbette Kafkaslar'da Sovyetler'i değil, kendi elleriyle kurdukları bu karşıdevrimci güçleri tanıyacaktılar-

dır. Ama bu durum, hem Osmanlı hem de Almanya için, Brest-Litovsk anlaşmasının açık ihlalidir.

Bu günlerde Sovyetler'in kalbi Moskova ve Leningrad bir darbe girişimi ile vurulmuştur. Sol-Sosyalist Devrimciler (ES-ER); Bolşevik Parti'yi iktidardan devirebilmek için art niyetli propagandaya açık (ki Lenin bu anlaşmayı neredeyse Bolşevik Partinin tümünü karşısına alarak; tüm sorumluluğu da kendi üzerine alarak imzalatmıştır!) Brest anlaşmasını bu ihtilal girişimine alet ederler. Kont Mirbach (Alman Büyükelçisi) öldürülür ve bazı Bolşevik önderler, ES-ER'ler tarafından tutuklanır...

Hem bu terör ortamı, hem de Kafkaslar'daki karışıklıkları Almanlar kendi lehlerine çevirmek için Kafkaslarda güçlenen, Seym hükümetini Osmanlı ordusuyla tahkim ederler. Böylelikle hem kendi çıkarlarını gözetmiş olacaklar hem de savaştan pay alamamış Osmanlı'ya avuntuluk çıkacaktır. Bu ortamda, zaten zor durumda olan Moskova, RKP-B MK üyesi ve Kafkaslar olağanüstü Komiseri Şaumyan'ın imdadına yetişemez. Bolşevik Parti, Kafkas Sovyeti'nde de azınlığa düşünce, karşıdevrimci güçler emperyalistleri "kendilerini kurtarmaları için" davet ederler. Böylelikle Osmanlı orduları, Bakü'yü işgal eder. İşgal sonrasında da Kafkasya Olağanüstü Komiseri, Şaumyan ve 25 komiser yoldaşı Osmanlılar tarafından Krosnoyarsk'da karşıdevrimci güçlere teslim edilerek kurşuna dizdirilirler...

İşgal süresince, Sovyetler'in Osmanlı'ya çektiği işgal notalarına önce, "böyle bir işgalin olmadığı" yönlü yalanlamalar gelir. Sonra, "böyle bir kuvvet var ama, o güçler bizim ordularımız değil, bozuk düzenli çapulcular"dır denilir. Ve sonunda da "Kızıldordu, oralardan çekilince, Taşnaklar ve Gürcüler ile komünistler Müslümanları katletti, biz düzen vermek için, girdik" denilir. (Bkz. Yerasimos; Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri)

Sonuç olarak Sovyetler'in burayı tekrardan geri alabilmesi için Almanlara yeni tavizler vermesi gerekir. Bu tavizlerle Almanlar, askeri tahkimatını kuvvetlendirir, mali olarak yeni mevziler kazanır ve hepsinden önemlisi Bakü petrollerinin üretim ve

satışından Almanya'ya açıktan haraç verilmesini şart koşan yeni maddeler eklenir Brest-Litovsk anlaşmasına. 27 Ağustos 1918:

“Rusya Bakü kazasında ham petrol ve ham petrol ürünleri üretimini kolaylaştırmak için elinden geleni yapacak ve üretilen miktarın dörtte birini, ya da en azından daha sonra kararlaştırılacak belli bir miktarı her ay Almanya'ya sağlayacaktır. Bakü kazası üretiminin bu miktarı karşılayacak durumda olmaması, ya da başka yerde kullanılması halinde, bu miktar diğer bölgelerin üretimiyle karşılanacaktır.”⁽¹⁵⁾

Osmanlı-Sovyet ilişkileri, ki bu duruma ne kadar ilişki denebilirse bu meyanda sürerken, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalanır. Böylelikle İstanbul hükümeti ile, daha doğrusu; Osmanlı ile Sovyetler arasındaki ilişki burada noktalanır. Bu tarihten itibaren 23 Nisan 1920'de meclis açıldıktan sonraki günlerde TBMM'nin ve Sovyetler'in karşılıklı iyi niyet ve dostluk mesajlarına kadarki 1,5 yıllık sürede taraflar arasında resmi bir ilişkiden söz edilemez.

İşte bugünler İttihatçıların, Sovyetler'le ilişkiye geçebilmek için bölük bölük “Bolşevik” oluşuna tanık olur. Enver Paşanın yukarıda andığımız programı da bugünlere denk düşer. Görece daha ciddi çabalar, İttihatçılar yurtdışına kaçarken ülkede nöbetçi bıraktıkları Kara Vasıf ve Kara Kemal tarafından kurulan Karakol Cemiyeti'nden gelir. Karakol Cemiyeti Halil Paşa (Enver'in amcası) ile Nuri Paşayı (Enver'in küçük kardeşi) kontak görevlisi olarak, Sovyetler'e gönderir.

Tam da bugünlerde M. Kemal, önemli paşaları ama özellikle tek nizami askeri gücü elinde bulunduran Kazım Karabekir'i, Sovyet ittifakına ikna edebilmek için bir değerlendirme kaleme alır ve tüm önemli komutanların fikirlerini bildirmelerini ister.

“Türkiye'nin diğer cephesi Kafkasya'dır ki uygun olmayan barış koşullarına karşı silahlı direnişe en uygun olan cephe orasıdır. Türkiye Kafkasya'da Bolşevik yayılmasını kolaylaştırma ve onunla hareket birliğine girmekle batıdan doğuya doğru Anadolu, Suriye, Irak, İran, Afganistan ve Hindistan kapılarını dehşetli bir biçimde açmış olacaktır. Bu açık kapıları kapamak için bağlaşıklar bir saldırı hareketi stratejisini uygulayacak güçleri hemen bulamazlar. Dayanak oluşturu-

racak hareket üslerini de ellerinde bulundurmuyorlar... Bu durum karşısında İtilaf devletleri Bolşevikler ile Türklerin arasını Kafkas milletleri aracılığıyla kesmek planını bulmuşlardır. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan belki de Kuzey Kafkasya hükümetlerini bağımsızlıklarını onaylayarak onları kendilerine çektiler. Şimdi Bolşeviklerle vuruşmalarını olup bittiye getirmek için onları kışkırtıp donatmaktadırlar. Bundan başka da doğrudan kuvvet göndermeye de başlamışlardır ki bu kuvvetin etkisiyle hem Bolşeviklerle çarpışmayı hızlandırmak ve hem de Kafkas milletlerinin Türklerle Bolşeviklerin herhangi bir ilişkilerini önlemek ve denetlemek düşüncesindedirler. Plan büyük bir ciddiyet ve aşırı acele ile uygulanmaktadır. Eğer bu plan başarılı, Kafkas milletlerinin bize karşı kesin bir set durumu almalarıyla memleketimiz kuşatılmış kalırsa artık Türkiye için direniş nedenleri temelinden yıkılmış olur, ondan sonra siyasi varlıklarını tümüyle yitirecek olan Anadolu Türkleri İtilaf Devletleri subayları komutası altında sömürge askeri olacaktır. Bu durumda İtilaf Devletlerine tam bir teslimiyet halinde bile Türklerin hayatlarını yitirmekten kurtulacaklarına güvenilemez.”⁽¹⁶⁾

Bu değerlendirmenin tarihi 5 Şubat 1920’dir. Değerlendirmeden iki temel sonuç çıkıyor. Birincisi, Türkiye’nin savunması Kafkaslar’dan yani Sovyetler’den başlar, ikincisi savunmayı yapabilmek için Sovyetler’le mutlaka yakınlaşmak, işbirliğine gitmek gerekir. Bu ikisini başaran, Anadolu’yu da büyük oranda ele geçirmiş olacaktır.

M. Kemal’in durum değerlendirmesini, değerlendirmelerini istediği paşalar başta Karabekir ve genelde Doğu Cephesi’nin ileri gelen komutanlarıdır. Pek çoğu bu görüşlere katılır. Bazıları muhalefet şerhleri koyar. Tek önemli kaygı Karabekir’den gelir; ona göre bu plan uygulanırsa “Anadolu’nun Bolşevik olması tehlikesi vardır!”

İttihatçıların, Sovyetler’le ilişkiye geçip bu rolü üstlenmeye çalıştıkları dönemde, M. Kemal acele ederek, Sovyet desteğini kendisine çekmek ve Anadolu’nun “savunulması”nı üzerine almak durumundadır. Tam da bu noktada M. Kemal, sırat köprüsünün üzerinde durmaktadır. Zira Sovyetler’e karşı Bolşevik, İttihatçılara karşı “gedikli” ittihatçı, tek nizami orduyu elinde bu-

lundurup Sovyetler’le ilişkiye geçilmesini kesinlikle istemeyen Karabekir ve Sağ Milliyetçilere karşı Milliyetçi-Muhafazakar, İstanbul’a karşı da Sultan ve Halife’nin sadık yaveri ve bunların tümünden özellikle İttihatçılardan yılmış nedamet getirmiş halka karşı “yeni” ve halkçı bir yüz rollerini oynamak zorundadır. M. Kemal, tarihsel anın da yardımıyla bu rollerin tümünü oynayabilecektir.

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1

Enver Paşanın

Doğu Halkları Kurultayı'nda Okunan Bildirgesi

Yoldaşlar, arkadaşlarım ve kendi adıma biz dünya emperyalizmine ve kapitalizmine karşı savaş veren hepimize Bakü'de toplanma olanağı veren 3. Enternasyonal'in kişiliğine, Avrupalı politikacılar gibi sahte değil ama içten ve dürüst bir müttefik tavrındayız.

Yoldaşlar, Türkiye'nin savaşa girdiği anda dünya iki kampa bölünmüştür. Birincisi yaşlı Çarlık Rusyası'nın ve kapitalist ve emperyalist müttefiklerinin, ikincisi ise Almanya'nın ve aynı nitelikte müttefiklerinin oluşturduğu kamplar. Biz, amaçları bizi boğmak olan Çarlık Rusyası'na, İngiltere'ye ve müttefiklerine karşı direniyorduk ve en azından hayatımıza kast etmeme sözünü veren Almanya'nın yanında savaşa girdik.

Alman emperyalistleri yağmacı amaçlarını gerçekleştirmek için bizden yararlanıyorlardı. Ama bizim yalnızca tek bir düşüncemiz vardı: Bağımsızlığı korumak.

Yoldaşlar, bizi sakın tavrımızdan söküp alarak Trablusgarb'ın yakıcı çöllerine gönderen ve bedevilerinin çadırlarının altında hayatımızın en sıkıntılı devrelerini geçirmeye zorlayan duygu, emperyalistçe bir duygu değildir. Biz Trablusgarb'ı Trablusgarplılar için kurtarmaya çalıştık ve dokuz yıllık bir savaştan sonra oradan italyan emperyalistlerini kovabilmeyi başardığımız için mutluyuz. Azerbaycan'a gelince, onun hakkında da hiçbir kötü niyetimiz yoktur. Biz Azerbaycan'ın orada oturanlara ait olmasından yanayız. Eğer yanlış bir konuma düştüysek, bu bize ancak mutsuzluk verebilir.

Yoldaşlar, savaş boyunca en önemli mevkilerden birindeydim. Emin olun ki Almanya'nın yanında savaşa girmek zorunda kalmamızdan üzüntü duyuyorum. Emperyalizmden ve Alman emperyalizminden en azından İngiliz emperyalizminden nefret ettiğim kadar nefret ederim ve bütün emperyalistlere lanet yağdırırım. Çalışmadan zengin olmayı düşünenlerin yok edilmesi gerektiği fikrindeyim. Ben emperyalizmi bu açıdan göz önüne alıyorum.

Yoldaşlar, sizi temin ederim ki eğer bugünlerin Rusyası, o çağda olmuş olsaydı ve savaşı şimdiki amaçları için yapmış olsaydı, şu anda olduğu gibi, o zaman da onun yanında yer almış olacaktık. Bunun gerçek-

liğini açıkça kanıtlamak için, Sovyet Rusya ile ortak hareket etmek kararına vardığımız tarihte, Yudenit'in Petrograd'ın dolaylarında bulunduğunu, Kolçak'ın Uralları elinde tuttuğunu ve Denikin'in güneyden Moskova'yı tehdit ettiğini söyleyeceğim size. Tüm güçlerini eyleme geçirmiş olan ve kendini o anda muzaffer gören itilaf devletleri, yırtıcı dişlerini gösteriyor ve ellerini hoşnutluktan oğuşturuyorlardı. Rusya'nın dostluğunu aradığımız anda durum böyle idi...

Yoldaşlar, dünya savaşının emperyalist boğuşmasından yenik çıktığımızı biliyorsunuz. Ama, bizlerin ezilenler olarak çıkarlarımız açısından, yenilmiş olduğumuzu kabul etmiyorum, çünkü Türkiye Boğazları'nın kapatılmasının sonucunda, gözü doymaz Çarlık Rusyasının yıkılmasına ve onun yerine tüm ezilenlerin doğal bağlağı Sovyet Rusya'nın gelişine meydan veren faktörlerden biri haline geldi. Şu halde dünyanın kurtuluşuna giden yeni bir yolun açılmasında onun da bir payı oldu. Ezilen halklar açısından, ben orada bir zafer görüyorum.

Yoldaşlar, şu anda emperyalizme karşı kahramanca bir savaş sürdüren ve evvelce de söylemiş olduğum gibi gücünü köylü sınıflardan alan ordu bir ara hareketsiz kalmış olsa da hiçbir zaman yenilmemiştir. Şu anda da o aynı düşmana karşı verilmiş olan 15 yıllık bir kavgadan sonra ikinci kere sonsuz sıkıntılar içinde yeniden mücadele ediyor. Ama şu anki savaş geçen savaşla karşılaştırılmaz.

Doğu dünyasının ve dünyanın bütün ezilenlerinin meşru haklarına sahip çıkarak 3. Enternasyonal'de birleşmesiyle, mücadele zafere sarsılmaz bir inançla dolmuştur.

Yoldaşlar, emperyalistler arasındaki Transval savaşı ile ortaya çıkan ve 1914 ile 1917 arasında en keskin noktasına erişen dünya çapındaki çatışma sonuna gelmiştir. Savaş şu anda en kesin dönemindedir ve yalnızca bizim zaferimizle son bulabilecektir yani yalnız kapitalizmin silahlarından arındırılması sonucunu verecek olan değil onun tamamen yıkılmasını sağlayacak olan tüm ezilenlerin zaferiyle bitecektir.

Bugünkü kurultay, kanını ezilenlerin korunması için döken Kızıl Ordu'ya ve Türk savaşçılara yeni güçler verecektir. Bu Kurultay hakkın zaferi demek olan bizim zaferimize yardım edecektir. Bizi 3. Enternasyonal'e iten yalnızca bir destek bulmak umudu değil fakat ilkelerinin bizimkilerle olan yakın benzerliğidir. Biz devrimci kuvvetlerimizi her zaman halktan, halkın ezilen unsurlarından yani köylü sınıfından sağlamışızdır. Eğer fabrika işçilerimiz belirli bir gücü temsil etseydiler ilk olarak onları anardım zira onlar da her zaman bizimle beraber olmuşlardır. Ey-

lemimizi fedakarlıkları ve bağlılıkları sayesinde ortaklaşa yarattık. Ve şimdi de bizi desteklemeye devam ediyorlar. Demek ki biz her zaman halkın ezilen kesimine dayanmışız. Biz onların acılarını kendimizde duyuyoruz, onlarla beraber yaşıyoruz ve onlarla birlikte ölüyoruz.

Yoldaşlar, biz halkın adına, halkın kendi siyasi geleceğini kendisinin belirlemesi hakkı üzerinde önemle duruyoruz. Biz, sonsuza dek, bizimle birlikte yaşamak isteyenlerle birlikte olmak, bizimle birlikte yaşamak istemeyenlerin ise kendi kendilerine örgütlenmelerine karışılmaması gerektiği kanısındayız. Ulusal sorun görüş açımız böyledir.

Yoldaşlar, biz savaşa karşıyız, yani iktidar hırsı içerisinde insanların birbirlerini yemesini istemiyoruz. Ve yeryüzüne barışı egemen kılmak için 3. Enternasyonal'in saflarında yer almış ve şu anda da bütün engellere rağmen gelmiş geçmiş en kanlı savaşlardan birini sürdürüyoruz.

Yoldaşlar biz emekçilerin mutluluğunu istiyoruz. Biz yerli ya da yabancı hiçbir kimsenin başkalarının emeğinin meyvalarını yemesini istemiyoruz. Bu konuda kimsenin şüphesi olmamalıdır. Biz ülkemizin ortak çalışmanın ürünlerinden yararlanmasını, tarımın ve endüstrisinin geniş şekilde gelişmesini istiyoruz. Ekonomik sorun hakkında görüşümüz budur.

Yoldaşlar, şuna iyice inanıyorum ki yalnızca bilinçli bir halk, özgürlüğünü ve mutluluğunu elde edebilir. Biz, emeğe bağlı gerçek bir öğretimin, gerçek özgürlüğümüzü güven altına almak için, ülkemizi aydınlatmasını ve eğitmesini istiyoruz. Ve bu konuda da kadın-erkek arasında ayırım yapmayacağız. Toplumsal sorunu görüş açımız böyledir.

Yoldaşlar, burada tamamen benim temsil ettiğim Fas, Cezayir, Tunus, Trablusgarp, Mısır, Arabistan ve Hindistan devrimci örgütleri birliği bu sorunların çözümünde tamamen sizlerle işbirliği halindedirler. Örgütler birliği bütün devrimci araçların kullanılması ile emperyalist yırtıcı hayvanların dişlerinin kırılmasının ve onların kimseye zararları dokunmayacak bir hale getirilmesinin başarılacağına kesinlikle inanmaktadır.

Yoldaşlar, bu eseri yaratmak için havaya kalkan eller birbirine uzanıyor. Ben sonuna kadar bizimle birlikte dövüşmek isteyenlerin elini sıkıyorum; mücadele uzun olacaktır ama bizim zaferimizle bitecektir. Yoldaşlarımıza başarılar dilerim.

Yaşasın ezilenlerin birliği.

Kahrolsun bu birliğin titrettiği ezenler.

(Doğu Halkları Kurultayı Belgeleri'nden alınmıştır. Derleyen Koral Yayınevi.)

IV. BÖLÜM

KEMALİSTLER VE SOVYETLER

Birinci Dönem:

Kongrelerden Türk-Sovyet Dostluk Anlaşmasına

Sovyetler’le ilişkiler bir süre daha, Halil ve Nuri paşalar (Karakol Cemiyeti’nin Sovyetler’deki temsilcileri) üzerinden yürütülür. Ama M. Kemal ilk fırsatta bunları eleyecek, hatta onların Sovyetler’le yaptığı bir anlaşma girişimini tanımayacaktır. Ve TBMM kurulduktan sonra, ilişkileri tümüyle üzerine alacak, Sovyetler de M. Kemal ile kurulacak ilişkinin eksilerini artıya çevirebilmek; Türkiye’yi kendi yanına çekebilmek için TBMM’nin niteliğini bildikleri halde; bile bile ladese tuşaacaklardır.

Bu dönemde M. Kemal’in yaptığı hesap şöyledir:

“...Buna karşı Ankara hükümeti komünist örgütlere karşı çıkmak, Moskova yardım olarak ne verirse almak ve Ermenistan’da bir olup bitti yaratmak kararı almıştır”⁽¹⁷⁾

Pek çok kaynakta araştırmacılar (Avcıoğlu, Tunçay, N. İleri vb.) tarafından dillendirilen “1920-21 Arası Anadolu solu yükseliştedir” iddiasının anlamı budur.

Ekim devrimi ve Türkiye’de faaliyet gösteren sosyalist örgütlenmelerin özellikle işgal karşıtı mücadeleleri Anadolu’da devrimci hareketi belli bir noktaya getirmiştir. Ama kalan kısmı, yani nitel bir yükseliş olarak değerlendirilen kesimi, aslında

devlet denetiminde bir solculuktur. Ve geldiği son nokta Hakkı Behiç'in resmi TKP'si olmuştur. Zaten gerçekten, ileri düzeyde devrimci bir bilinç ve örgütlülük olsaydı (ki temel kıstaslar bunlardır), Türkiye sosyalizmi; Suphilerin katli, Çerkez'in tasfiye edilmesi ve THİF tutuklamaları ile saman alevi gibi sönüp 1960'lı yıllara kadar küllenmezdi...

Meclis (Ankara) solculuğunun ne için ve ne kadar olduğunu dönemin aktörlerinin yazışmalarından belgelendirelim. İlk belgemiz, TBMM'nin açılışından 3 gün sonra 26 Nisan'da TBMM'nin Sovyetler'e ilk önerisi ve ilk resmi ilişkisini gösteren belge. Bu belgeye göre TBMM'nin istekleri şunlardır:

"1- Emperyalist hükümetlere karşı hareket (eden) Bolşevik Ruslarla çalışma ve hareket birliğini kabul ediyoruz.

"2- Bolşevik güçleri Gürcistan üzerine askeri hareket yapar ya da izleyeceği politika ve göstereceği etki ve nüfuz ile Gürcistan'ın da Bolşevik birliğine girmesini ve içlerindeki İngiliz güçlerini çıkarmak için bunlara karşı harekate başlamasını sağlarsa, Türkiye Hükümeti de emperyalist Ermeni Hükümeti üzerine bir askeri hareketi yöneltmeyi ve Azerbaycan Hükümetini de Bolşevik devletler grubuna sokmayı yükümlenir.

"3- Önce milli topraklarımızı işgal altında bulunduran emperyalist güçleri kovmak ve ilerde emperyalizme karşı meydana gelecek ortak mücadelelerimiz için iç güçlerimizi kurmak üzere şimdilik ilk taksit savaş makine ve araçlar ve sağlık araçlarının ve yalnız doğuda hareket yapacak güçler için yiyeceklerin Rus Sovyet Cumhuriyetince sağlanması rica olunur..." M. Kemal⁽¹⁸⁾

Bu belgenin anlamı gayet açık; siz bize silah, para ve lojistik destek verin biz emperyalistlere karşı savaşalım, sonra da tazminat olarak Azerbaycan ve Ermenistan'ı bir oldu-bittiyle ilhak etmemize göz yumun...

İkinci belge, bu çağrıdan iki hafta sonra yani 8 Mayıs 1920 tarihini taşır (Yani meclis açıldıktan 15 gün sonra). Bu belge; Sovyetler'e gidecek olan heyete verilen talimattır. Bu talimat çerçevesinde görüşmecilere biraz daha ileri giderek Sovyetler'i, yumuşak karnı olan Boğazlar üzerinden aba altından tehdit et-

meleri ve TBMM'ye yapılan yardımın aslında yardım değil (bu hususun altı sık sık çizilecektir) Sovyetler'in de güvenliğini sağlayan Boğazlar'ın savunulması karşılığında ödenmesi gereken bir tazminat olduğunun hatırlatılması salık veriliyor...

Belge şöyle:

"1- Türkiye'nin batı devletlerinin köleliğine düşmesini Rusya kendi temel çıkarlarına kesinlikle aykırı görüyorsa bize yardım etmesi ve bizimle anlaşması için temel bir dayanağımız vardır demektir.

"2- Türkiye'nin isteği şimdiki milli sınırları içinde iç ve dış tam bağımsızlık içinde... Rusya ile kader ve gelecek birliğini kurmaktır.

"3- Türkiye, Batı devletlerinin saldırısından kurtulmak ve ikinci maddedeki amacını gerçekleştirmek için tüm hayati güçlerini kendi toprakları içinde kullanma zorunluluğunda olduğu gibi kendisine dışardan yardım da gerektir.

"4- Boğazlar'dan yararlanma tüm Karadeniz ülkelerine serbest olacaktır. Bunu sağlamak için Karadeniz Boğazında tahkimat yapmak, İstanbul'a Rus donanmasının gelmesinin bizim takdir ve isteğimize bağlı olmak üzere Çanakkale Boğazı tahkimatını Ruslarla birlikte savunmamızdır...

"5-

"6- Dışardan yapılacak yardım: Para, savaş araçları, makineler, gerekirse askeri birlikler.

"7- Ruslarla kader birliği etmekten ve onların yardımından yararlanmak kaydından gerçek bir yarar elde edebilmeliğimiz bizimle onlar arasında ulaştırmanın engelsiz ve kesinlikle güvenilir olmasına bağlıdır..."⁽¹⁹⁾

Ardından, yukarıdaki talimatla birlikte Sovyetler'e giden heyetten Fuat Sabit Bey, Çiçerin'e bir rapor verir. Rapora göre:

"1- Bugüne kadar yükümlü bulunduğu kapitülasyonlar nedeniyle ülkede büyük endüstri kurulmamış ve var olan madenler, demiryolları, bankalar, limanlar, tramvaylar, vapur şirketleri, fabrikalar gibi büyük endüstri ve ticaret kurumları ya yabancıların elinde ya da onlarla birlikte çalışan Ermeniler ve Rumların elinde idi. Küçük el sanayi de özel örgütlere sahip loncalar biçiminde olmayıp her sanatkarın çalışma ve kazanma hakkı tümüyle serbestti.

"2- Büyük toprak sahibi beyler güçlü değildir. Çünkü demiryolları düzenli olmadığı için ihracat ve taşıma yeterli değildi. Tarım da il-

mi ve makineleşmiş olmadığından toprak büyük bir kâr bırakmıyordu ve buna da karşılık her köylünün büyük, küçük bir toprağı vardı ki her türlü hakkı kendisinin... Toprağı olmayıp, beylerin toprağında yarıcılık yapanlar bir sınıf oluşturacak kadar güçlü olmadığı gibi aralarında örgütlenme de yoktu.

“3- Avrupa’daki siyasal ve ekonomik mücadelelerin iki büyük temeli olan bu iki soruna karşılık, Anadolu halkının başında büyük bir bela vardır ki, o da bürokrasi ve hükümetin zulmü sorunudur. Bugüne kadar dinsel ve sivil iktidarı kendisinde birleştiren Halife-sultanlar ve sarayın çevresinde toplanan tufeyliler-dalkavuklar, hükümeti yönetiyordu... Hükümet siyasetinin etmenleri memurlar, ordu ve ulema’dır. Memurlar doğuşlarından belli bir sınıfa bağlı değildirler. Yani yalnız zenginlerin ya da toprak sahibi beylerin çocukları değildir. Her sınıf halktan toplanmış ve de çoğunlukla Rumeli ya da diğer alınmış yerlerin Türk olmayan halkından meydana gelmiş ve Anadolu halkına karşı birleşmiş ve çok defa saldırgan bir durumda olmaları bu özelliklerini oluşturur, diyebilirim: Türk ya da varlıklı memurlar hükümet koltuğuna oturduktan sonra özel bir zihniyet ‘memur zihniyeti’ kazanır ki, kendini halktan yüksek görür ve halka baskı için kendinde bir hak bulur. Subaylar ise yine her sınıf halktan alınır, hükümet mekanizmasının en temiz ve aydın unsuru olup...”

“4- Halkı ezen ve gelişimini durduran nedenlerden biri de kültürün dinin etkisinden kurtulmamasıdır. Eski Arap ve Fars kültürünün etkisi altında olan ulema, yeni hayatın yeni düşüncelerini kabul için uygun davranmıyorlardır... Bu açıklamadan anlaşılır ki, endüstri ve ticaret nasıl yabancıların ve Ermeni-Rumların elinde ise, hükümet ve kültür de çoğunlukla halkla ilişkisi şüpheli yabancılar elinde idi. Bunun için kapitale karşı mücadele sınıfsal bir nitelikten çıkıp milli bir renk aldığı gibi, öte yandan hükümete karşı mücadele yani kültür ve hükümetin dinsel siyaset ve yabancıların etkisinden kurtarılması da milliyetçilik niteliğinde oluyor. Bu, Türkiye’deki milliyet hareketinin gücünü gösterdiği gibi Türk milliyetçilerinin neden Avrupa kapitalistlerine karşı ve Sovyet Hükümeti’ne eğilimli olduklarını ve Ermeni ve Rumların da itilafa koşulduklarını açıklar kanısındayım...”²⁰⁾

Özetlersek, Türkiye’de sınıflar yoktur ya da rüşeym (embriyon) haldedir. Müteşekkil sınıflar olmadığından, sınıf çatışmaları yoktur. Gayri müslim tebaadan memurlar ve emperyalizmin

yerli işbirlikçileri gayri müslim esnaf ve tüccarlar halkı sömürmekte, ezmektedir. Dolayısıyla, mücadele sınıfsal değil ulusal, olmalıdır... Bu mücadele halkın en aydın ve zinde kesimi münevver subaylara dayanarak yapılmalıdır. Görüldüğü üzere belge, günümüz Kemalizmi'nin solcu versiyonunun asal tezlerinin kurucu metni niteliğindedir.

Şimdi daha geniş çerçeveli bakarak ve okurun da sabrını zorlayarak aktardığımız bu görece üç uzun belgenin anlamlarını alt alta koyacağız ve koyarken, bu belgelerin Sovyet-Türk ilişkilerinin en dostane en samimi dönemine ait olduğunu hep hatırlayacağız ve bir mimle aklımızın bir köşesinde bunu hep tutacağız.

TBMM'nin 26 Nisan 1920 tarihli "Moskova Hükümeti'ne Birinci Önerimizdir" başlıklı önerisinde, Türkiye emperyalist emellerini pek de gizlemeden, güya emperyalizme karşı giriştikleri ortak mücadelenin ganimeti olarak Sovyetler'den Ermenistan'ı işgal etmesine göz yummasını istiyor. İkinci belgede yani Rusya'ya Gidecek Heyete Verilen Talimat'a; Boğazlar sorunu Sovyetler'e karşı takaza ediliyor ve oynadıkları tampon rolünün tazminatı olarak savaş yardımı isteniyor. Hatta Sovyetler'in savaşı kazanmak istiyorsa, buna mecbur olduğu diplomatik bir dille vurgulanıyor! Ve son belgede ise sınıflar ve sınıf çatışması inkar edilerek, Kemalist-korporativist tezlerin temeli atılıyor. (Bu nokta da korporativizmin faşizmin en önemli ayaklarından birisi olduğunu hatırlamak gerekiyor.) Üçüncü belge, aynı zamanda M. Kemal'in Şubat 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde yaptığı konuşmanın neredeyse aynısı. Dolayısıyla, bu raporun düzenleyicisi Fuat Sabit değil, bizzat M. Kemal olabilir.

Bugünlerde yürütülen politikanın yani Sovyetler'le yürütülen ilişkinin temelinde Sovyetler'den yardım almak kadar, Sosyalizmin Anadolu'ya yayılması geriliminden faydalanarak, Milli Mücadeleyi bir an önce en olumlu şartlarda sonuçlandırma kaygısı da yatmaktadır. Zira, bu ilişkileniş pek çok yönden hemen fayda göstermiş, meclisin açıldığı ilk günlerde Adana cephesinde Fran-

sızlarla bir bırakışma imzalanmıştır. (El altından yapılan bu bırakışma, Sovyetler'den gizlenmeye çalışılmış, açığa çıkınca da ilişki de başka bir gerginlik gerekçesi olmuştur) Öte yandan benzeri pazarlıklar, Anadolu'da mücadelenin geldiği her aşama ve Sovyetler'le ilişkide atılan her yeni adımdan sonra, özellikle (TBMM ve İngiliz Emperyalizmi muhaberatını sağlayan Sadrazam) İzzet Paşa aracılığıyla yapılmıştır. Sonuç olarak İngiliz emperyalizminden koparılan hak kırıntılarına karşılık Sovyetler'le ilişkilerde sürekli suni gerilimler yaratılmış ve böylelikle Sovyetler'le yapılan pazarlıktan kazançlı çıkmaya çalışılmıştır.

Zira Sovyet dostluğu pazarda her zaman iyi fiyata satılan, alıcısı bulunan bir metadır. Bunu en iyi Lozan görüşmeleri sırasında gözlemleyebiliriz. Görüşmelerde, Türkiye'nin elinde birkaç netameli "zafer" ve tehlikeli Komünizm heyulasıyla tahkim edilmiş, Sovyet Bolşevizminin Türkiye ile dostluğunun yaratacağı tehlikelerden başka pek bir kozu yoktur...

Sovyetler'le TBMM arasındaki ilişki, rahatlıkla görüleceği gibi daha en başında TBMM'nin çamura yatacağının sinyallerini vererek başlayan bir ilişkidir. Sonrasında Türk heyeti, Sovyetler'e gider. İlişki genelde samimiyetten uzak "iyi niyet" dileklerinin sunulduğu diplomatik ve hesaplı bir ilişkidir her iki taraf açısından da. Sovyetler Kemalistlere güvenmez, Kemalistler Sovyetler'e mecburdur... TBMM, yardım anlaşmasını yapana kadar, Sovyetler'in önem verdiği bütün konularda (ki Sovyetler'in en fazla önem verdiği konu Türkiye'nin doğu -Ermenistan- sınırı ve Boğazlar meselesidir) kaçak döğüşür ve alttan alır, kesin bir şey söylemez ve genel olarak suçu karşı tarafa atar. Anlaşmak istemeyen, yokuşa süren karşı taraftır... Böyle böyle 1920 yılının yazına gelinir. Ve bu yılın 21 Ağustos'unda genelde antiemperyalizm ve halkların kardeşliği ilkesi çerçevesinde şekillenen bir anlaşma iki ülke arasında parafe edilir. Bu arada Sovyetler, silah ve altın sözü de vermişlerdir.

Bu günlerde Çiçerin, Van ve Bitlis'in "Ermeni vatanı olduğu için Ermenistan'a devrini" istemektedir! Ağustos anlaşmasının

ardından, Sovyetler'den geleceği taahhüt edilen yardım eksik gerçekleşmiş, kalan kesiminin ise karayolu işgal güçlerinin elinde olduğu için Novorossik-Karadeniz üzerinden deniz yoluyla getirileceği bildirilmiştir.

Bu noktada M. Kemal ve TBMM'nin "Sovyet Dostluğu"nun maskesini erken düşüren bazı gelişmeler ardı ardına yaşanır. Zaten Sovyetler hakkında varolan kuşkular yerini kaygı ve güvensizliğe bırakmıştır. Zira Bolşeviklerle kurulan ilişki biraz M. Kemal'in dayatmasıyla kurulmuş gibidir. Gerçi bu, M. Kemal ve Anadolu açısından mecburi bir ilişkidir. Bir kurtuluş çaresidir ama, bu her muhalefetin istismar edeceği bir durumdur. Daha 1920 yılının kışında M. Kemal, gerekirse "Bolşevik olacağı"nı ilan ettiği günlerde; Karabekir'in "Bolşeviklerin kazanmaları yok olmamız demektir" dediği 22 Ocak 1920 tarihli telgrafına; "yüksek görüşlerinize tümüyle katılırız" diye yanıt verecektir. Ama ardından, yukarda bahsettiğimiz durum değerlendirmesini kaleme alacak ve asıl Bolşeviklerin kazanmaması halinde "mahfolunacak" diyerek Karabekir'in, neredeyse saplantısı haline gelen Ermenistan'ın olup-bittiye getirilip ilhakına söz vererek, Bolşeviklerle işbirliğine ikna edecektir.

İşte bahsettiğimiz bu noktada Bolşeviklerle işbirliğinden pek hoşlanmayan meclisteki sağcı kanat, Bolşevizmle karşı salvolara başlar ki; Bolşevizmle kader birliği halinde olan; M. Kemal de bu salvolardan nasibini alacaktır. Zaten Bolşevik işbirliğine karşı olan kanat 1920 yazının son günlerinde, (yani Sovyetler'le imzalanan dostluk anlaşmasının üzerinden daha bir ay geçmeden) Refet Bele'nin önderliğinde bir darbe hazırlayarak, M. Kemal'in yerine İzzet Paşanın geçirilmesini hesaplamaktadır. Fakat, yukarıda anlattığımız anlaşmanın ardından yaşanan olumsuz koşullarda, Türk-Sovyet işbirliğini (çok da sağlam-samimi olmayan bu işbirliğini) baltalamak için fırsat kollayan bu anti-sovyet ekibine gün doğar ve hem Sovyetler'le ilişkiyi hem de M. Kemal'i harcama imkanı hasıl olur... Bu noktada Meclis, Sovyetler'e karşı çok ağır sözlerle saldırılara girişir ve Turan

Hayallerinden, Beyaz ordu işbirliği tasarılarına kadar eteğinde ne kadar taş varsa döker... Mustafa Kemal, 2 Eylül tarihli kararı veto etmek bir yana muhalefet bile etmez. Bunun iki nedeni olabilir, birincisi Sovyet dostluğunun neye dayandığını Sovyetler'e de göstermek, ikincisi; kendisinin de Bolşeviklere aman aman hayran olmadığını meclisteki antibolşevik bloğa ispatlayıp, onların patlayıcı gazını almak.

2 Eylül 1920 Meclis Kararı:

"Moskova'daki temsilci heyetimizin en son 29 Ağustos 1920'de gelen raporlarından ve genel durumdan anlaşıldığına göre, Bolşevik Rusya'nın kalbinde yeniden İslam ve Türk memleketlerinde kayıtsız şartsız egemenlik özlemleri hüküm sürmektedir. Türkiye'nin kurtuluşunu ve özellikle İslam ülkeleriyle coğrafi ve siyasi bağlantısını kolaylaştırmaktan sakınmaktadır. Bir de savaş araçları ve teknik açıdan pek çok yoksullaşmış olduğundan bu konuda büyük bir kısmı Müslüman olmak üzere dünyanın her yanından gelen başvurmaları is'af edemeyecek bir halde bulunmaktadır. Ancak iç durumu bakımından İslam dünyasını tatmin etmek ihtiyacından henüz vazgeçmediği gibi Batı devletleriyle güç dengesi meydana getirmek iç İslam dünyasında provokasyonlar yapmak gücünü koruma ve gösterme zorunluluğu batılılarla anlaşmasına kadar kalacaktır.

"Batı devletleri ile anlaşma karşılığında Türkiye'nin terk ve fedası imkanı ve gözden çıkarılması olasılığını muhafaza için bizimle kesin bir sözleşmeye girişmemek, İslam milletlerinin Türkiye'den etkilenmemesi için aralarındaki bağlantıyı engellemek. Ermeniler nedeniyle Batı Hristiyan dünyası katında Türkiye'ye karşı yerleşen kasıtlı haberleri kışkırtmaktan sakınmak, kendilerine ve Batı devletlerine karşı Türkiye'nin bağımsız bir politika kurmasını engellemek için Bolşevizmi Türkiye içinde olup bittiye getirip Türkleri bağımsız olarak uyuşmayacak bir hale sokmak, ülkenin yöneticilerini yok ederek Türkiye gücünün yönetimini Moskova'ya bağlamak gibi hususlardır.

...

"İşte bu programı izleyen Bolşevikler, bugüne kadar, karşılığında hiçbir fedakarlık olmayarak Türkiye'nin kendi ellerinde olduğu propagandasını yapmışlar ve bu propagandayı İngilizlerle pazarlıkta değerli bir değişim malı olarak kullanmışlardır. Türkiye'ye bir kuruş

vermeyerek onu avutabilmişlerdir¹⁾ Azerbaycan'ı kolayca işgal edip sömürmüşler, Türkiye'nin Müslümanlarla bağlantısını fiilen engellemekle birlikte Ermeni isteklerini Ermenilere uygun bir biçimde çözebilecek bir durumda olduklarını gerek Ermenilere ve gerek batı dünyasına göstermişler ve kanıtlamışlardır...

Vrangel ileri yürüyüşü ile Kafkas demiryollarını keserek, Moskova'yı yaşatan Bakü petrolü ile kara bağlantısı yeniden kesilecek ve Müslümanların Vrangel'e fiilen yardımları durumunda ise, Bolşevik dünyasının doğu'ya ulaşması Asya tehlikesi silahı yok edilecektir. Zaten Kafkasya'daki Müslüman milletleri bugün Bolşevikliğe bir yıl önceki gibi yatkın olmayıp son aylar boyunca meydana çıkan olaylar ve kötü yönetim ile ondan çekinmişler ve zarar gördüklerinden Bolşeviklere karşı meydana gelecek kışkırtmalara kolayca katılabilirler.

"... Bu görüşlerden sonra, bugün, Bolşevik Rusya'ya karşı bizim izleyeceğimiz davranış ortaya çıkmaktadır.

"1- Doğu sınırlarımızdan ve çeşitli bölgelerden (burada Doğu Halkları Kurultayı anıştırılıyor. Zira, meclisin aldığı kararın tarihi ile, DHK'nın açılışı aynı güne tesadüf ediyor! -bn.)²⁾ gizli örgüt ile sokulmaya çalışan komünist kışkırtmalarına karşı koymak ve bu akımı açık ve ılımlı bir biçimde hükümetin yönetimi altında bulundurmamak, (burada da Ekim ayında kurulacak olan resmi TKP'ye davetiye çıkarılıyor -bn.) özellikle ordu içine Bolşevik gizli örgütlerinin girmesini engellemek gereklidir.

"2- Gerçekten resmi olmayarak ve demeçlerimizden anlam çıkarak tüm doğu milletleri bizim Bolşeviklerle bağlaşıklık olduğumuzu sanmakta ve Bolşevik Rusya'dan umut ve kurtuluş beklemektedir. Gerçeğe uymayan bu durumun sürdürülmesi olanaksızdır. (Yukarıda andığımız dostluk anlaşması imzalanalı daha on gün bile olmamış. Ama bu kadarına pes...! -bn.)

"3- Azerbaycan ile bağlantı kurmak için Ermenilere karşı bir

¹⁾ Bunlar doğru değil; yardımın dökümünü bölüm sonuna ek olarak koyduk. Bu dönemde bunları söyleyen meclisin maaşları Sovyetler'den gelmektedir. Yardım konusunun en ilginç olayı şüphesiz meclisin iki mebusu Saffet Arıkan ve Nuri Conker'in Sovyetler'den alınan altının yüz binini, Almanya'ya silah alma maksadıyla götürüp, kumar ve hovardalıkla tüketmeleridir.

TBMM, Sovyetler'e böyle atıp tutarken, İbrahim Tali, TBMM adına Doğu Halkları kurultayına katılıp Sovyet-Türk dostluğu adına diplomasi yürütmektedir.

olup bitti yaratmak konusunda Moskova'nın onaylamasına bağı hake-
ret etmeyerek ilk olanaktan faydalanmak.

*"4- Ruslardan birçok değerli istekleri beklemeyerek bir kuruş-
tan ve bir fişekten başlayarak Karadeniz'den taşımaya başlattırmak
gerekir. Savaş araçları yeterli olmasa bile verecek altınları bulunduğu
kuşkusuzdur..." (abç)⁽²¹⁾*

Bütün karar boyunca tehdit ve tahkir eden meclis, son parag-
rafta arsızca, "vermek zorundasınız" diyor. Neden? Çünkü; "Bol-
şevikler bugüne kadar, karşılığında hiçbir fedakarlık yapmayarak
Türkiye'nin kendi ellerinde olduğu propagandasını yapmışlar ve
bunu İngilizlerle pazarlıkta değerli bir değişim malı olarak kul-
lanmışlardır." Bu da yetmezmiş gibi, Sovyetler, Azerbaycan'ı iş-
gal etmiş, ama bunun için de "beş kuruş" ödememiştir... Bunla-
rın hepsinin tazminatını acele meclise ödemelidir!..

M. Kemal, bundan sonra, Sovyet yardımının ikinci kısmının
gelmesinin ardından Çiçerin ile birkaç kere daha telleşip, "dost-
luk"unu sunuyor... Ama Sovyetler'le ilişkilerin bozulması ya
da artık yavaş yavaş emperyalist pazarlıklarda ihale edilmesi
için yeni yeni olaylar gelişiyor ve siyasi hava epey değişiyor.

Sovyetler'le ilişkiler bu çerçevede sürerken, öncelikle Ana-
dolu'da sol belli bir yükseliş düzeyi tutturur. Bir yandan, Yeşil
Ordu'da cisimleşen Şark Mefkuresi fikrinin Bolşevizmde tecel-
li ettiğini düşünen İslami (Yeşil) sosyalistler, öte yandan içerde-
ki isyanların tümünü bastırarak Milli Mücadelenin kahramanı
olan Çerkez Ethem Temmuz 1920'de, Yeşil Ordu Cemiyeti'ne
üye oluyor. Böylelikle Çerkes Ethem'in emrinde bulunan ve o
günlerde Anadolu'da Kuvayı Milliye'den daha değerli olan Ku-
vayı Seyyare'nin askerleri, Yeşil Sosyalistlerin silahlı kanadını
oluşturuyor.

Tabi bir de İstanbul fetvaları var. Bu fetvalar aslında, ege-
menlerin komünistlere yönelttikleri küfürler ve yakıştırdıkları
iftiralardan ibarettir. Ama, Ankara hükümeti de Bolşeviklerle iş-
birliği yaptığından, Bolşevik "dinsizliği ve hayasızlığına" ortak
olmaktadır. Bu noktada Ankara hükümeti Bolşevik olduğunu in-

kar etmek yerine, Bolşevizmin aslında kötü olmadığını, tam tersine Asr-ı Saadet'in günümüzdeki tezahürü olduğunu, özellikle Yeşil Ordu'nun nüfuzlu mollaları aracılığıyla propaganda ediyordu. Böylelikle Bolşevikleri aklamak, ya da aklanmasının önünü açıp savunmak bizzat M. Kemal ve yandaşlarına kısmet oluyordu. 1920 yazının yerini güze bıraktığı günlerde, Eylül başlarında Doğu Halkları Kurultayı toplanıyor ardından da 10 Eylül 1920'de M. Suphi önderliğinde TKP kuruluyordu. Parti, kuruluşunda Anadolu'ya geçme kararı alıyor ve milli mücadeleyi desteklemek için bir Bolşevik tümeni oluşturmaya girişiyordu. Ve hepsinden önemlisi, sonradan THİF olacak olan meclisteki Yeşil Ordu'cu, Halk Zümresi'nin başkanı Nazım Bey (Resmor) İçişleri Bakanlığı yapmaktadır. Yani Anadolu'da sol, dışsal birtakım etkenler ve etkilenmelerle de olsa, artık ciddi ciddi iktidara aday olmaya başlamıştır. (Bu sol'un ne kadar muteber bir sol olduğu tartışmasına girmeyeceğiz. Burada önemli olan, bu çevrenin sol olmasından ziyade, M. Kemal'in denetiminin tümüyle dışında olmasından dolayı, M. Kemal ve TBMM'nin gerici güçlerinin tüm hışmını üzerine çekmiş olmasıdır.)

Sovyet yardımı ve Sovyetler'den savaş esiri ya da terhis olarak dönen askerlerin sosyalizm propagandaları, Ekim Devrimi'nin dünya emperyalizmi karşısında dimdik duruşu, Anadolu Sol'unu güçlendirir. 1921 Yılında Anadolu'ya tayin edilen Sovyet diplomatı Aralov, Türk halkı tarafından Anadolu'da nasıl coşkuyla karşılandıklarını anlatır anılarında:

"Rize'den geçerken, kayıklarla bizi karşılamaya çıkan Türklerin dostça saldırısına uğradık. Vapurumuz, kayıklardan kurulu bir filo tarafından çevrildi ve durdu. Bizi adeta çiçek yağmuruna tuttular. Her yandan dostça haykırışlar yükseliyordu. Birçok sepet portakal hediye edildi. Buna karşılık vermek istediğimiz parayı kesin olarak reddettiler. Her yandan 'dostluk, Rusya ile dostluk!' sesleri yükseliyordu. Halk ellerini ve feslerini sallıyordu."²²²

"Konuştuklarımızın hemen hepsi büyük bir merakla Sovyet Rusya'yı soruyorlardı. Rusya'da çarın devrildiğine, Derebeylerinin kovulduğuna, toprakların paylaşıldığına, şimdi memleketi halkın idare

ettiğine dair söylendiler buraya kadar gelmiş. Lenin'i anlatmamızı rica ediyorlardı. Onun halktan yana, zenginlere karşı olduğu ve fakirlerle yardım ettiği doğru mu idi?"²³⁾

Öte yandan TBMM, pek çok yönden rüşünü ispatlayacak bir takım işler yapmıştır. 1920 yılı eylülüne gelindiğinde geride bırakılan 4 aydan sonra siyasi konjonktür bir hayli değişmiştir. Öncelikle Batı Anadolu hattındaki askeri cephede askeri dağınıklık bastırılmış, Yunan ordusuna karşı çeteciler tarafından da olsa, Meclis'in denetiminde ilk direnme cepheleri kurulmuş, işgalci ordunun ilerlemesi durdurulmuştur. 1920 sonbaharında alınan zaferler, iç isyanların bastırılması; Sovyetler'den alınan yardımlarla mali-askeri tahkimatın yapılması ve Sovyet desteği nedeniyle emperyalistlerin bizzat kendi güdümlemlerinde olan İstanbul hükümeti yerine, Ankara hükümeti ile anlaşma olanakları araması, en azından hasım olarak onları kabul etmesi, TBMM'nin belli oranda bir statükoya kavuşmasını sağlar. Artık M. Kemal ve TBMM; Yunan Kralının, Kütahya'ya kadar gelip, savaştan sevk ve idaresini bizzat eline aldığı Ankara'yı tahliye etmeyi düşünen meclis ve M. Kemal değildirler. Muzaffer ve de muktedir olmuşlardır!

Daha da önemlisi, Meclis'in 1920 yılının Kasım ayında Ermenistan'a saldırma kararı ile (ki burada Lenin'in, bu saldırı için üstü örtülü müsaadesini görüyoruz)" Karabekir'in komutasındaki Türk ordusu bölgeyi işgal eder ve Aralık ayında imzalan Gümrü anlaşması ile (bu anlaşma TBMM'nin ilk resmi anlaşmasıdır) birkaç pürüz dışında, Türkiye'nin doğu sınırı Misak-ı Milli'de öngörülen bölgelerle kesinleştirilmiş olur. Böylelikle, M. Kemal ve TBMM çok büyük bir başarının altına imza atmış olurlar. Öncelikle, doğu sınırı sağlama alınmış ve Sovyetler'le

Lenin'in, Türk Dışişleri Bakanı Y. Kemal'e "Ermenilerle anlaşma yapmakla hata ettik. Biz düzeltmeye çalışacağız. Biz yapamazsak siz tamir edersiniz." dediği iddia ediliyor (İddianın sahibi Yusuf Kemal). Teyide muhtaç olan bu bilgi belki doğru olabilir, çünkü, Sovyetler 28 Ekim günü başlayan doğu taaruzuna hayli müsamaha gösteriyorlar ve 2 Aralık'ta da Ermenilerle Türkiye arasında GÜMRÜ anlaşması imzalanıyor.

ilişkilerde sorun olan Ermenistan meselesi her iki tarafı da memnun edecek bir formülle çözümlenmiş olur. M. Kemal açısındansa bu sorunun çözülmesinin daha özel bir önemi vardır. Şöyle ki; başta da belirttiğimiz gibi, Doğu sınırı ve Ermenistan'ın işgal edilmesi meselesi Kazım Karabekir'in en büyük takıntısıdır. Ki bu sorun da çözülünce, Karabekir ve onun meclisteki uzantısı olan Milliyetçi-Mukaddesatçı çevrenin, Ermeni sorunu üzerinden M. Kemal'e salvoları kesilir ve halen tek düzenli orduyu elinde tutmakta olan (ki Kuvayı Milliye henüz Çerkes'i imha etmemiş, statükosunu batıda oturtamamıştır) Karabekir Paşayı bir süre daha susturma, oyalama olanağı sağlanır.

Sonuç olarak M. Kemal, Anadolu Sol'unu bastırmaya ve Sovyetler'e yakınlaşmanın emperyalizm nezdinde yaptırdığı prim ile Sovyetler'den aldığı yardıma kanaat etmesi gerektiğine düşünür!

Sovyet Dostluğu'nda Antrakt

Bundan sonra Milli Mücadeleyi yöneten kadro Anadolu'da yükselen sola karşı oldukça etkin müdahaleler yapacaktır. Şubat 1920'de "gerekirse Bolşevik oluruz" diyen M. Kemal; mecliste oluşan Halk zümresine karşı öncelikle ideolojik mücadele yürütmek sonra da örgütsel olarak parçalamak amacıyla; Halk Zümresi'ne karşı Resmi bir Türkiye Komünist Partisi kurdurur. Kurucular şunlardır: Tefvik Rüştü Aras, Mahmut Esat Bozkurt, Yunus Nabi Abaloğlu, Kılıç Ali, Hakkı Behiç, İhsan Eryavuz, Refik Koraltan, Eyüp Sabri Akgöl, Süreyya Yiğit... (Burada çok büyük bir ironi var aslında. Bu isimlerin her biri bir faşist partiyi örgütlemeye yetecek yetkinlikte kadrolar... Bu kişilerin kimlikleri bile, M. Kemal'in solla ilişkilenişini açıklamaya yetip, tartışmaya son verecek kadar net ama; deveyi hendekten atlatmak zorundayız.) Aynı kadro, aynı günlerde Hakimiyet-i Milliye ve Yenigün gazetelerinde solu "SOL"dan eleştiren yazılar yayınlamaya başlarlar. Öyle ki Kemalistler, Müslümanlara Müslümanlığı öğret-

tikleri gibi, solculara da solculuğu öğretmektedirler.

Ardından, Çerkez Ethem düzenli orduya katılmayı reddedince, “hıyanet-i vatan”la suçlanır ve, ordusunu Kuvayı Milliye’ye karşı silah kullandırmadan dağıtıp, Yunanlılara teslim olur. Böylelikle Çerkez Ethem’in askeri ve siyasi gücü imha edilmiş olur. Yeşil Ordu’nun tasfiyesi de Çerkez’in imhasıyla koordineli olarak sürdürülür ve Yeşil ordu ile Halk Zümresi/THİF yöneticileri, İstiklal Mahkemeleri’nde yargılanarak, çok ağır sürgün ve hapis cezalarına çarptırılırlar.

1921 yılı Ocak’ı geldiğinde Anadolu’daki sol’a karşı düzenlenen operasyon tamamlamış, her renkten solcular çok ağır baskı ve cezalarla sindirilmişler ya da imha edilmişlerdir. Bir tek M. Suphi ve yoldaşları kalmıştır, bugünlerde de ona düzenlenecek komplo hazırlanmaktadır. Tam da bugünlerde, bu konuyla ilgili olarak, M. Kemal’in yaptığı üç yazışma var.

Erzurum Valisi Hamit 22 Ocak 1921’de, Meclis’e bir tel göndererek M. Suphi ve arkadaşlarının Erzurum’dan nasıl kovulduklarını anlatır ve M. Kemal’den şu yanıtı alır:

“Yüksek telgrafınız TBMM’de okundu. Mecliste pek ciddi ve heyecanlı bir görüşme yapıldı. Meclis ve Bakanlar Kurulu, Milli sınırlarımız içinde milletimizin kayıtsız şartsız ve bütün mukaddesat ve geleneklerimiz saklı ve korunmuş olarak bağımsız yaşamasını sağlamak olan kutsal amacımızı yenilemekle birlikte, komünizmin ilke ve milletimizde uygulanamayacağı hakkındaki inancını açıkladı... Hükümetin, bu görüşe uygun olarak hareket edeceği tabii bulunmakla, Erzurum’un sayın ahalisinin, milli birliğimizi daima yenileyip (burada yaşasın Erzurumlular nidaları atılıyor -bn.) güçlendirici olan sağlam durumlarını iç rahatlığıyla sürdürmeleri duyurulur efendim.”⁽²⁴⁾

Bu telgrafdan üç gün sonra yani 25 ocak 1921 tarihinde M. Kemal, Nihat Paşa ve Erzurum Milletvekili Mustafa Beye bir telgraf yollar:

“1- Komünizm sorunu, mecliste gizli toplantıda konuşuldu. Meclis ve hükümet Komünizmin ülkede uygulanamayacağı hakkındaki kanısını kesin ve heyecanlı bir surette açıkladı.

“2- Rus Bolşevik Komünist uygulamasının acıklı ve ağır ayrın-

tilarıyla ve türlü kaynakların verdiği bilgiler ve belgelerle bilgi kazandırılmıştır.

“3- Hükümet, gerek merkezde ve gerekse ülkenin her yanında, Komünizme karşı gerekli önlemlere girişmiştir. Ankara’da tutuklamalara ve Şeyh Servet Efendinin Diyarbakır İstiklal Mahkemesi üyeliğinin kaldırılmasıyla hakkında yasal kovuşturma yapılmasına ve Ankara’da örgüt kurduğu anlaşılan Rusya Sefaret heyeti Başkanı Opmal’i ülkemizden çıkarmaya zorunluluk görüldü.

“4- Moskova Konferansı sonucu alındıktan sonra, Ruslarla dostça ilişkilerimiz bozulmayacak ve İngilizleri memnun etmeyecek şekilde, açıktan da gereği gibi bir siyasi durum alınacaktır.

“5- Erzurum’da Mustafa Suphi hakkındaki ulusal tepkilerin planını daha önce Kazım Karabekir ve sonra Hamit Beyin yazılarıyla öğrenmiş ve uygun bulmuştum (uygun bulduğu güdümlü halk tepkisi, Suphilerin katlidir...-bn.) Herhalde, doğudan gelecek yıkıcı herhangi bir akıma karşı Erzurum ve Trabzon’un ve bütün ülkenin bir demir duvar durumunda bulunacağına güveniyorum.”⁽²⁵⁾

Bu aşamanın yani Kemalistlerin Komünizmle dansının sonlandırılmasının son belgesi ise Hakkı Behiç ve diğer şovenlerin yönetiminde kurulan resmi TKP’yi Üçüncü Enternasyonal’e üye yapmak üzere Moskova’da bulunan (Resmi TKP tabi ki Enternasyonal’e kabul edilmemiştir) Tevfik Rüştü’ye çekilen 16 Mayıs 1921 tarihli telgraftır:

“Komünizm akımının ülkemizdeki gördüğü ilgi hakkında Rus çevreleriyle yaptığımız temaslardan ve bu esas içinde hazırladığımız rapordan sözeden mektuplarınızı aldık. Ülkemizin bugünkü durumu ve şimdiki koşullar, bu girişimlerinizi uygun görmeyecek bir durumdadır. Ülkemiz bugünkü savaşa başladığı günlerde düşündüğümüz, ülke ve millet bağımsızlığı prensibini, her türlü bulaşıklıktan uzak ve temiz bir şekilde kendisine belgi yapmış ve geçen yılda *Rusların eğilimlerini ve büyük yardımlarını sağlamak için müsamaha edilen ve Komünizmi temsil eden her türlü örgütler tüm olarak ortadan kalkmıştır.* (abç) Türkiye Komünist Partisi ile Halk İştirakiyun Fırkası bugün tam olarak dağılmış ve ülkede Komünizm mesleğini tutan ve temsil eden resmi, özel hiçbir örgüt kalmamıştır... Ancak, bugün Rusların da anlamış ve takdir etmiş oldukları üzere, iç ve millî ilkelerimize her türlü bulaşıklık ve karışıklıktan korunmuş olarak, sınıksız ve düşmeden bağlanmak zorundayız.”⁽²⁶⁾

1921 yılının ilk günlerinde Mustafa Suphi ve yoldaşlarını Erzurum'a sokturmayan Vali Hamit'e teşekkür ediliyor, üç gün sonra Nihat Paşaya ülkede komünizmin kesinlikle kurulmayacağına ilişkin tel çekilerek gerekli tedbirin alınması duyuruluyor ve 28 Ocak'da da Suphi ve yoldaşları katlediliyor. Ardından da Mayıs 1921'de Tefvik Rüştü'ye orada bulunuşunun TBMM için bir anlamı olmadığı yönünde bir telgraf yollanıyor. Zira "komünizme, Rusların büyük yardımlarını sağlamak için müsamaha gösterilmiş" bu dönemde, müsamaha ile kurulan tüm örgütlerin dağıtılmasıyla sona erdiğinden, Tefvik Rüştü'nün misyonu da bitmiştir.

Peki, yeni rejim için "Bolşevizm olsun mu olmasın mı?" tartışmalarından "Sovyet dostluğu"ndan, "Yoldaş!" hitabından buraya nasıl gelindi? Baştan itibaren sürekli vurgulamaya çalıştığımız gibi, bunların tümü göstermelik, biçimsel taktiklerdi. Kemalizm'in sürekli başvurduğu pragmatik denge politikasının o dönemdeki ayaklarıydı. M. Kemal ve TBMM, bu politikayı doğuran koşulların ortadan kalktığını düşündüklerinden ya da en azından bunun hayaline kendileri de inandıklarından bu politikalarından önce vazgeçecekler sonra da, gerçeklerin soğuk yüzüne çarpıp yeniden kaldıkları yerden -bir süreliğine daha- "Sovyet dostluğu"na katlanma lütfunu göstereceklerdir.

Öncelikle içerde Çerkez Ethem tasfiye edilmiştir. Bu çok önemli bir başarıdır Kemalistler açısından. Zira, Ethem'in silahlı güçleri Yeşil Ordu Cemiyeti'nin silahlı kanadıdır ve Yeşil Ordu teşkilatı, İslami Bolşevizm'den, sonradan İkinci Grup'u oluşturup sonra TPCF (Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası)'ye dönüşecek olan, M. Kemal'in değişik renkten muhaliflerine, Enver Paşa taraftarlarından THİF'e kadar pek çok gizli-açık antikemalist'in mevzilendiği bir ocaktır. Çerkez Ethem'in tasfiyesi ile kolu-kanadı kırılan tüm bu çevreler bir süreliğine daha seslerini kısıp oturmak zorunda kalacaklardır (Lozan görüşmelerine kadar).

Öte yandan sol muhalefetin özellikle mecliste 1920 sonbaharından itibaren yükselişiyle açığa çıkan Halk Zümresi (THİF-

Yeşil ordu) ideolojik planda halkçılık programıyla aşılmış, bu program, Çerkez Ethem ve kuvvetlerinin imhası, Suphilerin katledilmesi (bugünlerde Suphiler daha sağdır ama, belgeler bize onları katledecek komplonun kurulmaya başladığını gösteriyor), Anadolu'daki sosyalist hareketin başını çekenlerin çok ağır cezalara bağlanması gibi bir dizi devlet terörü ile de fiziki-örgütsel olarak tasfiye edilmiştir.

Öte yandan resmi tarihte yazdığı kadar olmasa da Batı Anadolu'da bir takım askeri başarılar kazanılmış, itilaf emperyalizminin koçbaşı Yunan ordusunun Anadolu içlerine ilerlemesi durdurulmuştur. Böylelikle ordunun şahsında meclis ve ahali büyük bir moral kazanmıştır.

Böylelikle içerde kazanılan askeri ve siyasi başarılarla hem siyaset hem de askeriye M. Kemal'in tekelinde merkezileşmeye başlamıştır. Bu o yılların kaos ortamında tam anlamıyla elbette bir "düzen" ve merkezileşme sayılmaz (ki Kemalizm'in merkezileşmesi 1927'lerde ancak tamamlanacaktır) ama gene de önemli birer statüko atılımıdır.

Öte yandan uluslararası planda da, TBMM'nin azımsanmayacak başarıları olmuştur. Bu başarıların çoğunun TBMM'nin kendi güçlerinden ziyade, emperyalistler arasındaki çatışmalardan, onların Sovyetler'le olan gerilimlerinden faydalanmanın getirdiği kazanımlar olduğu gerçeği, bu durumun başarı olma niteliğini değiştirmez.

Öncelikle daha meclis açılır açılmaz, güney cephesinde Fransızlarla bir anlaşma yapılmıştır. Ardından, doğu cephesinde Ermenistan bir oldu bitti ile işgal edilip, Sovyet dostluğu görünümü altında, Kızılordu'nun tüm zaaflarını açıktan tehdit etmekten kaçınılmadan, işgal Sovyetler'e bir emrivaki ile dayatılmış ve kabul ettirilmiştir. Yani doğu sınırı sorunu büyük oranda ortadan kalkmıştır. Sonrasında da Gürcü sınırı sorunu ve Batum meselesi çözülecektir. Her ne kadar, Ermeni sınırı ve Batum sorunu, 16 Mart'ta imzalanan Türk-Sovyet dostluk anlaşması ile çözümlenmiş gibi gözükse de aslolarak 1920 Kasım-Aralık'ın

da TBMM ve Karabekir'in yarattığı, yukarıda bahsi geçen oldu-bitti durumu sayesinde fiili olarak çözülmüştü. Böylelikle Karabekir ve şürekasının da muradına ermesiyle M. Kemal'e karşı biriktirdikleri öfke yatışmış oluyordu.

Lozan'ın Provası, Londra Görüşmeleri ve Emperyalizm ile Sonuçsuz Kalan Bir Pazarlık

TBMM ve M. Kemal'in içerde ve dışarıdaki başarıları onun emperyalizmi daha o günlerde masaya oturtup, Milli Mücadeleyi daha 1921 yılının başında çözebileceğini düşündürecek kadar başının dönmesine neden olacak büyüklükte başarılarıdır. Öyle ki Suphilerin katledilişi ve Ermenistan'ın hem Brest hem de 21 Ağustos sözleşmesine aykırı bir şekilde işgal edilişi bile "dostluk" anlaşması ve Sovyet yardımının önüne geçememesi Meclisin yakaladığı statüko ve iktidar olanağının önemli bir mihenk taşıdır. Evet bu noktada Sovyetler'in de mecburiyetleri vardır ama, Lenin ve Çiçerin'in Anadolu için iyi kötü pek çok alternatifi (Mesela Çerkez Ethem ve Enver Paşa gibi) M. Kemal'in yerine geçirebilecek gücü varken bu imkanı kullanmayıp, mecburiyetlerini M. Kemal ve TBMM'nin istismar etmelerine göz yummaları önemlidir.

Bahsettiğimiz bu gelişmelerin etkisi ve emperyalistlerin Anadolu hükümeti ile diyalog arayışları TBMM'ye artık Sovyet dostluğunun suyunun ısındığını düşündürür. Zira daha 1920 yılının Ekim'inde Damat Ferit, İtilaf Yüksek Komiserliği'ne, Anadolu'ya 40.000 asker göndererek, TBMM'yi askeri zorla dağıtmayı öneriyor. Bu öneri Fransızların baskısıyla kabul görmüyor ve askeri zor yerine diplomatik manevralarla TBMM'nin, itilaf'ın dümen suyuna sokulması için, Damat Ferit kabinesi düşürülerek yerine, İzzet Paşa kabinesi geçiriliyor. İzzet Paşa, Ankara heyeti ile Bilecik'te fiyasko ile sonuçlanan bir görüşme yapıyor ama görüşme her ne kadar fiyasko ile sonuçlansa da, İtilaf'ın diplomatik girişimleri TBMM'de, İtilaf'ı ma-

saya oturtma iradesinin oluştuğu yanılısamasını yaratıyor. Bilecik görüşmeleriyle başlayan İtilaf-TBMM paslaşması Londra Konferansına giden sürecin başlangıcı oluyor.

TBMM, İtilaf'la görüşmeye giderken, emperyalizme karşı işlediği Sovyet dostluğu suçundan arınmak istiyor. Sola karşı Anadolu'da girişilen terörün bir nedeni de budur. Kaldı ki İtilaf da, TBMM'nin artık Bolşevizm kartını elden bırakmasını açık açık istemektedir. Resmi TKP'nin sönümlendirilmesi ve THİF'in kapanmaya mecbur edilmesi de tam da bugünlere denk gelir. Bu konuda THİF'in kurucusu ve bir dönem içişleri bakanlığı yapmış Nazım Bey şöyle diyor:

"İtilaf hükümetlerinin Ankara Hükümet-i milliyesini de son konferansa (Londra Konferansı -bn.) davet etmesi üzerine Anadolu'da komünizm cereyanlarının artık durmuş ve durulmuş bulunması siyaseten lazımdı. Bu lüzumu her iki fırka da (THİF- TKP -resmi-) derhal takdir etmiş bulunmaktadır. Ve bu sebeple derhal terk-i faaliyet etmişlerdir. Bizim murahhaslarımız da müzakereler sırasında Anadolu'da komünizm ve Bolşevizm yoktur, yaşayamaz diye Fransa ve İngiltere'deki gazetelerde ifadaatta bulunmuşlardır."⁽²⁷⁾

Sonuç olarak hem ordudaki, hem meclisteki, hem de sokaktaki muhalefet hizaya getirilir ve yakalanan statüko bir anayasa ile hukuk katına taşınılır. Adı anayasa olan bu belge temel hukuki esaslardan oluşan bir anayasadan çok temel siyasi ilkelerin belirlendiği bir hükümet programı olup, uzun vadenin değil anın sorunlarına yöneliktir. Belge'nin toplam 22 maddesi var. Mak-sat-Meslek başlığıyla düzenlenen ilk dört madde (ki bu maddeler Kemalist politikaların; hem pragmatizminin, hem de sıkı merkezîyetçiliğinin habercisi ve ruhu gibidir) program, kalan 18 madde tüzük niteliğindedir.

1. Maddede; hilafet ve saltanatın ulvi kudretiyle dirsek teması kesilmez ve halk üzerindeki manevi etkisi karşıya alınmadan, iyice güçlenene kadar (1923-1924) yedeğe alınır.

2. Maddede; Sovyetler, Enternasyonal ve Anadolu'nun bağımsızlık özlemine bir buse kondurulur.

3. Madde; Çerkez Ethem'e ilişkindir, ordunun (dolayısıyla

politikanın) merkezde toplanması dayatılır.

4. Madde ise popülist bir halkçılık safsatasından başka bir şey değildir... Sonuç olarak bu belge merkezkaç kuvvetleri bir süre daha yedeğinde (hilafet, Saltanat, İslami muhalefet) taşımak zorunda olduğunun farkında olan statükonun çok büyük bir atılımıdır.

21 Şubat'ta Londra'ya giden heyet İtilaf ile görüşmelere başlarken; Bolşevizmden arınmış, düzene sokulmuş ve iktidarı Anayasa ile ciddiyet kazanmış bir meclisi (memleketi) temsil etmektedir.

TBMM heyetinin beklentileri aşağı yukarı 2 yıl sonra imzalayacakları Lozan Anlaşmasının (yani TC'yi kuran anlaşma) bir benzerini hayata geçirmektir ama, İtilaf devletleri, Sevr'den neredeyse bir milim bile geri adım atmazlar. Görüşmelerin ardından TBMM, Karabekir'in ağzından şöyle özetlenen gerçeği kabullenmek zorunda kalır:

"Londra konferansının iç yüzünün, Rus ve Gürcü savaşında Türkleri Kafkas emelleri peşine saldırap Gürcülerle bağlaşıklık olarak Ruslara karşı savaş açmak ve böylece Türkiye'yi ateş çemberi içinde eritmek ya da hiç olmazsa Gürcülere karşı Ruslarla birlikte hareketten alıkoymak için bir oyun olduğu artık gün gibi ortaya çıktı. İtilaf'ın Kafkas oyunu çoktan beri açık iken, can çekişen Menşevik Gürcü Hükümetiyle anlaşılmasına ve hatta Kafkas Konfederasyonu yapmaya kadar varılmasını ve Batum işgalinin de Millet Meclisince o denli alkışlanmasını, Doğu durumunu ve Rusya'nın hayati çıkarlarını bilenlerimizin az olmasına karşı bizi her taraftan saran İtilaf propagandasının dehşetine bağlıyorum..."⁽²⁸⁾ (Karabekir'in ağzından, itilaf emperyalizminin TBMM'den tetikçilik beklediğini anlıyoruz, bundan sonra İtilaf'ın neden Damat Ferit'i ve onun militarizmini ekarte edip, İzzet Paşa diplomasisini işlettiğini çıkarmak güç olmuyor.)

Şubat'ta Milli Misak'ın tanınmasına karşılık (yukarda Karabekir'in anlattığı gibi) Sovyetler'e karşı her komploya katılmaya hazır olarak, Londra'ya giden TBMM, ayağının tozuyla, Mart'ta yeniden Sovyet dostluğu teraneleriyle Moskova Konferansına koşturur.

Sonuç olarak birinci dönemin perdesi kapanır ama bu çok yoğun geçen bir yıllık dönemde de tıpkı Kemalist Cumhuriyet'in diğer yıllarında olacağı gibi Sovyetler'e karşı samimi bir dostluğa rastlanamaz. İlle de bir dostluktan bahsedilecekse bu Anadolu halklarının, Sovyet Devrimine karşı duyduğu muhabbet ile Bolşevik parti önderliğinin Türk halkına yardımlarında gizlidir. Ama bu dostlukta Kemalistlerin istismar edici müdahaleleri ile kötürüm edilmiştir...

Böylelikle Kemalistlerle Sovyetler arasındaki ilişkinin birinci dönemi kapanmış oluyor. Artık Sovyetler Kemalist hareketi bir prototip olması dolayısıyla, ulusal kurtuluşçu hareketlerin ilericiliğinin sınırlarını görmüş oluyorlar. M. Kemal ise pek çok soruna rağmen yukarda da değindiğimiz gibi belli bir iktidar ve istikrar edinmiş, emperyalist devletleri sonuçsuz da olsa masaya oturtmayı başarmıştır.

İkinci Dönem:

16 Mart Türk-Sovyet Anlaşması'ndan Sonra

Sovyetler Birliği ve TBMM ilişkisinin ikinci aşaması olarak sayılabilecek dönemde taraflar daha hesaplı ve daha diplomatiktir. Ayrıca hemen her konuda ve her fırsatta sürekli sorunlar çıkmaktadır. Kâh yapılacağı taahhüt edilen yardımın gecikmesi, kâh askeri, diplomatik sorunlar Sovyetler ve Bolşevizmin tahkir edilmesine alet edilmektedir. İbrahim Tali Bey, 1921 ortalarında meclisin Bolşevizm'e yaklaşımını Kazım Karabekir'e şöyle yazıyor:

"Hükümet başkanı (Fevzi Paşa) ve Mustafa Kemal Paşa ve diğerlerinin ağzına bakılırsa kötü bir Rus düşmanlığı hüküm sürüyor, Ahmet Muhtar Bey ile dün görüştüm. Yalnız onu sizinle aynı düşüncede buldum. Milyonlara ulaşan ve bugün kabilelerle yollarda görülen ve bize ikinci İnönü zaferini sağlayan malzemeyi bağış ve hediye eden Bolşevikler açıkça yağmacı, eşkıya diye aşağılanıyorlar. Mecliste ağzının istikametini göstermekten aciz bir herif, oturum anında kalkıyor ve ağız dolusu küfürler savuruyor. Hiçbir zaman memleketi Bolşevik

görmek istemem ama biraz edep ve siyasi terbiye gerek, batının ezeli düşman olduğunu anlamıyorlar mı bilmem. Doğuyu da sürekli düşman durumuna getirmek için elden geleni yapıyoruz...¹¹²⁹⁾

Tüm bunlara rağmen şunu de belirtmek gerekir ki, Sovyetler'in savunmasının neredeyse Anadolu'dan ve Boğazlar'dan başladığı gerçeği ile, Halkların Kardeşliği ve emperyalizm düşmanlığına yürekten inanmış Sovyetler, en zor anlarında TBMM'nin yanında yer almaktan kaçınmamışlardır.

Rıza Nur'a göre, TBMM üyelerinin bile Ankara'dan kaçmayı düşündükleri bir ortamda Sovyetler iç savaş kahramanı Ukraynalı Mareşal Frunze'yi, Türkiye'ye (Aralık 1921- Ocak 1922) yollar. Frunze'nin Türkiye'ye gelişiyle küfürlere ara verilir. Frunze'nin gelişi hem uluslararası alanda hem de ülke içinde büyük bir güç verir TBMM'ye, çünkü o yalnızca askeri kıt'asını değil aynı zamanda Sovyetler'in taahhüt ettiği 10 milyon altının kalan beş milyonunu da getirmiştir yanında. Ayrıca Frunze, Türk kıtalarını kendi birliğiyle tahkim etmiş, Yunan ordusuna karşı girecek taarruzun koordinasyonunda bulunmuş, Türk ordusunun yenilmesi durumunda bizzat Bolşevik subaylarla, doğrudan, Yunan ordusuyla çarpışacak şekilde savaş planları hazırlamıştır.

Zaten "Sol" Kemalistlerin, bu döneme ilişkin TBMM-Sovyet yöneticileri arasındaki dostluğa ilişkin gösterdikleri tek delil Frunze'nin gelişidir. Hem Avcıoğlu'nda hem de Rasih Nuri'de bu olay Kemalizm'in, Sovyetler'le dansının ikinci baharı gibi tasvir edilir. Hatta Suphilerin katline rağmen Frunze'nin gönderilmesi, Suphilerin zaten ajan olduğu, değilse bile Lenin ve Üçüncü Enternasyonal tarafından pek tutulmadığına yorulur.

Sol kemalistlere göre Anadolu solu ve Suphi TKP'si şaibeli ve netameli bir takım kişilerden müteşekkil olup, gerçek sol İstanbul'daki Aydınlık grubudur, Şefik Hüsnü, Şevket Süreyya ve Vedat Nedim'den oluşmuştur. Bir diğer deyişle Frunze'nin gelişinin çok farklı olan anlamı istismar edilmeye çalışılır...

Sonuç olarak 1922 yılında da ilişkiler bu meyanda sürer. Bilindiği üzere 1922 Ağustos'unda Yunan ordusuna karşı başlatı-

lan büyük taarruz, Ekim ayının başlarında tamamen sona erer. 11 Ekim’de Mudanya mütarekesi imzalanır. Hemen ardından komünist faaliyetler kesin olarak yasaklanır. Ve 20 Kasım’da Lozan görüşmelerinin birinci turu başlar. Lozan görüşmeleriyle, Türk-Sovyet ilişkilerinde, Sovyetler 1990’da yıkılana kadar yaklaşık 70 yıla yayılacak üçüncü dönem de başlamıştır.

Üçüncü Dönem:

Lozan’dan Revizyonist Blok’un Dağılıpına

“Ona (İsmet İnönü’ye -bn.), ayrıntılara girmeden öngördüklerimi kabaca anlattım ve Boğazlar konusunda Türk görüşünün Rus görüşü ile birleştirilmesinin tehlikeleri üzerine dikkatini çektim, çünkü kısa zamanda iki halk arasındaki ölkü ve çıkar ayrılıkları Türkiye’yi Doğu’dan çok Batı’ya yönelmeye zorlayabilir ve o zaman ona hiçbir yararı olmayacak olan bir bağımlılıktan (Türk-Sovyet dostluğu -bn.) pişman olabilir...” Lord Curzon⁽³⁰⁾

“...İtilaf devletleri, bu yoldan yürüyerek, Türkiye’yi olduğu kadar Rusya’yı da zayıflatmaya çalışmaktadırlar. Özellikle, bu önemli anlardaki hareket uyumsuzluğuna şaşmaktayız. Hükümetim, Türk ordusunun kazandığı büyük zaferlerin istenilen sonuca vardinlamayacağından korkmaktadır...” S. I. Aralov⁽³¹⁾

Lozan görüşmelerinde Türkiye, Sovyetler ile “dostluğunu” tek koz olarak masaya yatırır ve Sovyet heyetinin Lozan’dan kovdurulmasına önyak olarak, mücadelesine pirim yaptırır. Böylelikle Türk-Sovyet dostluğunun ne menem bir şey olduğu iyice anlaşılır. Kemalizm’in, komünizmle ve Sovyetler’le dostane dansı son bulur...

1922 yılı Eylül’ünden itibaren İzmir’in geri alınması ve Mudanya mütarekesiyle başlayan gelişmelerin ardından TBMM ve başta Anadolu’nun durumu, Boğazlar sorunu, sınırların ve uluslararası ittifakların yeniden görüşülmesi, tanzimi için Lozan görüşmeleri başlatılır.

İngiliz emperyalizminin başını çektiği itilaf devletleri ve itilaf sözcüsü konumundaki Lord Curzon, toplantıya katılacak ülkele-

ri, Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya olarak açıklar. Burada ilginç olan nokta, toplantıya ta Pasifik'teki Japonya (ve sonraları gözlemci olarak ABD) bile katılıyor olmasına rağmen, Sovyetler Birliği'nin toplantıya çağrılmamasıdır. Amaç, 1920'den bu yana asıl olarak emperyalist paylaşım savaşı ve işgallerin yarattığı fiili durumdan doğmuş olan Türk-Sovyet ittifakının Lozan cephesini sabote etmektir.

Bu noktada Sovyet diplomatları görüşmelere katılmak için İtilaf devletlerine baskı yapmaya başlarlar. Aralov da, Dışişlerine vekaleten bakan Rıza Nur ile görüşür. Rıza Nur, M. Kemal, İzmir'de olduğu için kesin bir şey "söyleyemez" Aralov, İzmir'e gitmek isteyince de M. Kemal'in "çok meşgul" olduğu gerekçesi ile izin verilmez.

M. Kemal gerçekten çok meşguldür. Zira İzmir'de Fransız temsilcisi Frank Buillon ile görüşmektedir. Buillon'un, görüşmenin hemen ertesinde hükümetine verdiği raporda:

"Türkler, Rusları oyalamak için onların konferansa çağrılmalarını istediklerini, eğer bu istek reddedilirse bu konuda direktme-yecekleri" bildirilmektedir...

Sovyetler'in, Lozan konferansına katılabilmek için yaptığı ataklar, özellikle "Boğazlar"ı ilgilendiren Meseleler..." noktasında sonuç verir ve Curzon (İngiltere/itilaf), Sovyetler'in diğer konulara karıştırılmadan yalnızca Boğazlar'la ilgili olarak çağrılmasına karar verir. Sovyetler, Türkiye ile ilişkilerin artık kopmakta olduğunu fark etmişlerdir ama yine de mevcut ilişkileri tamir ve muhafaza ederek Lozan görüşmelerine Boğazlar sorununda olsa bile Türk-Sovyet cephesi olarak girmeye çalışırlar.

Bu arada M. Kemal'de içerde birtakım değişiklikler yapmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Sovyetler'le ilişkilerin tesisine doğrusu-yanlış ile büyük katkısı olan Yusuf Kemal'in yerine M. Kemal'in ruhu niteliğindeki, dediği dedik İsmet İnönü'nün atanması ve Lozan'a gidecek heyete başkan edilmesidir.

Çiçerin de, Türkiye'nin kabine değişikliğiyle içine girdiği yönelimi daha iyi anlamak için Aralov aracılığıyla TBMM'yi

temsil eden İsmet İnönü'ye beş soru yöneltir. Cevaplar şöyledir

"1- Türkiye'nin Boğazlar konusundaki görüşü Misak-ı Milli görüşüdür, bunun ötesine gidilemez, yani Boğazlar'ın Türkiye tarafından tahkim edilmesi ve savaş gemilerine yasaklanması istenemez;

"2- Türkiye, kendisiyle savaş halinde bulunan devletlerle başlı başına barış anlaşması imzalamasını tabii sayar;

"3- Sovyetler'in Boğazlar konusunda öne sürdüğü önerileri Türkiye kendi adına ileri sürerse, konferansta zor bir duruma düşecektir;

"4- Türkiye Boğazlar konusundaki görüşmelere katılan tüm devletlerle Rusya ve bağlaşıklarının katılması gerektiğine inanır;

"5- Rusya, Türkiye ile savaş halinde bulunmadığından, yapılacak olan anlaşmayı imzalaması gerekmemektedir..."³²⁾

Yani TBMM adına gidecek olan heyet, emperyalist çözüme "evet" diyecektir ve bunun için de kimseye (ve tabii ki Sovyetler'e) danışmak ve hesap vermek durumunda değildir! Böylelikle, Türk-Sovyet dostluğu'nun ayrılık kavşağına geldiği de resmen teyid edilmiş olur. Ayrıca TBMM, daha başka suni gerilimlerle arayı olabildiğince açmaya çalışarak, Lozan'a tümüyle itilaf trübünleri için oynamaya geldiğini ispatlayacaktır.

"Böylece, temsilciler Lozan'a doğru yola çıkmadan önce Türk-Sovyet ilişkileri hiçbir hayale yer bırakmayacak kadar açıktır. Türk hükümeti, herhangi bir ortak diplomatik cephe kurmayı düşünmediği gibi, Rusya'nın konferansa katılmasını Batı ile anlaşma olanaklarını azaltan bir neden olarak görmektedir. Bu durumda aradaki bağlar git-tikçe gevşer. Çiçerin, Aralov'a göndermiş olduğu talimatlar yanı sıra İsmet Paşaya 30 Ekim'de yazdığı bir notada konferans konusu ile birlikte Dış Ticaret Temsilciliğinin kapanması tehlikesinden de söz eder. Ankara ise bu sorunun anlaşmalarla çözülebileceği şeklinde cevap verir, ancak 13 Kasım'da Ankara'daki Dış Ticaret Temsilciliği *jandarma eliyle* (abç) kapatılmak istenince Aralov bir protesto notası gönderir. Ankara Dışişleri bu notaya Artvin'deki Rus konsolosunun Batum'a gitmek isteyen Türk vatandaşlarına vize vermeyişini protesto ederek cevap verir. Aralov ise iki konuyu birleştirerek 18 Kasım'da yeni bir nota gönderir. Bu arada Çiçerin'in, saltanatın kaldırılması dolayısıyla 3 Kasım'da gönderdiği kutlama mesajına ise Rauf Bey ancak ayın 24'ünde cevap verecektir..."³³⁾

Sovyetler'in Boğazlar sorunundaki yaklaşımı gayet nettir ve savunması en zor Karadeniz kıyılarını olabildiğince sağlama almaya çalışmaktadır ve dostluk gösterdiği dostu Türkiye'den bu konuda yardımcı olmasını beklemektedir. Türkiye ise Misak-ı Milli olsun da nasıl olursa olsun havasındadır. İtilaf ve özellikle İngiltere ise Boğazlar'daki hertürlü gelişmeye müdahil olmak isterken, hiçbir sorumluluk üstlenmeden Türkiye, Romanya, Bulgaristan'ı maşa olarak kullanmaya çalışmaktadır.

Lozan görüşmeleri işte bu havada başlar.

Sovyetler toplantının arefesinde Boğazlar'ın savunulması sorununun çözümü için şunları önerirler:

Karadenizin tümüyle silahtan arındırılması ve Boğazlar'ın Türkiye tarafından tahkim edilerek tüm savaş gemilerine kapatılması...

Çiçerin'in bu önerisinin ardından Curzon; "İsmet Paşanın kalpağını, Çiçerin'in başında görmekten duyduğu hayreti" dile getirerek Sovyet heyetini alaya alır.

Bu öneri öncelikle Türk heyeti Başkanı İ. İnönü tarafından reddedilecektir. Zira Curzon, Boğazlar'la Musul'u takas etme hayalini canlı tutmak için Türk heyetine sürekli olarak Musul konusunda ödün verilebileceği hissiyatını vermektedir. Boğazlar'da emperyalist çözümün karşılığında hem Musul'un kazanılması ihtimalini taşıması hem de Boğazlar'da Sovyetler ile köprüleri atmaya imkan verecek olması (yani "lütfen Türk-Sovyet Dostluğu" işkencesinin son bulacak olması) Türk heyetinin İngiltere'ye yaklaşmasına sebep olacaktır. Bu doğrultuda İnönü, Çiçerin'e daha önce verdiği yanıtlarda da yer alan; "Misak-ı Milli'nin Boğazlar'da serbesti öngördüğü, bundan ileri gidilme-yeceği gerçeğini bir yemekte yineler.

Bundan sonra görüşmelere geçilir. İnönü, ABD; Rıza Nur'da İngiltere heyetiyle yaptıkları görüşmelerde sürekli Türk-Sovyet dostluğunun tarih olduğunun altını çizerler. (Bkz. Belge-1) Doğrusu, itilaf temsilcilerinin en çok önem verdikleri ve merak ettikleri şey de budur. Aralık'tan itibaren başlayan ve sürekli erte-

lenen Lozan'ın Boğazlar'ı ilgilendiren oturumlarında Türk heyeti her fırsatta Sovyet heyetini yalnız bırakarak "burnunu sürter." Bunun üzerine İtalyan diplomat Garroni, bu olayı "beklenen sürpriz" olarak niteler ve Curzon da Türkiye'yi Sovyetler'den ayırmakla elde ettiği "eşsiz başarıdan dolayı İngiliz hükümeti'ni büyük sevince..." boğar.⁽³⁴⁾

Sonraki günlerde 19 Aralık tarihli oturumda, Curzon, Türk heyetine bir ultimatoma verir. Ya Boğazlar meselesi İngiltere'nin dediği gibi olacak, Sovyet heyeti görüşmelerden elenecek; ya da tüm tavizler (bu tavizler ne olabilir?) geri alınacaktır. Sonuçta Curzon'un dediği gibi olur, Türk heyeti ultimatoma kabul eder ve Curzon memleketine durumu şöyle bildirir:

"Kuşkusuz bugünkü toplantı, ileride çok önemli sonuçlar yaratacak bir durum olan Türklerin Rus köleliğinden kesinlikle kopmasını kesinleştirmiştir..."⁽³⁵⁾

"Boğazlar sorunu görüşmelerinin son aşamasına geldiğini öğrenen Sovyet heyeti konferans sekreterliğine başvurarak bilgi ister, ancak hazırlanan metinlerin kaleme alınması sona erince kendisine bildirileceğini haber alır. Böylece, alınan kararların tümüyle dışında bırakıldığını gören heyetin elinden protesto notaları göndermekten başka bir şey gelmez. Bu durumu protesto eden 7 Ocak notasına konferans başkanları 10 Ocak'ta umursamaz bir yanıt verirler. Sovyet heyeti bunun üzerine 13 Ocak'ta ikinci bir nota gönderince bu defa hiç cevap alamaz. Türk heyetinden ise, Aralov'un Ankara'daki protestolarına rağmen, bir tepki gelmez. Hazırlanan tasarının kendilerine bildirilmesi için direten Sovyet temsilcileri 20 Ocak'ta protestolarını yineleyecekler ancak yine tasarının en kısa zamanda kendilerine verileceği cevabını alacaklardır..."⁽³⁶⁾

Konuyu uzatmaya gerek yok. Türk delegasyonun iki numaralı adamı Rıza Nur'un kaleminden, Lozan konferansı boyunca, Sovyet Dostluğu'nun nasıl Rus Düşmanlığı'na, halkların kardeşliğinin nasıl emperyalizmin Ortadoğu'daki jandarmalığı'na ve emperyalizmin Bolşevizm korkusunun, Misak-ı Milli için nasıl pirime dönüştürüldüğünü bu bölüme ek olarak sunuyoruz. (Bkz. Belge -1)

Lozan konferansından sonra, TBMM maskeleri atmış, artık Sovyet düşmanlığını açıktan sürdürmeye koyulmuştur. 1925'te imzalanan saldırmazlık ve dostluk anlaşması 1930'larda Almanya'nın baskısı ile yenilenmemiş; Türkiye basını Faşist Alman propagandası'nın (Bkz. Türkiye'de Faşist Alman Propagandası, J. Glasneck) en önemli merkezlerinden birisi haline gelmiş ve daha da önemlisi, tüm uluslararası anlaşmalar hiçe sayılarak, ikinci dünya savaşı süresince, Alman savaş gemileri, Ticari gemiler gibi Karadeniz'de keşif ve sabotaj faaliyetlerinde bulunmuş, bu faaliyeti destekleyen CHP yöneticileri ve en başta Recep Peker ve İsmet İnönü ise, Almanların Sovyetler'e "son tekme"yi indirmesi"ni heyecanla beklemişlerdir...

Bu yıllardan sonra TBMM, M. Kemal ve Kemalist TC'nin bütün iktidarlarının Sovyetler'le ilişkilerini (SB'nin dağıldığı 1990'a kadar) bir tek sözcük tanımlar, bu sözcük de "düşmanlık"tır. Bu çizgi, II. Dünya Savaşı ve McChartism yılları boyunca Türkiye'de o kadar derin ve belirgindir ki, hiçbir tartışmaya açık olmadığı gibi, bütün iktidarların iç politikada zorbalıklarını, dış politikada işbirlikçiliklerini (örneğin Kore'ye asker gönderme, Nato'ya giriş, Balkan Paketi vb. işbirlikçi girişimler, komünizm ve Sovyetler'le mücadele için hür dünya ile el ele sloganı ile açıklanmıştır.) meşrulaştırdıkları temel varoluş argümanı olmuştur.

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1

Rıza Nur Hatıratı'ndan Lozan Görüşmeleri⁽¹⁾

Boğazlar'ın tabi olacağı rejim meselesinin Gürzon (Lord Curzon -bn.) konferansın en mühim meselelerinden biri olduğunu söyledi. Bununla da bizim bildiğimiz şeyi teyid etti... Biz seyrediyoruz. Lord Gürzon: "Ben şimdiye kadar Çiçerin'le sade kağıt üzerinde karşılaşmıştım. Böyle bilfiil karşılaşmağı da çok arzu ediyordum. Çiçerin'in Türk müdafacısı, aynı zamanda Rus, Ukrayna, Gürcistan ve Türkiye delegesi de olduğunu görmek (Çiçerin'in Boğazlar'da Türk hakimiyetini savunması üzerine, -bn.) hayreti muciptir. Çiçerin İsmet Paşanın kalpağını giymişe benziyor" diyerek ince bir istihza yaptı... Ruslar Boğazlar'ın açılmasından pek telaşlar. Çünkü Rusya'nın Karadeniz sahillerine İngilizlerin tecavüzünden korkuyorlar. Bize ne? Biz Rusya'ya bekçilik mi edeceğiz? Kan, para dökeceğiz... Bizim için aptallık olur. Nemize lazım? İt dişi, domuz derisi. Yalnız İstanbul'dan harp gemilerinin geçmesi, mümkünse bize zarar vermeyecek hale konabil-sin. Zabıtname s.135'deki Çiçerin'in nutku Rusya'nın bu husustaki telaşını gösterir. Bunlar ve İngilizlerin söz ve teklifleri Boğazlar'ın İngiliz ve Rus arasında nasıl bir rekabet mevzuu olduğunu gösterir... Nihayet fikrimizi celsede bildirdik. Bunda müttefiklerin tekliflerini bazı tadilat ile kabul ettiğimizi bildiriyorduk. Yani Boğazlar'ın serbestisini harp gemilerine de kabul ediyorduk. Ancak şartlarda pazarlık yapıyoruz... Musul için Lord Gürzon ile hususi temas ettim. Hakikaten de büyük adam. Bütün medihlere layık. Kendisini kendisine medhedi-yorum. Ve bunu kanaatımla ve ciddi surette yapıyorum. Bu adam gittikçe beni sevmeye ve kendisi beni davet etmeye başladı. O herkese ve bize de sert olan Gürzon gittikçe yumuşadı; pek tatlı oldu. Her görüş-te, Musul'a geliyorum ve 'bunu bize bırakın' diyorum. Öyle hale geldi ki, adeta pekiyi diyecek gibi. Birgün ben böyle ısrar ederken. Umu-mi politikaya geçti. "Ama siz Ruslar'la berabersiniz. Nasıl olur?" dedi. Bu iyi bir ışıktı. Dedim ki: "Biz daima İngilizler ile dost olmak fik-

⁽¹⁾ "Ruslara bekçilik mi edeceğiz" diyen Rıza Nur, aynı cildin başında, Sovyet yardımının Türkiye için önemini uzun uzun ve ballandıra ballandıra anlatmak-tadır oysa!

rindeyiz. Türk milleti sizi sever. Rus'u sevmez. Rus Türkün tabii düşmanıdır. Bu vaziyet eskidir ve bugün de değişmemiştir. Harbi umumi bunu bozamamıştır. Ruslar ile şimdi pek dostuz; fakat bu sizin kabahatinizdir. Bize bir tekme vurdunuz, Rus'un kucağına attınız. Şimdi dostluk kucağını açınız, size koşarız." "Eğer dost olursak Ruslar'ı terk eder misiniz?" dedi. "Derhal" dedim. "Bizim düşmanımız Rusya'dır... Biz Rus'a karşı sizin için bir müdafaa siperi oluruz. Irakta masraf edeceğinize biz size bedava jandarmalık ederiz. Irak size isyan ederse biz size ordu dahi veririz. Panislamizm, panturanizm bizden çok uzaktır. Size şarkta dost bir kuvvet lazım. Yunan'ı bu kuvvet yapmak istediniz olmadı. Vukuat size gösterdi ki, Yunan milletinde bu kabiliyet yok. Bu kabiliyet şarkta yalnız Türk milletinde vardır... Dedi ki "Peki! Bunlar çok güzel, doğru, ancak dostluğumuza garanti ister. Bu nasıl olabilir? Çünkü bir gün hükümet değişir, bu politika da değişir. Sizde müstakar (istikrarlı, sürekli -bn.) hükümet, müstakar hükümet fikir ve siyaseti yoktur..." Buna cevap bulamadım. Sade dedim ki: "Bunu birden bulup söylemek mümkün değildir. İsterseniz bunun için bilahare müzakereye gireriz."

(Hatıratın 3. Cildi, 1014-1050. sayfalarından derlenmiştir.)

Belge 2

Rıza Nur Hatıratı'ndan Sovyet Yardımı

Moskova'ya geldiğimiz vakit ilk iş, Garp cephesine cephane yetiştirmekti. Yunanlılar tecavüz ederse, cephane yoktu. Sıvastopol'da beş milyon mavzer fişengi varmış. Sırf Ali Fuad'ın himmeti, gayreti ile bu fişekler alındı. Ali Fuad bunu iş edinmiş, uğraşmıştı. Bu cephane bizim kaçakçılar vasıtasıyla adeta 24 saatte Sakarya ağzlarına kadar dö-küldü. Oralardan da kadın, erkek köylü nineler ile taşıdılar. Rize'den Giresun'a kadar olan sahilde kaçakçılar vardır. Bunlar deniz kurdudur-lar. Ufak bir kayıkları vardır, adı "Taka"dır. Buna koca bir yelken ta-karlar... Umumi harpte ve sonra biz de bir otomobil veya deniz motö-rü ele geçirdilerse bunu takaya yerleştirmişler, milli harekette Rus-ya'dan aldığımız cephane ve silahı itilaf devletlerinin dolaşan zırhlıla-rı arsından geçirip aşırımlardır. Bu vatan hizmetleri o kadar büyüktür ki, bunsuz zafer mümkün olmazdı... Bu cephane vaktinde yetiştirilmiştir. Vusülünden iki gün sonra Yunanlı'lar hücum etmişler, birinci İnönü muharebesi olmuştur... Yunan ordusu harekete geçmiş, Mustafa Kemal ve İsmet, Ethem'in imhası ile meşgul, 6 Kanun'sani 337'de Yunan or-dusu yedi, sekiz bin tüfek kuvvetiyle İzmit'ten Gediz'e kadar olan iki-yüz kilometrelik bir cepheye hücum etmiştir. Bereket versin sersem Yunanlılar pek zayıf kuvvetle gelmişler... Cephanemiz de yetiştirilmişti; mağlup oldular... Ordunun başında bilfiil Garp Cephesi Kumandanı İs-met, şimdiye kadar hayatı hep mağlubiyet olan İsmet, ilk olarak mu-zaffer kumandan.

Şimdi Yusuf Kemal ümitsiz... Baktım Çiçerin'de yine aynı nakarat. Kısa müzakere bitti... İş kötü, ben de ümitsizim, tereddüde başladım. Galiba Ruslar muahede yapmak istemiyorlar. Bunu zannetmiyorum. Fakat Çiçerin'in suratı fena. Bu fena amma, yalnız bir iyi alamet gö-rüldü. Çiçerin pasaportları vermem dedi... Gördük Çiçerin'le bu iş ol-muyor. Bu yoldan geçilemiyor demek. Şimdi başka yoldan bu işi gide-ceğiz. Hususi hal çaresine başvuracağız... Stalin'i göreceğiz, onunla konuşacağız. Zannediyorum ki o yapacak. O yaparsa iş bitmiştir... Sta-lin Kremlin sarayında oturuyor. Randevu verdi. Ali Fuad, Yusuf Ke-mal ve ben gittik.

Tuhaf bir şey oldu. Para isteyeceğiz Stalin'den. Odası gayet basit. Adi bir masası, bir de iskemlesi var. Sağ yanında da duvarda bir tele-

fon aleti. O yerinde, biz de masanın kenarında onun sol tarafında biraz öne doğru oturuyoruz. Üçümüz baş başa gelip: “Ne isteyelim?” dedik. Ben “otuz milyon altın!” dedim: Arkadaşlarımdan ikisi de “biz istemeyiz”. Ben isterim. İsteyen bir dilenci, vermeyen iki dilenci. Bunda utanacak ne var... Stalin’e:

“Biz İngilizlerle Harp ediyoruz demektir. Bunda Sovyet Rusya’nın bir ordusu rolünü yapıyoruz. Bize çok para lazımdır. Harp masraflarını vermelisiniz. Yoksa harbe devam edemeyiz. Bu da sizin emperyalistlerle karşı olan cephenizin bir kısmı yıkılmış demektir.” dedim. Bu insanların bütün davaları ağızlarında dolaşan moda lakırdı. “Emperyalizm aleyhine hareket”tir. Bayrakları bu, övündükleri şey bu, fakat kendileri maske altında birinci emperyalist. Biz de bunu bilmez görünüyor, emperyalizm aleyhine veryansın ediyoruz. Stalin: “Ne kadar para lazım?” dedi. “Otuz milyon altın” dedim. Güldü. Galiba adam beni altın nedir? bilmez zannetti. Ve dedi ki “Bu kadar para bizde yok. Bulmak da mümkün değil. Yarım milyon verebiliriz” Bense “Asla کافی değil.” dedim. Ne ise vur aşağı, tut yukarı, bir milyon altına sulh olduk...

Stalin’e dedim ki. “Sizden çok memnunuz. Sizsiz muahede olmayacaktı. Geri gidecektik. Bu muahede sırf sizin işinizdir. Resmi muahahas Çiçerin’dir. O yine eskisi gibi hareket ederse...” Hassas teline basmışım. Stalin Mağrur bir tavır aldı. “Ben şimdi ona emrederim. Bu esaslar üzerin muahedeyi yapar” dedi... iyi şey. Stalin Gürcüdür. Güzel simalı, uzun boylu bir adam. Gözleri gayet zeki gözü. Hal ve lakırdısında çok zeki bir adam olduğu hissini veriyor. Hasılı Stalin bende fevkalade bir te’sir hasıl etti. Demek Kars’da bana Medivani’nin söylediği doğru imiş. “İş yürümezse Stalin’le görüşün o derhal yapar sözü tastamammış.”

(Rıza Nur Hatıratı Cilt 3, s. 765-772)

Belge 3

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye Yaptığı Yardımın Bilançosu

Tarih	Cinsi	Adedi
22.05.1921	Tüfek	141.920
22.05.1921	Süngü	19.520
22.05.1921	Piyade Cephanesi	9.062
01.12.1921	Mermi Kovan	48
17.08.1921	Sahil Topu	2
05.04.1921	Top Mermisi	2.544
19.07.1921	75'lik Top. Mermisi	18.020
10.09.1921	Sahra-Dağ Top Mermisi	24.103
05.01.1922	Sahil Top Mermisi	500
05.01.1922	105'lik Obüs Hartucul.	143
26.05.1921	Top Nişangahı	9.062
01.12.1921	Mermi Kovanı	48
01.01.1921	Bomba	200

Toplam para yardımı o dönemin kağıt Türk lirası hesabı ile 80 milyon civarındadır. Oysa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1920 bütçesinin toplamı altmış üç milyon TL'dir. 1921 bütçesinin toplamı ise yetmiş dokuz milyon TL'dir. Bu giderler içinde ise Milli savunma bütçesi 1920 yılında yirmi yedi buçuk milyon TL, 1921 yılında ise 54 milyon TL kadardır. Yani iki yıldan fazla bir zaman içinde verilen Rus para yardımı Ankara hükümeti'nin bir yıllık bütçesinden fazla, 1920 ve 1921 yılları için meclisçe onaylanan Milli Savunma giderlerinin toplamı kadardır.

Silah yardımına gelince, Rusya'dan alınan piyade tüfekleri "Milli Mücadele" boyunca sağlanan tüm tüfeklerin dürtte birini aşar. Ancak Sakarya savaşının başladığı gün 23 ağustos 1921'de bu savaşa katılan Türk gücünün silah mevcudu 54.572 tüfek idi. 28 Temmuz 1921'e kadar ise Rusya'dan teslim alınan ve Anadolu'ya taşınmış olan tüfek sayısı 30.383'tü. Yani Sakarya savaşının tüfek gücünün yarısından fazlası. Aynı şekilde Sakarya savaşı başlarken Batı cephesi birliklerinde 9 milyona yakın piyade mermisi bulunuyordu. Savaş boyunca, yapılan hesaplara göre 10 milyona yakın mermi tüketilmiştir. Oysa 28 Tem-

muz'a kadar Rusya'dan alınan piyade mermisi sayısı 300 milyonu aşıyordu. Tüm Milli mücadele dönemi içinde ise sağlanan piyade mermisinin yarısından fazlası Rus yardımı olarak alınmıştır. Daha ağır silahlara gelince, makineli tüfeklerin dörtte biri, topların üçte biri Rusya'dan gelmiştir.

Burada verilmiş olan sayılar, kanımızca Türk-Sovyet ilişkilerinin Anadolu'nun verdiği mücadele için önemini açıklıkla belirtir. Sovyet yardımı ek bir destek niteliğinde değil, Anadolu askeri gücünün temelini oluşturmaktadır.

(Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri, Stefanos Yerasimos, s. 630-633)

V. BÖLÜM

M. KEMAL, KEMALİSTLER VE KOMÜNİSTLER

Türkiye toplumunun genel olarak sol düşüncelerle tanışması Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan istibdada karşı; Kanun-i Esasi (anayasa) ve Meşrutiyet için mücadelenin başladığı Tanzimat dönemlerine dayanır. Gerek görevli, gerekse sürgün olarak yurtdışına giden Osmanlı gençleri/aydınları Osmanlı muhalefetine ilk nüveleridir. Avrupa devrimleri sürgünlerinin yoğun olarak yerleştiği Selanik, İstanbul gibi şehirlerin işçileri Osmanlı-Türkiye Sol'unun mayalandığı ocaktır.

Solun temsilcileri, diğer muhalif akımlar gibi, 1908 ihtilali sonrasında yaşanan büyük ayrışmaya kadar Jön Türkler ve itti-hatçılık içinde kendilerini ifade etmişler, ancak 1908 ihtilali, Abdülhamid istibdadını yıkmasına rağmen beklenen hürriyetin yerine İttihat Terakki ve onun despot paşalarının istibdadını getirince; o zamana kadar kendisini hasbelkader Jön Türkler içinde ifade eden bütün örgütlenme nüveleri, düşünce akımları ve sol muhalefet kendilerini dışa vurarak, İT'de ifade olunan zımnî cepheyi atomlarına ayırdılar...

Bu dönemde Kürtler, Bedirhanlar'ın önderliğinde Kürdistan Teali Cemiyeti'ni; Liberaller, Prens Sabahattin'in önderliğinde Adem-i Merkeziyet ve Teşebbüs-ü Şahsi Derneği ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı; Kadınlar Halide Edip ve arkadaşlarının önderli-

ğinde Nisvan-ı Teali Cemiyeti'ni kurdular.

Çok da güçlü olmamakla beraber özellikle İstanbul, Selanik, Varna, Üsküp başta olmak üzere Trakya ve Rumeli'nin başta gelen liman şehirlerinde, kısmen de Eskişehir ve İzmir proletaryası ve aydınları arasında adını duyurabilen sol, 1908 yılı sonbaharı boyunca Selanik, Varna, Manastır, Üsküp gibi Trakya grevlerine öncülük etti. Aynı yıllarda 1908 yılında İzmir boykotaj cemiyetince ilk sosyalist isimli dergi Gâve çıkartıldı. 1910 yılına gelindiğinde ise, "sosyalist" isimli ilk fırka Osmanlı Sosyalist Fırkası, İştirak dergisini çıkartan ve İştirakçi Hilmi namıyla tanınan gayet netameli ve şaibeli bir kimse tarafından kuruldu.

Sonraki yıllarda ise sosyalist isimli pek çok gazete/dergi, parti ve dernek kuruluyor. Bu dönem solculuğu çoğu zaman İT teröründen sık sık nasibini alıp baskılara uğrasa da, gerek programatik, gerekse pratik düzlemde marksist sosyalizmin kriterlerinin çok uzağında; daha çok demokratik, ilerici, tepkisel bir solculuktur.

Türkiye'de ve Osmanlı'nın son döneminde marksist anlamda Sol'un teorik ve pratik düzleme taşınması çabaları, işgal yılları İstanbul ve Selanik'i ile; gerek sürgün gerekse savaş esiri olarak Çarlık Rusya'sına yolu düşüp Ekim Devrimi'nin insanlık için açtığı çıgırlardan etkilenen aydın, esir ve askerlerle başlar. Bunların içinde iki isim özellikle burada anılmaya değer. Birincisi, 1913 yılında sürgünde bulunduğu Sinop şehrinden Çarlık Rusya'sına kaçan orada da (geçmişte antisosyalist pek çok makaleye ve konuşmaya imza atmış olmasına rağmen) Bolşevik olan eski bir İttihatçı ve iktisat doktoru olan M. Suphi. İkincisi ise, Almanya'da bulunup Spartakist devrimine katıldıktan sonra İstanbul'a gelip (sonradan uçları günümüzde Perinçek'e kadar uzanacak büyük bir ihanet ocağına dönüşen) Kurtuluş/Aydınlık-TİÇSP grubunu kuran Ethem Nejat. Bu iki isim sonraları, 10 Eylül 1920'de Bakü'de, Anadolu'daki bütün belli başlı sol grup ve kimseleri birleştirerek kuruluşu ilan edilen TKP'nin kurucuları olacaklardır.

Ama 1920'lere kadar hem M. Suphi, hem de E. Nejat, iki isimsiz kahramandır. Pek tanınmazlar, TKP'nin kuruluşu ile ortaya çıkıp, tarihsel rollerini oynamak üzere Türkiye'ye geçerken, alçakça bir komplo ile katledilirler ve Türkiye solu onların ardından gerçekten çok eksilir.

Sol'un bu yıllarda büyümesinden sıkça söz edilir. Bu bir anlamda doğrudur, genişliğine belli düzeyde bir etkilenme vardır. Genişliğinedir çünkü, yukarda saydığımız etkenlerin tümü dışsaldır ve sosyalist düşünce toplumda ideolojik olarak kurumsallaşamamıştır. Ama her şeye rağmen, sonradan THİF olacak olan ve önemli kesimini Yeşil Ordu'lu Müslüman sosyalistlerin oluşturduğu Halk Zümresi Grubu, çoktan mecliste teşekkül etmiştir ve hatta ilk İçişleri Bakanı Nazım Bey (Resmor) bu grubun (sonra da THİF'in) önderi niteliğindedir.

Bu dönemde Türk soluna ilişkin üç temel gruptan söz etmek gerekir. Birincisi ve en önemli grup, Sovyetler'deki Mustafa Suphi'nin örgütlediği savaş esirleri ve eski Rus Çarlığı'nda yaşayan Türk halklarına mensup unsurlardan oluşan grup. Bu grup, M. Suphi'nin önderliğinde direkt Üçüncü Enternasyonal ve Bolşevik MK'ya bağlı olarak örgütlenmiş ve M. Suphi de TKP adına çalışma yürütürken, aynı zamanda RKP ve Üçüncü Enternasyonal'de de yönetici kademelere yükselmiştir.

Diğer grup Ankara-Eskişehir merkezli soldur. Bu grubun kimyası, gerçekten çok karmaşık. Anadolu solu olarak da isimlendirilen bu grup da çoğu zaman birbiriyle yan yana bile gelmesi mümkün olmayan insanlardan müteşekkil, tarihsel anın dayatması ve savrulan arayışların birbirini devşirmesi onları bir araya getiriyor... Ekim Devrimi'nin büyük çağırısı, M. Kemal'e karşı muhalefet, Şark'ın silkinmesi, Sovyetler'i eski tipte yeni bir hami olarak algılama (Tanzimatçı kapıkulu geleneği ve mandaterya kurumu) gibi nedenlerin hepsi farklı biçimlerde bu grubun örgütlü bir biçimde Yeşil Ordu Derneği ve THİF olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. İçlerinde gerçekten Marksizm-Leninizmi teoride kavramış, pratikte bilince çıkarmış kimseler yok

gibi, ya da varsa bile bunların gücü, bu hareketlenmenin yönünü klasik marksist bir dizgeye doğru yöneltebilmekten yoksun.

Burada Yeşil Ordu'dan bahsedince bir şeyin altını mutlaka çizmek gerekir. 1920'li yılların başında Yeşil ordu (ve THİF) çok büyük bir niceliğe ulaşmış, çok geniş bir çevreyi etrafında toplamıştır ama bu durumu Anadolu'da bir devrim durumu, Anadolu İhtilali'nin başlangıcı olarak değerlendirmek asla mümkün değildir. Zira Yeşil Ordu'nun içinde, İttihatçılar (Adnan ve Halide Edip Adıvar), İslami Sosyalistler (Şeyh Servet), Çerkez Ethem yanlıları (bizzat kendisi, ağbeyleri, ordusu ve gazeteci Arif Oruç) ve hatta Kemalistler bile (Resmi TKP'nin kurucusu Hakkı Behiç, Kılıç Ali...) bulunmaktadır.

Yeşil ordu ve dolayısıyla 1920'lerde Anadolu solunun büyümesini daha önceki bölümlerde anlatılan bilgiler ışığında yorumlamak gerekir. Öncelikle hatırlamak gerekir ki o yıllarda Sovyetler dostluğunu aralayan, Anadolu'daki direnişin önderliğini ele geçirebilme şansına yaklaşıacaktır, dolayısıyla Yeşil Ordu Üçüncü Enternasyonal ve Sovyetler'e açılan bir kapı olarak görülmüştür. İkincisi, M. Kemal'e karşı muhalefetin silahlı kanadı Çerkez Ethem, Yeşil Ordu üyesidir ve bu gücü arkalamak isteyen antikemalist muhalefet de burada konuşlanmıştır. Tüm bu olgular ve çevreler mecburi bir koalisyon halinde bir araya gelince; Yeşil Ordu'nun, Türkiye Halk İştirakiyun (Komünist) Fırkası kanadının başkanı olan Nazım Bey (Resmor) diğer muhalefetin de desteğiyle, 1920 yılında, İçişleri Bakanı olabilmıştır.

Üçüncü grupsa, Almanya'da örgütlenmiş, Berlin'deki Türk Kulübünü ele geçirip Aydınlik TİÇSP grubunu kurarak, Sparta-kist devrimine katılıp, şehit vermiş Ethem Nejat grubudur. Bu grubun Ethem Nejat'ın katlinden sonra kalan kılıç artığı önderliği, Ethem Nejat'ı güya sahiplenmekle birlikte, tüm mirasını Kemalist "ilericiliğe" tahvil etmişler ve 1920 Bakü kurultayında TKP'ye girmiş olmalarına rağmen, ideolojik tasfiyeciliklerini örgütsel alanda da sürdürerek, kendi tarihlerini, Suphilerden ay-

rı yazmaya çalışmışlardır.

Başta da değindiğimiz gibi Türkiye solu içinde, iki önemli isim ve onların etrafındaki çeper öne çıkmaktadır. Mustafa Suphi ve Ethem Nejat. Ethem Nejat, Berlin ve İstanbul'dan; Mustafa Suphi ise Sovyetler'e bağlı Türki Cumhuriyetlerden, Marksizm Leninizm'den beslenen çok güçlü ideolojik rüzgarlar estirmektedirler. Onların ve yoldaşlarının 1920 10 Eylül'ünde Bakü'de ortaya koydukları komünist programı, onların teorik düzeyleri ve ideolojik netliklerine halen tanıklık etmektedir.

Mustafa Kemal, bu sol çevrelerin tümüyle ayrı ayrı mücadele eder. Hatta, Sovyetler'le ilişkilerinin en güzide olduğu, Sovyetler'e en fazla muhtaç olduğu zamanda bile mücadeleyi asla elden bırakmaz. Hangi grupla hangi dilden konuşmak gerekiyorsa, öyle "konuşur"

M. Kemal, TBMM ve onlara bağlı olan çevreler için en önemli tehlike, Yeşil Ordu ve THİF'tir. Zira yukarda da bahsettiğimiz gibi, Yeşil Ordu giderek M. Kemal açısından bir karşı iktidar merkezine dönüşmeye başlamıştır ve bu cephenin dayatmasıyla kendisini ve partisini komünist (iştirakiyun) olarak ifade eden Nazım Bey, M. Kemal'e rağmen İçişleri Bakanı olabilmektedir. Dolayısıyla Kemalistler için mücadelede önceliği bu grup alır. Mücadele, hem siyasi-teorik hem de fiziki-örgütsel alanda dişe diş yürütülür. Bu amaçla öncelikle yukarda değindiğimiz türden gericilerin önderliğinde üç ay içinde kendiliğinden sönmölenmeye bırakılacak bir resmi TKP kurulur.⁽¹⁾ TKP içinde yer alan bazı koyu Kemalistler, Truva Atı olarak Yeşil ordu ve THİF'in içine yerleştirilir.

⁽¹⁾ H.Behiç, A. Fuat Paşaya gönderdiği telgrafta "Artık Bolşevizmin efkar ve esasatı üzerine hiçbir cemiyet veya heyetin, fotoğrafı vesika veya selahiyatnamesi olmaksızın kim olursa olsun bir şahsın faaliyette bulunmasına izin verilmeyecektir" diyordu. M. Kemal de, yine Fuat Paşaya gönderdiği telgrafta şunları tembihlemişti: "Ordunun her vakitten ziyade büyük bir inzibat ile kumandanlarının eli altında bulunmasına son derece dikkat ve ehemmiyet atfolunmalıdır. Komünizm cereyanı nihayet en büyük komutanlarında kalmalıdır." (Akt. Mete Tunçay: Türkiye'de Sol Akımlar c. 1, s.136; 130. dipnot.)

Öte yandan asıl mücadele teorik, siyasi ve ideolojik alanda verilecektir. Zira, Ekim Devrimini, ilahi adaletin tecellisi olarak algılayan, buradan şark mefkuresini (bu mefkure dinsel değil kültürel bir aidiyettir, yani batı tükenmiş, çürümüş, ışık doğudan yükselmektedir ve ışık Ekim Devrimidir) sosyalist düşünce ile harmanlayarak modifiye eden, Sosyalist toplumu asr-ı saadet ile özdeşleştiren Yeşil Ordu cemiyetinin İslamcı sosyalistleri, Üçüncü Enternasyonal'in Müslümanlara yaptığı sosyalist cihad (Bkz. Zinovyev'in Birinci Kongre Konuşmaları) çağrısını sahiplenmektedir. Dolayısıyla ilk planda Yeşil Ordu sosyalizmi, ideolojik olarak yenilmelidir.

Bu amaçla resmi TKP kurulduktan sonra, Yenigün adlı bir yayın organı oluşturulur. Yenigün ve zaten M. Kemal'e bağlı olarak varolan Hakimiyet-i Milliye^(*) (sonradan Ulus adını almıştır) gazeteleri ile ideolojik salvolar başlatılır. Resmi TKP'nin dışında yer alan özellikle sonradan THİF'e katılacak/dönüşecek olan Yeşil Ordu'cular şarlatanlıkla, cahillikle, Tanzimat aydını ve Yunan ajanı olmakla suçlanırlar...

• “Bir memlekette kapitalizm zulmü dahilden değil de hariçten gelecek olursa, o memlekette zenginle fakirin aynı zulme karşı birleşmesi kabildir... Anadolu'da Rusya'daki tarzda haşin ve kanlı bir proletarya diktatörlüğü tesisine lüzum kalmaksızın komünizm tahakkuk edecek ve belki de imha için sarf olunan kuvvetler ihyaya tahsis edileceği için Anadolu komünizmi daha feyyaz, daha müsmir neticelere doğru gidecektir. *Demek ki iki komünizm olduğu muhakkak* (abç) Aynı ayrı esbap ve avamil altında tekevvün eden hareketler, aynı gayeye birbirine tamamen muvazi giden, fakat mahiyet-i şekliyesi itibarıyla başka olan yollarla da erişilebilirmiş; *işte filozofların alimlerin görmemiş ve söylememiş oldukları bir hususiyet, mesut hususiyet!* (abç)⁽³⁷⁾

“Aynı zamanda esasen yukarı tabakadan idare edilmek lazım

^(*) M. Kemal, 1 Aralık'ta Kazım Karabekir'e çektiği telgrafta, *Hakimiyet-i Milliye'nin hikayesini şöyle özetliyor: “İstanbul basınının vatansız kısmına karşı, merkezi heyetlerden etkili beyanlarda bulunmaktadır, burada Hakimiyet-i Milliye isminde bir gazete çıkarıyoruz. Görünüşte özel bir gazete halindedir. Yazıları Heyet-i Temsiliyeniz tarafından verilmektedir”* Akt. Rasih Nuri İleri, *Atatürk ve Komünizm*; s. 73

gelen bu hareket yüksekten gelen bir irade-i mutlakanın Rusya’da bulunduğu gibi şiddetli ve anut bir mukavemetine tesadüf etmiyor. Binaenaleyh, Rusya’da Bolşevizmin kullandığı inkılap usullerini burada tatbik etmek istemek kadar inkılapçılıktan haberdar olmayış tasavvur edilemez. Bolşevizm inkılabı, bütün komünizm hareketleri için bir örnek, bir model değil, pek kıymetli, pek canlı, pek muazzam bir rehberdir. Bu rehberden istifade etmeyi, onun gösterdiği yollardan gitmeyi ne kadar candan arzu edersek onun usullerini şekil itibarıyla aynen taklit etmekten de o derece hazer ederiz. Her şeyde körükörüne taklitçilik fenadır; bilhassa inkılapçılıkta...¹¹⁽³⁸⁾

Aynı günlerde Yenigün gazetesinde çıkan bir makale de şöyle:

“Halihazırda kominist fikirlerin teşkil ettiği program memleketimiz için sadece zararlı değil, aynı zamanda hatta tahripkardır. Bir asker bir vatani olması gerekmediğini idrak ederse, onu savunmak için ortaya çıkmaz, milletlerden nefret edilmeyeceğini düşünüp, gidip Yunanlılarla döğüşmez... (abç) Bundan başka, bizim parti faaliyetimiz, Sovyet Rusya’nın idari teşkilatı bilinmediği için herhangi bir müsbet iş yapamayacak ve iktisadi hayatın eski temellerini yıkarak memleketi harap edecektir. Her şeyden önce, Sovyet Rusya’yı tanımak ve bütün askeri cepheleri tasfiye etmek lazımdır... Şimdiki halde, biz memleketin menfaatleri için, kendi başlarına buyruk olarak hükümetimizin rızasını almadan gelen bütün tahrikçi ve propagandacılar karşı mücadele etmeliyiz... Türkiye’ye Bolşevizmi ancak Türkler getirebilirler ve Bolşevizm ancak yukarıdan gelebilir.”¹¹⁽³⁹⁾

Yani sosyalizmin omurgası niteliğindeki bütün temel tezler daha baştan “Anadolu Solu” adı altında inkar ediliyor. Burada önemli bir şey var; M. Kemal, Türkiye solunun kendine bağlı olmayan kanadını tıpkı İslamın siyasal yönlerinde ısrar eden devlet adamları ve düşünürleri hurafecilikle suçladığı gibi (ki İslamın kendi mantığı içinde doğru olan M. Kemal’in hurafe dediğidir!); solun Marksist Leninist yorumunu teori ve pratik düzleme taşımaya çalışan ya da bu noktaya evrilme potansiyeli taşıyanları oportünizmle suçluyor. Halife Sultan’ın koruyucusu ve sadık yaveri M. Kemal, marksistleri işte böyle yargılıyor ve oportünizmden arınmış solu işte böyle öğretiyor.

Bu elbette jakoben tarzda bir davranış ve jakoben pozitiviz-

minin gerici yönünü ilerici argümanlarla yamayarak bir merkez oluşturma çabasıdır. Hassasiyetlerin planyasından geçmiş, Milli Savunma Konsepti ile cilalanmış Sol'un, İslam'ın milli versiyonları... Merkezin dışında kalanlarsa; anarşist, hurafeci, oportünist ve en sonunda Yunan ajanlığıyla suçlanıyorlar.“)

Öyleyse bizzat M. Kemal tarafından kurulan TKP'yi ve yine M. Kemal ve önde gelen paşalarının ağzından yapılan “gerekirse Bolşevik oluruz” deklarasyonlarını nereye koymalı? Zira Şefik Hüsnü'den D. Perinçek'e, D. Avcıoğlu'ndan, İ. Selçuk'a “Sol Kemalizm”in referans aldığı tarihi dönüm noktaları bunlardır ve Kemalizm'in aslında sosyalizm olduğu değilse bile en kötü ihtimalle, oraya açılan bir kapı bir bekleme odası olduğu açılımının da temelleri bu günlerdir. Oysa M. Kemal'in Sovyetler'le başka, ülke içinde başka geliştirdiği ikili tutumun kendisi M. Kemal'in siyasetinin özü, kurduğu tahakkümün köküdür.

M. Kemal, Sovyetler'le girdiği diyaloglarda sosyalist ya da en azından radikal bir burjuva demokrasi portresi çizmeye çalışıyor, ama TBMM'ye dönük konuşma ve çalışmalarında Sovyet yardımı geciktiğinde ya da Anadolu cephesinde kazanılan “başarı”ların karşılığında itilafa karşı diplomatik olarak da mevziler kazanıldığında bir anlaşma umudu doğduğunda, Sovyetler'e dişlerini göstermekten kaçınmıyor. Bu durum en fazla 1921 Ocak'ın da göze çarpıyor.

M. Kemal'in 29 Şubat 1920'de Talat Paşaya yazdığı mektup şöyledir. “Vatanımızı parçalanmak ve milletimizi İngiliz boyun-

“ “Evvela Bolşevikleri iğfal etmek komünist renk ve şekil kisvesinde görünmek Bolşevikleri aldatmak, bu memleket içinde, derhal bir inkılap bir ihtilal yapmak imkanı olduğu kanaatini vermek istediler... Bunların bu hareketi bize malum idiye de (tait-i vakia) halinde gösterelim dedik fakat, diğer taraftan Bolşevikler de bu adamların böyle mesleksiz ve mezhepsiz olduklarını anlamışlardı. Binaenaleyh, kendilerine hiyanete daha müsait bir muhit aradılar, onun için Yunanlılarla dostluk taharri ettiler. Böylece Bolşeviklerle, Yunanlılarla, aynı zamanda İstanbul'a ve aynı zamanda İngilizlerle böyle muhtelif kisvelere ve renklere ve zihniyetlere bürünerek muhtelif siyasetler düzdüler...” Akt. Mete Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar c.I, s.155*

duruğu altında görmek ihtimal-i meşumu karşısında Bolşevik prensiplerini fiilen tatbik etmekte çare-i halas tahmin olunursa ci-
het-i tatbikiyesindeki müşkilata rağmen bugün hakim olduğumuz
kuvvete istinaden o hususa da tevessül etmek lazım gelebilir”⁽⁴⁰⁾

Yani Bolşeviklik burada bir nitelik değişiminden ziyade eh-
ven-i şer olarak anılıyor. Bu günler kongre günleridir ve Milli
Mücadelenin ileri gelenlerinin ABD’ye mi, İngiltere’ye mi,
Fransa’ya mı manda olsak, diye tartıştıkları günlerdir. Şüphesiz
M. Kemal Sovyetler’in Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı
ilkesini göz önünde bulundurarak, Sovyet-Türk ilişkilerinin en
iyi vasal-süzeren ilişkisi olacağını düşünüyor ya da en kötü ihti-
mal budur ama bu da İngiliz Emperyalizminden daha iyidir di-
yor. Dolayısıyla Mustafa Suphi TKP’si ile olan ilişkilerini de bu
iki yönlülük belirliyor. (Burada bizim sol Kemalistlere de bir ze-
vahir çıkıyor. Onlar tarihi yazarken hep, Suphi yoldaş diye baş-
layan yazışmalarını dikkate alırken, M. Kemal’in gizli celsede
Suphi’ye serseri demesinden bahsetmiyorlar.)

Hem Sovyet yöneticileri hem de Mustafa Suphi, TKP’yi Sos-
yalist bir parti olarak örgütlemenin yanında, Sovyetler’le yürü-
tülecek olan yardım, işbirliği ve diğer işlerde bir çeşit mutemet
olarak kullanılmasını ön görüyorlar. Bunu hem Mustafa Suphi
istiyor hem de Sovyetler ve Enternasyonal’in yöneticileri isti-
yor. Çünkü öncelikle bu mutemetlik görevinde istihdam gerçek-
leşirse TBMM için hayati önemdeki Sovyet yardımı Suphi
TKP’sinin hem kozu hem prestiji, hem de sigortası olacak. Bu
sayede Üçüncü Enternasyonal’in öngördüğü burjuva hükümet-
leri antiemperyalist tonda ileriye çekme misyonu da Türkiye’de
hayata geçirilmiş olacak. Mustafa Kemal, gerçekte Mustafa
Suphi ve TKP’li komünistlerden nefret eder ama o da Suphi ve
partisini Türk-Sovyet ilişkilerinin (en azından bir süreliğine)
mutemedi olarak tanır belki de tanıdığının düşünülmesini ister.
Bu durumu da 1921 Şubat’ında itilaf devletleri ile pazarlığa otu-
racağı Londra konferansı öncesine kadar böyle sürdürür. (Yu-
karda uzun uzun değindik, buraya Bolşevizmden arınmış hatta

sola karşı, olarak gitmesi gerekmektedir.) Ancak, 1921 Ocak'ında Yeşil Ordu'ya karşı yürüttüğü teorik-örgütsel mücadele, Suphilere yöneldiğinde, tam anlamıyla devlet terörüne dönüşür ve bu terörle katledilirler.

Suphilerin Katli

“Komplonun arkasında kim vardı, sorusuna, Ankara'nın Kemalist kadrolarını aklama gayretiyle yaklaşanlar, sorumluluğu Kazım Karabekir'e, Trabzonlu ittihatçılara, hatta Yahya Kaptan'a ve bir avuç serseriye yüklemektedir. Katilleri de ortadan kaldıran bir dizi zincirleme cinayetle karanlıkta bırakılan böyle bir siyasi cinayet, siyasi olarak değerlendirilmelidir. Bütün belgeler yok edilmiş, elimizde ipucu olarak, katliamın öncesine ilişkin birkaç telgraf metni, hatıratlarda geçen birkaç imalı söz kalmış olabilir. 22 Ocak'ta bir gizli celsede onbeşlerin Erzurum'a sokulmadıkları haberini 'Yaşasın Erzurumlular' sadalarıyla, alkışlarla karşılayan, bir süredir devam eden antikomünist saldırıganlıkla terörize edilmiş BMM üyeleri karşısında Mustafa Kemal'in, Kazım Karabekir'i işin tehlikesini sezen ilk adam olarak övmesi ve kendi onayıyla harekete geçtiğini söylemesi de göz önüne alınması gereken bir olgudur. Katliam emrinin nihai olarak hangi ağızdan çıktığı belge yokluğunda spekülasyona açıktır. Ancak kesin olan bir şey varsa, o da onbeşlerin katlinin, Yeşil Ordu'nun tasfiyesi, komünistlere karşı genel saldırı, halkçı eğilimleri özümseme çabaları ve emperyalizmle uzlaşma çabalarıyla birlikte; Kemalist kadroları iktidara taşıyan ve mücadelenin burjuva bir çerçevede kalmasını güvence altına alan sürecin kritik bir aşamasında gündeme geldiğidir. Mustafa Kemal ve Ankara'nın Kemalist kadroları Mustafa Suphi ve yoldaşlarının öldürülmesinin bütün siyasi sorumluluğunu taşımaktadırlar.”⁽⁴¹⁾

Burada altının çizilmesi gereken bir nokta var: Suphi, yoldaşları ve onların TKP'si Anadolu'da işgale karşı yürütülen mücadeleyi, antiemperyalist bir mücadele olarak değerlendiriyorlar ve bu mücadelenin desteklenmesi gerektiğini düşünmekle birlikte (hatta Suphi, Sovyetler'de Anadolu'ya gönderilmek üzere bir tabur bile devşirmişti ama, M. Kemal kabul etmemiştir) bunu, yani milli mücadele ve bunun ulus devletle taçlandırılması

işini, Şefik Hüsnü, Kadro ve diğer Sol Kemalistler gibi işgüzarca stratejinin kendisi haline dönüştürmemişlerdir. Tersine, bunu gelip geçici ama önemli bir taktik olarak görmüşlerdir. M. Kemal'in, Suphi ve yoldaşlarını Anadolu'ya sokmadan katletmesinin anlamı budur, zira onların, devletten ve mücadeleden anlamadıkları; burjuvazinin önderliğinde antiemperyalist bir ulus devlet değil, işçi sınıfının önderliğinde sosyalist bir proletarya diktatörlüğüdür. M. Kemal'in en yukarlardaki bütün dönekleri affetmesine rağmen, Mustafa Suphi'yi katletmesine sebep asıl cürüm M. Suphi ve partisinin, sınıf ve sınıf mücadelesi bilincine yani bir ideolojiye sahip olmasıdır.

M. Suphi ile M. Kemal arasındaki ilişki aslında Kemalizm'in gönyesi niteliğindedir ve onun sol-sosyalist olma potansiyeli bir yana; hatta burjuva demokrasileri çağındaki ilericilikten bile yoksun olduğunu ele verir. Bizim anlatmak, açığa çıkartmak istediğimiz de yalnızca budur! Yoksa, Suphilerin katledilişini kriminal-münferit bir vaka olarak ele alanlar gibi, dedektiflik harikası, ihtimalli kombinasyonlar ortaya koymak değil.

Suphi önderliğindeki TKP, 1920 yılının Temmuz'unda Süleyman Sami'yi (ki bu kişi üzerinde pek çok netame olan bir kimsedir...) TBMM ile ilişki kurmaya yetkili olarak TKP mühürlü bir mektupla Ankara'ya yollar. Mektubun üçüncü maddesi (ki ana tema budur) şöyledir:

"Şimdiki halde Bakü'de bulunan Türk İştirakiyun Teşkilatı (TKP -bn.)'nın Merkez Komitesi 1918'de Moskova'da kurulmuştur. Rus Sovyet Hükümeti, Türkiye işleri için bu komite ile ilişkide bulunmaktadır. Komitenin Başkanı Mustafa Suphi Beydir. Bu komite Bakü'nün işgalinden önce Türkistan'da imiş. Türkiye'de Bolşevik Devrimi vücuda getirmek için kurulmuştur. Bolşevikler Türkiye'de görebi-
lecekleri bütün yardımı bu komite eliyle yapacaklardır. Komite, Türkiye'ye götürülmek üzere Bakü'de elli top, yetmiş makineli tüfek, onyedibin tüfek ve gereği kadar cephane hazırlanmıştır. Para konusunda Rus Sovyet hükümeti gereken yardımda bulunacaktır. Şu kadar ki, yol açılmamış olduğundan silah ve cephane ve parayı Türkiye'ye getirmek mümkün olmamıştır. Komitenin amacı memleketin kurtuluşudur. Ve

bu kurtuluşu da Bolşeviklerle işbirliğinde ve memlekette Bolşevik devrimi yapmakta bulunmaktadır. Bu yüzden Adnadolu'da Bolşevik devrimini sağlamak için Büyük Millet Meclisinin ne düşündüğünü öğrenmek istiyorlar. Ve sonradan Türkiye ile olacak ilişkileri hakkında karar vererek ona göre hat ve hareketlerini tayin edeceklerdir...”(42)

Bu mektuba Mustafa Kemal ve TBMM'nin 13 Eylül 1920 tarihli yanıtı şöyle olur:

“Bakü'de Türkiye İştirakiyyun Komitesi Merkez Heyeti Başkanı Mustafa Suphi bey ve azadan Mehmet Emin *yoldaşlara* (abç)

“Süleyman Sami Yoldaş eliyle gönderdiğiniz 15 Haziran 1920 tarihli mektubunuzu aldım. Milletimiz kendisini hiçbir suretle temsil etmeyen İstanbul hükümetinin kabul eylediği barış şartlarını reddetmiştir. Ezici çoğunluğu rençber ve köylüden teşkil edilmiş olan milletimiz Batı emperyalizmi ve kapitalizminin mahkumiyetinden kendini kurtarabilmek için bunlara karşı birleşmiş olarak mücadeleye, savaşımaya karar vermiştir ve bu kararını uygulamaktadır.

“Memleket ve milletimiz her yönden emperyalist ve kapitalistlerin hücumlarına karşı bir durumda olduğu gibi fiilen bunlara katılan İstanbul Hükümeti'nin padişahına atfen memleket içinde yapılan sürekli fesatlardan doğan mahalli anlaşmazlıklara da karşı koymak zorundadır. Bu yüzden milletin birlik ve dirençini bozabilecek zamansız ve artık teşebbüslerden çekinmek milletimizin kurtuluşu yönünden zorunludur. Bu gereği göz önünde bulunduran Büyük Millet meclisi *sosyal devrimi* (abç) sakinlikle ve özlü suretle uygulamaktadır.

“Amaç ve ilke yönünden bizimle tamamen birlik olan Türkiye İştirakiyyun Teşkilatı'ndan maddi ve manevi yönden hakkıyla yararlanabilmemiz için teşkilatınızın *sadece büyük millet meclisi başkanlığıyla irtibat kurma ve muhafaza eylemesi gerekir. Türkiye dahilinde yapılacak her çeşit teşkilat ve devrimler ancak bu kanal aracılığı ile yapılabilir.* (abç)

“Aynı hedefe yürüyen Türkiye İştirakiyyun teşkilatıyla tamamen işbirliği edebilmek için büyük millet meclisine tam yetkiye sahip bir temsilci göndermenizi ve Büyük Millet meclisi tarafınızdan Azerbaycan Hükümetine temsilci olarak Bakü'ye gönderilmiş Memduh Bey (Esendal -bn.)'le ilişki kurmanızı ve işbirliği eylemenizi rica eder ve bu vesile ile samimi hürmet ve selamlarımı sunarım.”(43)

Mustafa Kemal, Mustafa Suphi ve partisinin Türkiye'ye taşınmasını tek şartla, tüm çalışmaların TBMM çatısı altında yürütülmesi şartıyla (memnuniyetle) kabul ve teşvik eder. Ama, pek çok sebepten dolayı Mustafa Suphi'nin Türkiye'ye gelmesi gecikir. Öncelikle Bakü'de toplanan DHK'nın ardından Anadolu'daki en önemli gruplardan müteşekkil TKP, Suphi ve Ethem Nejat'ın önderliğinde kurulacaktır. Ardından, Ermeni sorunu, Türkiye'nin Ermenistan'ı işgali, arada yaşanan gerginlikler ve yapılacak olan yardımın aksaması (ki bu yardımın bir bölümü TKP aracılığıyla gönderilecektir. Yardım gecikince geliş de gecikir.) gibi nedenler aradaki süreyi uzatır. Ama Suphi'lerin geliş çok ters bir zamana denk gelir. Mustafa Kemal, ülke içinde sola karşı bir temizlik hareketi düzenlemektedir ve hareketin en ağır cezası Suphilerin kafasına kesilecektir.

Mustafa Suphi ve yoldaşları daha Türkiye'ye giriş yapar yapmaz, onlara hazırlanan komplo bizzat Kazım Karabekir tarafından örgütlenir, yönetilir, yönlendirilir.

Mustafa Suphi, yoldaşları ve Türkiye'ye yeni atanan Sovyet konsolosu ile birlikte kalabalık bir grupla 28 Aralık 1920'de Kars'tan giriş yaparlar. Bugünden sonra çok yoğun bir telgraf trafiği yaşanmaya başlar:

Karabekir, Erzurum Valisi Hamit'e bir tel çeker;

"Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Ankara'ya gönderilmemesi isteği TBMM başkanlığından (ki başkan M. Kemal'dir -bn.) ve hariciye vekaletinden makamımıza tebliğ buyurulmuştur..."⁽⁴⁴⁾

Yani Mustafa Kemal Ağustos'ta davet ettiği M. Suphi'yi şimdi ülkeye sokmamak için sınırlara emir veriyor. Ama öyle sanıyoruz ki emir bununla sınırlı değil. Zira, Mustafa Suphi ve yoldaşları kendileri için hazırlanan komployu fark edip, Trabzon açıklarından yeniden Batum'a doğru gitmeye çalışırken Kayıkçılar Kahyası ve Kahyanın adamları tarafından yolda yakalanıp boğazlanıyorlar...

Tekrar başa dönersek, Vali Hamit bu komployu üzerine alıyor ve Suphilere karşı girişilecek hareketlerin Kars'ta, Rusların

gözü önünde gerçekleşmesini doğru bulmuyor, bu yüzden onların Erzurum'a bir an önce gelmesini sağlamaya çalışacağını söylüyor. Ardından Karabekir, Vali Hamit'e yeniden 2 Ocak 1921 tarihinde bir telgraf çekiyor;

"Mustafa Suphi ve teşkilatı hakkında kanaatime katılan mütalatat-ı ali bu suretle sözü geçenin memlekette hiçbir kıymet nüfuza sahip olmadığı kanaatini Ruslar'a vermek fırsatı da elde edilmiş ve dışta çalışmasının devamı hakkında dahi kadri kıymet büsbütün düşmüş ve indirilmiş olacaktır. Ancak yapılacak teşebbüsler ve icraatın komünist dünyası ile ilgili ve ilişki kurmuş olan Mustafa Suphi ve arkadaşlarının sınır dışına çıkarılmasında özellikle Ruslara karşı kötü tesir ve teville olanak yaratmamak için memleketteki halk cereyan ve efkarının doğrudan doğruya memleketten devrimine zararlı sayılan Mustafa Suphi ve yanındaki şahsiyetlerin üzerinde gösterilmesini ve bu husustaki gösteri teşebbüslerin Komünist devrim alemini okşayacak bir tarzda idaresine dikkat edilmesini önemli görmekteyim. Buna göre Mustafa Suphi ve arkadaşlarının sınır dışına çıkarılmasında aşağıdaki bir *ter-tibin icrası* (abç) uygun görülmektedir.

"Sözü geçenin ve arkadaşlarının Erzurum'a vardıkları günden itibaren gerek gazete neşriyatı ve gerekse halkın münasip gösterileri ve taziyeleri ile daha içerilere seyahatın ve memlekette kalmak ve çalışmaklığını kabil olmayacağı hakkında kendilerinde gereken etki hasıl edilir. Bu durumda halkı tatmin ve memleketteki birlik ve sükuneti muhafaza için sınır dışına çıkması gereğine dair uygun, gerekirse resmi takibat yapılır. Sınır dışına çıkarılmaları için arzu ederlerse Trabzon'dan dahi gidebilirler. Şu halde yoldaki mevkilerde ve Trabzon'da da aynı gösterilerin yapılması ve Erzurum hareketinin pekleştirip birleştirilmesi uygundur. Özellikle *Trabzon'da Bolşeviklerin gözleri önünde sözü geçen gösterilerin istenilen şekilde idare edilmesi ve Bolşeviklik aleyhinden çok, işbu kişiler hakkında olduğunun belirtilmesinin uygun buluyorum.* (abç) Üçüncü Enternasyonal'e bağlılık görüşül-mekte imiş. Bir komünist olan Mustafa Suphi ve arkadaşlarının memleketten ihracı vesilesiyle dış komünist alemde hayal kırıklığına ve eleştiriye neden olunmaması için de ihraç teşebbüsünden sonra Mustafa Suphi ve arkadaşlarının halk gözünde *şahsen sanık haline sokulmalarına* (abç) ve memlekette sükun ve birliğin muhafazası gereğine dayanarak halkın isteklerine boyun eğmek zorunluluğundan söz eden

resmi bir bildirinin yayınlanıp ilanı yerinde bir tedbir olacağını arz eylerim.¹¹⁽⁴⁵⁾

M. Kemal ve Karabekir bu tertibi ayarlarken, Mustafa Suphi ve yoldaşları havayı sezerler ve devlet garantisiyle iki bölük halinde hareket etmek istediklerini Karabekir'e iletirler ama, bizzat tertibi örgütleyen Karabekir, onların ikiye bölünmesinin tertibi zora düşüreceğini belki de boyunlarına taktığı kumpasın ipinden sıyrılacaklarını kestirerek buna izin vermez. Bu olayı Milli Kurtuluş Mücadelemiz adlı eserinde şöyle anlatır:

"11 Ocak 1921'de Türk Komünistlerinden M. Suphi ve Ethem Nejat ziyaretime geldiler. Erzurum'da kendilerine suikast veya hakaret edileceğinden arkadaşlarının Erzurum üzerinden, kendilerinin birkaç arkadaşıyla Tiflis tarihiyle Ankara'ya gitmeyi düşündüklerini söylediler. 'Ya hepiniz Erzurum üzerinden giderek halkın hissiyatını görürsünüz veyahut Ankara seyahatından vazgeçerek Bakü'ye dönersiniz. Zaten ordumuzda Bolşevik teşkilatı kurduğunuz hakkında dedikodular başladı. Kol kol ayrılarak seyahatiniz aleyhinize daha büyük dedikodulara sebep olacaktır.' dedim, toptan Erzurum üzerinden gitmeği tercih ettiler, seyahattan vazgeçmek doğru olmaz, deyip yola devam etme kararına vardılar.¹¹⁽⁴⁶⁾

Bu görüşmenin ardından Karabekir, adi komplosunu alabilmesine derinleştirmek için, TKP'lilerde halkın kendilerinden nefret ettiği hissini uyandırmak için elinden ne geliyorsa yapar. Osmanlı ve İttihat'ten miras kalan Bizans entrikalarını en mahirane bir şekilde uygulamaya koyar.

Komplosunun gerçekleşebilmesi için Suphilerin ilk talebi olan birkaç kol halinde yola devam etmeyi baştan savdıktan sonra diğer talepleri olan devlet "güvencesini ayarlar" ki bu komployu daha da inanılır hale getirmektedir. Bu amaçla Erzurum Valisi Hamit ile aralarında birkaç yazışma olur ve Hamit'in güya verdiği garantiyi, Mustafa Suphi'ye iletir. Bundan sonra Suphiler, Erzurum'a doğru harekete geçerler. Ama daha Suphiler Erzurum'a varmadan 15 Ocak günü, Erzurum Müdafa-i Hukuk Cemiyeti istifasını duyurur. Kente Ermeni işbirlikçileri komünistlerin sokulmasına gücenmiş görünmektedirler. Dernek yöne-

ticileri ise elbette yerel eşraf ve feodal beyler ile, TBMM bürokratlarından oluşmaktadır.

Erzurum Valisi Hamit, 16 Ocak'ta kentin durumunu Ankara'ya şöyle anlatır:

"Mustafa Suphi'nin yaklaşması ve Ankara'dan Cafer'in hemşehrilerine 'süratle Bolşevik olun, kesiniz, kırıınız, herkesi kendi seviyenize indiriniz' gibi hezeyanları kapsayan mektup, Erzurum halkını fevkalade galeyana ve harekete getirmiştir. Dün Milletvekili Durak Beyin dahi olduğu eşraftan kurulu bir heyet makamına gelerek Hükümetin komünizme siyaset tarzını sormuş ve ahalice bunun önüne geçmek için her türlü şiddet tedbirlerine başvurulacağı, gerekirse silahla savunulacağı bildirilmiş ve yirmi dört saat sonra bu meselenin tartışılması için büyük bir toplantı yapılacağı ilave edilmiştir..."⁽⁴⁷⁾

Bu telde bahsedilen toplantıda ve her yerde (fısıltı gazetesi aracılığıyla) gelenlerin "komünistten bozma İngiliz ve itilâf ajanı" olduğu yaygarası kopartılır... Bu hava içerisinde Suphiler, Erzurum'a ulaşabilir ama durum Karabekir ve M. Kemal'in istediği ve tertiplediği gibi gelişmiştir. Yine Vali Hamit, 22 Ocak 1921 tarihinde TBMM'ye durumu şöyle bildirir:

"Mustafa Suphi on yedi arkadaşıyla Erzurum'a gelmiş ise de istasyonda toplanan binlerce halk tarafından tahkir ve tard olunmuştur. Evvelce alınmış inzibat tedbirleri neticesinde fiili bir tecavüz vuku bulmayarak sözü geçen durmayarak yoluna devam etmeye mecbur olmuştur: Trabzon yolunu izlemekte olup *güzergâhta ahali konak ve yiyecek vermemektedir.*" (abç)⁽⁴⁸⁾

Mecliste telgrafı bizzat Mustafa Kemal okur ve telgraf "yaşasın Erzurumlular" nidalarıyla selamlanır! Bu coşkuyu kendine tahvil etmek isteyen M. Kemal derhal şu konuşmayı yapar:

"Efendiler, vaktiyle Bakü'de Mustafa Suphi reisliğinde bir heyetin memlekete gelmek isteğinde bulunduklarından, bunların bir komünist partiye bağlı olduklarından bizi haberdar etmişlerdi. Bu Mustafa Suphi'nin ahlakı (yani ahlaksız olduğu -bn.) hakkında bilgi sahibi olan birçok arkadaşımız var. Sayın Erzurum ahalişi bunu en yakından tanıyanlardır... Erzurumlular böyle bir adamın memleket dahiline girmesinden son derecede heyecanlanmışlar ve memlekete sokulmaması için girişimde bulunmuşlardır. *Bu adam memleketimize girerse parçalarız* (abç)

“Bendenize gizli olarak başvurmuş idi ve diyordu ki (başvuran Karabekir ya da Vali Hamit olmalı -bn.) ahalinin tezahüratı karşısında girmeleri mümkün değildir... Erzurum’da uygulanması tasavvur olunan planı uygun buldum ve kendilerine yazdım. Bu telgraf da ondan sonra geliyor.”⁽⁴⁹⁾

Yani Mustafa Kemal cürmün planlanmasını en azından güdümlü halk tepkisi yoluyla, Suphilerin memleketten kovulması girişimine kadar olan kesimini planladığını, coşku içindeki meclise karşı gururla kabul ediyor.

Tertibin hazırlanmasına ilişkin son belge yine komplonun bizzat örgütçüsü niteliğindeki Karabekir’e ait bir telgraf. Suphilerin katlinden sonra olayı açıklar nitelikteki bu telin tam tarihi belli değil.

“Tiflis Temsilcisi Kazım Beyefendiye;

“Baküden gelerek Ankara’ya gitmek isteyen ve fakat Erzurum ve Trabzon’da halkın nefretli gösterileri karşısında Batum’a kaçan Mustafa Suphi heyeti hakkında gerekenlere aşağıdaki bilgiyi verirsiniz:

“Mustafa Suphi heyeti Türkiye’ye ayak basar basmaz İstanbul’dan ve Ankara’dan komünist ve anarşist kişilerden bazıları ile ilişki kurdu. Son zamanlarda bunlardan birkaçı tevkif edilerek üzerlerinde çıkan evraktan Mustafa Suphi ile tanışma ve haberleşmeleri olduğu ve kendilerinin *Türkiye’de ihtilal çıkarmak üzere İngilizler tarafından gönderildikleri* anlaşıldı. Bu mesele şahsen İngilizlerce tanınan ve sevilen ve esasen İngiliz ve Antanta taraftarı ‘Hürriyet ve İtilaf Fırkası’ na girmiş olan Mustafa Suphi’nin memlekette ancak İngilizlerin hesabına ve Antanta yararına bir ihtilal koparmak niyetiyle memlekete girdiğine dair büyük şüpheler uyanmıştır. Şaki Ethem’in iki kardeşi ile birlikte komünist taraftarı oldukları ve Mustafa Suphi ile muhaberelediği halde, Ankara hükümetine isyan ve Yunanlılarla müstereken ordumuz aleyhine savaşa girmeleri bu şüpheyi takviye etti. Memleketin her tarafında Mustafa Suphi aleyhine dehşetli nümayiş oldu.” (abç)⁽⁵⁰⁾

Halk böyle böyle galeyana getirilir ve eski Teşkilat-ı Mahsusa (artık Müdafa-i Hukuk olmuştur) katiller ve serseri güruhunun önderliğinde Suphiler katledilir.

Bu konuda elimizde üç önemli belge var. Birincisi, 1970’lerde Şevket Süreyya, Hikmet Bayur ve Fethi Toker arasında çıkan

‘Suphilerin katili kim?’ polemığının üzerine, Şevket Süreyya’nın kendi tezlerini kanıtlamak üzere yayınladığı, dönemin önemli İttihatçıların Talat Muşkara (Küçük Talat, İttihatçıların Sovyetler’le ilişki kurmaya çalışan önemli üyelerinden birisidir)’ya ait ve 16 Mayıs 1921 tarihini taşıyor ve Enver Paşanın şahsi arşivinden alınma. Şevket Süreyya’nın yayınlamasının sebebi de, M. Kemal’e atılı bulunan cinayet cürmünü yıllar sonra temize çıkarmaya çalışmak. Diğer belgeler de aynı şekilde farklı belgeler. Hem Goloğlu, hem de Suphilerin katlini Enternasyonal yöneticisi Pavloviç’e duyuran Ahmed Cevad Emre’nin yazdıkları tümüyle yanlış ve cinayeti birilerinin üzerine yıkmaya çalışması. Ama her üçü de bu yanlışlıktan sıyrılarak bakıldığında Suphilerin katlinin hangi koşullarda, hangi nedenlerle yapılmış olabileceğine ilişkin önemli ipuçları verdiğinden aynen aktarıyoruz:

Öncelikle Küçük Talat’ın mektubunu aktaralım:

“Mustafa Suphi ve arkadaşları hakkında yapılan fecai şöyle olmuştur: Bunlar Kars’a geldikleri vakit görünürde iyi kabul edilmişler gibi bir hal vaki olmuşsa da, bu sadece Kazım Karabekir Paşanın manevrasından başka bir şey değildi. El altından Erzurum Valisi Hamit Beyle haberleşerek bu yoldaşlar Erzurum’a gönderilmiş ve Hükümetin teşvikleriyle ve aynı zamanda Muhafaza-i Mukaddesat ismi altında meydana çıkan mütegalibe ve softalar guruhundan oluşan bir heyetin arzusu dahilinde halk tarafından pek feci bir istiskal ve tecavüze uğramışlardır. Erzurum’da bırakılmayıp istasyondan yola çıkarılmışlar ve Trabzon’a kadar her kasaba ve köyde gene hükümetin kışkırtması ile mütegalibe ve softalardan bir takım zorbaların teşvikiyle çeşitli hakarete uğramışlardır. Erzurum Valisi Hamit Bey, Trabzon Müdafai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine verdiği bir telgrafla alenen bu zavallıların imhasından bahsetmek küstahlığında bulunuyordu. Mustafa Suphi ve arkadaşları sözümona Ankara’ya girmek üzere Trabzon’a geldiler. İskelede masum halk tarafından eskisi gibi hakaretlere uğradılar ve hükümetçe daha evvel hazırlanan bir motora bindirildiler. (Ki o katillerin güdümünde olmayan komplodan habersiz halk, Suphileri Trabzon meydanında çiçeklerle karşılamaya hazırlanmıştır -bn.) Trabzon’da elebaşlar, Fırka Kumandanı Nuri ve Kurmaybaşkanı Zeki Beylerdi. Motor Sürmene’ye gidince Kumandan ve Kurmaybaşkanı Mü-

dafaayı Hukuk'daki zorbalarla iştirak halinde hükümetin kanlı vasıtalarını kullandılar. Motora başıbozuk elbisesi giydirilmiş asker ve jandarmalar gönderdiler, zavallıları imha ettirdiler. Bu katil ve imha meselesinin tertipçileri şunlardır: 3. Fırka kumandanı Nuri, Kurmayı Zeki, Trabzon Müdafaayı Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziye Reisi Hacı Ahmet (Barutçu), üyelerden Hacı Ali, Hafızade Ömer Vasfi efendiler ve yine azadan ve muhtekir tacirlerden Hatipzade Mustafa ve yine azadan Daniş efendiler. Erzurum Valisi Hamit Bey asıl teşvik edenlerdendir. Sabık Trabzon Valisi Sabri Bey bu işle ilgili değildir, yalnız zaafından yararlanılmıştır. Karabekir isteseydi buna engel olurdu. Türkistan'dan gelen Yüzbaşı Kazım Yoldaş Bayburt ile Gümüşhane arasında imha edilmiştir. Trabzon'daki arkadaşlarımız ve bilhassa tamamıyla bizimle çalışan Küçük Talat'la (yani kendisi -bn.) kayıkçılar ve amele teşkilatının reisi Yahya Reis bu fenalığın önüne geçmek için çok çalışmışlarsa da (ki katil gerçekte Yahya'dan başkası değildir -bn.) mani olamamışlardır. Yalnız üç kişinin birer suretle hayatını kurtarmışlardır (sonraki belgelerde bu üç kişinin hikayesi anlatılıyor. Ki bunlar muhtemelen ihanetçi kimselerdir). Netice-i tahkikatıma göre mesele bundan ibarettir.”⁵¹⁾

Burada hemen not edilmesi gereken bir nokta vardır. Rasih Nuri tarihin gördüğü en büyük çarpıtma kitaplarından birisi olan Atatürk ve Komünizm isimli kitabında, yukarıdaki belgeyi Mete Tunçay'dan aldığını belirtmesine ve hatta orada olmayan bir cümleyi “Kardeşim ... tam manasıyla bir devrime, kanlı bir devrime hazırlanalım..” cümlesini eklemesine rağmen yukarıdaki belgenin son iki cümlesini yani Yahya kaptan ve Talat'ı aklayan cümleleri almaya lüzum görmemiştir!

Goloğlu'nun kitabında aktardıkları ise biraz daha geniş:

“Kars'tan yola çıkan trenle Mustafa Suphi heyeti 18 ocak 1921'de Erzurum'a vardı. Hazırlanan tertip gereğince coşkunluk halindeki halkın saldırısından korumak gerekçesi ile, trenden çıkarıldılar. Tertibe göre derhal Trabzon'a yola çıkıldı, ancak bir bahane ile Süleyman Sami ve Mehmet Emin Erzurum'da kaldı. Bayburt'a varınca Mustafa Suphi heyetinden iki kişi daha sözümona hastalanarak yolda kaldı. Yüzbaşı Nedim Agah ve Yüzbaşı Yakup...

“Mustafa Suphi heyeti Kars'tan ayrılmadan bütün yurda yazılar

tegraflar yazmışlar, dost ve akrabalarına geldiklerinden haberdar etmişlerdir. Trabzon'dan İnebolu'ya, oradan da Ankara'ya gideceklerini sanan Mustafa Suphi ve arkadaşlarının çoğunun Karadenizli olduklarını da unutmamak gerekir. Bu arada ilginç tesadüfle Trabzonlu Yunus Baba'nın oğlu Veteriner Yüzbaşı Abdülkadir de davavekili olan kardeşine yazar: O da Halil Özyörük ile birlikte Yahya Kahyanın avukatlığını yaptığından müjdeyi sevinçle kendisine iletir. Kahya, aman git onu kurtar der ve Mehmet efendi Maçka'ya gidip kaymakam vekili ile anlaşır kardeşini saklar... Mustafa Suphi ve arkadaşları dostları ve akrabaları beklemektedirler. Dahası var şehirde *resmi karşılama töreni* hazırlanmış bulunmaktadır, *öğrenciler yollara çıkmış, Rus konsolosu dahil büyük bir kalabalık kendilerini beklemektedir* (abç). Bunların arasında lise öğrencisi olan Tahsin Bekir Balta da vardır. Kendi ifadesine göre Erzurum'dan gelen yolun şehre girdiği Ayafilbo caddesi kenarında öğrenciler yer almışlardır Hıfzırahman Raşit Öymen de vardır. Kendisi öğretmen okulu öğretmenidir. Mustafa Suphi'nin geleceğini ahabap ve arkadaşlara çektikleri telgraflardan öğrenmiştir. Ethem Nejat Beyden telgraf almış onu karşılamaya çıkmış. Fakat iskele kahyası Yahya, Mustafa Suphilerin yolunu şehrin dışındaki Değirmendere'de kesti ve şehre sokmayarak Çömlekçi mahallesinin alt yolundan doğruca iskeleye getirdi. Burada Mustafa Suphi'ye çok ağır hakaretlerde bulunuldu. Küfürler edildi. Hey'et hazırlanmış olan bir motora bindirilerek yola çıkarıldı. Hemen arkasından Yahya Kahyanın silahlı adamlarını taşıyan bir motor daha kalktı. Hava kararmak üzereydi. Hakaret edenler arasında genel meclis üyesi Molla Bey ve Trabzon kabadayılarından Faik de vardı. Faik ikinci motorla çetecilerle birlikte gitti. Hava kararırken yola çıkan Mustafa Suphi ile arkadaşları İnebolu'ya yani batıya doğru değil, doğuya doğru yani Rusya'ya doğru götürülmekte olduklarını anladılar. Sürmene ya da Araklı ilçesi açıklarında idiler. Ne olduysa o zaman oldu. Mustafa Suphi ile arkadaşları İnebolu'ya götürülmelerini isteyerek motorculara karşı ayaklanacak oldular. O zaman birdenbire karanlıklar içinden gelen ikinci motor birinci motora yanaştı... çatışma ve boğuşma sonunda Mustafa Suphi ve arkadaşlarını ölü ya da canlı denize attılar... 28-29 ocak 1921. Karısını Yahya Kahya, Çömlekçi mahallesinde bir eve kapatmış, eve bir muhafız çeteci konmuş, kadın Rus konsolosluğuna bir pusula göndermek istemiş, pusula Yahya Kahya'nın eline geçince kadını bir daha kimse görme-

miş. Semra Hanımın Trabzon'dan mı, Erzurum'dan mı alıkonduğu bilinmemektedir...”(52)

Bu konudaki son belge, Mustafa Suphi ve TKP merkezi, Sovyetler'den ayrılırken, orada MK adına dış büro sorumlusu olarak bırakılan Ahmet Cevad Emre'nin Pavloviç'e sunduğu rapor:

“Aziz Yoldaşım Pavloviç,

“28 Ocak'ta Trabzon civarında vahşicesine denize atılmış olan Yoldaş Suphi ile Türkiye Komünist Fırkası'nın Merkez Komitesi azalarından dört kişi ve diğer 12 Komünist yoldaşlar hakkında sizinle ciddi görüşmek istiyorum.

“Kaybolan yoldaşlarımız hakkında epey zaman malumat alamadık. Fakat sonra onların Trabzon burjuvazisi tarafından elde edilmiş cellatlar tarafından öldürüldükleri anlaşıldı.

“Ta Erzurum'dan itibaren bizim yoldaşlarımız aleyhinde nümayişler başlamıştı. Halka diyorlar ki; (Rusya'dan gelmiş olan komünistler Bolşeviklerdir. Onlar mağazaları kapamak için geldiler. Kimsenin almak ve satmak selahiyeti olmayacaktır. Sonra taharriyata başlanacak, herkesin eşyası ve parası müsadere olunacaktır. Komünistler dinsizdir. Allaha inanları hapse atacaktlardır. Din ticaret ve hususi mülkiyet Bolşevikler tarafından men edilmiştir.)

“Nümayişçiler arasında burjuvazi tarafından para ile elde edilmiş ve polis teşkilatı tarafından komünistler aleyhinde tevcih edilmiş cahil şahsiyetler çoktu. Bunlar bizim yoldaşlara hücum ederek taşlamışlar ve parça parça etmeye kalkışmışlardır. Yolda bizim yoldaşlara kimse ekmek ve atları için yem satmıyor. Hükümet ise Bolşevikleri himaye rolünü takınmaya çalıştığını göstermek istiyordu. Komünistleri müdafa için hükümetin tedbir aldığı yalandı. Bizim mevsuk menbalarından aldığımız haberlere göre polisler ahaliyi dükkanları kapamaya teşvik ettikleri gibi müdafaasız kalmış olan yoldaşlarımızı taşlamak için halkı tahrik etmişlerdir. Bu gibi hücumlara yoldaşlarımız dört yahut beş şehir ve kasabada maruz kalmışlardır. Fakat bu yoldaşlar en vahşi hücum Trabzon'da uğramışlardır. Bunlar Trabzon'a gelir gelmez ahali bağırıp çağırmışlar ve tahrikler altında limana sevk edilmişlerdir. Burada onların üzerinde bulunan birkaç tabancayı aldılar ve sonra cebren bir motora koyarak denize açıldılar. Bu motorun arkasından ikinci bir motor daha sahilden ayrıldı. Bu motorda silahlı adamlar vardı. Bizim arkadaşları bağladılar ve süngüleyip denize attılar. Ertesi

günü her iki motor sahildeydi. Ve bunların tayfası herkesi Türk Komünistlerinin denizin dibine gittiklerini anlatıyordu. Rusya Şuralar Cumhuriyeti mümessili, yoldaşlarımızı istikbal etmek istemiş, fakat vali buna mani olarak mümessilin evinden çıkmamasını emretmiş, aksi halde halk tarafından parçalanacağını bildirmiştir. Rus mümessilinin bu vak'ayı Moskova ve Ankara'ya haber vermesi ve bizim yoldaşların cellatların elinden alınmasına çalışması lazımdı. Fakat yazık ki, o sırada Trabzon'daki Rus mümessili cesur bir adam değildi. Trabzon'da bunun, Milli Müdafaa Cemiyeti Riyaset Divanı tarafından yapıldığı söyleniyor. Burada (Rusya'da) ise bu meseleyle dair henüz bir karar alınmamıştır. Fakat artık susmak da imkan haricindedir. En iyi ve cesur arkadaşlarımızdan 16 yahut 17'sini kaybettik. Bizimle hemfikir olup o celladların tecziyesini istemelisiniz. Trabzona gelecek her komünistin öldürülmesine karar verilmiştir. Anadolu burjuvazisi barbarca yaptığı cinayetlerden mesul olmadığını gördüğünden, komünistleri şiddetle takibe devam ediyor. Celladlar tarafından öldürülmüş olan bizim en değerli yoldaşlarımızı müdafaa etmeyi üzerinize alacağınızı ümid ederim. Komünist selamları ve hürmetler.^{*(53)}

Öncelikle şunu kesin olarak söylemek gerekir ki, Suphilerin katledilmesinde M. Kemal'in birebir bir emrini ispatlayan bir delil şimdiye kadar bulunamadı. Bu meselede delillerle M. Kemal'in açıktan suçlanabileceği en ileri nokta kendisinin de gururla kabul ettiği, güdümlü halk tertibi tepkisiyle, Mustafa Suphi'nin iradesinin kırılıp ülkeden ricatının sağlanması işini bizzat Karabekir ile planlayıp uygulamaya koyduğudur. Hukuki kanıtlarla M. Kemal'i daha fazlası için suçlamaya yetecek bir delil henüz ortaya çıkmış değil ve çıkması da mümkün görünmüyor. M. Kemal belki bizzat emir vermemiş olabilir ama, onun yarattığı tertibin (imam cemaat diyalektiği ile düşünürsek) vur deyince öldürmeyi vazife telakki eden teşkilatı mahsusacı, güruh açısından büyük bir linç ziyafetine dönüştürüleceği aşikardır. Kaldı ki hem Erzurum hem de Trabzon Müdafa-i Hukuk Cemiyeti kendilerine verilen vazifeyi yerine getirirken gayet mahir ve cevvaldır.

Öte yandan bir mesele daha var, Suphileri infaz eden çetenin başındaki Kayıkçılar Kahyası Yahya Kaptan sonradan olayda

M. Kemal parmağını ima ederekten konuşacak ve “sıkıştırsalar her şeyi anlatırdım” dedikten sonra, o zamanlar M. Kemal’in başkoruması olan Topal Osman tarafından öldürülecektir. Topal Osman da, daha sonra Meclisteki en büyük antikemalist muhalefetin başı niteliğindeki Ali Şükrü’yü öldürdükten sonra, TBMM muhafızlarınca öldürülecektir!

Hepsinden önemlisi, Suphilerin katlinden bir hafta önce TBMM’de yaşanan gizli celsedir (Bkz. Bölüm Ekleri 1.Belge). Bu celsede o zamana kadar olmayan bir şey olmuş, M. Kemal açıktan Komünizme karşı eteğindeki tüm taşları dökerek, yoldaş dediği Suphi’ye serseri diyerek ithamda bulunmuş, Sosyalizme ve Bolşevizme vefasızca saldırmıştır.

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1

22 Ocak 1921 Tarihli TBMM Gizli Oturumu

Mustafa Kemal Paşa:

Efendiler, sanıyorum ki, gayet önemli ve ciddi bir konu üzerindeyiz. Sayın arkadaşlar, çeşitli görüşler dile getirdiler. Bendeniz de bu münasebetle, bu konuda gerek hükümet adına gerekse kendi adıma birkaç noktayı özetleyeceğim... Büyük Millet Meclisi ve onun Hükümetinin bugüne kadar takip ettiği siyaset tamamen milli emellere uygundur. Bu siyasetin ne olduğunu tekrara gerek görmem. Yalnız iki kelimesini zikredeceğim, ki o da milli sınırların içerisinde milleti istiklalidir. ... *Yüksek heyetinizin izlediği siyaset hiçbir vakit komünistlik esasına dayanmaz* (abç)... Meclisiniz ve hükümetiniz bağımsız bir devlet olarak Rusya Bolşevik Cumhuriyeti devletiyle politik ilişkilerinde hiçbir vakit Komünistlik ile Bolşeviklik esasatını dahi ağza almamıştır. .. Yüksek heyetinizin Ruslarla olan ilişkisi doğrudan doğruya bağımsız iki devletin karşı karşıya olan her biri kendisine ait olan amaçları tamamen saklı bulundurmak şartıyla hareket etti... Rusya dahilinde bu milletin soysuz, herhalde sersem birtakım evlatları oralarda serseriliklerine devam etmişlerdir. İşte bu serseriler bir iş yapmak hayaline kapılarak, görünürde memleketimize ve milletimize faydalı olmak için Türkiye Komünist Fırkası diye bir parti kurmuşlar ve bu partiyi kuranların başında da Mustafa Suphi ve onun gibiler bulunmaktadır. Bunlar doğrudan doğruya yurtsever bir hisle ve gerçek milli bir hisle değil, benim kanımca belki kendilerine para (Sovyetler, Suphilere geçinecek kadar maaş elbet vermişlerdir ama, onların eylemini hiç kimse para karşılığı yap(a)maz. Ayrıca, Sovyetler de para para diye yalvaran, Suphiler değil, TBMM'nin M. Kemal'den vesikalı, mebusları, beyleri paşalarıdır. Koparılan yardımın listesini bir önceki bölümün sonuna belge olarak koyduk... -bn.) veren kendilerini himaye eden ve bunlara önem veren Moskova'daki ilke sahiplerine yaranmak için bir takım serserice girişimlerde bulunmuşlardır. Bunların yaptıkları teşebbüs Rus Bolşevizmini çeşitli kanallardan memleket dahiline sokmak olmuştur. Bu suretle memleketimize milletimize hariçten komünizm cereyanı sokulmaya başlanmıştır.

Diğer yönden efendiler, memleket dahilinde komünizmin ne olduğunu bilmeyen, fakat bu esasa dayanarak meydana gelen, oluşan Bolşevik kuvvetinin bizim için kurtarıcı bir güç olabileceğini sanan bir takım insanlar dahi, hatta dıştan gelen Komünizm akımına temas etmek sizin kendiliğinden Komünizm örgütü yapmak hevesine düştüler. Bir zaman geldi ki, Ankara'da, Eskişehir'de, şurada-burada, memleketin hemen birçok yerlerinde birçok insanlar, birbiriyle ilişkisiz olarak, Komünistlik örgütleri kurmaya ve aynı zamanda dıştan da birtakım insanlar serseri şekilde memlekette dolaşmaya ve aynı zamanda propaganda yapmaya başlamışlardır. Daima ilkelerine sadakatını sürdürmekte en büyük yararı gören Vekiller Heyetimiz bunun için verimli bir sonucu düşünmek zorunluluğunu duydu. Herhalde bu memlekette ve bu millet içinde Komünizmin ne olduğunu bilirse, o zaman memleket dahilinde uygulanmasına izin verilebilir. Fakat aydınlar dahil olduğu halde Halk, ordu, komünizmin ne olduğunu bilmiyor. Yalnız kurtarıcı bir güç olabileceği inancına erişmiş ise o zaman körü körüne cahilce komünist olabilir veyahut milletin küçük bir kısmı, cüzi bir kısmı buna eğilim gösterebilir. Bu suretle azınlığının azınlığı denecek derecede oluşacak bu kuvvet kendini kaplayıcı ve hakim bir kuvvet sanarak hareket edecek... Herhalde bir kaynaşma olabilir, bir inkılap girişimi olabilir. Bu nedenle hükümet tedbir düşünmek zorundadır.

Efendiler iki türlü tedbir olabilir. Birincisi: Doğrudan doğruya Komünizm diyenin kafasını kırmak, diğeri, Rusya'dan gelen her adamı derhal denizden gelmişse vapurdan çıkarmamak, karadan gelmiş ise hududun dışına defetmek gibi köklü, şiddetli, kırıcı önlem kullanmak. Bu önlemleri uygulamakta iki yönden faydasızlık görülmüştür. Birincisi, politik olarak iyi ilişkilerde bulunmayı gerekli saydığımız Rusya Cumhuriyeti tamamen Komünisttir. Eğer böyle köklü önlem uygulayacak olursak o halde kayıtsız şartsız Ruslarla ilgi ve ilişkide bulunmamak gerekir. Halbuki biz birçok politik düşünceden, birçok nedenden dolayı Ruslarla temasta anlaşmada bulunmak istedik ve istiyoruz ve isteyeceğiz. O halde uygulamayacağımız tedbirlerde dostluğunu istediğimiz bir millet, bir hükümetin ilkelerini tahkir etmemek zorundayız. İşte bu cihetle de köklü tedbir kullanmayı faydeli bulmadık. Bildiğiniz gibi fikir cereyanlarına karşı fikre dayanmayan kuvvetle mukabelede bulunmak, cereyanı imha etmedikten başka, herhangi bir muhatabımızla herhangi bir insanla konuşulduğu zaman onun her-

hangi bir fikrini kuvvet zoru ile reddederseniz, o ısrar eder, ısrar ettikçe kendi kendini aldatmakta daha çok ileri gidebilir. Bundandır ki fikir cereyanları zor ve şiddet ve kuvvetle reddedilemez. Aksine güçlendirilir. Buna karşı en etkin çare, gelen fikir cereyanına karşı fikir cereyanı vermek, fikre fikirle karşılık vermektir. Böyle olunca Komünizmin memleketimiz için, milletimiz için, dini gereksinimlerimiz için kabul edilmez olduğunu anlatmak, yani milletin kamu oyunu aydınlatmak, en etkin çare görülmüştür. İşte hükümet böyle bir çareye başvurmakla birlikte şüphe yok ki, gelen akımların zamanından önce fiili zararlar yaratabilecek hale gelmemesi için bir yönden de gereken tedbirleri almıştır. Hükümet aydınlatma ile bu akımın önüne geçmeği düşündüğü sırada, aynı şekilde düşünen birtakım değerli ahlaklı ve her yönden güvenilir arkadaşlar bana başvurmuşlardır. Bu kişiler, bu yönden bu memleket ve milletin en büyük menfaatine ne şekilde hizmet edebileceklerini düşünüyorlardı. İşte bu düşüncenin ürünü olmak üzere Ankara'da Komünist adında bir parti kuruldu. Bu partiyi teşkil eden kişilerin bence yakından bilinen zihniyetini kısaca açıklamak istiyorum ki yanlış anlamalar yok olsun. Bu kişiler bir defa milli sınırlar dahilindeki halkın istiklalinin korunması, yani bu milletin milli amacının, bağımsızlığının sağlanması için hizmet etmek istiyorlardı. Yine onlar da hepiniz gibi milletin gerçek refah ve mutluluğunu maddeten elde etmek için idare makinesinin islahı, sosyal durumumuzda mümkün olduğu kadar milletin hazim kabiliyeti derecesi oranında ileriliğe erişmediği düşünen insanlardı. Bundan dolayı bu partiyi kuranların Komünizmin ne olduğunu millete anlatmak ve bunun ne olduğunu bütün esasları, ilkeleri bütün milletçe bilinmedikçe olsa olsa onların içinden halkın kabiliyet ve istidadına mümkün olduğu kadar hizmet edebileceklerini uygulama olanağı görüldüğü takdirde uygulamak düşüncesindeydiler. Fakat, gayet ısrarlı oldukları nokta, o da, bu memleket içinde ve bu millet içinde her türlü sosyal devrimin, zararlı da olsa, her türlü devrimin gerçek sahipleri yine bu millet olmalıdır. Yine bu millet vekili olmalarıdır. Ve çok ısrarlı oldukları bir nokta varsa, bu memleket içinde yabancı ile bir devrimin oluşmasına alet olanları tahkir ve rezil etmek idi. İşte bu işi iyi niyetlerle yapmayı arzu eden arkadaşların girişimi hükümetçe uygun görülmüş ve kendilerinin müracaatları üzerine resmen müsaade edilmiştir. Yalnız bu müsaadeyi yapmakla hükümet bir şey düşündü. Evet komünizm sosyal bir meseledir. Bunun

her türlü kurallarını ve gerçeklerini istendiği gibi söylemekte zarar yoktur. Yalnız girişiminin nedeni belli olmayan, yeri bile istenildiği anda bilinmeyen bir takım kimselerin komünizm ismi altında örgüt kurmasını kesin olarak yasaklamak istedik ve bu görüşle İşçileri Bakanı bütün yüksek mülki memurlara dedi ki, Komünistim diyen Hükümetçe resmen programı görülmüş ve varlığı resmen tasdik edilmiş cemiyete kaydolabilir. Fakat kendi kendisine kurulan partinin hükümete verdiği bir teminat vardır ki, o da her önüne geleni teşkilatta görevlendirmeyip, belki aklı başında milli mukaddesatı, dini gerekleri millet ve devletin genel şartlarını bilen insanlar ancak milli amaca sadık kalmak şartıyla fikirleri açıklayabilirler ve ben eminim ki arkadaşlar, Rus Bolşevizminin yapmış olduğu tahribatı birçoklarımızdan çok daha iyi bilmektedirler. Varlık nedenlerinin kalmadığını kani oldukları dakikada bütün millete hitaben Komünizmin bu memleket içinde uygulanma kabiliyeti olmadığını, kendileri söylerler ve dağılırlar. Bu parti bu şekilde kurulduktan sonra Halk İştirakiyun Fırkası ismi altında bir parti Hükümete başvurmuş bulunuyordu. Bu parti hakkında bir kelime daha eklemek isterim. Türkiye Komünist Fırkası, yani Komünistliği ne Arapça ne Türkçe yapmak istememiş oldukları, tek amaçlarının halkı aldatmamak olduğunu, söylediğimiz şeylerin Komünistlik olduğunu anlasınlar, düşüncesi ile kurulmuştur. Onun için doğrudan doğruya Komünist kelimesini, tekrar ediyoruz ki halkı aldatmış olmayalım diye. Türkiye Komünist Fırkası bu şekilde memlekette kurulduğu sırada, Bakü'de yine Türkiye Komünist Fırkası ismiyle bir parti vardı. Bu şekilde merkez kazası dışta bulunan ve girişimleri için talimatı dıştan alan bir parti de reddedilmiş oldu.

Halk iştirakiyyun Fırkasının teşkilinin sebep ve hikmetini bilmem. Kurucuları bunu açıklayabilirler. Yalnız benim anladığıma göre Türkiye Komünist Fırkasının kuruluşunun içyüzü ile Halk İştirakiyyun Fırkasının kuruluşunun içyüzü arasında fark vardır. Türkiye Komünist Fırkası, Türkiye için, Türkiye dahilinde çalışan bir parti niteliğini taşıyor. Halk İştirakiyyun Fırkası, doğrudan doğruya komünizm niteliğini gösterir bir partidir ve güvenilir bilgilere göre burada bulunan Rus sefarethanesi ile bile tamamen temas halinde bulunuyorlar. Bu konuda daha fazla bir şey söylemek istemiyorum...”

(Rasih Nuri s. 220-223 22 Ocak 1921 TBMM gizli Oturum)

Belge 2

Ankara ve Komünizm:

Kaş Yapayım Derken Göz Çıkartmak Siyaseti

...Türk Milleti, Anadolu işçi ve köylüsü verdiği hadsiz hesapsız kurbanlar, çektiği cehennem çileleri ve gösterdiği harikulade kahramanlıklar sayesinde, her türlü esirlik ve boyunduruktan azade, serbest ve müstakil olarak yaşamaya layık olduğunu bütün delilleriyle isbat etti. Fakat ortada beynelmilel bir mahiyeti haiz olan ikinci bir kuvvet, harici bir amil daha olmasaydı bütün bu fedakarlık ve kahramanlıklar Anadolu'yu... esaretten kurtaramayacağı pek açık bir hakikattir.

Türk milletini Anadolu işçi köylüsünü açık bir ölüm ve kölelikten kurtaran işbu ikinci kuvvet, harici amil kimdir? Bu kuvvetin şanlı Rus Bolşeviklerinin büyük Sovyet cumhuriyeti olduğunu artık bilmeyen kaldı mı?

Biz Türk milletinin kurtuluş savaşında Bolşevik Rusya'nın oynadığı faydalı rolü halkın gözü önünde olduğu gibi canlandırabilmek için havai deliller getirmekten sakındık. Tarihi bir hakikati, herkesin bildiği hakiki vak'alarla isbat edeceğiz. Rusya'da yüzlerce senelerden beri saltanat sürmüş olan zalim ve müstebit çar ve ona avanelik etmekte olan generaller ve saraylılar idareyi, Türkiye'ye karşı sık sık açtığı yakıcı ve yıkıcı muharebelerle Türk milletini imansızcasına ezerek kansız ve kuvvetsiz ve cılız bir hale getirmiş ve bütün emperyalist Avrupa devletleriyle ortak olarak tuttuğu şark siyasetiyle, Türkiye'nin ilerleyip yükselmesine, Türkiye halkının zamana ve asra yenileşmesine bir dakikacık bile meydan vermemişti... İşte Türk milletinin ve onunla beraber daha birçok İslam milletlerinin asırlarca kanını içmiş bulunan ve umumen kabul olunduğu üzere Avrupa ve hatta cihan burjuva irtica ve istibdadının temel girişini meydana getirmekte olan çarlar Rusya'sını işbu asırlarca yaşamış kanlı kavağı, Bolşevik adı altında anılan Şanlı Rus Komünistleri devirdi. Rus komünistlerinin, o "fena" Bolşeviklerin sayesinde ki, başta Türkiye olmak üzere, Asya'nın İslam ve diğer milletleri Moskof çarlarının kanlı istibdadından kurtularak bir millet gibi kendi kendilerini düşünmeye meydan buldular.

Biz, herkesin henüz unutmadığı bütün bu hakikatleri şu birkaç satıra okuyucularımızın yalnız hatırına getirdikten sonra, Türk milletine kimin dost ve kimlerin düşman olduğunun bütün Türk ve İslam işçi ve

köylüleri tarafından iyi bilinmesini ve düşmanların şaşırtmalarına kapılmamalarını istiyoruz.

Büyük muharebe sonundan beri pek yakından görmekte olduğumuz bütün bu tarihi hakikatleri göz önüne alarak biz soruyoruz: Türk burjuvazyası, Türkiye komünistlerini ne için kovalıyor?

Bu suale bazı kimseler belki şu cevabı vereceklerdir: "Türk burjuvazyası Türkiye komünistlerini isteyerek, kendi arzusuyla kovalamıyor. Burada maksat yalnız, Türkiye'ye artık tamamıyla Bolşevikleşmiş, komünist olmuş gözüyle bakmaya başlayan Avrupalıların gözünü boyamak ve bu suretle sulh pazarlıklarında Türk milletine daha fazla faydalar kopartmaktır" Türkiye komünistlerinin kovalanmasını haklı göstermek için söylenecek olan bu özür bundan bir veya iki sene evvel ileri sürülmüş olsaydı, belki -hadiselerin yürüyüşünü beklemek şartıyla- birkaç vakit için makul bir sebep olarak kabul olunabilirdi. Fakat, bugün birinci Lozan ve artık uykuya dalmış olan ikinci Lozan Konferansları gözümüzün önünde dururken, böyle saçma bahaneleri özür diye kabul etmek en aşağı büyük safderunluktur. Fazla kandırışa ne hacet? Tarihi hakikatler meydanda: Türk çorbacıları bundan iki buçuk sene evvel Suphi arkadaş başta olmak üzere 16-17 komünisti Trabzon karşısında kayık içerisinde pek barbarcasına ve pek acıklı ve tüyler ürpertecek bir surette satırdan geçirdiler... Fakat bütün bunlara mukabil, biz soruyoruz, Türkiye Boğazlar, yani evinin kapısını İngiliz soyguncularının elinden kurtarabildi mi? Hayır! Yunanlıları iyilikle yani silah kullanmadan Anadolu ve İzmir'den çıkarmaya muvaffak olabildi mi? Hayır! Bin kere hayır. Türk burjuvazyası İstanbul'un mülki idaresini eline aldıktan sonra orada da aynı işçi düşmanlığı siyasetine devam etti. İstanbul'un yüz binlerce emekçi halkı eski İngiliz ve Fransız hafiyeleriyle şimdiki kara kalpaklı hafiyelerin zulmü arasında, bütün parlak bekleyişlerinin tam aksine olarak esaslı birer fark göremedi. Belki zulmün şiddetlendiğine de şahit olundu. Malum olduğu üzere bu seneki bir Mayıs münasebetiyle zulüm ve kovalamak siyasetine İstanbul hafiyeleri şiddet verdiler. Fakat bütün bu çalışıp uğraşmalara ve takibata karşılık olmak üzere, Türkiye Avrupalılar olan çorbacılarından kurtuldu mu? Hayır! Yalnız hayır olsa, bir şey değil. Fakat, soyguncu Avrupa bankerleri istikraz kuponlarının kağıt para ile ödenmesine bile razı olmayarak altın para istediler. İstanbul komünistleri divanı harplere, mahkemelere teslim edildi. Fakat, Avrupa sermayedarları Türk milli hükümetinin işbu hareketinden fevkalade memnun ve beşuş olarak 'bütün iktisadi imti-

yazlardan, ecnebi şirketlerin eski haklarından' vazgeçtik dediler mi? Hayır! Yine hayır!Evet, soyguncular ve emperyalistler Türkiye komünist değilmiş diyerek hiçbir şeyden vazgeçmediler. Türkiye burjuvazyası haydut ve soyguncu sermayedarlara yaranmak için komünistlere karşı ters surat durmakla hiçbir şey kazanmadıktan başka, birçok zararlar da yaptı.

Türk burjuvazisinin burjuvazi olması, Türk proletaryasının da proletarya olması, işbu iki sınıfın arasında doldurulması mümkün olmayan derin bir uçurum ve hadsiz zıdlıklar bulunmasıdır ki Türk burjuvazyasını komünistler üzerine saldırmaya mecbur etmektedir. Türk burjuvazyası elindeki iktisadi ve siyasi hakimiyetini kaçırmak korkusuyladır ki, komünistlere karşı bütün zehirini döküp vaziyetini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Hakikaten, işçi ve köylü sınıfını teşkilata bağlayarak onu sevk eden komünist ve sosyalistlerin yalnız meydana çıkması Türk burjuvazyasını telaşa sevk etti ve her yerden haykırmaya başladılar: Türkiye'de sermayedar yok, burjuvazya yok! Pek ala, Türkiye'de sermayedar yok, burjuvazya yok. O halde olmayan bir şeyin düşmanı olan komünistleri ne için kovalıyorsunuz? Millet meclisi reisi paşa (M. Kemal-bn.) 'Türkiye'de sınıf yoktur' diyor. Pek iyi ya... O halde sınıf mücadelesi için meydana çıkan hakiki sosyalistleri-komünistleri niçin kovalıyorsunuz? Bırak rüzgarla oynasınlar. Bu sözleri söyleyenler de biliyorlar ki, hakikat onların söylediğinden bütün bütün başkadır.

Yunan Anadolu'dan uğratıldıysa da onun akıl hocaları tepeden tırnağa kadar silahlı olarak fırsat gözetlemektedirler. İstikbalin karanlık ufkundan her türlü fenalıklar ve tehlikeler doğmak ihtimali her dakika mevcuttur. Bunun için Ankara ileri gelenleri, işçileri ve köylülerin serbestlik ve haklarını küçültüp kısıltırken uzun ve derin düşünmeye borçludurlar. Çünkü onların bu husustaki yanlış bir hareketinden emperyalist sermayedarlar büyük bir ustalıkla faydalanacak ve Türk milletini ebedi bir esirliğe atmaya çalışacaklardır. Bu takdirde mesuliyet tamamıyla bugünkü hükümet adamlarına ait olacaktır. Bununla beraber Türkiye işçi ve köylülerince iyi bilinmesi lazım olan bir şey varsa, o da kendi talihleri kendi ellerinde olduğu hakikatidir. Türkiye halkını işbu tarihi hakkını istimalden hiçbir kuvvet men edemez ve edemeyecektir.

(Bulgaristan Komünist Partisi'ne bağlı Türkiyeli devrimcilerin çıkarttığı ZİYA adlı dergide yayımlanan Kemalizm tespiti. Şubat 1923-Akt. Mete Tunçay TSA/Belgeler 603-607)

VI. BÖLÜM

SUPHİLERİN ARDINDAN SOSYALİSTLER VE KEMALİSTLER (Büyük Geri Sıçrama)

Artık sol yolun sonuna gelinmiştir. Çerkez Ethem tasfiye edilmiş, THİF'i kuran muhalefet ağır cezalara çarptırılmış ve sürgünlere gönderilmiş, Sovyetler'e karşı Londra ve Lozan'da açıktan düşmanlık edilmiş, Suphiler katledilmiş, örgütü büyük oranda tasfiye olmuş ve hepsinden önemlisi TBMM belli oranda bir statüko yakalayarak kendi egemenliğini tesis etmeye başlamıştır. İşte tarihin bu anından itibaren, gizli bir ihanet hançeri gibi kınında duran Şefik Hüsnü ve Aydınlik'ın Kemalizm'e yamanma, Laik ulus devlete tapma tarz-ı siyasetine gün doğacaktır. Zira aydınlık grubunun gerçek önderi TKP'nin kurucu önderi Ethem Nejat katledildikten sonra, Şefik Hüsnü ve TKP yöneticileri, ideolojiyi istedikleri yerden kesip biçeceklerdir.

Devrimci harekette tasfiyecilik anın sorunlarına devrimci yaklaşım kisvesiyle başlar ve önce ideolojik sonra da örgütsel alanda savrulma yaşanır. Anın sorunlarına yaklaşım, devrimci hareketin pratiğinin sınıandığı alan olmakla birlikte bahse konu hareketin devrimciliğinin de ölçütü olur. Bu bağlamda 1920'ler Türkiye'sinde Mustafa Suphi TKP'si ile Şefik Hüsnü TKP'sinin de kırılma noktası Anadolu'daki milli mücadele, emperyalizme ve sonrasında kurulacak olan TBMM hükümetine ne kadar kar-

şı ne kadar yanında olunacağıdır. Suphi TKP'sinde bu durum Üçüncü Enternasyonal politikaları çerçevesinde bir taktik olarak antiemperyalist olduğu ölçüde TBMM ve milli mücadeleye destek vererek TBMM ile dayanışmakla birlikte; stratejik düzeyde, sınıf mücadelesinden asla taviz vermeden, TBMM ve Kemalist hareketin sınıfsal niteliğini asla akıldan çıkarmadan ve hepsinden önemlisi, emekçilere karşı bu hareketin burjuva niteliğinin altını her fırsatta çizerek mücadele yürütmektir.

Bu konuda elimizde iki belge var. Birincisi sonradan Bakü'de kurulan TKP'ye katılacak üç gruptan birisi olan Ankara-Eskişehir merkezli Hafi TKP örgütünün 14 Temmuz 1920'de İstanbul ve Ankara hükümetlerine karşı komünistlerin değerlendirme ve tutumlarını deklare ettiği bir beyanname. (Ki mecliste de grubunu kurabilen THİF'in ve Yeşil Ordu'nun devrimci kanadı Hafi TKP'ye aittir.): "Türkiye Komünist Partisi vaziyet-i hazırâyı tetkik ederken memleketi ve halkı iki cereyanın tahtı tesirinde görmektedir. Bunlardan biri İstanbul hükümetinin ortaya koyduğu, diğeri de Kuvayı Milliye'nin husule getirdiği vaziyetlerdir.

"İstanbul hükümeti esas itibarıyla eski mutlakiyetperver ve aristokratik bir idareden, yani eski sultanlık devirinin ihyasına çalışan bir heyetten başka bir şey değildir. İstanbul hükümeti bu esasları yerleştirmeye muvaffak olmak için bütün mazlum beşeriyetin düşmanları olan kapitalist müttefik devletlerle birleşmek, bütün mevcudiyetiyle onlara istinat etmekten çekinmeyen ve halkı birbirine kırdırmaktan memleketi en adi düşmanlara çiğnetmekten zevk alan şerefsiz, haysiyetsiz ve hatta vicdansız bir kütleden başka bir şey olamaz.

"Mustafa Kemal Paşa tarafından vücuda getirilen Kuvayı Milliye hükümetine gelince; saray hükümetinin aldığı bu korkunç vaziyet üzerine memleket dahilindeki milliyetperverler memleketin demokratik burjuva sınıfına istinaden mürünleyhin etrafına toplanarak Anadolu'nun İstanbul hükümetine karşı olan bmilli kıyamını ve fevkalade bir hükümet teşkili maksadıyla milletin bütün işlerine vaiülyen Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirdiler.

"Uzun ve ezici bir harpten çıkan Anadolu bu vaziyet karşısında ne yapacağını şaşırılmış ve bitap bir halde bulunmuş olduğundan bu

yorgun halkı canlandırmak ve onlara yeni bir ruh vermek ve bilhassa istinat noktası irae ederek kuvve-i maneviyeyi yükseltmek icap ediyordu. Kuvayı Milliye hükümeti bunu da bulmakta güçlük çekmedi.

"Beynelmilel kapitale düşman olduğunu, kapitalist hükümetleri yıkmaya ve bütün dünyada içtimai inkılabı yapmağa azmettiğini her tarafa ilan eden ve alem-i aslama da müzahareti vaad eyleyen Rus Sovyet Hükümetini bir istinatgah olarak halka gösterdiler. Hatta bir müddet sonra resmi beyannamelerle Rus Sovyet hükümetiyle ittifak olduğunu ve bunlardan para, top, silah ve hatta asker geleceğini bile ilan ettiler. Fakat burjuva elinde bulunan bu hükümet de işgal siyasetini elden bırakmadı. Burjuvaların taht-ı tesirinde milliyetperverlikten uzaklaşamadığı gibi Rusya'daki ceryanı alkışlamaktan fariğ olamadı. Milliyetperverlikten ayrılmadığını, aylardan beri eski idareyi muhafaza etmekle ve bilhassa komünizm ceryanlarını fiili müdahalelerle isbat ettiği gibi işgal siyasetini elden bırakmadığı da Rusya Sovyet hükümetine ve hatta Üçüncü Beynelmilel Kongreye maskeli milliyetperver siyasetçileri murahhas olarak göndermekle ispat etti.

"Hülasa: yukarıda zikrolunan hakayike istinat ederek Türkiye Komünist Partisi vaziyet-i hazırada: bir tarafta müstebit diğer tarafta muğfil iki manzume-i siyasiyenin mevcut hükümferma olduğuna, daha açık bir tabir ile bir tarafta İngiliz siyasetine alet olan Hürriyet ve İtilafçılar, diğer tarafta halk için onlardan hiç farkı olmayan ve fakat maske ile meydana çıkan eski ittihatçılar (TBMM ve Kemalistler -bn.) olduğuna kanaat ve bu kanaati resmen ilan ve her iki hükümetle hiçbir alakası olmadığını beyan eder. Cihan inkılabının bir ordusu olarak kıızıl bayrak altında bütün dünyadaki komünist arkadaşlarıyla beraber çalışmayı en mukaddes bir vecibe-i zimmet sayan Türkiye Komünist Partisi meslekdaşlarını hürmet ve samimiyetle selamlamayı bir şeref addeyleyler. Ve onların muvaffakiyetlerini kendi muvaffakiyeti olarak telakki eyler. Yaşasın beynelmilel içtimai inkılap!..."⁷⁵⁴⁾

İkinci belge Mustafa Suphi'nin Yeni Dünya dergisinde yayınlanmış olan bir yazısıdır. Bu günlerde Kırım işgal edildiğinden, Suphi Yeni Dünya'nın merkezini Türkistan'ın Taşkent iline taşımıştır (Kasım-Aralık 1920) Ömrünün son günlerinde Suphi'nin TBMM ile ilgili görüşleri şöyledir:

"Bu hale göre, Türkiye Komünist Fırkası'nın Anadolu hareketine karşı vaziyeti, kendi kendine meydana çıkar: Komünist Fırkası, iç-

timai inkılabı anlayan ve ona bütün varlığı ile bel bağlayan işçi ve rençperlerin bir siyasi teşkilatıdır. Memlekette mazlum ve işçi, fakir ve işsizler çokluk teşkil etseler de, sanayin iptidai bir halde olması itibarıyla, amelenin proleter teşkilatına malik ve toplanmış olmamaları, komünistlerin ekaliyette (azınlıkta -bn.) kalmalarını icabetmektedir. Ve yine bu itibarladır ki, Komünist Fırkası, halihazırda inkılabı yapacak ve idareyi ele alacak büyük bir hükümet fırkası şekil ve mahiyetinde ortaya atılamaz.

“Komünist Fırkası memleketin içinde ekalliyeti temsil eden bir fırka halinde teşekkül ile beraber, Üçüncü Enternasyonal’in bir uzvu olarak yeryüzündeki içtimai inkılabın bir rüknü ve bir amilidir. Ve bu cihetle üstüne düşen vazife büyük olduğu kadar cihan şümuldur. Üçüncü Enternasyonl’in, proletarya teşkilatı zayıf olan Türkiye’de ve Türkiye halindeki bütün şark memleketlerinde takip ettiği noktainazar bilinirse, bu vazifenin derece-i nezaket ve ehemmiyeti bir kat daha takdir olunur. İçtimai inkılabın mazlum şark memleketlerinden beklediği hareket, zalimlere karşı kıyam ve isyandır. Şarkda uhdesine düşen vazifei celadeti idrak etmiş bir memleket ve bir millet olarak bugün karşımıza çıkan zavallı Türkiye ve fakir Türk milleti’dir. Demek ki, İçtimai inkılap karşısında Türkiye Komünist Fırkası’na düşen vazifeyi, yağmacı emperyalizmin bütün tazyikatına rağmen ayaklanıp varlıklarını ispat eden Anadolu kıyamcılarına ve kıyamcıları temsil eden Büyük Millet Meclisi Hükümetine samimiyetle müzaheret etmek ve Anadolu’daki bu hareketi şarkın diğer mazlum ve medeni millet ve hükümetlerine bir numunei imtisal olarak göstermekle hulasa edebiliriz.

“Bundan başka TKF’nin halka karşı birçok borçları ve mecburiyetleri vardır. TKF, kendi teşkilatı içinde amele ve rençper halkın vicdanını terbiyeye, Küçük Asya’nın karanlık sokaklarında bile türlü mahrumiyet ve mahkumiyetlerle dolaşan mazlum işçi ve köylülerimizi muntazam ve müteşekkil bir sınıf simasıyla dünyanın diğer memleket proleterleri meclisine takdim etmeye mecburdur.

“Münevver ve inkılapçı gençlerimiz, beyaz yakalı Frenk gömleklerini ve parlak kılınçlarını omuzlarından atarak eli nasırlı mazlum halkımız arasına girerler ve Komünist Fırkası saflarında bütün hayat ve mevcudiyetlerini biçare, bahtsız işçi ve çiftçilerimizin açlık, karanlık ve kulluktan kurtulmaları yolunda feda ederlerse, halkımız hakiki ve içtimai inkılabı doğru yükselecek, memleket yağmacılar elinden ta-

mamen kurtulma iktidarını gösterecek ve böylece komünistler şarkta büyük bir amele fırkasının mümessili sıfatıyla beynelmilel inkılapçılar arasında hürmetli bir yer tutmaya hak kazanacaklardır. Burada izahımıza nihayet veriyoruz. Yukarıda gösterdiğimiz esaslara mugayir olarak büyük teşebbüsler peşinde, hegemonyal işler görmek ve hazıra konmak isteyen herhangi bir komünist, mensup olduğu fırkanın takip ettiği yoldan çıkan ve binaenaleyh fırkaya itaat etmeyen bir derbederdir. ...” Mustafa Suphi⁽⁵⁵⁾

Özetle Suphi, sosyal devrimi halka karşı bir borç telakki ediyor. Komünist Parti’nin siyaset alanında henüz azınlıkta olduğu gerçeğini kabul etmekle birlikte partinin sonal amacı Dünya devriminin bir parçası olma hayalini asla unutmuyor. Ve hepsinden önemlisi, yıllar öncesinden sanki içine doğmuş gibi, önce Şefik Hüsnü’nün sonra da tüm ilerle(t)meci-cuntacı “sol”cuların kulağına küpe olması gereken şu sözleri söylüyor. “Yukarıda gösterdiğimiz esaslara mugayir olarak büyük teşebbüsler peşinde, hegemonyal işler görmek ve hazıra konmak isteyen herhangi bir komünist, mensup olduğu fırkanın takip ettiği yoldan çıkan ve fırkaya itaat etmeyen bir derbederdir.”

Yani o yılların sosyalistleri, günümüzün pek çok şoven solcusundan fersah fersah ileride, Kemalizm’in ve TBMM’nin ne olduğunun farkında, desteğin nerede bitip mücadelenin nerede başlayacağını bilecek kadar da ideolojiktirler. Şefik Hüsnü bu bilinçte bir kırılmazdır.

Şefik Hüsnü’den Doğu Perinçek’e Aydınlık ya da Akıldanelik

Akıldanelere aslında kimse bir şey sormaz ama onlar, her konudaki fikirlerini her fırsatta (kimsenin ihtiyacı olmadığı halde) söylerler. Talep olmadan arz olduğu için, fikirlerin herhangi bir değeri de olmaz. Kendi güçlerine güvenmezler, genelde milliyetçiliğe tutunurlar. Kendi yapamadıklarını başkalarından beklerler, ama gücü olmayanın sözü de olamayacağını da dikkate almadıklarından her fırsatta burunları sürtülür. Katillerine aşık

maktül gibidirler, politikada biraz mazoşisttirler de. Mesela Şefik Hüsnü, Takrir-i Sükun ve Şeyh Sait isyanına karşı teröre dönüşen yargılama-bastırma sürecini kayıtsız şartsız desteklemiş, hatta İngiliz ajanı şeriatçı Kürdün nasıl ted'ip edilmesi gerektiğini bu işin ustası İsmet Paşaya tarif etmeye kalkmış ama, İsmet Paşa, Kürtlerin hemen ardından bütün gücüyle bu şakşakçılara da hadlerini bildirmiştir. Aynı şey günümüzde Doğu Perinçek için de geçerlidir. Güya devrimci ve komünist olduğunu iddia eden bu amigo da her konuda, Türk devletine alternatif projeler sunar ve Türk Burjuvazisine gerçek çıkarlarının nerede olduğunu tarif ederek tereciye tere satmaya kalkar. Hatta, Ulucanlar katliamının ardından sayfalarında, "kızıl ajanlar"a hadlerini bildiren ilerici ordumuzun şanlı jandarmasına teşekkür eder.

Aydınlık tarz-ı siyasetinin kökü Şefik Hüsnü'dür, gövdesi Sol Kemalist cenah ile uçları Perinçek'in Aydınlık'ıdır. Zaten, Perinçek'in Aydınlık dergisinin logosunda boşuna yazmıyor, kurucumuz Şefik Hüsnü diye.

Bundan dolayı Ankara/Anadolu merkezli M. Suphi TKF'si ile; İstanbul merkezli Aydınlık TKP (TİÇSP) Dr. Şefik arasındaki ayrım net bir şekilde konulmalıdır. Ayrılık konjonktürel gibi görünsede en temel meselelerde başlar. Ama neticede konjonktürel konularda tezahür eder. M. Suphi'de ulusal kurtuluş ve parlamento, 3. Enternasyonal merkezli politikalara paralel bir mesele iken; Dr. Şefik TKP'sinde aslolan parlamentarizmdir, ulusal kurtuluşçuluktur ve bu sınıf savaşımının reddi temelinde kurulmuştur. Bu bakımdan Dr. Şefik TKP'si Kadro, Yön ve Perinçek İP'ine uzanan "Sol Kemalizm"ın kurucusu ve selefidir.

Suphilerin katlinden sonra yaşanan büyük geri sıçrama'yı ve Şefik Hüsnü TKP'si (TİÇSP)'nin tarihsel ihanetini ve yaşanan ideolojik çökmeyi anlamak için Aydınlık tarz-ı siyaseti bileşenlerine ayırmak şarttır.

Aydınlık,

2. Enternasyonal Tarzı Reformist Bir Hareket

Şefik Hüsnü tarafından kaleme alınmış yazılarda onun reformist mantığını rahatlıkla görebiliyoruz. Şöyle ki; Ş. Hüsnü sürekli TBMM ve Kemalist hükümete doğrularını ve yanlışlarını söylüyor. Elbette bir hareket/eylem hakkında, yanında ya da karşısında fikir beyan ederken, doğrularını yanlışlarını bilerek konuşulur. Ama Şefik Hüsnü, Marks'ın 11. Tezinde bahsettiği yalnızca yorumlayan filozoflar gibi sürekli tefsirler, içtihatlar yoluyla devrimin değil, burjuva devletin önünü açmaya çalışıyor. Tabi bunu yaparken asıl hedefinin radikal bir devrim olmadığı aşikar, onun hedefi reformlar yoluyla bir takım iyileştirmeler.

Bir hareketin reformist olabilmesi için öncelikle mevcut statükonun önemli bir kısmını (tashihini talep ettiği kesimi hariç) kabul etmesi gerekir. Şefik Hüsnü'nün konuya yaklaşımı da böyle. Onun genel olanla pek bir sorunu yok gibi. Onun sıkıntısı statükonun daha da geriye gitmesinin önlenmesi. Bu bağlamda Şefik Hüsnü, bahsettiğimiz akıldanelik kurumunu işleterek, devlet aygıtındaki arızaları derhal teşhis ediyor ve gereğinin yapılmasını yetkili mercilere saygıyla arz ediyor.

Yazılarında, dolayısıyla bugüne devrimci bir miras ve gelecek bırakamamış örgütlenmesinde, asla bir irade yok. Beyanatlarında bir saray vakanüvisi kadar mekanik, yazıları makaleden çok dilekçe havasında ve burjuvazinin temsilcisi devletle ilişkilenişi nasihatçi kahinle padişahın ilişkilenişi gibi biraz lakayt içeriyor.

Politika her şeyden önce maddi bir şeydir. Gücünü kitlelerden alır. Marks'ın dediği gibi, kitlelere mâl olduğu oranda maddileşir! Bildiğimiz üzere Şefik Hüsnü bu güçten yoksun. Ama bu durum onun için ciddiye alınması gereken bir sorun değil. Zira kendisinin yapacak daha önemli işleri var. Büyük bir ciddiyetle, burjuvaziye nasıl bir burjuva demokrasisi tesis etmesi gerektiğini anlatıyor. Ve sosyalistler, halk ve burjuvazi açısından -

yani kendinden başka kimse için- hiçbir öneme haiz olmayan nasihatlerini, sosyalist olduğunu iddia ettiği (Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Partisi), partisinin asgari programı olarak halka sunuyor. Programı okurken CHF'nin halkçılık ilkesinden ne farkı var anlamakta güçlük çekiyoruz.

"1- TBMM'nin, çoğunlukla verdiği kararıyla sağlanan siyasi inkılap esası, bireysel saltanatın ilgası, hakimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğu, gerçek hükümranlığın halkın vekilleri olarak Milli Meclis'in manevi şahsında cisimleştiği. Bunun savunulması için partinin hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacağı.

"2- Seçme hakkının 18 yaşını doldurmuş bütün kadın ve erkeklerle (gizli oy ile) verilmesini.

"3- Aşarın ve işçi-köylüyü ezen vergilerin kaldırılması. Ve senelik beşyüz liraya kadar olan kazancın, vergiden muaf olması.

"4- Şahsi tekellerin kaldırılması, dış ticaretin devlet tekeline alınması ve tekel kurma yetkisinin yalnızca devlette bulunması.

"5- İktisat Vekaletinin, bir fabrikacı zihniyetiyle işletmeler kurması" (Sadeleştirme tarafımızdan yapılmıştır)⁽⁵⁶⁾

Kalan 11 madde şöyle özetlenebilir:

İşgününün sekiz saatle sınırlandırılması, işçilere gösteri hakkının tanınması (Şefik Hüsnü, sendika talep etmiyor mesela), çocukların çalıştırılmaması, üretimin modernleştirilmesi, hastane ve darülacezelerin imarı, feodalite ile mücadele yoluyla köylülüğün durumunun iyileştirilmesi, kooperatiflerin desteklenmesi vs... Herhangi bir burjuva partisinin popülist propagandası içinde rastlanabilecek bu taleplerin hayata geçirilmesi için nasıl bir yöntem izleneceği hiç belirtilmiyor, devrim-sosyalizm gibi sözcükler cımbıza bile gelmiyor...

Gerçekten sosyalist olan bir parti elbette halk ve devrim için mevcut statüko içinde bir takım iyileştirmeler ister ve bunun için de mücadele eder. Ama onun asıl görevi reformculuk değil, halkın tek gerçek kurtuluşu olan sosyalizme taşınmasıdır. Ve sosyalistler aslolarak bunun için mücadele ederler. Reformlar için mücadelenin gerekliliği, onun devrim için gerekliliği ile orantılıdır. Kaldı ki 2. Enternasyonal ile, 3. Enternasyonal arasında ya-

şanan ayrışmanın kırılma noktası da, savaşa karşı alınan (şoven ya da enternasyonal) tutumla birlikte, reform ya da devrim için mücadeleyle başat hale getirme mücadelesidir.

Bazı çevreler, Şefik Hüsnü TKP'sinin reformizmini "Üçüncü Enternasyonal bürokrasisinin ancak bu kadarına izin verdiğiyle" açıklama yoluna gidiyorlar. Ama bu doğru değildir. Zira Üçüncü Enternasyonal'in dördüncü kongresinde TKP adına konuşan Sadrettin Celal Antel, görevinin fevkindedir:

"...TKP kurulduğu zaman, kendisini iki düşmanla karşı karşıya buldu: emperyalizm ve burjuva milliyetçiliği. Harpte, en büyük düşman olan emperyalizmle mücadeleyi dünya ölçüsünde önemli sayarak, emperyalizme karşı savaştığı sürece hükümeti desteklemeye karar verdi; bir yandan da işçi ve köylüler için demokratik reformların yapılmasını istedi ve onları örgütlemeye çalıştı. Bu kararlar, ikinci Kongrenin ulusal ve sömürge sorunları hakkında kabul ettiği tezlere uygundu. Parti kuruluşundan günümüze dek bu politikayı değiştirmemiştir. Bunun kanıtı olarak partinin orduyla işçi ve köylülere seslendiği ve onları kesin zafer için mücadeleye çağırdığı bildiriye gösterebilirim..."⁽⁵⁷⁾

Antel'in partiyi aklama çabalarına rağmen, sağcı tutum, bir sonraki kongrede, Ukrayna delegesi Manuilsky tarafından ağır bir dille eleştirilmiştir:

"Ukrayna delegesi D. Z. Manuilsky, açıkça İstanbul'daki Komünist Partisi'nin organı olarak nitelediği Aydınlik'ın *proletarya ve burjuvazi arasında sınıfsal işbirliği yapılmasını savunuşu* (abç)na karşı çıkmış; özellikle, İstanbul komünistlerinin, yabancıların iktisadi nüfuzlarına karşı bir silah olarak ulusal kapitalizmin gelişmesini tutmalarına çatmıştır. Komitern önderlerinin görüşlerini dile getirdiği anlaşılan Manuilsky'ye göre, Aydınlik'ın yanlış 'İkinci Enternasyonal'in sosyal patriyotik (yurtsever -bn.) ideolojisi'nden kaynaklanmaktadır..."⁽⁵⁸⁾

Yani Şefik Hüsnü TKP'si yapması gerekenleri bilmekte, Üçüncü Enternasyonal'de TKP'nin yanlışlarını gayet net bir şekilde görerek eleştirmektedir. Özetle taraflar görevlerinin bilincindedir. Ama, TKP ısrarla alttan güreşerek kendisini minderin dışına atmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak Üçüncü Enternasyonal'e rağmen (ne kadar rağmen olduğu ayrı bir tartışma), reformcu dinamikleri ve anti-

marksist mantıkları sayesinde TİÇSP/Aydınlık çevresi, evrimlerini tamamlayarak önce TKP'nin illegal kanadını tasfiye etmiş (1927 tefkifat ve itirafları)⁽¹⁾ sonra da burjuva reformculuğunun en radikal kanadı olan Kadro hareketine dönüşmüşlerdir. Kadro hareketini ileride ele alacağız. Ama baştan söylenmesi gereken şudur ki Kadro, ulusçuluğu şovenizme varıran bir kalkınma modelidir. Kalkınmacılığı ise Hitler faşizmi ve Avrupa fütürizminin müzmin etkilerini taşıyan orijinal bir modeldir. Dolayısıyla Kadro hareketi aslında Aydınlık hareketinin bir koludur. Kadrocular, Kemalizm'i gerçek anlamda doktrin haline getirmeye çalışmışlardır. Ki M. Kemal'in kendisi bile, buna karşı olmasına rağmen, kraldan çok kralcı ve kişiye tapmacı olmalarından dolayı, Kemalizm'in içindeki tek doktriner eğilim bu kesimden gelişmiştir.

Aydınlık, Şovenist Bir Harekettir

Mete Tunçay, Aydınlık'ın, Kadro'yu önceleyen görüşlerini şöyle anlatıyor:

"Türk Solu, bağımsız bir hareket yürütecek kadar geniş bir toplumsal tabana basamıyordu. Şefik Hüsnü'nün çözümlemeleri, henüz Ankara hükümetine tam bir burjuva kapitalizmi egemenliğinin temsilcileri olarak bakmamak için nedenler bulunduğunu ortaya koyuyor, ulusal devrimcilerin Türkiye'nin ekonomik gelişimini -yeni terminolojiyle- 'kapitalist olmayan' bir yoldan yaptıracak şekilde etkilenebilir olduğu umudunu veriyordu. Başka kelimelerle söylemek gerekirse, Aydınlık çevresi (veya 1925 öncesi TKP) Ankara hükümetini özel sektör kapitalizminin yol açacağı acıları çektirmeden bir dönem atlatmak, bir hamlede sosyalizme yaklaştırmak istiyordu. Bu, klasik olmayan bir komünist partisinin bir kapitalist burjuva hükümetine karşı tipik tavrı değildir. Türkiye'de o tavrı görmek için, 1925 sonrasını beklemek gerekecektir..."⁽⁵⁹⁾

⁽¹⁾ 1927'den sonra itiraflaşıp, açıktan Kemalizm'e intisab eden KADRO Hareketi'nin lideri Şevket Süreyya'ya Nazım şöyle diyor: "Yalnız şunu hatırlatmak isterim ki, Benerci, emperyalizmi ve emperyalizm ile mücadeleyi, neo-Hitlerist Sosyal-Faşist, Sinyor Fon-Şevket Süreyya Bey gibi anlamıyordu..." Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Nazım Hikmet; s. 75

Şimdi artık Komünist değil de rahatlıkla “sol Kemalist” harekete dahil edebileceğimiz, Aydınlık grubunun, milli ve kapitalist olmayan, antiemperyalist görüşleri, Cumhuriyet’in Milli Güvenlik Konsepti’ne de aynen sahip çıktığından; ister istemez, şovenizme varır dayanır. Dolayısıyla rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Kadrocuların ultra-şoven görüşleri, Aydınlık’tan devralınmıştır.

Şefik Hüsnü TKP’si cumhuriyet statükosunu birkaç muhalefet şerhi ile ehven-i şer olarak takdis ettikten sonra, -sınıf diye diye reformların gölgesinde uykuya daldıklarında-, Kemalistlerin bile çoktan soyundukları Kuvayı Milliyeci Türk rolünü sayıklamaktan kendilerini alamazlar. Bu durumu yani TKP’nin millici rengini, yıllar süren Türk Ulusal kimliğinin ezilmişliğinden dolayı (kapütilyasyonlar, savaşlar, yenililer, işgaller...) milli kimliğini kana kana içenlerden zevahir toplamak olarak değerlendirmek, Aydınlık Şovenizminin yaklaşımını makulleştirebilir. Ama gerçek durum böyle değil. Daha doğrusu makul olan bir durum yok ortada.

Mesela 1923 yılında Şefik Hüsnü’nün mübadele ile ilgili yazdıkları, onların yalnızca TBMM statükosunu değil, aynı zamanda, müdafa-i Hukuk mantığı ve jargonunu da devraldıklarını gösteriyor bize. Bilindiği üzere mübadele çift taraflı bir değişimdir. Hem Yunanlı (Rum) hem de Türkiyeli göçmenler karşılıklı olarak takas ediliyor. Şefik Hüsnü, Türkiye’de yaşayan yabancılara neden sürüldüğünü, gittikleri yerlerde köksüz dalsız içine düşecekleri yabancılaşmayı, halkların kardeşliğini, mübadeleye, Anadolu’da etnik temizliğin yapıldığını, ırkçılık yoluyla monolitik bir nüfusa ulaşılmaya çalışıldığını...ve hepsinden önemlisi, halkların kardeşliği adına şovenist mübadeleye karşı çıkma gereği duymuyor. Yalnızca Yunanistan’dan gelen Türklerin nasıl ezildiklerini anlatıyor.

“Bize bu sözleri söyleten, ilk muhacir kabilelerinin tesadüf ettikleri güçlüklerdir. Bunların maruz kaldıkları vaziyet pek fecidir. Türlü eziyetlerden, işkencelerden çıkmış, anavatanda milletdaşlarının sıcağına atılmak, biraz teselli bulmak ümitleriyle gelen biçerelerin

yüzüne bakan olmadı.

“Sorunu, İzmir’de, İstanbul’da kimse kendilerine mal etmedi. Günlerce vapurlar içinde süründüler. Emir gelmemiş... geç gelmiş... bunlar karın doyurmayan laflardır. Emir gelmesine hacet yoktu. Tekmil tertibat evvelceden alınmak lazımdı. Zavallı kardeşlerimize bir lokma ekmek, bir kaşık çorba getirme selahiyetini kendinde gören bir idare, bir muavenet-i içtimaiye memuru bulunmadı. Birçok üzüntüden sonra nihayet karaya ayak basabildiler. Fakat yine işleriyle uğraşan olmadı. Feryatları gazetelere aksedinceye kadar sefaletle, açlıkla güçleştiler. Ancak kamuoyunun heyecanı karşısındadır ki, Ankara harekete geldi. Oradan gelen emir mucibince binbeşyüz kadar muhacir, Amasya taraflarında iskan edilmek üzere sevk olundu.”⁽⁶⁰⁾

Şimdi bu aktarmayı yaptıktan sonra öncelikle şunu söylemek gerekir. Bunların tümü mutlaka çok doğru ve önemli şeyler. Türkiye’ye gelen muhacirlerin, bu yazıda anlatılanların misliyle eziyetler çektiğini bugünden görebiliyoruz. Ama Türkiye’de özellikle İzmir ve İstanbul’da yaşayan Rumlara neler yapıldı, mübadele esnasında? Onların başına neler geldi? Bunlarla hiç ilgilenmiyor Şefik Hüsnü.

Rum mübadillerin başına gelenlere küçük bir örneği biz ekleyelim. Azime Korkmazgil kitabında, Anadolu’nun en küçük şehirlerinden Burdur’un Ağlasun ilçesinde mübadil bir ailenin yaşadıkları şöyle anlatılıyor:

“Azime Ninemin kimi anlattıkları, çocuk belleğimi yaralayan olaylardır; bunların bir tanesi şöyle: ‘Mübadele’ günleri... Herkes, çünkü komşusuna, kapıların ardından bakıyor! Giden gitmiş; bir kadın, iki de yetişkin kızı var. Kadının kocası, bizim Kurtuluş Savaşımızda, bize karşı dağa çıkanlardan. Ninem onlar için, ‘esger kaçakları’ derdi. Mübadele, olanca hızı ve heyecanı ile yürürlükte; kadın ve iki kızı, gidecekler ama, neyle ve nasıl? Açık göz katırcının biri, ben sizi Çeltikçi Kavşağına iletirim... der, ordan geçecek kafileye ulanırsınız!

“Yükleniyorlar. Te orada, şu uzakta görünen geçidin adı Beçenek’tir. Akşam karanlığında mı, şafak alacasında mı; herif Beçenek’in ıssızlığına denk getiriyor, zavallıların bileklerini kesip ziynetlerini alıyor; kadınları orda, kanlar içinde bırakıp kaçıyor; bundan böyle, çaldığı bezeklerle varılacak!

“Ninem derdi ki; daha sonra ordan geçenler, kadını ve kızlarını, her biri can havliyle bir çalı köküne yapışmış, kan kaybından ölü buluyorlar... Çıgıllıklar olmazdı bana anlatılırken; ama ben, her kezinde, duyardım bir yerlerimde o çıgıllıkları.”¹⁶¹⁾

Anadolu’nun en ücra köşelerinden birinde yaşananlardan elbette Şefik Hüsnü’nün haberi olmaması normaldir. Ama Aydın-
lık hareketinin en güçlü bağlarının bulunduğu ve Rum mübadil-
lerin en yoğun yaşadığı İzmir, İstanbul gibi şehirlerde yaşanan-
lar sözümona komünistlerin gözleri önünde cereyan etmiş olma-
lı, ama en küçük bir değinme yok...

Bu noktada vicdan sahibi okura şunu hatırlatmak isteriz ki, Türkiye’nin milli mücadelesi biraz da enternasyonal devrimci hareketin katkıları sayesinde başarıya ulaşmıştır. İngiltere, İstanbul’u işgal ettikten sonra Kafkasya’yı da tümüyle işgal edip, Anadolu’nun ilhakını pekiştirmeye çalışırken, İngiliz işçileri bu işgal ve ilhakı büyük bir grev dalgasıyla göğüslemişlerdir. Londra’dan, Manchester’dan, Bakü’ye, Ankara’ya, Eskişehir’e, İstanbul’a kadar büyük bir dayanışma köprüsü imar etmişlerdir. TBMM’nin elindeki av tüfekleri parmakla gösterilirken, Sovyetler çuvala altın, vagon vagon top, tüfek, mermi yollamıştır. Ve hepsinden önemlisi, Yunan Ordusu Kütahya’ya kadar geldiğinde, Yunan Komünist Partisi’ne mensup pek çok asker Anadolu’nun işgaline katılmak için cepheye gitmek yerine, idam sehpasına çıkmayı tercih etmiştir.

Ama Şefik Hüsnü ve Aydınlik açısından Enternasyonal dayanişma, halkların kardeşliğı, işçilerin ve sermayenin vatansızlığı gibi marksist öğretinin temel omurları laf-ı güzaftan ibaret. Öyle ki, Şeyh Sait isyanı patladığında, TBMM ve Kemalistler bu isyanı tüm hak kırıntılarını bile gasp etmeye yönelik bir despotizme dönüştürmeleriyle mücadele etmek şöyle dursun, İsmet Paşa, M. Kemal ve onların icadı Takrir-i Sükun (sıkıyönetim)’u ayakta alkışlamışlardır. Aslında alkışladıkları kendi fermanlarıdır, ama içinde bulundukları aymazlık ve gaflet sayesinde, yaşa Mustafa Kemal Paşa tezahüratlarıyla tarihten silinmişlerdir.

“İrticain başında Şeyh Sait değil, derebeylik duruyor; irticaya karşı mücadelesinde halk hükümetledir... Kahrolsun İrtica... Ankara Büyük Meclisinde müfrit sol burjuvazinin tımakları, kafasına kurun-u vustayı dolamış yobazların gırtlığına yapıştı...” Orak Çekiç, 26 Şubat 1925⁽⁶²⁾

“Yobazların sarıkları yobaz zümresine kefen olmalı! Yobazlarıyla, ağalarıyla, şeyhleriyle, halifeleriyle, sultanlarıyla birlikte kahrolsun derebeylik! İrtica ve derebeyliğe karşı: koylüler (köy meclisleri), Ameleler (sendikalar) etrafında teşkilatlanmalıdırlar. (İngilizlerin oynattığı irtica kuklası adlı başyazıda da) ‘azınlık milliyetlerini ayaklandırmamanın eski bir İngiliz ve Rus oyunu olduğu’ yazılmakta... Ayrıca Fethi Bey kabinesinin düşmesini de memnurlukla karşılamaktadır. Zira, bu kabine inkılapta bir tevkufu temsil etmekteydi; halbuki yapılması gereken, ‘Genç isyanı’nın adı bir şekavet gibi tenkil etmek’ değil, derebeylik düzenini tasfiye etmektir. Gazetenin ‘Ali ile Veli’ sütununda da, ‘Şeyh Sait Ne Biçim Eşkiyadır’ başlığı altında aynı fikir ele alınmıştır. Genç’teki ayaklanmanın gerisinde Kürdistan derebeyleri vardır; Cumhuriyet hükümeti derebeyliği tasfiye edecektir. Öyleyse “Arkadaş, kara kuvvet bizim de burjuvazi in de düşmanıdır. Biz her şeyden evvel bu düşmanı yenmeliyiz; burjuvazi ile kozumuzu ayrıca paylaşıyoruz...” Orak Çekiç, 5 Mart 1925⁽⁶³⁾

Oysa komünistler bir ulus olan Kürtlerin de ayrılma, ayrı devlet kurma hakkına saygı duymak zorundadır. Bu devletin işbirlikçi olup olmadığı ya da olup olmayacağı, ayrılma hakkının tanınmasına engel değildir. Komünistler elbette ilkesel olarak ayrılmak istemezler (ki bir ulusun kaderini tayin hakkı her durumda ayrılıp ayrı devlet kurma demek değildir), devletlerin işbirlikçi, şeriatçı olmasını da istemezler ama; isteyemeyecekleri ve yapamayacakları bir şey vardır ki bu da; bir ulusun (Kürtlerin), bir başka ulusça (Türkler) terör yoluyla ilhakına alkış tutulmasıdır. Ki Şeyh Sait İsyanı ve Takrir-i Sükun sonrası gelişen süreç tam olarak budur ve kendilerine komünist diyen ulus devlet fetişisti

⁽⁶²⁾ TC’nin bekaasını her şey haline getiren Aydınlik için İngiliz emperyalizmi baş düşmandır. Şeyh Sait isyanında Kürtler, İngilizler’in ekmeğine yağ sürdüğü için, “bölücü, mürteci, vatan hainidir.” Ama aynı Kürtlerin İran ayaklanması, İngiliz emperyalizmini gerileteceği için, İran Kürtlerine ayrılmak mübahtır. Onların ayrılma hakkı, Aydınlik’a göre ilericidir.

(muhayyel komünistler), İsmet Paşa ve M. Kemal terörünü ayakta alkışlamışlar, Leninizmin temel direklerinden olan ulusların kendi kaderlerin tayin hakkı ilkesini ayaklar altına almışlar ve Türk Burjuvazisi güya derebeylik ile mücadele ettiği için, onların sınıf işbirliğine gitmeyi işçilere ve köylülere teklif etmişlerdir.

Şefik Hüsnü TKP'sinin sınıf içinde örgütlülüğü olmadığından, Türk Halkının, Şeyh Said'e karşı şovenizmi devlet eliyle geliştirilmiş ve oradan örgütlenmiştir ama; TKP'nin o yıllarda yaptığı tespit ve yönelimdeki sakatlığın ideolojik enfeksiyonu, sol harekette kronik şovenizm olarak tezahür etmiş, kimi zaman gizli kimi zaman açıktan; sol Kemalist güruhun başını çektiği sözde komünistler (günümüz TKP'si, günümüz Aydınlik'ı, Cumhuriyet ve çevresi vb...) Kürt halkının başta kendi kaderini tayin hakkı olmak üzere, yaşama, konuşma, çalışma, hatta çalışmama hakkına bile tecavüzde bulunmayı solculuk ve ilericiilik saymışlardır.

Ama Tahrir-i Sükun terörü daha Şeyh Said isyanının dumanını dağıtmadan, Aydınlikçılara yönelmiş, sükun kanununun yarattığı terör ortamından onlar da paylarına düşeni almıştır. İsmet Paşayı ayakta alkışlayan TKP yayınları bile bu terörden nasibini almış, ebediyen kapanmaktan kurtulamamıştır.

"Dergi ve gazetelerin kapatılmasına imkan veren Tahrir-i Sükun Kanunu'nun, İstiklal Mahkemelerine de sevk yolunu açmış olması, Aydınlik'çıların başına neler gelebileceğini pek açık anlatıyordu. Bunun üzerine, durumu sezinleyen yazarlardan Dr. Şefik Hüsnü ve Hasan Ali, daha Nisan ayında yurtdışına kaçtılar..."⁽⁶⁴⁾

Görüldüğü üzere TİÇSP (TKP) yayın organı, Şeyh Said isyanına bir bulvar gazetesi üslubuyla ve tümüyle Kemalist paradigmayı içselleştirmiş olarak karşı çıkıyor.

Şimdi baş aşağı duran iki şeyi ayaklarının üzerine koyabiliriz. Birincisi Kemalizm kesinlikle, solun herhangi bir mezhebi değildir. İkincisi, Suphilerin katlinden sonra yaşanan büyük geri sıçramayla birlikte gelişen sol hareket -ki bunlar her zaman TKP adıyla anılmış pek çok grup-, Kemalizm'i kimi zaman eleştirmekle birlikte, pek çok konuda, Kemalizm'in dümen suyundan

çıkamamış (hatta, Kemalistler içinden bazı kimseleri -İsmet Paşa, Recep Peker- Kemalist devrime ihanet ederek mürted ve mürteci olmakla suçlamışlardır.) Kemalistlerdir.

Buna sebep olan aslında ilericilik-gericilik sorununa çarpık yaklaşılmasıdır. Şefik Hüsnü ilericilik-gericilik sorunun denklemini kurarken bir tarafa şeriat+feodalizm=gericilik yazmakta; diğer tarafa da burjuva demokrasisi+laik ulus devlet=ilericilik yazmaktadır. Böylelikle verileri yanlış konulan denklem hiçbir zaman doğru sonuç vermemektedir.

Burjuvazinin ilericiliği, (ki bu burjuva demokrasisi demektir) onun feodaliteyle savaştığı, dolayısıyla demokrasiye ihtiyaç duyduğu dönemde tükenmiş. Sonrasında hızla gericileşmiş; mali oligarşi ve tekelleşmeyle ortaya çıkan emperyalizm çağıyla birlikte, gericiliğin adresi ve formülü değişmiş; emperyalizmin bizzat kendisi gericiliğin merkezi haline gelmiştir.

Sonuç olarak şeriatçılık ya da feodalizm, burjuva demokrasisi karşısında geri iki kurumdur. Ama söz konusu olan artık emperyalizmdir ve emperyalizm bunların tümünden tartışılmaz bir şekilde daha gerici, mürtecidir. Ama tüm bunlardan daha geri ve gerici olansa bir ulusun bir başkasını silah zoruyla ilhakıdır. Ki komünistler açısından asıl savunulması gereken burjuva ulus devletin bekası değil, ilhak edilmiş ulusun kendi kaderini tayin hakkıdır. Oysa ki Şefik Hüsnü, bu sınavı da verememiş, tüm birikimi ve gücünü Kemalist ulus devlete tahvil etmekten kendi alamamıştır.

Kaldı ki Şefik Hüsnü ve Aydınlik'ın asıl derdi sanki proleterya dayanan sosyalist bir devrim değil de, TC burjuvazisinin devlet aygıtının mükemmelleştirilmesi gibidir. TC'nin aksayan yönlerini büyük bir ivecenlik ve malumatfuruşlukla, ilgili makamlara ihbar etmektedirler.

“Bugün Anadolu erlerinin uğrunda kan döktükleri siyasi istiklal, siyasi hürriyet ancak ve ancak yalnız iktisadi bir temel üstüne kurulabilir... Eğer Türkiye ilmi manasıyla bir ziraat memleketi, bir istihlal memleketi olamazsa, siyasi istiklal uğrunda dökülmüş, dökülen ve dökülecek kanlar, millete ve insanlığa karşı bir günah, bir cinayettir..”

Vedat Nedim.

“Gazete haberlerinden ve münakaşalardan anlaşıldığına göre, Türkiye’yi hanedansız birer hükümdarlıktan başka bir şey olmayan Avrupa ve Amerika’daki mevcut cumhuriyetlere benzetmek mevzu-u bahs oluyor. Bu cumhuriyetler malum olduğu üzere, burjuvazya haki-miyetine en elverişli, sınıf hükümetlerinden başka bir şey değildir.

“Zaten Millet Meclisi bile böyle bir teşebbüste bulunmak hak-kına malik değildir. Ve biz eminiz ki, devletin en yüksek makamını iş-gal eden ve inkılabımızın kahramanı olan şahsiyet (M. Kemal -bn.) böyle bir inhırafa bizzat mümanaat edecek ve haiz olduğu büyük nü-fuz ve selahiyeti, inkılabı almış olduğu istikamette derinleştirmek ve takviye etmek hususunda istimal edecektir... ”⁽⁶⁵⁾

Şefik Hüsnü, bataklığın kurutulması için ille de bir bataklık ya-ratılması konusunda ya da en azından var olan bataklığın daha kompleks hale getirilmesi gerektiğinde hemfikirdirler. Aslında on-ların niyeti bataklığı restore etmektir ama, sosyalizmin amacı bir kere bataklığı kurutmak olduğuna göre, davranışlarını meşrulaştır-mak için sürekli; sistemin yıkılabilmesi için öncelikle yeterince gelişmesi, belli bir erginliğe ulaşması, kaldığı yerden yıkılması ge-rektiğini ileri sürmektedirler. Bunun içinde güya sistemi ileri çeke-bilmek için aksayan yerlerine sürekli müdahale etmektedirler.

Hatta Türkiye’de kapitalist sistemin yıkılması için, sosyalist-lerin çok fazla mücadele etmesine gerek yoktur. Anadolu’da em-peryalistlerin kompradoru olan sermaye ile gelişmekte olan genç burjuvazinin temsilcileri arasındaki mücadelede, işçi sınıfı da genç burjuvazinin yanında yer alacak (ki genç burjuvazi prole-tarya ile birlikte, Kemalist devrimlerin müdafii olacak) ve hükü-metten sosyalizme eğilimli bazı kimselerin de yardımıyla, TC parlamentarist sistemden, şura/Sovyet sistemine geçecektir:

“Türkiye’de sınıflar ve bir sınıf mücadelesi yok değildir. Yalnız sermayedar burjuvazi sınıfı pek küçük ve zayıf bir azınlık ve işçi ve köylü sınıfı ise muazzam bir ekseriyet teşkil ettiği cihetle sınıf müca-delesi, yabancı sermayedarlar ve bunların peykleri vaziyetinde kalan yerli eşraf ve eshab-ı servet arasında cereyan eder ve ekser ahvalde bir milli mücadele şeklini alır. Şimdiye kadar ferdi hanedan hükümetleri bu mücadelede daima sermayedarların, yani millet düşmanlarının tara-

fını iltizam etmişti. Bu sayede saray ve konak israfatına lazım olan me-nabii temin ediyordu. Bundan sonra hakimiyet-i milliyeden iktidar kuvvetini alan halk hükümeti, sâyin (emeğin -bn.), yani milletin tara-fını tutmalı, bir iş ve işçi hükümeti olmalıdır.

“Rical-i devlet arasında, iktisat ve Muavenet-i içtimaiye vekil-leri gibi marksist bir zihniyetle hareket etmeğe mütemayil görünen şahsiyetlerin bulunması, hükümetimizin bu yola girmekte tehhür et-meyeceğini farz ettirmektedir.

“Biz istiyoruz ki, bu siyaset daha ziyade bir vuzuh kesbetsin ve işçi ve köylü sınıfıyla çalışan kütleler menafını rehber-i hareket ittihaz edecek hükümet müessesat ve makamatı arasında daha samimi ve mü-tekabil bir hiss-i itimat hasıl olsun. İnkılabımızı gereği gibi hazmetmek ancak bu sayede mümkün olur. Sanayimizi de bu müddet zarfında in-kişaf ettirebilirsek, o zaman sosyalizm vadisinde yeni hatveler atmak lüzumu hasıl olacaktır.”⁽⁶⁶⁾

Daha fazla uzatmaya gerek yok. Halklara karşı şoven, mark-sizimde revizyonist, devlete karşı uzlaşmacı, iktisatta devletçi, politikada ilerlemeci ve hepsinden önemlisi, sınıf mücadelesinin, milli mücadele ile ikame edilmesi. Buradan üçüncü dünyacılığın en özgün düşüncülerinden birisine ulaşıyor. Bunların tümünü toparlarsak, 1930’lu yılların Kadro hareketi ortaya çıkıyor. Daha doğrusu, yukarda aktarmış olduğumuz görüşler, Kadro’cuların görüşlerinin asimetrik halleridir ve Kadro ekibi tarafından tam manasıyla sistematize edilmiş bir mantığa kavuşturulmuştur. Do-layısıyla, Kadro’cuları döneklilikle suçlamanın bir anlamı yoktur. Kadro’yu oluşturan ekip Şefik Hüsnü TKP’sinin teorisyen ve ideologlarıdır, 1930’larda bulundukları konum 1920’lerdeki du-ruşlarının doğal ve pürüzsüz seyridir. Kadro ile başlayıp Yön’le süren Sol Kemalizm’i sosyalizm değilse bile -en azından- sosya-lizme açılan bir kapı bir adım sayma girişimlerinin asıl kökeni, bu çarpık anlayışın yıllarca “sol”culuğun (hala da belli kesimler-ce) temeli, inkar edilmezi sayılmasının vebali Dr. Şefik ve Ay-dınlık gurubuna ait gibi görünüyor...

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1

TİÇSF-TKP Eleştirisi

TİÇSF açık çalışmaya başladıktan sonra bu partinin yönetim kurulu burjuvaziden kimseler sokuldu. Bu adamlar devrimci çalışmaya karşı durdular. Bu parti kanalıyla onlar, işçi sınıfını, devrimci kuvvetleri burjuvazinin yedekçisi yapmak, onun politikasına bağlamak istediler. Partinin programını değiştirdiler. Programdaki 'işçi çiftçi sosyalist partisi, Türkiye'deki İşçi-köylü hükümeti kurmak için savaşı' maddesini kaldırdılar. Yerine 'Parti, parlamento seçimleri savaşlarına katılır' dediler. 'köylülere bedava toprak dağıtmak' maddesini 'köylüye ucuz kredi sağlamak' maddesiyle değiştirdiler. Derebeyliği devrim yoluyla kökünden yıkmak, toprak beyliğini kaldırmak ilkelerini programdan çıkardılar. İşçilere 8 saat işgünü yerine, 'bir iş kanunu hazırlamak' sözünü koydular. Dönekler, Nizamettin Ali gibi burjuva adamları, sınıf savaşını, devrimcilik ülkülerini körletmek, burjuvaziyle uzlaşmak yolunu tuttular. Bu dönekliği, bu uşaklığı gören işçiler partiden yüz çevirdiler. Devrim ülküsüne, proleter işçi davasına bağlı kalan işçiler, Komünist partisinin İstanbul teşkilatına girdiler. Mart 1920'de İngiliz-Antant Kuvvetleri- İstanbul'u resmen işgal ettiler. Baskı, yabancı ezgisi ortalığı kasıp kavuruyordu. İşçi-Çiftçi sosyalist partisi dağıldı. 1920 yılının sonlarında, bu partiyi devrimci işçiler, ilerici aydınlar yeniden kurdular. Bu parti 1925 yılına kadar yaşadı. Aydınlik dergisi bu partinin yayın organıydı. Bu parti çok zayıftı. Kurulduğu günden, ta baştan köylüye bağlanamadı. İşçi hareketinde sönük kaldı. Günden güne önemini kaybetti, söndü gitti. Komünist partisinin kurulmasına bu parti yardım etmiştir.

(TKP Doğuşu, Kuruluştaki, Gelişme Yolları adlı broşürden.)

VII. BÖLÜM

POLEMİK

- “Solcu”ların Yalanlarına Tashih ve Tekzip, “Sol”un Tarihi-
ni Yeniden Tasnif İçin-

**Rasih Nuri: Milli Güvenlik Konsepti,
Ulus Devlet Fetişizmi, Orduculuk ve İdeolojik Çürüme**

“Ve hepsi unuttular ki (Atatürk’ü eleştiren Sosyalistler -bn.), Atatürk olmasaydı, 1917 Ekim Devrimi olmasaydı, Türk-Sovyet dayanışması olmasaydı bugün Anadolumuzda ne Türk ve ne de Kürt olurdu. Ege, Trakya, Batı Anadolu ve belki de Karadeniz ‘Büyük Yunanistan’ olur, Trabzon, Siirt, Adana üçgeni de ‘Büyük Ermenistan’ Antalya bölgesi ise İtalyan mandası. Hepimiz Balkan Müslümanları gibi ya ezilmiş bir azınlık olur veya asimile edilirdik. Bugün Türk Kapitalizmi de söz konusu’olamazdı, Türkiye işçi sınıfı da. Sevr bu demektir.

“Atatürk ise, Lozan zaferi, altmış milyonluk bir ülke, otomotiv ve elektronik çağına erişmiş bir kapitalizm; 15-16 Haziran 1970 direnişinde başarı kazanmış, Karabük’te, Ereğli’de özelleştirmeye yok edilmeye karşı direnen bir işçi sınıfı demektir...”⁽⁶⁷⁾

Bu satırlar Rasih Nuri’nin kitabının önsözünden alınma. Ve R. Nuri önsözünü yazdıktan sonra, bir ‘Komünist’ partinin (TBKP) kurucusu, bir sosyalist partinin (BSP) MK’sı olduğunu eklemekte herhangi bir yeis görmüyor.

Rasih Nuri tüm kitabı boyunca, Kemalizm’in en ari hali olan Milli Güvenlik Konseptini savunuyor. Genç burjuvaziyi yaratıp,

iç pazarı oluşturduğu için M. Kemal'e destanlar düzüyor. O olmasaydı, Türk kapitalizmi de Türk işçi sınıfı da olmazdı, diyor. Öncelikle belirtilmesi gereken odur ki, devrimcilerin görevi; kapitalist tarzda içpazarın oluşumu ve hammadde kaynaklarının genç ulusal burjuvazi tarafından ele geçirilmesi demek olan ulus devletleri sonuna kadar desteklemek değildir. Gerektiğinde işçi sınıfı ve onun öncüsü ulus devlete ve onun burjuvazisine yardımcı olabilir, ama bu durumun da bir sonu olmalıdır, kaldı ki bu destek kıyamete kadar sürecek bir eylem birliğine dönüşecek olursa bu teoride revizyonizm, pratikte işbirlikçiliği ve ihanet olur. Rasih Nuri öncelikle bu ihanete ortak olmadığımız için içerliyor ve bizleri tahkir ederek nankörlükle suçluyor.

Cervantes yokken de Don Kişotluk ve yeldeğirmenleri vardı; Oblamovluk, Gonçarov'dan önceydi... Yeldeğirmenleri ve Don Kişotlar birbirlerini sık sık buluyorlardı; tıpkı olgunlaşan elmaların, Nevton'dan da önce yere düştükleri gibi. Rasih Nuri'nin, M. Kemal'in yaptığı iyilikleri unutmuş olmamızdan dolayı bu kadar içerlemesine gerek yok.

Marks ve Engels'in her fırsatta vurguladıkları gibi, işçilerin de sermayenin de vatani yoktur. Dolayısıyla 1920'de milli mücadele başarıya ulaşamayıp tümüyle sömürge olsaydık Türk işçi sınıfı gene olurdu ama, cephelerde savaşan Anadolu köylüleri, işçileri olmasaydı, Türk burjuvazisi olamazdı ya da işbirlikçilik ve bağımlılık daha üst düzeyde olurdu. Mesela Mısır'ın tekstil proletaryası; yıllarca İngiliz emperyalizminin boyunduruğu altında yaşamasına rağmen hem bir sınıf olarak ortaya çıkması hem de kendinde bir sınıf olarak mücadeleye atılmasının önüne geçilebildi mi? Hatta 1920-30'larda Türkiye'de solun esamesi okunmazken, Mısırlılar, pek çok grevle rejimi derinden sarsmadılar mı?

Dolayısıyla Türk burjuvazisi olurdu olmazdı meselesini burjuvazi tartışsın. Bizim tartışacak, bizi sınıf haline getirdiği için kimseye müteşekkir olacak bir durumumuz yok. Zira bu bir kimsenin iradi müdahalesi değil, kapitalist üretim tarzının, üre-

timi toplumsallaştırmasının doğal bir sonucudur. Kaldı ki, Türk burjuvazisi ve M. Kemal olmasaydı da, emperyalizm zaten sömürmek için işgal ettiğine göre, Türkiye proletaryası ister istemez bizzat emperyalistler eliyle ve yine bizzat emperyalizmin bağrından yeşerecekti.

Sonuç olarak Rasih Nuri'ye bir de şunu sormak gerekir, M. Kemal Türkiye'de burjuvaziye çok şey verdi. Güç, iktidar, zenginlik ve daha başka ne gerekiyorsa... Peki ya işçi sınıfına ne verdi. İşçi sınıfı faşist İtalyan iş yasası için mi teşekkür etmeli, tatil-i eşgal kanunuyla elinden alınan grev, gösteri hakkı için mi M. Kemal'in kadrini bilmeli? CHP'li bürokratlar ve üst düzey subayların madenlerinde, yol yapımlarında sınırsız sömürüldükleri için mi müteşekkir olmalı M. Kemal'e?

Ya Kürtler; Ağrı, Zilan, Beytüşşebap, Şeyh Sait ya da Dersim kıyımı için mi saygı duymalılar M. Kemal'e?

Rumlar ve Ermeniler başta olmak üzere Anadolu'da yaşayan tüm azınlıklar, varlık vergisi, mübadeleler, talanlar, tehcirler ve şovenist linç girişimleri için mi takdir etmeliler kendisini!

"Atatürk büyük bir gerçekçidir."⁽⁶⁸⁾

Rasih Nuri'nin kitabında sürekli dile getirdiği, ikinci büyük oportünist iddiası bu. O Atatürk için büyük bir gerçekçi diyor. Bu kesinlikle doğrudur. M. Kemal büyük bir gerçekçidir! Ama gerçeklikler kesinlikle sınıfsal olduğuna göre onu burjuva gerçekçiliğin mutemedi olarak tespit etmek çok doğru olacaktır. Kaldı ki M. Kemal'in eylemi, burjuva pragmatizminin temel karakteristiği olan anı kurtarmaya yönelik tutarsızlık ve ikilemleri olduğu gibi benliğinde taşır.

Bir şeyin daha altını çizmek lazım... Kemalizm'in sadece komünizmle ilgili beyanatlarını, olumlu ya da olumsuz argümanlarını söylersek, bu durum onun politik dehasına ya da gerçekçiliğine yorulabilir... Ama onun aynı günlerde başka söylediklerine de kulak verebilir, gözlerimizi açabilirsek pragmatizmini deşifre edebiliriz. Örneğin Avcıoğlu, tarihe böyle kategorik yaklaşıyor ve süreçleri olgusallaştırarak, pragmatizmi gizliyor.

Aynı şey Rasih Nuri için de geçerlidir... Ama, mesela aynı Mustafa Kemal, aynı günlerde yani Sovyet dostluğunun emperyalist borsalarda tavan yaptığı günlerde, Anadolu içinde de Halife fedailiğinin şampiyonluğunu yapıyordu...

Lunaçarski, Gerçekçilik akımı ile Sosyalist Gerçekçilik akımı arasındaki farkı burjuva pozitivizmi ile marksist diyalektik arasındaki farkla açıklar. Pozitivist gerçekliğin (Sanat, edebiyat, politika, kültür, felsefe ve ekonomi-politik'te de) konusu andır. Durumu olduğu gibi resmederler, Marks, Balzac ve çağdaşlarını bu yüzden takdir eder ama, gerçeği donuk gösterdikleri, anda takılıp kaldıkları, anın içindeki çürüyen ve gelişeni göstermedikleri için onları eleştirir ve sosyalist gerçeklik kuramını, diyalektik temelde kurmaya çalışır. Burjuva gerçekliğinin donuk pozitivizmi, şüphesiz kapitalist ekonomi-politiğin statükocu yapısının felsefe, kültür-sanat ve siyasete yansımadır.

M. Kemal'in gerçekliği de budur. Sürekli an ve durumu kurtarmaya yönelik, donuk, pragmatik, hareket etmeyen ve bir adım sonra bizzat kendisi tarafından inkar ve tahkir edilen birtakım yaptırımlar, söylemler, politikalar... Ki M. Kemal'in başarısının sırrı sanırız ki, bu sınırsız pragmatizmde yatmaktadır.

Rasih Nuri aslında bu pragmatik gerçekliğe kaleme aldığı kitapla en yakın şahit olan kişilerden birisidir. Ama kendisi de ideolojiyle Kemalizm üzerinden ilişkilendiğinden gerçeğin gözlerini de kendi gözleri gibi körlemek istiyor. Mesela kendi aktardığı belgelerde M. Kemal, 1920 yazında M. Suphi'ye yoldaş diye seslenen bir mektup kaleme alıyor ama çok geçmeden, 4-5 ay sonra meclisteki aktardığımız tutanaklarda, önce ahlaksızlık sonra da serserilikle suçluyor. Gerçek olan hangisidir, gerçek anlamda gerçeklik hangisidir?

"Evet Atatürk Samimiydi. Döneklik yaptığı da söylenemez. Çünkü onun nazarında konu kuramsal, doktrine bağlı bir konu, bir sosyal düzen konusu değildi, çünkü onun için konu sadece Türkiye'nin bağımsızlığını sağlamak konusuydu... Bunu belirttikten sonra ikinci bir soruya geçelim. Mustafa Kemal Paşa komünist yönlü bazı yazılar

yazmış, demeçler vermiş, hatta 3. Enternasyonal'e üye olunması için başvurmuştur...¹¹⁽⁶⁹⁾

Sol Kemalistlerin yalancı, tahrifatçı, çarpıtmacı, bilgi eksiltici, statükocu yüzünü kısacası; R. Nuri'nin de çok değer verdiği bilimsel ve gerçekçi bir eserde olmaması gereken ne varsa bütün öğeleri bu paragrafta görüyoruz.

Birincisi, M. Kemal komünist yönlü bir takım yazılar yazmış, açıklamalar yapmıştır (ilk bölümlerde bunlara değindik), ama bunların özünde sosyalizme yönelmiş küfürler yatmaktadır. Kurduğu TKP de keza aynı küfürün uzantısıdır. TKP'nin yayın organı olan "yenigün" gazetesi oportünist-korporativist bir takım safsataların mihrakı olmuştur. M. Kemal'in TKP'sini 3. Enternasyonal'e üye yapmak için başvurusu ne kadar doğruysa (ki bu doğrudur ama büyük bir riyakarlıktır); TKP görevlilerinin Moskova'da 3. Enternasyonal'in kapısını aşındırdığı günlerde Anadolu'da, tüm renklerden muhalefet ve solun boğazlanıp kıyımâ tâbi tutulduğu da, Suphilerin katli de, Yeşil Orduların tasfiyesi de, THİF'çilerin sürgün ve hapis cezalarını gösterir ilamları, Londra'da toplanan emperyalist konferansa katılabilmek için vize gibi havalara savurdıkları da o kadar doğrudur.

Samimiyet bu mudur. M. Kemal Nutuk'unda yaptığı pek çok şeyi samimi bulmadığını ya da en azından şartların gereği olarak yaptığını söyleme cesaretini gösterebiliyor. Ama kraldan çok kralcı R. Nuri, pragmatizmi, samimiyet diye burnumuza dayıyor

İşte bu noktada yeniden ideolojiye geliyoruz. Tarihe doğru bakabilmek için ideolojide net olmak gerekiyor. Kemalizm'i teoriden ayıklarken, tarih birikimi kadar ideolojik netliğe de ihtiyacımız var. Biz bir belgeye bakarken ikiyüzlülük görüyoruz, Rasih Nuri ise samimiyet. Aradaki fark ideoloji (sizlik)dir. Ki bu da sosyalizme yabancılaşmış ideolojiye tekabül eder. Kendi bacaklarına, işçi sınıfına ve sosyalizm ütopyasına güvenmeyen sol Kemalistler, Sosyalizmin çarpık bir eskisizi bile olamayacak Kemalizm'in kucağına kendilerini atabilmek için her fırsatta tarihi tahrif etmeye yönelerek, M. Kemal'i aklamaya çalışıyorlar.

Ki böylece kendi saçma düşüncelerine de meşruiyet sağlamaya, buradan nemalanmaya çalışıyorlar...

"M. Kemal Paşanın 'doktrin' konusunda bir bilgisi olmadığını, kurulmakta olan rejim hakkında tam bir fikri bulunmadığını belirtmişti; kaldı ki Türkiye gibi geniş toprakları olan az nüfuslu bir küçük ziraat memleketinde, büyük çiftliklerin ancak bazı bölgelerde bulunduğu ve çoğunun feodal tipli 'ortakçılık' şeklinde işletildiği, doğu bölgelerinde etnik ve aşiret sorunlarının karmaşık bir şekilde bulunduğu, sanayinin yok denecek derecede az olduğu bir memlekette... harekete girmek için pek sağlam bir bilimsel doktrin temeli şart idi..."⁷⁰

"Suphi Nuri bir konferansında 'en büyük talihsizliğimiz harbiye okulunda ekonomi-politik okunmayışıdır' demişti, haklıdır. Bu yüzden Atatürk'ün tutumunu doktrin açısından değil de, Tam Bağımsız Türkiye için savaşıyan büyük bir gerçekçi lider, bir kurmay olarak değerlendirmeliyiz, böyle yapınca tutumunda çelişkili sanılan taraflar ortadan kalkmaktadır..."⁷¹

Öncelikle belirtmeliyiz ki, biz M. Kemal'i bir burjuva devlet adamı olarak değerlendirdiğimizden, kapitalist üretim ilişkileri içinde davranışları gerektiği gibi ve bir çelişki yok. Asıl çelişkiye düşen, R. Nuri'nin kendisidir, onu bize halktan yana göstermeye çalışarak büyük bir yanılgıya düşüyor. Kaldı ki, M. Kemal'in eyleminin özü olarak ortaya koyduğu Tam Bağımsız Türkiye sloganı, iç Pazar, hammadde kaynakları ve meta üretimi sorununu kendi lehine çözüme kavuşturmak isteyen genç Türk burjuvazisinin özlemi değil midir?

Mustafa Kemal'in 1920'lerdeki tüm eylemleri Stalin'in şu tahliline aynen uymaktadır:

"Burjuvazi, başlıca rolü elinde tutar.

"Pazar; işte, genç burjuvazi için ana sorun. Genç burjuvazinin ereği, metnını pazara sürmek ve bir başka milliyetin burjuvazisi ile rekabetten zafer kazanmış olarak çıkmaktır. Kendi 'öz', 'ulusal' pazarını sağlama bağlama isteğinin nedeni budur. Pazar, burjuvazinin milliyetçiliği öğrendiği ilk okuldur...

"Ezilen ulusun dörtbir yandan sıkıştırılan burjuvazisi, elbette harekete geçer. 'Kendi Halkı'na başvurur ve kendi sorununu tüm halkın sorunuymuş gibi göstererek, avaz avaz, 'vatan'ı yardıma çağırma-

ya başlar. Kendi 'yurttaş'ları arasından, kendisi için... 'vatan' yararına bir ordu toplar ve 'halk', çağrılara her zaman kayıtsız kalmaz, onun bayrağı yöresinde toplanır: yukardan gelen baskı onu da ezer ve onda da hoşnutsuzluk uyandırır.

"Ulusal hareket, işte böyle başlar.

"Proletaryanın burjuva milliyetçiliği bayrağı altında saflara girip giremeyeceği, sınıf çelişkilerinin gelişme, proletaryanın bilinç ve örgütlenme derecesine bağlıdır. Bilinçli proletaryanın kendi denenmiş bayrağı vardır (1920'ler Türkiye'sinde işte bu yoktur -bn.) ve onun için burjuvazinin bayrağı altında saflara girmenin hiçbir gereği yoktur..."⁷²⁾

Öte yandan M. Kemal'in bir doktrini olmadığı kesinlikle doğru değil, O, hareketini neden doktrinerleştirmediğini soranlara, Kemalizm'i doktrin haline getirmenin elini kolunu bağlayacağı yanıtını veriyordu. Yani onun doktrini, antidoktriner bir tür pragmatizmdi.

Ayrıca, M. Kemal'in bir takım reformlara girişmek için elini kolunu da pek bağlayan olmadı. R. Nuri'nin bizi yanılttığı bir başka nokta da burasıdır. Zira sistemler sınıfsaldır, yönetimlerde de idarenin iradesi bireyde değil sınıftadır. Sisteme entegre olmayan unsurlar, sistemin çarkları arasında elimine olur. Öte yandan, M. Kemal'i tümüyle iradesiz ve basiretsiz bir kimse olarak göstermek de doğru değildir. Yalnızca şapka reformunu gerçekleştirebilmek için binlerce kişiyi hapse atıp bazı kişileri de asarak idam etme iradesini gösterebilmiştir... Ama kendisi de bir burjuva devlet adamı olduğundan toprak reformu başta olmak üzere egemen sınıfların zararına hiçbir konuda suya sabuna dokunmamıştır. M. Kemal'in sistemle ve egemenlerle ille de bir sorunu vardysa, bu kendi şirketleri ve mahsullerinin kâr ve pazar payını piyasada yükseltmek için verdiği mücadeleden başka bir şey değildir.

"Büyük devrimci ve gerçekçi M. Kemal'in" egemenlerle girdiği mücadeleden elde ettiklerinin dökümü şöyledir:

"Ne var ki M. Kemal, milyoner, hatta milyarder yetiştirme işine kendinden başladı. Böylece soruna verdiği önemi kendi kişisel yaşamıyla göstermiş oluyordu. Nedense Mustafa Kemal'in bu yanı pek

bilinmez. İlkokuldan üniversiteye kadar öğrenciler, 'ilke ve inkılaplarını' öğrenmekten onun ne denli yetkin bir 'iş adamı' olduğunu öğrenmeye vakit bulamıyorlar. Sadi Borak, Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk adlı eserinde Mustafa Kemal'in servetinin bir dökümünü veriyor. Buna göre; üçyüz bin dönümden fazla arazi (bağ, bahçe, fidanlık, çayır, yoncalık, orman vb. dahil) bir bira fabrikası, bir malt fabrikası, buz fabrikası, soda ve gazoz fabrikası, deri fabrikası, ziraat aletleri ve demir fabrikası, yoğurt imalathaneleri, şarap imalathanesi, değirmenler, bir çeltik fabrikasının %40 hissesi, mandralar, onüçbinyüz baş koyun, 443 baş sığır, çeşitli ırklarda 69 at, 2450 tavuk, 16 traktör, 13 biçer ve harman makinesi ve ziraat aletleri, bir adet deniz motoru, 5 kamyon ve kamyonet, iki binek otomobil, 19 adet yük arabası...''(73)

Tam bir devrimciye yakışır nitelikteki bu serveti aktardıktan sonra, M. Kemal'in kapitalist toplum için gerçekten çok büyük bir gerçekçi olduğuna bir kere daha ikna oluyoruz. Zira kapitalist toplumda tek gerçek sermayedir, ki bu M. Kemal'de yeterince mevcuttur.

Rasih Nuri'nin Yalanları

Birincisi, 31. sayfada Rasih Nuri, 1931'de kurulan SCF' (Serbest Cumhuriyet Fırkası)nin, CHP'ye karşı kurulduğunu ve bütün antiulusal, antidevrimci muhalefetin ve şer odaklarının burada üslendiğini söylüyor. Sonraları SCF'nin antikemalist bir mihraka dönüştüğü doğrudur ama, SCF'nin CHP'ye karşı kurulduğu büyük yalandır. Zira SCF'yi Ali Fethi'ye kurma emrini veren bizzat M. Kemal'den başkası değildir. Öyle ki SCF'nin tüm kuruluş dilekçelerini kaleme alan, telgraf ve kırtasiye başta olmak üzere tüm bürokratik masraflarını kendi bütçesinden karşılayan ve hangi mebusların SCF'ye transfer olacağına bizzat karar veren M. Kemal'dir. M. Kemal, SCF'yi sistemin patlayıcı gazını tahliye edebilmek için, ılımlı bir liberal muhalefet olarak tasarlamış ve kurmuştur. Ama, çok kısa zamanda iktidar gücüne erişip M. Kemal'in elinde bir bombaya dönüşen SCF yine M. Kemal'in emriyle kapanmış, Ali Fethi de üst düzey devlet göre-

vini sürdürmüştür.

Rasih Nuri'nin eski THİF'çileri karalamak için SCF oluşumuna destek vermelerini kullanmasını, adı bütün noksan sıfatlardan tenzih olunan M. Kemal namına kınıyoruz. Zira bu karalamadan onun payına da bir şeyler düşmektedir...

İkincisi, Rasih Nuri, Suphilerin katlini Enver'e tahvil ediyor ve ta 1911'de ikisi arasında yaşanan küçük bir husumeti buna gerekçe olarak gösteriyor. Kitabının 34,142,144. sayfalarında aynı iddiayı Anadolu'da Enverist darbe düşünceleriyle destekleyerek yineliyor.

O'nun iddiasına göre, Enver, Sovyetler'e Komünist görünerek Anadolu'daki mücadelenin önderliğini ele geçirmeye çalışmakta Doğu Halkları Kurulutayı'nda burnunu sürten M. Suphi ve yoldaşlarını bu yüzden kendine hasım olarak görmekte, onları ortadan kaldırarak yerlerini almaya çalışmaktadır.

Enver Paşanın böyle bir hesabı olabilir, ama her silahı olanın katil olamayacağı gibi, M. Suphileri ortadan kaldırmayı düşünen herkes onları ortadan kaldırmış olamaz.

Kaldı ki, Suphiler, Anadolu'ya geçtiğinde, Enver çoktan Basmacılarla görüşmelere başlamış, onların önderliğine soyunmasına ramak kalmıştır.

Suphilerin katlini baştan hatırlarsak, onların en azından hırpalanması ve linç girişimine kadar varacak olan güdümlü halk tepkisi M. Kemal'in emirleri ve bilgisi dahilinde, K. Karabekir ve Erzurum Valisi Hamit tarafından koordine edilir. Sonrasında infaz Yahya tarafından gerçekleştirilir. Yine R. Nuri'nin bizzat kendi kitabından aktarırsak, Yahya Kaptan'ın ölümündeki düğüm de bizi M. Kemal'e götürür:

"Olayın sonrası da ilginçtir. Yahya Kaptan Sivas'ta mahkeme karşısında hesap verip temize çıkar, ancak *'sıkıştırsalardı hepsini söyledim'* (abç.) der. Topal Osman onu vurdurur. Konuyu incelemekle görevli Milletvekili Ali Şükrü Beyi Topal Osman öldürür, yakalanması gerekince o da öldürülür ve mesele kapanır..."⁷⁴⁾

Rasih Nuri ne kadar güzel masal anlatıyor! Topal Osman

kim? Ali Şükrü kim? Bunlarla hiç ilgilenmiyor, hiç değinme gereği duymadan olaylar sanki Muz Cumhuriyeti'nde vuku bulmuş gibi şöyle değinip geçiyor. Onun gerek görmediği kimsele-ri biz tanıtalım.

Topal Osman, Karadenizli bir kabadayıdır ve M. Kemal'in özel koruma müfrezesinin kumandanıdır. Ali Şükrü ise sonradan TPCF olacak olan ikinci grubun, yani mecliste neredeyse Kemalistleri alt edecek olan grubun üç önderinden birisidir.

Bunları söyledikten sonra öncelikle şunu sormalı, Yahya kaptan eğer sıkıştırılısaydı anlatacağı her şey ne olacaktı? Kimlerin adını verecekti? Ya da kimler onun sıkıştırılmasına engel oldu? Sonra, Yahya Kaptan gibi bir serseriye öldürmek koskoca M. Kemal'in özel koruması Topal Osman'ın üstüne vazife mi, hem de sıkıştırılardı her şeyi derdim dedikten sonra!

Ali Şükrü'ye gelince; o M. Kemal ve ekibini köşeye sıkıştırmak için bütün açıklarını deşelemektedir. Topal Osman tarafından öldürülüş nedeni genelde onun ve arkadaşlarının Lozan anlaşması başta olmak üzere, Kemalistlerin her tarihsel adımına muhalefet etmeleri olarak gösterilir. Yahya Kaptan ve M. Suphi olayını araştıran komisyonun başında oluşunu R. Nuri sayesinde öğreniyoruz. Bu da ayrı soru işareti olsa gerek!

Ve hepsinden önemlisi R. Nuri, paragrafının sonuna Topal Osman için 'yakalanması gerekince o da öldürülür ve mesele kapanır' diye yazıyor. Aslında bize göre mesele kapanmaz, yalnızca Suphilerin katli hakkında bir şeyler bilen herkes ortadan kaldırılmış olur. Son bir soru daha soralım ve yine kendimiz yanıtlayalım; Peki Topal Osman'ı kim öldürdü? R. Nuri bunu da belirtme gereği duymuyor. Sanırsız pek önemi yok! Ama biz yine de bir hatırlatalım. Çok şey bilen Topal Osman, bizzat meclisin diğer korumalarınca, M. Kemal'in emriyle Ankara Samanpazarı'nda yakın arkadaşlarıyla öldürülür.

Rasih Nuri'nin üçüncü büyük yalanı, Ethem Nejat'ın onurlu hatırasını, Suphilerle birlikte katlinden sonra oportünistlerin eline düşen ve başını Şefik Hüsnü'nün çektiği Aydınlık grubuna

tahvil etmeye çalışmasıdır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 10 Eylül 1920'den önce Aydınlık'ın ayrı bir grup olduğu doğrudur. Ama Aydınlık'ta (Yani İstanbul Solu), Anadolu (Ankara, Eskişehir, THİF, Hafi TKP) soluyla birlikte Bakü'ye Sovyetler'deki TKP ile birleşmek üzere Arapoğlu İsmail Hakkı ve Ethem Nejat başkanlığında bir heyet yollamış ve orada tüm gruplar birleşerek 10 Eylül 1920'de M. Suphi ve E. Nejat'ın başkanlığında gerçek Marksist Leninist ilkelere dayalı TKP'yi kurmuşlardır.

Onların ortaya koydukları Komünist Program sınıfsal olarak sonuna kadar uzlaşmaz, revizyonizm ve örgütsel tasfiyeciliğin her rengine karşı sert mücadele hattı öngörmüştür. Dolayısıyla Şefik Hüsnü ve halefleri Kadrocular, R. Nuri, D. Avcıoğlu gibilerin sınıf savaşımının kor demirini avuçlamak yerine, sınıf işbirlikçiliğine, ulus devletçi laikliğe tapınan ilerlemeci, üçüncü dünyacılığa cevaz veren Aydınlık tarzını her fırsatta referans olarak almaları, gerçek Türk Solu'nun kökeni olarak göstermeleri anlamsızdır. Ama yanlış ve yalan olansa, E. Nejat'ın Aydınlıkçı olduğu ve Aydınlık'ın Suphilerin programını sürdürdüğüdür.

R. Nuri, solun tarihini bizden iyi biliyor ama ideolojik ikircimleri onu her fırsatta tahrifata yöneltiyor.

Kitapta daha başka zırvalar kesintisiz sürüyor. Grevin nasıl milli bir görev olduğu (s. 58), Kemalist hareketin demokratik gelişiminin, Şeyh Sait isyanı ile nasıl durduğu (s. 58), M. Kemal'in Türkiye'de sol bir rejim kurmak istediği (s. 262, 263, 293), Türk ordusundaki (meşhur) ilerici-gerici gerilimi ve Şanlı ordumuzdaki zinde güçlerin (yani genç subayların) ilericiliğinin her zaman gericiliğe galebe çalması ve ilerici düşüncenin lokomotif olması (s. 36 s. 320) gibi 28 Şubat'çı, militer, cuntacı, üçüncü dünyacı bir takım zırvalar, uzun uzun masal kıvamında okura sunuluyor.

Doğrusunu söylemek gerekirse, R. Nuri'nin kitabı çamur deryası gibi, elle tutulacak hiçbir yan, çarpıtılmamış hiçbir tarihsel an, yanlış yorumla kötürüm edilmemiş bir tek olgu bile yok.

Doğan Avcıoğlu: Sol Milliyetçilik, Cunta Romantizmi, Estetik Tahrifat, İnce Yalan

Öncelikle altının çizilmesi gereken bir nokta var. Özellikle 70'li yıllarda yaşanan devrimci atılım döneminde, devrimci kadrolar tarih ile, Avcıoğlu'nun Milli Kurtuluş Tarihi, Türklerin Tarihi ve Türkiye'nin Düzeni adlı toplam, 11 cilt tutan çalışmaları aracılığıyla ilişkilendirildi.

Konumuz bağlamında Türklerin Tarihi adlı çalışmanın pek bir önemi yok. Zira bu kitap kendi içinde akademik bir çalışma ve çarpık da olsa tarihsel materyalist bakış açısıyla yazılmaya çalışılmıştır. Özellikle resmi tarihin dışına çıkan ilk kitaplardan olması dolayısıyla (bir diğeri Kıvılcımlı'dır ki, o da pek çok handikap taşır) değerlidir de.

Ama Türkiye'nin Düzeni ve Milli Kurtuluş tarihi adlı kitaplar için aynı şeyleri söyleyemeyiz. Zira her ikisinin de ilk ciltlerinde, Osmanlı'nın bağımlılaşması tahlil edilir, Tanzimat tarzı politika ve emperyalist yardakçılığı mahkum edilir. Yapılan bu doğru tespit ve tenkitlerden sağlanan itibarın referansıyla okur ikinci ciltlerden itibaren, devrimcilik diye cuntacılığın, antiemperyalizm diye milliyetçiliğin, sosyalist ya da kapitalist olmayan kalkınma yolu diye, devletçi kapitalist planlamacılığın limanına yanaştırılır.

Türkiye'nin Düzeni'nin ikinci cildi tam olarak budur. Bu ciltte kapitalist olmayan, Kemalist, Millici kalkınma yolu, Orta-doğu'daki Nasırcı antiemperyalist cuntacılığın bir Türk versiyonuna uzun uzun öykünülür...

Asıl konumuz olan, Milli Kurtuluş Tarihi kitabı aslında bir tarih kitabı değil tarihsel bir senaryodur. Tarihi gelişimi içinde Kemalist hareketin ve bizzat M. Kemal'in haklılığı, haksızlığı, mağduriyeti ve özlemleri hatta Kemalizm'in sosyo-ekonomik psikolojisi de -arka plan olarak- ihmal edilmeden uzun uzadıya aklanır. Kemalizm'in tarihi, tarihsel olarak aklandıktan sonra, sol cuntacılığın imarı için mükemmel bir mekan ve temel haline

getirilir.

Bizce Avcıoğlu'nun yazdıkları, olanlar değil, kendi stratejisinin (sol cunta radikalizmi, antiemperyalizmi) kökeni olarak olmasını istedikleridir. Tabii bir de şu var, Kemalizm'i tarihsel olarak aklayabilmek için, M. Kemal'in tüm muhataplarını karalamak gerekmektedir. Bu amaçla Kürtler ve meclis içindeki diğer muhalefete (TPCF, liberaller, İslamcılar, Yeşil ordular vs...) emperyalist işbirlikçileri ya da farkına varmadan emperyalizmin ekmeğine yağ süren kimseler rolü yüklenir. Sovyet Bolşevikleri ise pragmatik, istismarcı ve aşırı (ekstremist) bir cereyandır. Türk sosyalistlerinin ise bir kısmı bunlara uymakta (M. Suphi ve çevresi), bir kısmı ise akli selim davranarak Sovyetler'in dümen suyuna girmemektedir (Ş. Hüsnü ve çevresi).

Roller bir kere böyle taksim edildikten sonra, Kemalizm tüm eksiklikleri, maluliyetleri ve arazlarına rağmen Türkiye ve Türkler için en makul ideolojik konsept haline getirilmiş olur. Tarihten alınan hızla sosyalist sınıfsallık bir kenara bırakılır, emek sermaye çelişkinin yerine üçüncü dünya ile emperyalist dünya arasındaki çelişki geçirilir. Nev-i şahsına münhasır Türkiye koşullarında^(*) asker-sivil-aydın zümrenin antiemperyalist, kalkınmacı radikal milliyetçiliği, sosyalist devrimin yerine ika-me edilir.

Pek çok devrimci, Avcıoğlu'nun yazıp çizdiklerini yeterli bulduğu için Kemalizm'le hesaplaşma gereği duymadı. Hesaplaşmak bir kenara, pek çoğu sol-cunta özelemleriyle başladığı pratiğini 28 Şubatçı militerliğin, laik bağınazlığın arkasında tüketti. Direkt cuntacılığın dümen suyuna girmeyenlerden pek çoğu da, Kemalistleri ulusun en ilerici, en bilinçli kesimi olarak devrim sürecinde yaslanılacak, belli bir yere kadar yol arkadaşlığı yapılabilecek halkın en zinde kesimi olarak gördü. Bu noktada özellikle Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan'ı tekrar anmalıyız.

Eğer Avcıoğlu'nun yazıp çizdikleri doğru olsaydı biz de ken-

^(*) Bütün dünyada oportünistler, kendileri için özel şartlar öngörüp bunun üzerinden politika yaparlar.

disine katılıp, Kemalizm'in makuliyetine ikna olabilirdik. Ama gördük ki, Avcıoğlu, kendi sol cuntacı stratejisini yasladığı Kemalizm'i haklı çıkarabilmek, sistemini kurabilmek için pek çok belge ve bilgiyi istismar etmiş, çarpıtmış tahrifata uğratmıştır.

Ama bunu büyük bir incelik ve ustalıkla yapmış, Rasih Nuri gibi vulgerliği teori diye burnumuza dayamaktan itinayla kaçınmıştır.

Bizce Avcıoğlu'nun en büyük tahrifatı, bütün kitabı boyunca, M. Kemal ve meclisin yalnızca Sol'cu beyanatlarına yer vermesidir. Örneğin bizim yukarda uzun uzun değinip aktardığımız, 2 Eylül 1920 tarihli tehdit ve küfürün beş paraya gittiği meclis kararına hiç değinilmez.

Ardından tıpkı Rasih Nuri gibi, tarihe Kemalist ideolojiyle millenmiş gözlerle baktığından, Türkiye'de korporativizmin kökeni olarak tespit ettiğimiz Fuat Sabit'in raporunu; "Anadolu milliyetçiliğinin Sollaşması"⁽⁷⁵⁾ olarak tarif ediyor. Avcıoğlu'nun bu tanımı bizim için önemlidir, çünkü kendi korporativizmini de ele vermektedir.

Hatırlanacağı üzere, korporativizm sınıf mücadelesine karşıdır, sosyalizm ise sınıflara. Ama korporativizm de egemen sınıf, söylem katında kendisi de dahil tüm sınıfları inkar eder ve "ulus"u yekpare bir nesne olarak algılamalarını ister emekçilerden. Sınıflar varsa bile, ayrılıklar ve ayrıcalıklar olmadığı gibi tüm sınıflar birbirlerine mecburdurlar, sınıf mücadelesi milli davayı, ulusu geriletmekten başka bir işe yaramaz.⁽⁷⁶⁾ Milletten egemeni dolayısıyla sözcüsü burjuvazi olduğuna göre, sınıf mücadelesinin gerçekte kimi gerileteceği ortada. İşte Avcıoğlu böyle korporativist bir belgeyi, "sollaşma" olarak görüp, gösterebiliyor.

Öte yandan Avcıoğlu da R. Nuri gibi, M. Kemal istedi ama şartlar elverişli olmadı, iddiasını sürdürüyor (s. 470 ve sonrası). Bu konuya R. Nuri babında epey tafsilat getirdik ama yine de şunu eklemeliyiz: M. Kemal Milli kurtuluş günlerinin debdebe-

⁽⁷⁵⁾ M. Kemal'in, "fikrimin babası" dediği Ziya Gökalp, korporativizmi böyle tarif eder.

sinde bir takım köklü reformlara imkan bulamamış olabilir. Ama özellikle 1927'den sonra, bunun için hem fazlasıyla vakti hem de fazlasıyla gücü vardır. Ama M. Kemal bu türlü eylemlere girişmediği gibi, meclise yanına çalışma arkadaşı olarak getirdiği (ki vekillerin seçimi değil atanması söz konusudur!) kişiler toprak ağaları, feodal beyler ve ticaret burjuvazisinin en elit kesimidir. (Emin Sazak, Adnan Menderes, Celal Bayar, Yunus Nadi....) dolayısıyla M. Kemal'in seçtiği kadro ortadadır. Bu kadronun hangi sınıfların hizmetinde olacağı da tartışılmaz.

Avcıoğlu'nun bir başka büyük çarpıtması da Yeşil Ordu'yu yekpare, homojen bir örgütlenme gibi göstermesidir (s. 485 ve sonrası). Daha önce de değindik Yeşil Ordu'nun büyük bir kesiminin tek ortak noktası antikemalist olmalarıdır. Bununla birlikte Kemalistler (kontrol altında tutmak amacıyla), ittihatçılar ve şeyh Nazım gibi Müslüman sosyalistler başta olmak üzere pek çok renkten insan yeşil orduyu kurmuşlardır.

Oysa Avcıoğlu bu ayrımı yapma gereği duymuyor, ayrıca kurucu yöneticiler arasındaki THİF'çileri ise tümüyle görmezden geliyor! Bunun sebebi onun bir iddiası. İddiaya göre, M. Kemal ve birinci meclisin 1920 Aralık'ın dan 1921 Mart'ına kadar Suphilerin katlini de içine alan sola karşı bastırma operasyonunu aslında Sol'a değil, ittihatçılara karşıymış gibi göstermek. Avcıoğlu, Yeşil Ordu derneği ile Kuvayı Seyyare'yi bir ve aynı şey olduğunu ima ederek, Yeşil Ordu derneğini de, Enverist darbe girişiminin bir parçası gibi göstermeye çalışıyor. Dolayısıyla, Aralık-Mart terörü aslında Sol'a değil, ittihatçılara karşı yapılmış oluyor ve Resmi TKP ise, sosyalizm kisvesi altında örgütlenen ittihatçıları bloke etmek için kuruluyor. Dolayısıyla, resmi TKP adı altında söylenen bir yığın zırva ile, Sol'a karşı yürütülen operasyon bir kalemde aklanmış oluyor. Yerin taşıyla göğün kuşunu vurmak dedikleri bu mudur acaba?

Avcıoğlu'nun bu ve benzeri çarpıtmaları Milli Kurtuluş Tarihi kitabının 2. cildi boyunca sürüp gidiyor. Cildin konusu Sovyet Devrimi Karşısında Türk Devrimi olduğundan biz de sürdürüyoruz.

Kendisi İstanbul komünistlerini çok takdir ediyor (s. 611). Ayrıca Ş. Hüsnü'yü çekirdekten devrimci sayarken, M. Suphi'yi Rus ajanlığı ve işgüzarlıkla itham ediyor. Sonra da hoca hocayı tekke-de, hacı hacıyı Mekke'de bulur makamından kendi ideolojik çarpıklığını Şefik Hüsnü oportünizmine göbekten bağlayıyor.

Suphilerin katledilmesini ise hiç tartışmadan direkt Karabekir'e bağlayıp konuyu kapatıyor. Öte yandan Konjonktür gereği sürdürülen, Türk-Sovyet ilişkilerinin, Suphilerin katledilmesine rağmen zedelenmemesini istismar ederek, M. Suphi'nin Sovyetler'de de istenmeyen adam olmasına bağlıyor.

Suphilerin katline ilişkin meselelere epey girdik. Bunu yeniden tartışmaya gerek yok, ayrıca Karabekir'in, böyle tehlikeli bir hamleyi M. Kemal'e danışmadan yapabileceğini düşünmek çok zor. Ayrıca, Suphilerin katline ilişkin komplo hazırlanırken, M. Kemal'in Karabekir hakkında şu söyledikleri hayli manidar olsa gerek:

"Yalnız ufak bir tereddüdü olanlar Kazım Karabekir Paşa hazretlerinin birbuçuk yıldır Doğu durumu hakkında her gün vermiş olduğu raporları ve onların tümünü inceledikten sonra bir karara varması ve ona göre konuşması gerekir. O zaman o mütalaayı yapan kişi bu değerde, bu kudrette bir kişi hakkındaki, Kazım Paşa hazretlerinin kıymetlerini takdirde ne kadar hata etmiş olduğunu anlayacaklardır. Şimdi bunu ispat konusunda, en ufak bir örnek olmak üzere, burada okunan telgrafta bundan önce olan bir durum var. Mustafa Suphi geliyor. Bir defa Mustafa Suphi'yi herkesten önce, Doğuda Hüseyin Avni Beyden önce, meydana çıkaran Kazım Karabekir Paşadır. Bu adamın memlekete girmesinin zararlı olacağını değerlendiren Kazım Paşadır ve onun memleket dışına hudut dışına çıkarılması gerekeceğini bilen de Kazım Karabekir Paşadır. Bunun planını da yapan Kazım Karabekir Paşadır. Yoksa Erzurum valiliğimiz değildir. Biz değil efendiler. Çok akıllıca yapmış olduğu planı herkesten önce gerekenlere faaliyet veren Kazım Karabekir Paşadır. Ben arz ediyorum çünkü belgeleri vardır" 22 Ocak 1921 TBMM⁽⁷⁶⁾

M. Kemal, Suphilerin katliyle ilgili, bu mükemmel planı yapan ve kendisine haber veren Karabekir'i övgülere boğuyor.

Öte yandan, M. Suphi Sovyetler’de istenmeyen, gözden çıkarılan bir kimse değildir. Kaldı ki o hem Türkmenistan Sovyetler’inde hem de 3. Enternasyonal’in değişik seksiyonlarında yöneticilik yapmıştır.

Önder Sağlam’ın derlediği Ölümsüz Savaşçı Mustafa Suphi adlı kitapta Ermeni bir Bolşevikle yapılan röportaj şöyle:

“Mustafa Suphi, Kırım’da Parti Yöre Komitesi’nde Müslümanlar Seksiyonu’nun yönetmeniydi. Biz onunla sık sık kentlere ve köylere gidiyorduk. İnsanlar M. Suphi’yi ilgiyle dinliyordu. Sorular soruyorlar ve her zaman ondan açık ve akıllıca yanıtlar alıyorlardı. M. Suphi nerede konuşsa, büyük bir canlılık, neşe, onaylama haykırırları kopuyor, duyuluyordu...”⁷⁷⁾

Avcıoğlu’nun R. Nuri ile ortaklaştığı bir başka iddiası M. Kemal’in Bolşevizmi bilmediği. Bunu da R. Nuri babında yanıtladık, girmeye gerek yok. Ama Avcıoğlu’nun en komik tezi, M. Kemal’in resmi TKP’yi komünizmin Türkiye’de kabiliyet-i tatbikiyesi (s. 722) olup olmadığını ortaya çıkarmak için kurduğu iddiası. Daha baştan Marksist Leninst ilkelere ters kurulan partinin Halk Zümresi programını bloke etmek için kurulduğu aşkar. (Zaten bizim ek olarak sunduğumuz belgede M. Kemal bunu itiraf ediyor.) Sonrası daha da komik. M. Kemal, komünizmin kabiliyet-i tatbikiyesini nasıl anlayacağını 3 ocak 1921’de verdiği demeçte şöyle anlatıyor: “halka sorarız.” Yani halka komünizm isteyip istemediklerini soracak!

M. Kemal’in kamuoyuna böylesine saygı duyması gözyaşartıcı bir demokratlık örneği ama; aynı zamanda Kemalist jargonun diliyle konuşacak olursak gerici⁷⁸⁾ halkı bu konuda baz alması biraz düşündürücü gibi. Aslında bunu en iyi Avcıoğlu biliyor, diyor ki; “Cumhuriyet bile dinsizlikle bir tutulduğu için, M. Kemal bu fikrini gizli tuttu!...” Yani, M. Kemal, Cumhuriyet’i bile dinsizlikle bir tutan bir halka Komünizm isteyip istemediklerini soracak olacak, Avcıoğlu da bizim bunu ciddiye almamızı isteye-

⁷⁷⁾ Kemalist eylemin anlamı, “Halka rağmen, halka karşı, halk için” cümlesinde gizli değil midir? Kemalist senaryoya göre, “devrimlerin” Jakoben tarzda yapılmasının sebebi halkın gerici olarak değerlendirilmesi değil midir?

cek. Meğerse Kemalizm ne kadar ampirik hareketmiş! Ya da Kemalist pozitivizm isterse pekala ampirist olabiliyor. Avcıoğlu, M. Kemal'den etkilenmeyi bir kenara bırakıp, Kemalizm'in kabiliyet-i tatbikiyesini daha rasyonel hipotezlerle kurmalıydı...

İkinci cildin 788. sayfasında Avcıoğlu, Bolşeviklerin Türkiye'ye Karşı Güvensizliği'nden dem vuruyor. Yani o, bilinçli solcu milliyetçilerden, milli davaya güvensizlik duymuş, Sovyet sosyalistlerinin aşırı ideolojisine prim vermemelerini ima ediyor. Ama, Sovyetler'in, kendisini emperyalist itilafın kollarına atmak için hiçbir fırsatı kaçırmayan, TKP'lileri katleden Türkiye'ye neden güvenmesi gerektiğini de pek açıklayamıyor! Bütün bu olaylar, olgular, Türkiyeli yöneticilerin, Sovyetler'e karşı açık-gizli düşmanca beyanatları ortadayken, aradaki güvensizliğin yarattığı mesafeden daha doğal ne olabilirdi ki?

Avcıoğlu'nun en büyük handikapı, meseleye ulusal yaklaşmasıdır. Kendisinin günümüzdeki muadili, Perinçek'tir. Ama biz meselelere ulusal değil, sınıfsal bakıyoruz. Onların en ileri oldukları nokta bizim en geri olduğumuz yerdir. Dünyada, sınırlar sürekli değişiyor, dünya haritası hemen her yıl yeniden düzenleniyor. Nüfuz alanları üzerindeki emperyalist dalaş hiç hız kesmeden açık-gizli sürüyor. Sınırların bu baş döndürücü değişimine rağmen, sermayenin ve emeğin arasındaki çelişki, antagonizm ve mücadele hiç değişmeden sürüp gidiyor. Kızıl Elma koalisyoncularının da, Sol Kemalistlerin de anlaması gereken budur, sermayenin ya da emeğin hangi dinden, dilden, olduğunun pek bir önemi yok, sömürölmek ya da sömürölmemek işte bütün mesele bu...

Bir de Avcıoğlu'nun yalanları var ki biz böyle anlı-şanlı bir araştırmacı/akademisyene hiç yakıştıramadık ama yine de tekzip etmekten kendimizi alamadık...

Öncelikle, Anadolu'ya yapılacak olan Kızılordu askeri yardımının fos çıkması'ndan bahsediyor. Böyle bir şey yok, doğrusu şudur ki, Mustafa Suphi, Kızılordu gönüllülerinden ve de, devrimden önce esir düşmüş Türklerden ve Türkistan'da yaşayan

Türklerden bir gönüllü birliği devşiriyor. Birliğin" sayısı bine doğru yaklaştığında, silahlı olan bu birliği Anadolu'ya yollamak için M. Kemal'den izin istiyor ama, M. Kemal gerekli izini vermiyor. Şöyle ki:

"Bu suretle eski komünist kıta-ı askeriyesi bu kızıl fırkanın esas kadrosuna kabul edilmiş ve birinci nişancı alayı namıyla bir alay teşkil ve yeni kumandan ve siyasi komiserler tayin edilerek fırka karargahı da küçük mikyasta teşkil edilmiştir. Bundan maada, içeri Rusya'dan üserayı toplamak için yirmi kadar arkadaş gönderilerek oralardan gönüllü celbedilmeye başlanmış ve Azerbaycan Şuralar Cumhuriyeti dahilinde ise, Türkiyelilerin seferberliği ilan ettirilmiş ve işe ciddiyetle başlanılmıştır. Birinci alay'ın mevcudu az müddette tezayüt ile yedi yüze karip bir hale geldiği ve seferberlik muvafaakiyetle devam ettiği sıralarda Moskova'daki Anadolu elçiliğinin vekili olan İbrahim Tali Beyin onbirinci ordu kumandanı ve merkezi heyet ile mülakatında (Türkiye'nin adama ihtiyacı yoktur, ancak, silaha ve cephaneye ihtiyaç vardır) yolunda vaki olan ifadesi üzerine ordu kumandanlığı tarafından seferberliğin durdurulması hususundaki istifsara tarafımızdan cevabı muvafakat verilerek seferberlik durdurulmuştur. Böylece on beş yirmi bin kişilik müsellah bir kuvvetin müstevilere karşı gönderilmesinden ma'haza Anadolu kıyamcılarıyla arada bir sui tefehhüm vücuda getirmemek maksadıyla sarf-ı nazar olunmuş ve mühim bir fırsat elden kaçırılmıştır. Şimdiki halde mevcudu bine yaklaşan alayın iki haftaya kadar Anadolu'ya sevki hazırlıklarıyla uğraşılmaktadır." TKP Harbi Şubenin faaliyet Raporu'ndan, Eylül 1920⁽⁷⁸⁾

Avcıoğlu'nun bir başka büyük yalanı ise, Stalin'in Türkiye'ye yapılan yardıma karşı olduğudur. Bu doğru değil, bunu yardımın Türkiye'ye gelmesini sağlayan heyetin başında bulunan (üstelik şovenist ve antikomünist bir devlet adamının) Rıza Nur'un ağzından, birinci elden aktardık. Ama yine de şunu mutlaka söylemeliyiz, Türkiye'ye yapılan yardıma karşı, Bolşevik Parti önderliği arasında belli düzeyde bir kafa karışıklığı vardır, pek çok yönetici, Türkiye'ye verilen silahların bir gün Sovyetler'e çevrilmesinden tedirgin olmaktadır. Stalin de başta belli düzeyde bu kaygıları taşır ama, sonraları yardımı bizzat örgütler ve Çiçerin'e gerekenin yapılması için emri de o verir.

Ardından Avcioğlu bir başka komik yalan daha söylüyor. Türkiye ile Sovyetler arasında yaşanan, Türk elçilik heyetinin yarattığı çanta skandalını önemsiz bir sorun olarak niteliyor ve konuyu çok kurcalamadan geçiştiriyor. Öyle ya, Türkiye, Sovyetler'e karşı her zaman dürüst davranmıştır Avcioğlu'na göre, sorun çıkaran hep, Sovyetler olmuştur. Ama bu durum biraz karışık. Zira Avcioğlu'nun çok basit dediği bu çanta skandalının ardından, Türk sefaretı ajanlıkla suçlanmış, en ağır dille notalanmış ardından da Türkiye büyüelçısı Ali Fuat Cebesoy Sovyetler'den sınırđışı edilmiştir. İşte önemsiz olay bu kadar önemsiz sonuçlar doğurarak, kapanmıştır.

Ayrıca yine Avcioğlu'na göre, Türkiye, Lozan'da Sovyet dostluğunu asla terk etmemiş, yalnızca böyle bir izlenim yaratmıştır. Bunun gibi basit hatalar aslında Avcioğlu'na yakışmıyor. Zira bu söylediklerini yine kendi kitabının ilerleyen sayfalarında kendi diliyle yalanlamış oluyor. Avcioğlu'nun kitabında aslında, Türkiye ile emperyalistlerin nasıl el altından pazarlık ettikleri, Sovyetler'i devre dışı bırakmak için nasıl birlikte çırpındıkları uzun uzadıya anlatılıyor. Hatta Avcioğlu bu durumu belgelemek için Aralov'dan şu aktarmayı yapıyor:

"Delegemiz, İtilaf devletlerinin uzmanlar komisyonu üyeleri Türk üyelerini itilaf devletlerinin tasarısını Türk tasarısına yaklaştırmak için gizli çalışırken yakalamış. Delegasyonumuz olayı yazılı olarak protesto etmiş. Ama bu protesto dikkate alınmamış, eskisi gibi bir kulis arası çalışmalar sürüp gidiyor. Sorun açıkça komisyonda ya da alt komisyonda görüşüleceği yerde, bizim haberimiz olmadan gizlice pazarlığa girişileceği yolundaki kuşkularımda ne kadar haklı imişim!.." Aralov'dan aktaran Avcioğlu⁽⁷⁹⁾

Avcioğlu'nun son büyük yalanı da 1925 Türk-Sovyet saldırı-mazlık/dostluk anlaşmasının ardından, Türkiye'nin, Sovyetler'e asla art niyetle yaklaşmadığı, özellikle Karadeniz üzerinde herhangi bir yıkıcı faaliyete izin vermediğidir... Öncelikle şunu sormalıyız, madem Türkiye'nin herhangi bir art niyeti yoktu neden 1935'de anlaşmayı yenilemekten şiddetle kaçındı M. Kemal? Sonra, Almanya'nın silah yapımında kullandığı krom ma-

deni yok parasına neden Almanya'ya satıldı? Açıkça Sovyet düşmanlığı yapan, Faşist Alman hükümeti ile, ticari ve siyasi ilişkiler neden hiç olmadığı kadar tırmandırıldı? Bab-ı Ali'nin bütün gazete patronlarına Ribbentrop'un gönderdiği çanta çanta Alman markı neden verildi? Alman savaş gemileri, ticari gemiler gibi gösterilerek nasıl Karadeniz'e açılıp, Odesa ve Sıvastopol limanlarını tehdit etti? Ve hepsinden önemlisi, Türkiye'nin bakanları başbakanları neden Faşist Hitler'in, Sovyetler'e son büyük tekmeği indirmesini heyecanla beklediler?

S. I. Aralov, Sovyetler'de Bir Kemalist

Sol Kemalistler ama özellikle Avcıoğlu, pek çok tezini oluştururken, iddialarını 1921'den 1928'e kadar Türkiye'de diplomatlık yapmış ve bunun 1923'e kadar olanını yayınlamış olan Aralov'a dayandırıyorlar. (Bu arada, Aralov, anılarının 1923'ten sonrasını niye yayımlamadı acaba? Yoksa pek çok öykündüğü Türk-Sovyet dostluğuna ilişkin bir kısıntı bile bulamadı mı bu yıllarda?) Özellikle THİF ve Yeşil Ordu'nun Müslüman sosyalistlerinin ajanlıkla-çapulculuk arasında cahilce salındıkları ithamı bu hareketin önderlerinden Şeyh Servet üzerinden, Aralov'un kanıtlarıyla okura sunulur...

Bunlara daha sonra geleceğiz, Aralov'un kitabını neden, nasıl ve hangi ortamda yazmış olabileceğini anlamak için, 1920 ile 1960 dönemlerinin portresini bir hipotez eşliğinde sunacağız. Hipotez şöyle:

Türkiye ile Sovyetler arasındaki ilişki, Türkiye'nin tutumundan dolayı -sosyalist kriterlere göre- gayet sağcı bir ilişkidir ve Sovyetler'in olağanüstü durumundan dolayı, Sovyet diplomasisini de sağcılığın bordasına çekmiş gibidir.

Sosyalist hareketin tarihinde iki tarz var; Almanca ve İngilizce konuşmak diye ifade oluyor. Almanca teorinin, Fransızca pratiğin öne çıktığı dönemleri tanımlıyor. Ekim devrimiyle birlikte sağcılığın ve solculuğun da bir tarz olarak ortaya çıkmış

olabileceğini önsel olarak düşünebiliriz!

Ama şunu kesinlikle söylemeliyiz, bu asla ideolojik bir sağ-çılaşıma değildir, yalnızca teorik-pratik bir takım konularda hem teorinin hem de pratiğin sınırlarını zorlayan kimi uygulamalardan söz etmeliyiz. Mesela 3. Enternasyonal'in "emperyalizme karşı Müslümanlara cihad" çağrısı gibi...

Zinovyev ve Kamanev'in kötü şöhreti Ekim Devrimi'ni okuyan herkesin malûmudur. Zinovyev'in 3. Enternasyonal'in başına bizzat Lenin tarafından geçirilmesi ve yine bizzat Lenin tarafından kontrol altında tutulması, bence üzerinde çok düşünülmesi gereken bir nokta. Lenin'in dehası, polis ajanlarına yasak yayınları Avrupa'dan Rusya'ya sokturabilecek kadar parlak. Bolşevik Parti'nin ayaklanma gününü basına ihbar eden Zinovyev ve Kamanev'i Enternasyonal'in başına getirmesinde de elbette bir hikmet aramalı!

3. Enternasyonal'de Doğu ile Zinovyev ilgileniyor. Doğu'da halk-kitleler, devrimcilerle, karşıdevrimciler arasında sürekli gidip geliyor. Batı ve özellikle Almanya ile Radek ilgileniyor. Radek bir Spartakist. Almanya'da kitleler arasında böyle bir sirkülasyon yok. Herkesin safı net ve devrimle, karşıdevrimin kapışması yaşanıyor. Dolayısıyla Enternasyonal batıda "sol"cu, doğuda "sağ"cı konuşuyor.

Ama bunların tümü denetim altındadır. Aynı günlerde Lenin'in NEP uygulaması ile ilgili söyledikleri şunlardır: "biz kapitalizmi zincirleyip serbest bıraktık." Yani ister sağ olsun ister sol olsun tüm politikalar Ekim devriminin kazanımlarına, proletaryanın zaferine seferber edilmektedir. Ortada kesinlikle 2. Enternasyonal'inki gibi bir kayma, döneklık yok...

Yani Aralov, Türkiye'ye tayin edildiğinde Enternasyonal ile Sovyetler'de durum budur ve kesinlikle söylenmelidir ki; Aralov bir sağcıdır ve Lenin bunun farkındadır. Zira, önceki Sovyet elçileri ve diplomatik görevliler, Türkiye'de boş durmamış, TKP'nin örgütlenmesine katılmışlardır (Şerif Manatov vs...). Bu durum, Sovyet yetkililerin ivecenliği, Çiçerin'i köşeye sıkış-

tırmış, kafasını ağrıtmış, diplomatik olarak zorda bırakmıştır. Aralov gibi halim-selim bir adam Sovyet politikaları açısından (etliye-sütlüye, üzerine vazife olmayana karışmayacak) dönemin ihtiyaçlarına yanıt vermektedir.

Aralov'un sağcı olduğunun sağlamasını ise şöyle yapıyoruz; Aralov, Türkiye anılarını yayımlamak için 38 yıl bekler. Yani anıları yayımlandığında tarihler 1960'tır.

Kruşçev 1956'da SBKP'nin 20. Kongresinde meşhur "Kişi Kültüne Karşı" başlıklı antistalinist konuşmasını yapmış, Stalin'in şahsında devrimin tüm kazanımlarını revizyona tâbi tutmuş, karşıdevrimcilerin itibarı iade edilmiş, bu doğrultuda tüm politikalar gözden geçirilmiş, emperyalizmle her alandaki savaşımın (askeri, diplomatik, ekonomik, kültürel vs...) yerini, emperyalizmin iç başkalaşım yoluyla çözülüp, çökeceğini iddia eden neo ultra-emperyalist tezlerle somutlanan Barış İçinde Bir Arada Yaşama politikası almıştı.

Bu doğrultuda, tüm kurumlar gözden geçiriliyor, özellikle kültürel alanda büyük bir geri sıçrama yaşanıyordu. Kruşçev önderliğinde yürütülen bu operasyonda 1927-56 döneminde yazılan tüm eserler gözden geçiriliyor, gerekli görülenler revizyona tâbi tutuluyordu. Nazım, "Marks, Engels, Lenin gibi muhabbetle sevgi duyduğu"nu iddia ettiği Stalin'i öldükten sonra, "Tunçtan, taştan, betondan, alçıdan heykelleri ve çorbasından çıkan bıyığı"ndan ötürü paylıyordu.

Ülkemizde de Ceylan Yayınları tarafından yayımlanan Sverdlov'un biyografisi bizzat eşi ve kitabın yazarı olan Klavdiya Sverdlova tarafından yeniden gözden geçiriliyor ve önceki baskılarda gözden kaçırılan ufak bir ayrıntı; Sverdlov'un, Stalin'e bireyci dediği kitabın yeni versiyonuna monte ediliyordu.

Aralov'un Türkiye Anıları, tam da bu revizyon günlerine denk geliyor işte. Anılarını yayımlamak için 38 yıl büyük bir sabırla bekleyen Aralov, birdenbire sanki vahiy gelmiş gibi, cezbe telaşıyla, bir yıl içinde yazıp-yayımlıyor!

Bu yıllarda Sovyetler artık sosyal emperyalist, revizyonist

bir sistem olmuş, yaklaşık 40 yıl süren emperyalist kampa karşı mücadele dönemine nedamet getirilmiş, emperyalist kampla barış içinde bir arada yaşanabileceğinin farkına varmıştır. Tüm emperyalist kamp ile barış içinde bir arada yaşanabileceğine göre, Türkiye ile de yaşanabilirdi-yaşanmalıydı! İşte Aralov'un anılarına biraz da bu pencereden bakmalıyız gibi geliyor. Ki bu perspektiften bakınca, Aralov'un anıları barış içinde bir arada yaşamanın, Türkiye ayağının koçbaşı gibi sanki...

Bir yandan, Lozan görüşmelerinde zelil olan "Türk Sovyet Dostluğu" -eksikler, yanlışlar konjonktürün talihsizliklerine havale olarak-, yeniden hortlatılırken, diğer yandan da Kruşçev'in de desteklediği Ortadoğu'daki antiemperyalist millici rejimlere öykünecek tarzda bir ideolojik örgü kuruluyordu. Kaldı ki, 3. Enternasyonal'in 1920'lerdeki politikaları ideolojik yörüngesinden kopartılırsa, rahatlıkla üçüncü dünyacılığın temeli haline getirilebilir...

Zaten Türkiye'de de Kruşçev revizyonizmini böyle düşünmeye itecek bir takım emareler mevcuttu. 27 Mayıs darbesinden kısa bir süre önce ABD'ye giden Menderes -ki iktidarının çatırdadığının farkındadır, destek arayışındadır- orada umduğu desteği bulamaz ve hatta istediği yetkililerle görüşemez. Bunun üzerine "biz de Sovyetler'e yöneliriz" tehdidiyle ABD'den ayrılır. Sonrasında ABD'ci, 27 Mayıs darbesiyle devrilir. Ama 27 Mayıs'ın Milli Brilik Komitesi homojen bir kuruluş olmadığı gibi Talat Aydemir, Madanoğlu vb. general ve subayların millici söylemleri, Kruşçev revizyonizminin üçüncü dünyacı özlemlerini şişirmektedir...

Zaten sonrasında 27 Mayıs içindeki bu millici antiemperyalist damar Sol Kemalizm'in Yön/Avcıoğlu kliğinde cisimleşecek en önemli kolu haline gelecektir ve bu cuntacı klik, teorisi- ni/stratejisini oluştururken Aralov'u bir ilmihal haline getirip, Sovyetler'le ilgili, hemen her sorunda onun tanıklığına başvuracaktır.

Şimdi Aralov'un hatıratına gelirsek; bu kitabın kimi pasajla-

rı ilkokul Hayat Bilgisi kitaplarından kimisi de Lise İnkılap kitaplarından alınmış gibidir. TC'nin resmi tarihini yeşertmek için bu Sovyet diplomatının neden bu kadar şevkle çalıştığı ilkbakışta biraz anlamsız gibi ama 1920 ile 1960'ların havasını teneffüs edince Aralov'un Kemalizm'i bir hayli anlaşılır oluyor...

Aralov'u eleştirmeye, sayfa sırasına göre değil, bizce en önemli konu olan, Müslüman sosyalistlerin Anadolu'daki ikinci adamı, Şeyh Servet faslından başlayalım:

Daha önce de değindik THİF'çileri ve Yeşil Ordu solcularını Marksist Leninist kriterlere sahip sosyalistler olarak görmek imkansız. Bunlar arayış içindeki muhalifler ve Ekim Devrimi'nin etkisiyle kendilerini Bolşevik tabir eder olmuşlardır. Bu insanlar sosyalist değillerdir ama, sosyalizmi iptidai olarak karşılayan bir durumları vardır. Nasıl ki, ilkel çapaları anlamadan traktör sabanını ve pulluğunu anlayamazsak; Dekabristleri, Babaileri, Şeyh Bedreddin'i, Pugaçev'i, Münzer'i anlamadan sosyalizmi anlayamayız. Sosyalizmin ilkel dönemi mutlaka vardır ve bu dönem Rusya'da Narodnizm, İngiltere'de Çartizm, Türkiye'de de İttihat'ın sol kanadı olan Yeşil Ordu ve THİF'tir.

Aralov da Şeyh Servet ve THİF'çileri ajanlıkla suçlarken bunları hiç göz önüne getirmiyor, onların bilgisizliklerini, belki cahilce heveslerini, içselleştirilmemiş özelemlerini ajanlıklarına yorup dosyayı kapatıyor:

"Bazı makamların teşvikiyle 'para yardımı ve aylık' isteyerek elçiliğimize başvuran 'komünist' maskesi takmış ajan-provokatörler de eksik olmuyordu. Biz bu ajanların foyasını meydana vuruyor ve elçilikten kovuyorduk.

"Yine böyle provokasyonla ilgili gülünç bir olay hatırlıyorum.

"Ankara'ya gelişimden kısa bir süre sonra idi. Ziyaretime, Bursa Milletvekili Şeyh Servet Efendi geldi. Bu yeşil sarıklı, kır kaba sakallı bir zattı. Sırtında ipekli bir cübbe vardı. Şeyh kendisini 'inanmış bir komünist' olarak takdim etti. Oturmasını teklif ettim. Kendisine kahve ikram ettim. Gözlerimin içine bakıyor ve yaranmaya çalışan bir tavırla konuşuyordu. Türkiye'nin durumundan söz ettik. Servet efendi emperyalizmle savaşmak ve 'güçlü bir komünist partisi' kurmak ge-

rekliliğinden söz etti. İngilizleri çekti. Ben susuyordum. Birdenbire şeyh ayağa kalktı. Elini sarığına götürdü. Şaşkın şaşkın ona bakıyordum. Şeyh:

“-Büyük dünya lideri Marks’ı selamlıyorum, dedi. Sizde Marks’ın resmini ancak şimdi gördüm. Ona derin saygılarımı sunarım.

“Gerçekten de çalışma odamda, masada Marks’ın küçük bir büstü vardı. Şeyh Servet, bir süre başı önüne eğik bir halde, hareketsiz büstün önünde durdu.”⁽¹⁰⁾

Biz bu pasajı okuduğumuzda Şeyh Servet’in sosyalizmi kavramamış, bilgisiz bir kimse olduğu ve Marks’ı da bir peygamber, bir mürşit olarak tahayyül etmiş olduğu sonucuna varıyoruz. Bundan daha ötesi mümkün değil. Aralov, Şeyh Servet’in “komünist maskesi takmış, ajan-provokatör” olduğu yargısına nasıl vardığını bizimle paylaşma teveccühünü göstermiyor, ayrıca, orta-oyunu havasında aktardığı hatırası gülünç olmak bir yana, Aralov’un müfteri ve kibirli üslubu yüz kızartıcı...

Burayı kuyruğundan tutan Avcıoğlu da bu pasajın tanıklığında Şeyh Servet ve tüm THİF’çileri ajan-provokatör ilan ediveriyor. Öyle ya koca Sovyet diplomatı öyle diyorsa öyledir!.. Kanıt olmasa bile...

Aralov anılarını kaleme alırken iliğine kadar Kemalist düşünce sistematığı ve jargonla konuşuyor. Medreseler, Karabekir ve padişah emperyalist işbirlikçisi olduğu için değil, şeriatçı oldukları için yobaz ve gerici ilan ediliyor. Kemalist tarihin kötü ilan ettiği tüm kimselere Rafet, Ali Fuat, A. Adıvar, K. Karabekir vb. tümüne birer netame şerhi düşülüyor ve M. Kemal efsanesi eşliğinde mükemmel bir resmi tarih yazımına giriliyor:

“KEMAL Paşa, İstanbul’dan ayrılmak zorunda kalışından sonra, onu ölümle tehdit eden gerici idarecilerden saklanarak, burada, Samsun’da karaya ayak basmıştı. Bu, 1919 yılında olmuştu. Mustafa Kemal Paşa, ilerici güçleri birleştirmek ve milli kurtuluş savaşını geliştirmek için Samsun’dan Havza’dan işe başlamıştı. Mustafa Kemal’in Samsun’a gelişi sırasında, Anadolu’nun çeşitli yerlerinde ‘Müdafai Hukuk Cemiyetleri’ kurulmuştu. Mustafa Kemal, bunları birleştirmek işini üzerine aldı. Buradan Türk halkına sirküler, beyannameler

gönderdi. O kendi arkadaşlarını Samsun'a topluyordu..."

Aralov, resmi tarihin pusulası bozuk Bandırma Vapuru sure-sini unuttuğundan, ağdasız kalan Kemalizm efsanesi biraz ya-van düşmüş ama kalan kısım vasat da olsa, Aralov'u inkılâp der-sinden geçirir. Öncelikle Aralov'a ve resmi tarihe sormalıyız, M. Kemal, Samsun'a hangi zorlukları ve gerici güçlerin hangi kuşatmasını atlatarak gelmiştir? Onu oraya gönderen bizzat Pa-dışah Mehmet Vahdettin değil midir. 3. ordular müfettişi gö-re-viyle, doğu ordusunu teftişe gitmekte olduğunu Nutuk'da kendi-si zaten kabul ediyor. Hatta Erzurum kongresinde bile, padişah-ın yaverlik kordonu omzunda durmaktadır. Kongreler sürecin-den sonra, M. Kemal'in kendi politikalarını hayata geçirmeye çalıştığı anlaşılınca, bu görevine son verilmiş, "aranır" duruma düşmemiş midir? Aralov'un, kralcılığı kraldan öteye vardırma-sının ne anlamı var?

Aralov daha sonra Kemalizm efsanesini işlemeye devam ediyor:

"Mustafa Kemal'in saçları, sarı ve seyrek, bıyıkları kırmızımtı-rak ve kırpıktı. Bütün dış görünüşüne tonunu veren ve güçlü iradesini gösteren gözleri çeliktendi. Benim ilk konuşmamı dinlerken onları böyle görmüştüm. Masanın başına geçip küçük fincanlarla koyu kah-vemizi içerken, gözleri biraz koyulaştı, daha yumuşak, daha tatlı bir ha-l aldı. Bu ayırımı bundan sonraki karşılaşma ve konuşmalarımızda da, hem yalnız benimle değil, onun yakın çevresindeki kişilerle, İsmet ve Fevzi paşalarla olan konuşmalarında da gördüm..."¹⁸²⁾

İlkokulda bize her şeyden önce, bizi bütün düşmanlardan kurtaran sarı saçlı, mavi gözlü, en büyük Türk "ATA"mızı sev-meyi öğretmişlerdi. İlk ders buydu. Bundan sonra Alfabeye ge-çilmişti...

"Mustafa Kemal harekete geçtiği zaman, millet düşmanları, kurtuluş ordusunu çökertmek, subaylar arasında kuşku uyandırmak için, kendi ajanlarını göndermişlerdi. Ama Mustafa Kemal'in büyük bir Türk olduğu meydana çıktı. Mustafa Kemal İngiltere'den, Yunan-lılardan korkmak için bir sebep olmadığını, bunlarla mutlaka savaş-mak gerektiği anlamıştı. Başarıya ulaşmak için milletin birleşmesine ihtiyaç vardı..."¹⁸³⁾

Aralov'un bir şovenistliği eksikti. M. Kemal neden "büyük bir Türk" olsun. Sonra bir ulusun ille de büyük adamları olması şart mı? Ya da iyi komutanlar büyük Türkler midir? Ya da büyük Türk olduğunu ispatlamanın iyi bir yolu büyük bir komutan olmaktan mı geçmektedir? Tam da 1960'ların Sosyal revizyonizmine/emperyalizmine yakışır kelimelerle süslü bir jargonla konuşuyor Aralov...

Sonra M. Kemal, "İngilizlerle savaşmak zorunda olduğunu anlamıştı" deniliyor. Yunanlılarla bir takım çatışmalar olduğu doğrudur ama M. Kemal'in İngilizlerle hangi cephede çatıştığını biz de bilmek isteriz doğrusu? Kaldı ki, M. Kemal İngiliz emperyalizmi ile uzlaşmıştır bunun iki şartı vardır; birincisi ülke toprağını emperyalist tarzda sömürölmeye müsait hale getirmek, ikincisi de Sovyet dostluğundan ayrılmaktır. Aralov özellikle Lozan görüşmelerini anılarının sonuna doğru TBMM'nin ne manevralarla Sovyetler'i sattığının belgelerini sunuyor ama yine de bunları söylemekten kaçınıyor.

Öte yandan Aralov'un anılarında resmi inkılâp tarihinin sayfalarını ibretle okumaya devam ediyoruz.

"Çetelerden meydana getirilmiş genç Türk ordusunun Yunanlılarla ilk karşılaşması, 10 ocak 1921 tarihinde İnönü mevkiinde oldu. Yunan ordusu 60 bin, Türk ordusu ise 15 bin kişi idi. Ama, yine de Yunan saldırıları durdurulmuştu. Bu olayın, Türk ordusunun moralini kuvvetlendirmek, Milli Kurtuluş Hareketinin lideri olarak M. Kemal Paşanın otoritesini yükseltmek bakımından büyük bir etkisi oldu.

"İnönü mevkiindeki ikinci savaş, 31 Mart 1921 tarihinde oldu. Yunanlılar ikinci defa yenilgiye uğradılar. Ama bu olay, İngiliz emperyalistlerini durdurmadı. Onlar Yunanlılardan askeri harekete devam etmelerini istediler..."⁽⁸⁴⁾

Yalçın Küçük, Türkiye Üzerine Tezler'inin ikinci cildinde İnönü Zaferleri serisi ile ilgili olarak şöyle diyor:

"Eğer tarihin bilim dışı, Tanrı'nın lütfu türünden, yardımların olabileceğine inanılmazsa, İnönü Zaferi'nin olmaması gerekiyor. Başka bir deyişle, İnönü Zaferi olmasa, Mustafa Kemal ve arkadaşları bunu yaratırlar. Yaratmak zorundalar. Daha başka bir deyişle şöyle: bu in-

ce senaryonun çok kötü bir biçimde oynanarak sırtıtmasını önlemek için Mustafa Kemal ve arkadaşlarının İnönü Zaferi'ne ihtiyaçları var.

"Tarihsel olarak ise İnönü zaferi yok. İnönü bucağında bir meydan Muharebesi ve İnönü Zaferi yok..."^{*(R5)}

"İnönü'de İsmet Bey 'İnönü Meydan Muharebesi' kazanmak için arşiv belgelerine iz düşerken Ankara da böyle bir 'zafer' için duyduğu açlığı saklamıyor. Bu tür hareketlerde zaman zaman, harekete katılan kadroların tümü ir zafer ihtiyacını duyuyorlar. Tabii mülkiyetli toplumlarda bir 'zafer' yaratılınca mutlak bir sahip bulmak gerekiyor. Mülkiyeti kutsal sayan hareketler de zafer de özel mülkiyete yazılıyor. Zafere duyulan ihtiyaç kolektif olmasına rağmen, zafer özel mülkiyete kaydediliyor.

"İsmet Beyin şansı burada. Ankara'da zafere duyulan bir ihtiyaç var..."^{*(R6)}

Yalçın Küçük'ün kitabının 614-654. sayfaları arasında kalan bölüm aslında Aralov ve resmi tarih açısından mükemmel bir tashih. Hatta yanlış yazılmış, saptırılmış sayfaların tümünden yırtılıp atılması anlamına geliyor... Bu kadar uzun bir alıntıyı Pölemik kaldırmaz ama, tarihsel bilgisini yeniden tasnif etmek isteyenler mutlaka bahsettiğimiz sayfaları okumalıdır...

Görüldüğü üzere Aralov'un anıları, biraz düzeltmeyle, kolaylıkla bir tarih ve inkılap kitabı haline gelebilir.

Aralov'dan aktaracağımız son alıntı şöyle:

"Atatürk'ün hayatının sonlarına doğru, İsmet İnönü, gerçekleştirmek için Atatürk'le birlikte savaştıkları ilkelere uzaklaşmaya başladı. Büyük komprador burjuvazi ile çevrilen İsmet İnönü, gerek iç gerek dış politikada onun etkisinde kaldı.

"Atatürk'le İnönü arasındaki başlıca anlaşmazlık, devletçilik ilkesinde, yani Türk komprador burjuvazisi ile bağlı bulunan yabancı sermayesine karşı milli sermayenin korunmasında ortaya çıktı. Zamanında Türk anayasasına sokulan devletçilik ilkesine karşı yürütülen kulis arası savaş, her zaman sürüp gitmiştir. Mustafa Kemal sağ olduğu sürece, bu savaşa gizlice İnönü de katılmakta idi. Atatürk bunu tahmin ettiği için, İsmet İnönü'nün başbakanlıktan çekilmesinde direndi..."^{*(R7)}

Giriş bölümünde de değindiğimiz gibi, her ideal sistemin bir asr-ı saadeti bir de, hançerlenerek ihanete uğradığı dönem var-

dır. M. Kemal'in ölümü ve İsmet İnönü'nün iktidara geçmesi, Kemalizm'in ihanete uğramasıdır. Aralov'un sözlerinde somutlanan bu düşünceyi, sırasıyla Avcıoğlu, İlhan Selçuk ve Attila İlhan başta olmak üzere hemen tüm Sol Kemalistler dile getirmişlerdir. Yine müteakip kereler dile getirdik, Rasih Nuri faslında altını çizdik, İsmet İnönü'ye atılı bulunan, komprador burjuvazi ile ilişkilene, ülkeyi emperyalizme entegre etme ithamına belki İnönü kadar olmasa da M. Kemal de mahzardır. Zira, bizzat onun emriyle meclise milletvekili olarak gelenlerin tümü yerel eşraf, toprak ağaları, ticaret ve sanayi sermayesinin en kalburüstü kesimidir... Ama Sol Kemalistler, M. Kemal'in ölümünden bu yana, halkı aynı karavanaya aynı ideolojik kapuskaya talim ettirmekten geri kalmıyorlar. Kemalist hareketin sınıfsal özünü çözümlenmeden, içi boş hamasetle bizim de buna inanmamızı istiyorlar ama sürekli altını çizdiğimiz gibi Kemalizm bizzat M. Kemal'in sağlığından başlayarak halka karşı egemen güçlerin bir koalisyonu gibidir ve burjuvazi giderek bu koalisyonda önder olarak sivrilir...

VIII. BÖLÜM

SOVYETLER'İN GÖZÜYLE TÜRKİYE VE KEMALİSTLER

“Birkaç yıldır her iki milletin de emperyalist devletlerin elinden çekmediği kalmamıştır; bizi başarıya götürecektir olan işte budur.” Lenin⁽⁸⁸⁾

“İstese de istemese de nesnel olarak antiemperyalist bir savaş veren Anadolu için, bu savaşı yadırgamayan, olsa olsa bunu yeterince kesin ve açık bulmayan, dolayısıyla nesnel bağlaştığı olabilecek tek bir güç vardır. Bu bağlaştık olma durumu ise maddi ve diplomatik bir destek içerir ve bu destek, mücadeleyi kazanmak, hayatta kalabilmek için vazgeçilmezdir...”⁽⁸⁹⁾

Şimdiye kadar yazdıklarımız içinde Sovyetler sosyalizmi bir nesne olarak vardı. Mustafa Kemal ve TBMM'nin, Sovyetler'e nasıl baktığı kadar; Sovyetler'in, TBMM ve Kemalist harekete nasıl baktığı da önemli olduğuna göre, tarihe bir de Sovyetler'in gözünden bakmaya çalışmalıyız. Bu bakış, yalnızca tarihsel olayların, öznelere yerli yerine konulması bakımından değil, gayet ideolojik bir başka nokta olduğu için de önemlidir.

Mustafa Kemal'in Sovyetler ve sosyalizme bakışını çarpıtanlar, aynı çarpıtmayı Sovyetler'in, TBMM ve Kemalist harekete bakışında da sürdürüyorlar. Bu konuda temelden yanlış tutum alan iki kesim vardır. Birincisi Perinçek'in başını çektiği çevredir ve sağcı bir yaklaşımla Lenin'in özel ihtarına rağmen (Bkz. Belge-3) Kemalizm'e ve Türk milli mücadelesine “komünist bir renk vermeye çalışmakta”dır. Perinçek'ten Kızıl Elma koalisyo-

nuna uzanan bu çevre emek-sermaye çelişmesini, emperyalist dünya ile üçüncü dünya çelişmesiyle maskeleyebilmek ve Kemalizm'in yelkenlerini şişirmek için, Sovyetler'in Anadolu kuruluş hareketini neredeyse kayıtsız şartsız desteklediklerini iddia edecek kadar ileriye giderek, olayları yalnızca tarihsel gerçekliğinden değil, ideolojik yörüngesinden de kopartıyorlar.

Bundan başka Sovyetler ve Kemalizm ilişkisinin bir de sol-dan eleştirisi var. Onlara göre Sovyet sosyalizminin Kemalizm'i desteklemesi ve TKP'yi frenlemesi baştan sona büyük bir yanılgıdır. Özellikle Fikret Başkaya'nın dillendirdiği bu eleştiri büyük oranda yanlıştır, zira Lenin ve Sovyetler, TKP başta olmak üzere hiçbir üçüncü dünya Komünist Partisine köstek olmamış her koşul altında "İlkel bir çekirdek olarak bile olsa" komünistlerin ayrı örgütlenmesini ve burjuvaziye karşı mücadele etmesini savunmuştur (Bkz. Belge-3). Ayrıca, Sovyetler'in Kemalizm'e verdiği destek sınırsız, sorumsuz, kayıtsız şartsız ve bilinçsiz değildir. Bilakis Lenin, Bolşevik Parti ve Üçüncü Enternasyonal yöneticileri, kime destek verildiğini, bu desteğin nedenlerini ve sonuçlarını çok iyi bilmektedirler. Örneğin Lenin "Türkiye'de yönetim bizi, İtilaf'a satmaya hazır" demekte (Bkz. Belge-4); Çiçerin, Sovyet yardımı olarak Türkiye'ye verilen silahların, ileride Sovyetler'e dönmesi ihtimalinin çok uzak olduğundan söz etmekte (Bkz. Belge-5) Radek ve Zinovyev de, benzer görüşler serdetmektedirler. (Bkz. Belge-7, 8)

Öyleyse Sovyetler, Türkiye'ye hangi amaçlarla, hangi niyetlerle yaklaşıyordu? Sovyetler'in Türkiye'ye yaklaşımı yalnızca pragmatik, pratik ya da ideolojik miydi? Bu soruların yanıtları çok önemlidir çünkü yanıtların tümü gayet ideolojiktir ve günümüzün hemen tüm tartışmalarına: tek ülkede devrim sorunundan, cephele/ittifaklar sorununa; Üçüncü Enternasyonal tartışmalarından, sömürge ve yarı sömürge ülkelerde yani ulusal kuruluş savaşı veren ülkelerde Komünist hareketlerin kimleri desteklemesi gerektiği sorunlarına referans verir.

Elbette bunların tümünü değerlendirirken o yıllardaki genel

atmosferi, emperyalizm ile sömürgeler arasındaki gerilimi, emperyalizm ile Sovyetler arasındaki kıyıcı mücadelenin boyutlarını bir an olsun unutmamak gerekir.

Sovyetler ve Üçüncü Enternasyonal, Türkiye'ye destek veriyordu çünkü bunu her şeyden önce Türk Halkının Kendi Kaderini tayin hakkı olarak görüyorlardı (Bkz. Belge-1, 2). Öte yandan Sovyetler, Türkiye'nin emperyalistlerce ezilen bir ulus olmasına rağmen, kendi toprakları içindeki diğer halkları ezen bir ulus olduğunu asla aklından çıkarmamış ve hemen tüm yazışmalarda Kürt ve Ermeni meselesinin masaya yatırılmasını istemiştir (Bkz. Belge-6, Çiçerin-M. Kemal yazışması). Sovyetler'in Türkiye'ye yardımını yalnızca savaş ortaklığı ve pragmatik bir ittifak olarak görenler Lenin'in Türkiye'nin kendi kaderini tayin hakkı ilkesini ortaya atarak, Türkiye'yi ilhak etmeye çalıştığını iddia ederler (örneğin Turgut Özatay, Şu Çılgın Türkler). Oysa bu iddia yanlıştır, zira Lenin 2. Enternasyonal ile yürüttüğü tüm tartışmalarda Türkiye, Çin, İran ve Hindistan'a özel bir önem atfetmiş; daha Ekim devrimi gerçekleşmeden (1915-1916'da) bu ulusların ulusal kurtuluş mücadelelerinin desteklenmesi ya da desteklenmemesi sorununu Komünist Hareketin turnusol kağıdı olarak ortaya koymuştur. Dolayısıyla, Türkiye'nin desteklenmesi, Ulusların kaderlerini tayin hakkı çerçevesinde ele alınmıştır ve bu yaklaşım pragmatik değil, ideolojik bir yaklaşımdır (Bkz. Belge-1, 2).

1920 yılının yaz aylarında Sovyet Kızılordusu'nun Polonya üzerinden Almanya devrimi ile birleşmek için ilerleyişi Polonya ve emperyalist ordularca durdurulmuş; bundan sonra büyük bir hızla Avrupa'da patlayan devrimler, başta Alman ve Macar devrimi vahşi bir kıyıma tâbi tutulmuştur. Kızılordu'nun Varşova önlerinde durdurulup geri çekilmek zorunda bırakılması ve Avrupa Devrimlerinin yenilgiye uğraması, Sovyetler'in dünya devriminin en azından kısa vadede artık gerçekleşmesinin mümkün olmadığı gerçeğinden hareketle tek ülkede devrim, tek ülkede sosyalizmin inşası ve Sovyetler'de Sosyalizmin sonuna kadar

savunulması konseptini gündeme getirir. Dünya devriminin stratejisi bir süreliğine de olsa değiştirilmiştir artık.

Dünya devriminin konjonktürel yenilgisi ve sosyalizmin Sovyetler'de inşasının zorunluluğu gerçeği, Bolşevik Parti, Üçüncü Enternasyonal ve Lenin'i yeni müttefik arayışlarına ve ittifaklara iter... Zira Ekim devrimi ilk patladığı yıllarda, Devrimin asıl müttefikleri genelde dünya, özelde Avrupa Proletaryasıdır. Ama özellikle ikinci Enternasyonal'in bütün tarihsel, örgütsel gücünü emperyalist burjuvaziye tahvil etmesiyle bu destek beklentisi boşa düşer. Bundan sonra Bolşevik Parti ve Üçüncü Enternasyonal açısından Orta Asya bozkırlarındaki geri kalmış köylülük ile orta ve uzak doğudaki sömürge ve yarı sömürge ülkeler daha bir önem kazanırlar. Sovyetler buraları kendisi için müttefik hale getiremezse bile en azından emperyalist dünyadan izole hale getirmeyi; tek ülkede sosyalizmin zaferi için kaçınılmaz görmektedir artık (Bkz. Belge- 2, 3, 7).

İşte Sovyetler'in, Türkiye ile geliştirdiği ilişkiler bu tür ideolojik temellere, güncel görevlerin dayattığı zorunluluklara ve emperyalizme karşı, tek ülkede devrim teorisi arasındaki gerilimlere dayanır.

BU BÖLÜM İÇİN EKLER

Belge 1

Sosyalist Devrim ve

Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'ndan

6. Milletlerin kendi kaderlerini tayini bakımından üç ülke tipi:

...Üçüncüsü, Çin, İran, Türkiye ve diğer sömürgeler. Bunların toplam nüfusu bir milyardır. Bu ülkelerde burjuva-demokratik hareketler ya daha henüz başlamamıştır ya da önlerinde daha çok uzun bir yol vardır. Sosyalistler, sömürgelerin tazminat ödenmeden, derhal ve kayıtsız şartsız serbest bırakılmalarını istemekle yetinmemelidirler -bu istek, siyasi ifadesiyle, kendi kaderini tayin hakkının tanınmasından başka bir anlama gelmez-; aynı zamanda, bu ülkelerdeki burjuva-demokratik milli kurtuluş hareketlerinin daha devrimci unsurlarını desteklemekte kararlı davranmalı, onların kendilerini ezen emperyalist devletlere karşı ayaklanmalarına ya da, eğer varsa, devrimci savaşlarına yardımcı olmalıdır.

(Doğuda Ulusal Kurtuluş Savaşları, V. I. Lenin, s. 150, Nisan 1916'da Vorbote dergisinin 2. sayısında yayımlanmıştır.)

Belge 2

Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzeri

Bu tezlerin altında yatan ana fikir nedir? Ana fikir, ezilen milletlerle hakim milletler arasındaki ayrındır. İkinci Enternasyonal'in ve burjuva demokrasisinin tersine, biz bu ayrıma ağırlık tanıyoruz. İçinde yaşadığımız emperyalizm çağında bütün sömürge ve millet sorunlarında somut ekonomik olguları saptamak ve soyut varsayımlardan değil, somut gerçekliklerden yola çıkmak proletarya ve Komünist Enternasyonal için özellikle önemlidir.

... Bu milletler ya doğrudan doğruya sömürge bağımlılığı içindedirler, ya mesela İran, Türkiye ve Çin gibi yarı-sömürgeci devletler, ya da büyük bir emperyalist devletin saldırısına uğrayıp yenik düşerek barış antlaşmaları yoluyla o devletin hükmü altına girmişlerdir. Bu ayrım, milletlerin ezen ve ezilen milletler olarak birbirinden ayrılmalrı fikri, bütün bu tezlere hakimdir; daha önce yalnız benim imzamlı yayınlanmış olanlar değil Yoldaş Roy tarafından getirilenlerde hakimdir bu. Bu sonuncu tezler, daha çok, İngiltere'nin tahakkümü altında olan Hindistan ve diğer Asya ülkelerindeki durum göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Bizim için büyük önemleri buradan ileri gelmektedir.

Tezlerimizdeki ikinci temel fikir şudur: Dünyanın emperyalist savaşı izleyen bugünkü durumunda, halklarla genel olarak dünya siyasi sistemi arasındaki karşılıklı ilişkileri küçük bir emperyalist milletler grubundan Sovyet Rusya önderliğindeki şura hareketine ve şura devletlerine karşı yürüttüğü mücadele belirlemektedir. Bunu akılda tutmazsak, tek bir milli sorunu ya da sömürge sorununu, dünyanın en ucra bir köşesini dahi ilgilendirse, doğru koyamayız. Medeni ülkelerde olsun, geri kalmış ülkelerde olsun, Komünist partiler ancak bu temel şarttan hareket ederlerse siyasi sorunları doğru koyup doğru bir çözüme götürebilir.

Üçüncüsü geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik hareket sorununun önemine özellikle parmak basmak isterim. Aramızda bazı görüş ayrılıkları doğuran bir sorundur bu. Komünist Enternasyonal'in ve komünist partilerin geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik hareketi desteklemeleri gerektiğini söylemenin ilke olarak ve teoride doğru olup olmadığını tartıştık. Tartışmalarımız sonunda, oy birliğiyle, "burjuva demokratik" hareket yerine milli-devrimci hareketten söz etme

kararına vardık. Hiç şüphe yok ki her milli hareket ancak bir burjuva demokratik hareket olabilir; çünkü geri kalmış ülkelerde nüfusun muazzam çoğunluğu, burjuva-kapitalist ilişkileri temsil eden köylülerdir.

Sömürücü ülkelerin burjuvazisi ile sömürge ülkelerin burjuvazisi arasında belli bir yakınlaşma olmuştur; öyle ki çok kere belki de çoğunluk hallerde, ezilen ülkelerin burjuvazisi bir yandan milli hareketi desteklerken, öte yandan emperyalist burjuvazi ile tam bir anlaşma içerisinde: bütün devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı onunla güç birliği yapmaktadır. Komisyonda tartışma götürmez bir biçimde bu ispat edildi; ve yegane doğru tutumun, bu ayrımı dikkate almak ve hemen bütün hallerde “burjuva demokratik” terimi yerine “milli-devrimci” terimini kullanmak olduğu kararlaştırıldı...

(Doğuda Ulusal Kurtuluş Savaşları, V. I. Lenin, s. 331, 332, 333, Komünist Enternasyonal Konuşmaları, 7 Ağustos 1920)

Belge 3

Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslakları

Komünist Enternasyonel ikinci kongresi için:

11) Feodal ya da pederşahi ve pederşahi-köylü ilişkilerin hakim olduğu daha geri ülkelerde ve milletlerde şu hususları göz önünde tutmak özellikle önemlidir.

1- Bütün Komünist Partileri bu ülkelerdeki burjuva demokratik kurtuluş hareketine yardımcı olmalıdırlar. En faal yardımı yerine getirme görevi de, geri kalmış milletin bir sömürge olarak ya da mali bakımdan bağımlı olduğu ülkenin işçilerinin omuzlarındadır.

5- Geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş akımlarına komünist bir renk verme çabalarıyla kesin mücadele zorunluluğu. Komünist Enternasyonal'i sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik milli hareketleri ancak şu şartla desteklemelidir: Bu ülkelerde geleceğin gerçek proletarya partilerinin unsurları bir araya getirilip özel görevlerini, yani kendi milletlerinde burjuva demokratik hareketlere karşı mücadele görevlerini anlayacak yolda eğitilmeleri şartıyla. Komünist Enternasyonal'i sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokrasisi ile geçici bir ittifaka girmeli, fakat onun içinde erimemelidir; ve bütün koşullarda, en ilkel çekirdek biçiminde dahi olsa proletarya hareketinin bağımsızlığını korumalıdır;

6- Siyasi bakımdan bağımsız devletler görünüşü altında ekonomik mali ve askeri bakımdan tamamen kendilerine bağımlı devletler kuran emperyalist devletlerin sistemli olarak uyguladıkları hileleri bütün ülkelerin özellikle geri kalmış ülkelerin en geniş emekçi yığınlarına anlatıp açıklama zorunluluğu. Bugünkü milletlerarası koşullarda bağımlı ve güçsüz milletler için şura cumhuriyetleriyle birleşmekten başka kurtuluş yolu yoktur.

(Doğuda ulusal kurtuluş savaşları, V. I. Lenin, s. 227, Haziran-Temmuz 1920'de yazılmış, Komünist Enternasyonal Dergisinin 11.sayısında yayımlanmıştır.)

Belge 4

Lenin'in Türkiye Değerlendirmesi

Türk saldırısı bize karşı hesaplanmıştı. İtilaf bize bir kuyu kazmıştı, ancak kendi kazdığı kuyuya kendisi düştü, çünkü biz bir Sovyet Ermenistan'ı kazandık... Türkiye'de yönetim bizi itilafa satmaya hazır, orada iktidar Türk Kadetlerin, Oktobristlerin, milliyetçilerin elinde. Ancak bizi satmaları güçtür, çünkü Türk halkı itilafın yaptığı zulme karşı ayaklanmış ve biz bağımsız Azerbaycan Cumhuriyetine, feodalleri başlarından atmış olan Müslüman köylülerin haklı kurtuluşunu gerçekleştirmek için yardımımızı sürdürdükçe, Sovyet Rusya'ya karşı yakınlığı artmaktadır.

(8. Sovyet Kongresi Kapanış Konuşması'ndan, 21 Aralık 1920, Aktaran, Stefanos Yerasimos, Milli Mücadelede Türk Sovyet İlişkileri, s. 275)

Belge 5

Çiçerin'in Türkiye Görüşleri

Hariciye Komiseri Çiçerin, Anadolu'daki milli harekete yardım etmek emelleri olduğunu, Bolşevizmin mahiyeti içtima-i inkılap olmakla beraber, Şarkta milli inkılapları tasvip ve ona ardım etmek esasını kabul ettiklerini, fakat bunun bir had dahilinde olduğunu söyledi ve ilave etti: Mesela Efgan'daki (Afganistan -bn.) milli hareketi takviye ediyoruz. Amanullah Han'a yardım ediyoruz. Fakat emin değiliz ki, yarın bu silahlar bizim aleyhimize kullanılmayacaklar.

(Aktaran, Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz s.788)

Belge 6

Çiçerin-M. Kemal Yazışması

Çiçerin'den M. Kemal'e

... Başında Ankara Büyük Millet Meclisi bulunan yeni Türk Hükümeti'nin dış politikasının temel ilkelerini Rus Sovyet Hükümeti, büyük bir memnunluk duyarak öğrenmiş bulunmaktadır.

Bu ilkeler şunlardır:

- 1- Türkiye'nin bağımsızlığının ilanı
- 2- İtiraz edilemeyecek kadar Türk toprağı olan toprakların, Türk devletine bağlanması,
- 3- Arabistan ve Suriye'nin birer bağımsız devlet gibi ilanı,
- 4- Büyük Millet Meclisince alınan karara göre, Türkiye Ermenistan'ının, Kürdistan'ın, Lazistan'ın, Batum bölgesinin, Doğu Trakya'nın ve bütün Türk-Arap halklarının karma olarak yaşadıkları devlet topraklarına, kendi kaderlerini kendi eliyle tayin etme hakkının tanınması. Sovyet Hükümeti olarak, mültecilerin ve istekleri dışındaki sebeplerden dolayı göç etmek zorunda kalan tüm gömenlerin de bu bölgelerde serbestçe yapılacak bir referanduma katılabilmeleri için, bunların yerlerine geri getirilmesini doğal sayıyoruz.
- 5- Büyük Millet Meclisi yönetimindeki yeni Türk devletine ait topraklarda yaşamakta olan milli azınlıklara, Avrupa'nın en serbest hükümetlerinde milli azınlıklara tanınan tüm hakların tanınması,
- 6- Boğazlar sorunun çözümlenmesinin Karadeniz'de kıyısı olan devletlerce toplanacak konferansa sunularak görüşülmesi,
- 7- Ecnebi devletlerin mali kontrolüne ve kapitülasyon rejimine son verilmesi
- 8- Her türlü ecnebi nüfuz alanlarının ortadan kaldırılması...

3 Haziran 1920

Mustafa Kemal'den Çiçerin'e Yanıt:

Sovyet devletinin TBMM Başkanlığı adına gönderdiği mektubun içeriğini sevinçle bilgi edindik. Cevabımızı aşağıda sunmakla şeref duyuyoruz.

1- Türkiye'ye ilişkin olara bildirilen ilkeler, aslında bizim içten ve ciddi ilkelerimizdir. Bu ilkelerin uygulanmasına engel olan Batı devletlerine karşı sadece bu nedenle mücadele ediyoruz. İçten ve elverişli

nedenler sağlandıkça tümüyle uygulayacağız.

2- Ermenistan ve İran'la sınırlarımızı saptamak için Rusya Sovyet Cumhuriyeti'nin aracılığını sevinçle kabul ve siyasi görüşmeler yoluyla bugün varolan güçlüklerin çözülmesi yolunu yeğeriz.

3- Ancak komşularımızın tartışma götürmeyecek biçimde Türk olan toprakları yakıp yıkıp ve halkı kılıçtan geçirdiklerinden ve batı emperyalistlerine özgü yöntemlerle yapay yığınlar ve çoğunluklar yaratmak olduklarından son derece rahatsız olmakta ve yakınmaktayız. Buna son verecek ivedi önlemlerden olmak üzere Evliye-i Selase içinde bazı yerleri işgal için askeri hareket yapmaya karar vermek zorunluluğunda kalmış iken, mektubunuz üzerine hareketi erteledik. Halkımıza karşı Ermeni saldırılarının durdurulmasını ve arabuluculuk için öne sürülecek önerilerin acele olarak ortaya konmasını dileriz.

4- Rus Sovyet Cumhuriyeti katına olağanüstü yetki ile gönderilen temsilcilerimiz yolda ve şimdilik Erzurum'da beklemektedir.

(20 Haziran 1920, Aktaran, Stefanos Yerasimos, Milli Mücadelede Türk-Sovyet ilişkileri, s. 238, 239, 240, 241)

Şimdi Türk delegasyonunun ve Türk yoldaşlarımızın raporunda önemle belirtilen bir başka noktaya geliyorum. Bizim tezlerimiz; sömürülen Doğu'nun uluslararası kapitalizme karşı savaşması gerektiğini ve savaşacağını, bizim de bu nedenle ona yardım etmemiz gerektiğini söylemektedir. Bakıyoruz, doğru ulusların başında ne komünistler ne de hatta burjuva devrimcileri var; çoğu asker ve bürokrat sınıflardan çürümüş feodal kliklerin temsilcileri. Bu durum, bizim doğru halklara yardımımızı egemen ögelere karşı tutumumuzla çelişkili bir hale sokuyor. Söz konusu sorun, Türkiye'de komünistlerin koğuşturulması ve Çin'de Wu-Pei-Fu asker birliklerinin grevcileri bastırmalarıyla güncel bir önem kazandı. Biz komünistler olarak, bu gibi sorunlardaki tutumumuzu diplomasiye başvurmadan açıkça ve içtenlikle ortaya koyabiliriz. Uyanan doğruya yardım edeceğimize söz verirken, Doğu'da bundan sonra yapılması gereken sınıf mücadelelerini bir an bile gözden kaçırmadık. 1847'nin Komünist Manifestosu'nda Marks, Alman işçilerine, güttüğü politika devrimi ilerlettiği ölçüde burjuvazini destekleyin demişti. Aynı şekilde, Polonyalı devrimcileri de köylü sorununda devrimci bir tavır takınan toprak sahibi soyluluk üyelerini desteklemeye çağırıyordu. Burjuvazinin, burjuvazi olarak kalacağını, Polonya soyluluğunun niteliğinin değiştirilmeyeceğini elbette biliyordu. Genç işçi hareketinin bu karşı sınıflarla dövüşmesi gerektiğini elbette biliyordu. Ama, o tarihi anın, sınıf mücadelesinin çıkarları adına, burjuva devrimci hareketinin desteklenmesini gerektirdiğini görmüştü.

Yoldaşlar, Türkiye'de Komünistlere yapılan baskılar, Türkiye'de daha yeni yeni gelişmeye başlayan sınıf mücadelesinin bir parçasıdır. Yalnızca işçi sınıfıyla genç burjuvazi arasında değil, emen klik kampının kendi içinde de bir mücadele olmak zorundadır. Komünistleri koğuşturmaktan başlıca, Rauf Beyle İçişleri Bakanı Refet Paşanın sorumlu oldukları ve yine onların İtilaf devletleriyle uzlaşmaktan yana çıktıkları, Sultan'ın tahtından indirilmesinayse karşı koydukları sır değildir. Sultan'ın alaşağı edilmesinin Türkiye'de bir çekişme konusu olduğu bir sır değildir; sorun, devrimci ögelerin egemen sınıflara boyun eğip eğmeyecekleridir. Eğerlerse, Kemal Paşa yönetiminin işi bitmiş olacak ve Türk halkını en yüksek fiyatı verene parça parça satmayı ön-

gören yeni bir politika uygulanacaktır. Fakat devriciler yerlerini korumayı başarırlarsa, gerici paşaların ve yozlaşmış bürokrasinin saldırılarına karşı direnmek için kitleleri örgütlemek girişiminde bulunmak zorunda kalacaklardır. Hangi tarafın kazanacağını bilemeyiz, fakat Türk Komünistlerine Türkiye'deki ulusal kurtuluş hareketini desteklemelerini salık verdiğimizden ötürü bir an pişman olmadık. Türk halkının bütün geleceği söz konusudur: Bu, ya özgürlük ya da dünya kapitalizminin boyunduruğu altında kölelik sorunudur. Paşalar Türk halkını satarlar ve Türk köylülüğünün başına kapitülasyonlar, mali denetim vb. boyunduruğunu geçirirlerse, köylüler komünistlerin ve genç işçi sınıfının onların çıkarları için savaştığını görecekler ve Komünist Partisinin çevresinde toplanacaklardır. Bu baskı anında bile Türk Komünistlerine diyoruz ki, "içinde bulunduğunuz zaman, sizi yakın geleceğe karşı kör etmesin!" Uluslararası devrimcilik açısından son derece önemli olan Türkiye'nin bağımsızlığının savunulması henüz gerçekleşmemiştir. Kendinizi size baskı yapanlara karşı koruyun, size vurulunca siz de vurun; fakat özgürlük kavgasının henüz bitmediğini ve önünde, daha bir süre, Türkiye'nin öteki devrimci öğeleriyle birlikte yürümemiz gereken bir yol olduğunu unutmayın.

(Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi Belgeleri'nden, 28 Kasım 1922, Aktaran, Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar-Belgeler c. 2, s. 512)

Belge 8

Zinovyev'in Türkiye Düşünceleri

Sovyet Hükümeti'nin, Türkiye'ye, Mustafa Kemal'e yardımcı olduğunu biliyorsunuz. Biz, başında Mustafa Kemal'in bulunduğu bir hareketin komünist hareketi olmadığını bir dakika bile unutmuyoruz. Ankara'daki halk hükümetinin ilk toplantısında tutulmuş zabıtların sureti gözümün önündedir... Mustafa Kemal'in başında bulunduğu hareket Halife'nin şahsını düşmandan kurtarmak istiyor. Bu düşünüş, bu fikir komünist ilkelerine uyar mı? Hayır... Fakat biz cemaatin duygularına riayet ediyoruz. Bunu değiştirmek bizim elimizden gelmez; çünkü bunu yapabilmek için çok çalışmak gerek. Doğunun ve diğer memleketlerin dini inançlarını ihtiyatla karşılıyoruz. Mustafa Kemal hükümetinin Türkiye'de yürüttüğü politika, Komünist Enternasonal'in siyaseti, yani bizim siyasetimiz değildir. Fakat İngiliz hükümetinin (emperyalizmin) aleyhine yürüyen her devrimin mücadelesine yardım etmeye hazırız. Bu saatte, Türkiye'de terazinin gözü, kim zengin ise onun tarafına eğilmektedir. Fakat bunun başka türlü olacağı zaman da gelecektir.

(Doğu Halkları Kurultayı Belgeleri s. 225)

2003 - 2004, Çavdır / BURDUR

KAYNAKÇA

- 1- Louis Bonaparte ve 18 Bruimere, Karl Marks, s. 27
- 2- Geçiş Sürecinde Türkiye, Derleyen I. C. Sheck, s. 75
- 3- Alman İdeolojisi, K. Marks-Friedrich Engels, Önsöz
- 4- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri,
- 5- Türkiye Üzerine Tezler c. 3, Yalçın Küçük, s. 285
- 6- Age, s. 278
- 7- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri, s. 323, 324
- 8- Fırtınalı Yıllarda Bilinmeyen Yazılar, Ethem Direşhan, s. 78
- 9- Alman İdeolojisi, K. Marks-Friedrich Engels, s. 12
- 10- Age, s. 11
- 11- Bütün Eserler. c. 4, J. V. Stalin, s. 173
- 12- Türkiye'nin Düzeni, c. 1, Doğan Avcıoğlu, s. 331
- 13- Türkiye'de Sol Akımlar, c.1, Mete Tunçay, s. 256
- 14- Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri, S. Yerasimos, s. 70
- 15- Age, s. 85
- 16- Age, s. 144, 145
- 17- Age, s.180
- 18- Atatürk'ün Tamim ve Beyannameleri, Derleyen TTK, s. 320
- 19- Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri, S. Yerasimos, s. 233
- 20- Age, s. 234, 236
- 21- Age, s. 249, 251
- 22- Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları, S. I. Aralov, s. 45
- 23- Age, s. 53
- 24- Türkiye'de Sol Akımlar/Belgeler, Mete Tunçay, s. 245
- 25- Age, s. 246
- 26- Age, s. 247
- 27- Age, s. 154
- 28- Milli Mücadelede Türk Sovyet İlişkileri, S. Yerasimos, s. 327
- 29- Age, s. 332
- 30- Age, s. 495
- 31- Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları, S. I. Aralov, s. 149
- 32- Age, s.185-187
- 33- Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri, S. Yerasimos, s.491-492
- 34- Age, s. 48

- 35- Hayat ve Hatıratım, c.3, Rıza Nur, s. 1001
- 36- Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri, S. Yerasimos, s. 508
- 37- Türkiye’de Sol Akımlar, Mete Tunçay, s, 37
- 38- Age, s. 92
- 39- Age, s. 93
- 40- Türkiye’de Sol Akımlar/Belgeler, c. 1, Mete Tunçay, s. 113
- 41- Sosyalizm Ansiklopedisi, c. 6, Derleyen, İletişim Yayınları, K.

Ümitli, s.1871

- 42- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri, s.143
- 43- Age, s.146
- 44- Age, s. 141
- 45- Age, s. 145
- 46- Milli Kurtuluş Mücadelemiz, c. 1, Doğan Avcıoğlu, s. 157
- 47- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri, s. 155
- 48- Age, s. 157
- 49- Age, s. 165
- 50- Age, s. 214
- 51- Türkiye’de Sol Akımlar/Belgeler, c. 1, Mete Tunçay, s. 354
- 52- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri, s. 214-216
- 53- Age, s. 217-219
- 54- Türkiye’de Sol Akımlar/Belgeler, c. 1, Mete Tunçay, s. 225
- 55- Mustafa Suphi’nin Yeni Dünya’sı, Derleyen M. Tunçay, s. 272
- 56- Türkiye’de Sol Akımlar/Belgeler, c. 2, Mete Tunçay, s. 482-

483

- 57- Age, s.508
- 58- Age, s.
- 59- Türkiye’de Sol Akımlar, c. 1, Mete Tunçay, s. 226
- 60- Türkiye’de Sol Akımlar/Belgeler, Mete Tunçay, s. 517
- 61- Gök Mavisi Türkü, Azime Korkmazgil, c. 2, s.113
- 62- Türkiye’de Sol Akımlar, c. 1, Mete Tunçay, s. 195
- 63- Age, s. 195
- 64- Age, s. 202
- 65- Age, s. 190
- 66- Age, s. 255
- 67- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri, s. 16
- 68- Age, s. 23
- 69- Age, s. 25

70- Age, s. 39

71- Age, s. 27

72- Marksizm Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, J. V. Stali

22

73- Paradigmanın İflası, Fikret Başkaya, s. 139

74- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri, s. 156

75- Milli Kurtuluş Mücadelemiz, Doğan Avcıoğlu, s. 459

76- Atatürk ve Komünizm, Rasih Nuri İleri, s. 223, 224

77- Türkiye’de Sol Akımlar/Belgeler, Mete Tunçay, s. 335

78- Age, s. 285, 286

79- Milli Kurtuluş Mücadelemiz, c. 2, Doğan Avcıoğlu, s.874

80- Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları, S. I. Aralov, s.172,

175

81- Age, s. 50

82- Age, s.76

83- Age, s.114

84- Age, s. 28

85- Türkiye Üzerine Tezler, c. 2, Yalçın Küçük, s. 625

86- Age, s. 650

87- Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları, S. I. Aralov, s. 115

88- Doğuda Ulusal Kurtuluş Savaşları, V. I. Lenin, s. 346

89- Milli Mücadelede Türk-Sovyet İlişkileri, S. Yerasimos, s. 230

KEMALİZM SOVYETLER SOSYALİZM

Elinizdeki kitapta Osman Özarlan, Kemalizm'i sorguluyor. Kemalizm'le Sovyetler Birliği arasındaki ilişkiyi analiz ediyor, çözümlüyor.

"Kemalizmin solculuğu bir tarafa, ilericiliğini tartışırken hangi Mustafa Kemal'i ve hangi Kemalizm'i temel alacağız. Örneğin, birinci Meclis'i dualarla, kurbanlarla açan, din-i mübin M. Kemal'i mi, hayatta en hakiki mürşit ilimdir diyerek tekke ve zaviyeleri kapatan laik M. Kemal'i mi? Hilafet ve Saltanatı kurtarmak için savaş başlatan M. Kemal'i mi, Halifeliği ve saltanatı kaldırıp, halifeci oldukları gerekçesiyle TPCF muhalefетini tasfiye eden M. Kemal'i mi?"

"Ülkemiz solu Kemalizm'e karşı belirgin bir kafa karışıklığı içerisinde. Ülkemiz solunun bütün renkleri kendisini burjuvaziye karşıt olmaları, kurarken, burjuvazinin Türkiye'deki ideolojisi demek olan Kemalizm söz konusu olunca, müstesna bazı kesimleri hariç solun büyük bir kesiminde güncel, tarihsel, programatik ya da taktik pek çok ikircim gündeme gelmektedir."

"Şimdi baş aşağı duran iki şeyi ayaklarının üzerine koyabiliriz. Birincisi Kemalizm kesinlikle, solun herhangi bir mezhebi değildir. İkincisi, Suphilerin katlinden sonra yaşanan büyük geri sıçramayla birlikte gelişen sol hareket -ki bunlar her zaman TKP adıyla anılmış pek çok grup-, Kemalizm'i kimi zaman eleştirmekle birlikte, pek çok konuda, Kemalizm'in dümen suyundan çıkamamış Kemalistlerdir."

Ceylan Yayınları

ISBN 978-975-6304-72-3

9 789756 304723